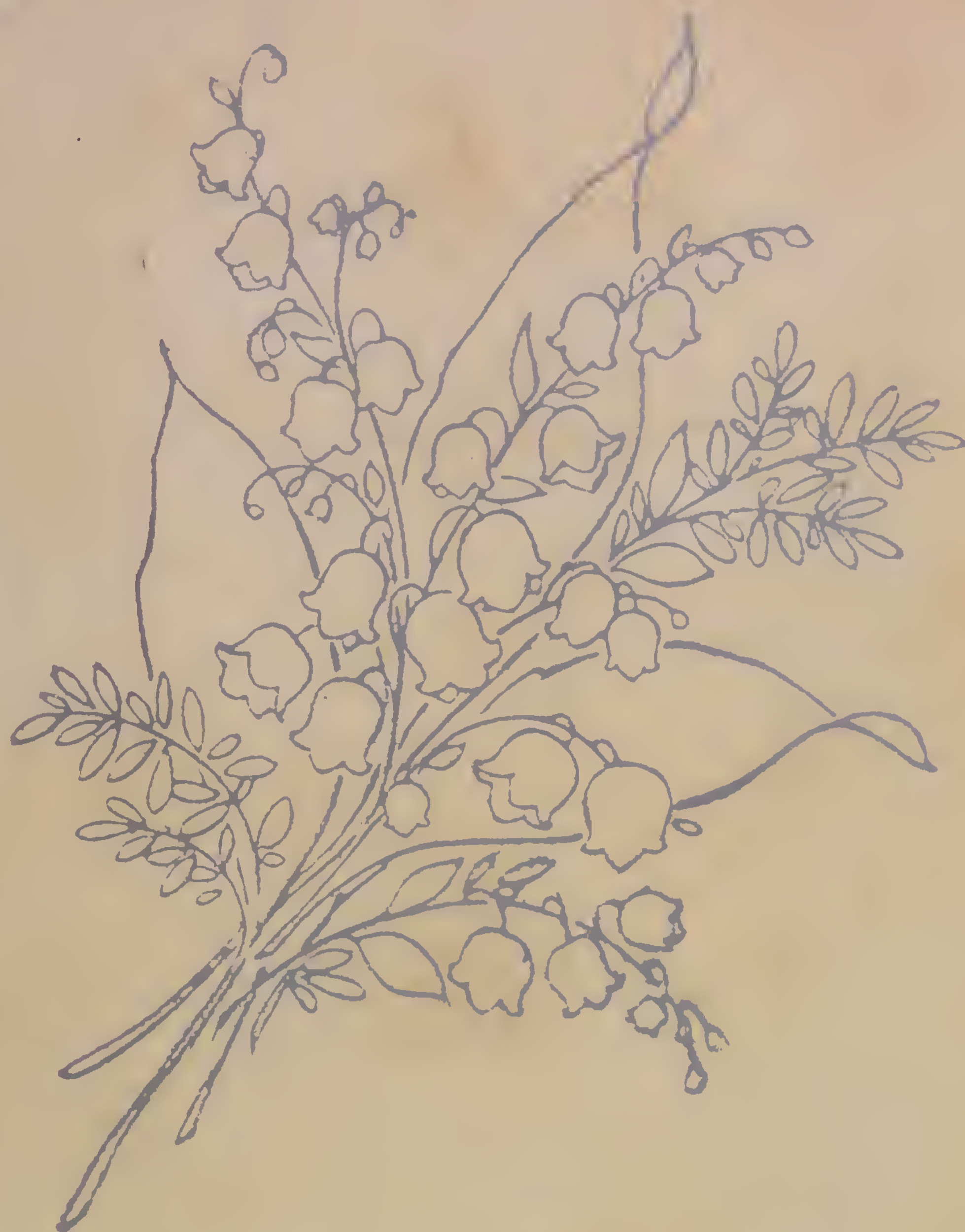

อนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ

นาง อารีรัตน์ เจริญผล

ณ เมรุวัดธาตุทอง

วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๑๔

อนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ

นาง อารีรัตน์ เจริญผล

ณ เมรุวัดธาตุทอง

วันจันทร์ ที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2514

ในการเตรียมงานฌาปนกิจศพคุณแม่ เป็นเวลาที่คุณพ่อกำลังติดราชการอยู่ในเรือสำรวจฯ ภายหลังจากคุณแม่เสียประมาณ 10 วัน คุณพ่อได้มีโอกาสมาปรึกษาหารือกับญาติพี่น้องในการเตรียมงานครั้งนี้ ซึ่งมีเวลาเพียง 2—3 วันเท่านั้น งานทุกอย่างจึงเป็นไปด้วยความรีบร้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดพิมพ์หนังสืออนุสรณ์สำหรับคุณแม่ นอกเหนือจากคำไว้-อาลัยของคุณพ่อ คุณลุง และข้าพเจ้าแล้ว คุณพ่อยังได้ฝากบทความที่เป็นประโยชน์ จากหนังสือ สัตว์ทะเลที่เป็นภัยต่อชีวิต จัดพิมพ์โดย หน่วยสำรวจแหล่งประมง กรมประมง ซึ่งคุณพ่อเป็นผู้เรียบเรียงขึ้นเอง แต่พิมพ์ในนามของกรมฯ และเห็นว่าจะช่วยให้หนังสือเล่มนี้มีคุณค่ายิ่งขึ้น จึงนำมารวบรวมไว้เป็นอนุสรณ์

ข้าพเจ้าได้รับมอบหมายงานนี้ ด้วยความไม่มั่นใจนักว่าจะทำได้ตามที่คุณพ่อต้องการ แต่อย่างไรก็ตามได้พยายามจัดทำอย่างดีที่สุด เท่าที่ข้าพเจ้าจะสามารถทำได้ หากมีข้อบกพร่องประการใดข้าพเจ้าก็ถือว่าเป็นบทเรียนในการทำงานของข้าพเจ้า

ในนามของเจ้าภาพร่วมกับคุณพ่อ ขอกราบขอบพระคุณญาติมิตรและผู้มีเกียรติทุกท่าน ที่กรุณามาเป็นเกียรติในงานฌาปนกิจศพครั้งนี้ หากการรับรองขาดตกบกพร่องด้วยประการใด ๆ ขอได้โปรดอภัยด้วย.

รุ่งนภา เจริญผล

นางอารีรัตน์ เจริญผล

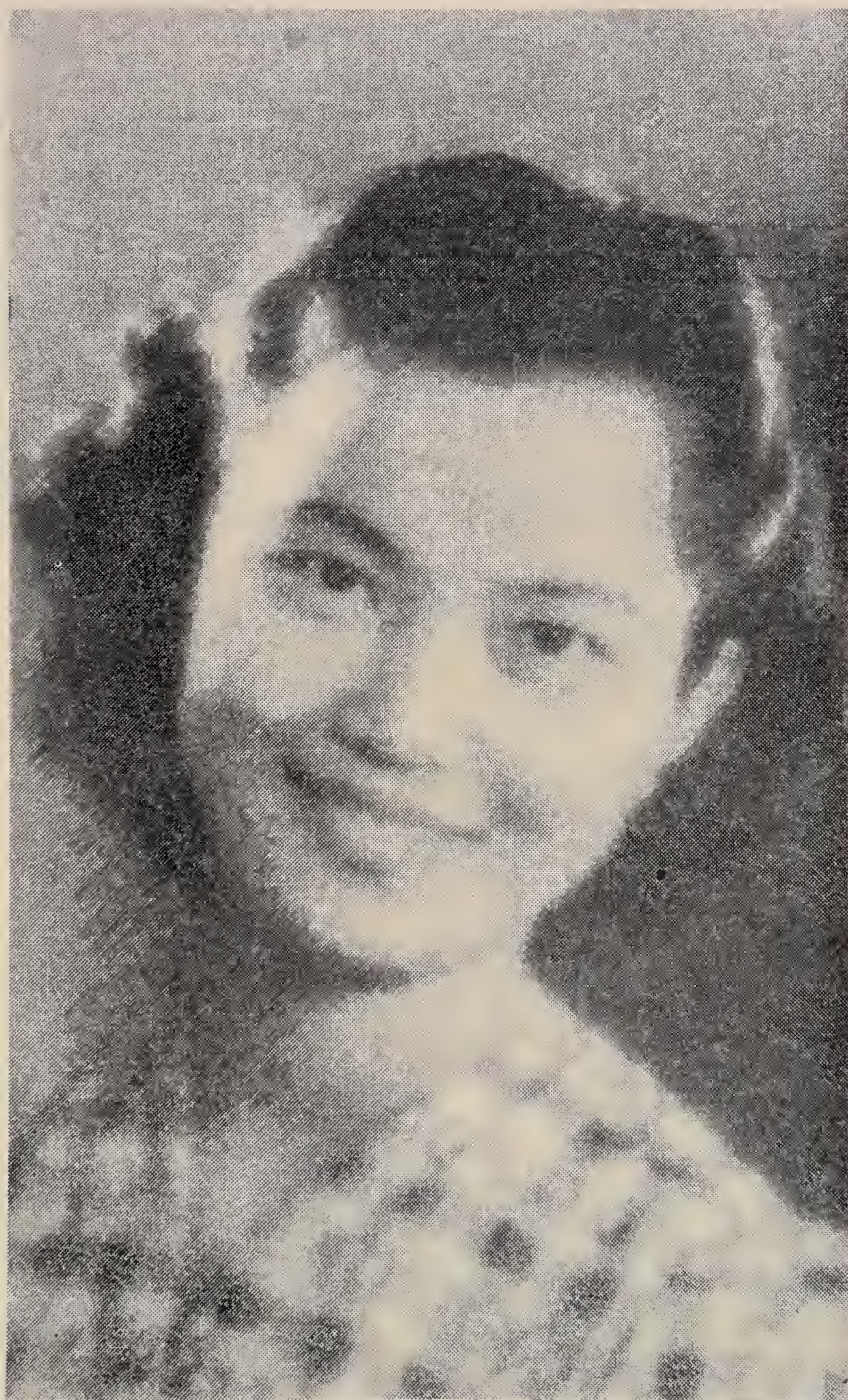
ชาตะ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2467

มรณะ 13 เมษายน พ.ศ. 2514

นายอารีรัตน์ เจริญผล

ชาตะ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2467

มรณะ 13 เมษายน พ.ศ. 2514

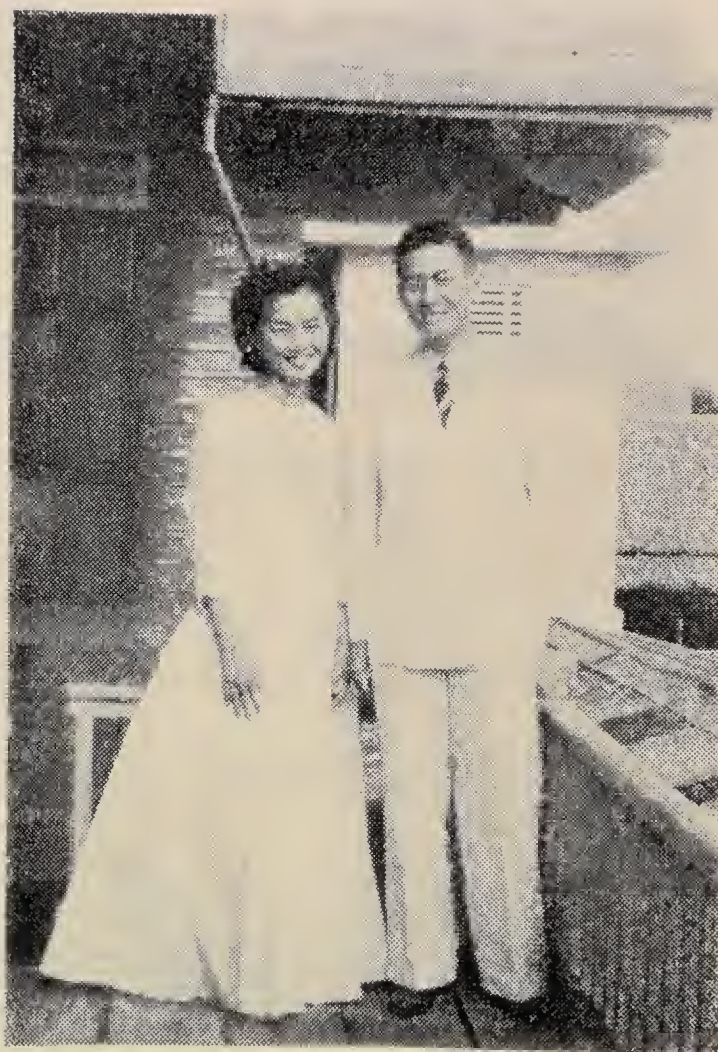

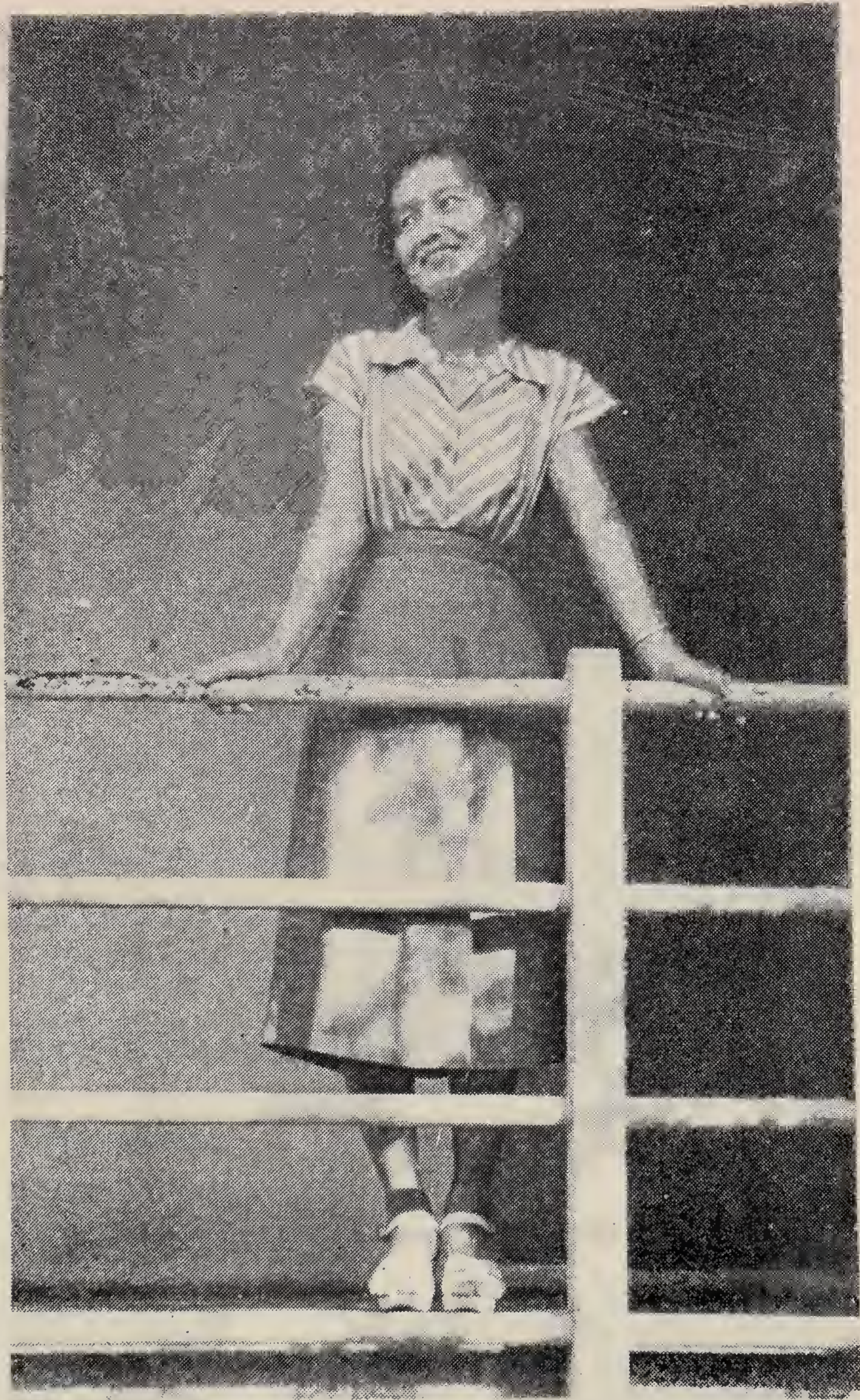
เด็กชายสว่าง เจริญผล (ซ้าย) และเด็กหญิงอารีรัตน์ อูนากูล (ขวา)
ระหว่างเรียนอยู่โรงเรียน ศรีจรุง พ.ศ. 2475
ภาพนี้ด้วยความเอื้อเฟื้อของคุณพี่ทำเนียบ สืบสงวน นำมามอบให้ในวัน
แต่งงาน 29 เมษายน 2493

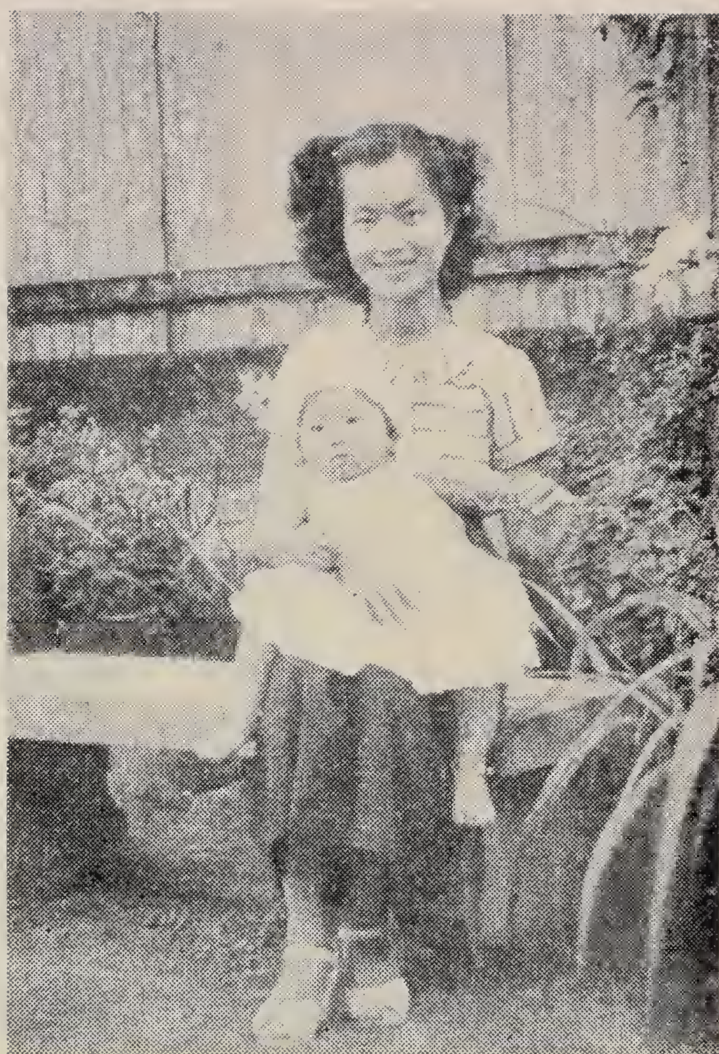
พี่น้องของอารีรัตน์

ในวันแต่งงาน ที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2493

ที่บ้านคุณป้า บุญเยี่ยม สิงคาลวณิช
ถ่ายหลังจากแต่งงานแล้ว

คุณแม่กับคุณลูก ถ่ายโดยคุณพ่อ ที่บ้านคุณป้าบุญเยี่ยม สิงคาลวณิช
เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2494

ตั้งศพบำเพ็ญกุศล ณ วัดธาตุทอง

ญาติทางฝ่ายคุณแม่

ญาติทางฝ่ายคุณพ่อ

ระลึกถึงอารีรัตน์ เจริญผล

อารีรัตน์ เจริญผล (นามสกุลเดิม อูนากูล) เกิดเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2467 ตรงกับวันอาทิตย์ ปีชวด ณ บ้านเลขที่ 368 ถ. สพานสำราญราษฎร์ (สพานบ้านจีน) อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เป็นบุตรคนที่ 3 ของนายวิชัย และนางเนื่อง อูนากูล คหบดีที่มีชื่อเสียงในการประกอบสาธารณกุศลคนหนึ่งของจังหวัดชลบุรี เมื่อลำดับพี่น้องของเธอนั้นมีดังต่อไปนี้

1. ศาสตราจารย์นายแพทย์สนอง อูนากูล
2. นางอรุณี ถาวรจิตต์
3. นางอารีรัตน์ เจริญผล
4. นางอารมณ์ รุจิรัตน์
5. นายสมนึก อูนากูล
6. ดร. เสนาะ อูนากูล
7. นางบังอร เนติสิงหะ
8. แพทย์หญิง จันทร ทวีพาณิชย์

เมื่อเยาว์ได้เข้ามาศึกษาที่โรงเรียน "ศรีจรุง" พร้อมด้วยพี่สาวของเธอ คือ อรุณี โรงเรียนนี้อยู่ที่ท่าพระจันทร์ พระนคร สาเหตุเพราะมีชาวจังหวัดชลบุรีมาเล่าเรียนที่นี่กันมาก ตามปกติอารีเป็นคนเฉย ๆ ไม่มีปากเสียงกับผู้ใด และเป็นที่รักของทุก ๆ คนตั้งแต่เด็ก ๆ มาแล้ว ณ ที่โรงเรียนแห่งนี้ วันเสาร์พี่ประสานได้มารับเด็กๆ เหล่านี้ไปค้างที่บ้านเลขที่ 1394 ก. ถนนดินสอเป็นประจำ และมาส่งที่โรงเรียนในตอนเย็นวันอาทิตย์

ซึ่งเป็นที่สนุกสนานของเด็กเป็นอย่างมาก ขณะนั้นเป็นปี 2475 เริ่มเข้าสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย

อารีได้ศึกษาอยู่ที่โรงเรียนแห่งนี้ประมาณ 2 ปี (โรงเรียนศรีจรุงนี้เป็นโรงเรียนที่พลอากาศโทเฉลิม ทีวะเวศและพลเรือตรีสมุทร สหนาวิน ผบ. สน. สส ซึ่งเป็นนักเรียนรุ่นพี่ของเรา) ก็กลับบ้านเดิมที่จังหวัดชลบุรี และมาเรียนต่อที่โรงเรียนสตรีประจำจังหวัดคือ "ชลกันยานุกูล" ถึงเพียงสอบได้มัธยมปีที่ 3 ก็เกิดล้มเจ็บลงไม่สามารถที่จะไปโรงเรียนได้ ทางบ้านได้พยายามหาหมอมาทำการรักษาจนสุดความสามารถ อาการก็ไม่ดีขึ้น จนทุกคนทอดอาลัย ในที่สุดมีญาติผู้ใหญ่คนหนึ่งชื่อ "แคล้ว มุตตามระ" ซึ่งอยู่ที่สะพานกลบ้อมค่าย ได้อาสารักษาหลานของตัวเองด้วยเครื่องยาสมุนไพร จนอารีหายวันหายคืน เป็นอารีคนเก่า จากการที่ไม่สามารถจะเดินได้นับปีเศษ กลับเดินได้เป็นปกติ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม เป็นเวลาที่เพื่อน ๆ ของเธอเรียนล่วงหน้าไปแล้วถึง 2 ปี เธอก็เลยหักใจไม่ไปเรียนต่อ เพราะคิดว่าเป็นการสายไปเสียแล้ว หันมาช่วยบิดาของเธอประกอบอาชีพทำโรงสีที่หนองมน จังหวัดชลบุรีนั่นเอง ในตอนนั้นอาวิโรจน์ ซึ่งเป็นน้องของพ่อได้ดำเนินกิจการแทนบิดาเธออยู่ ซึ่งเธอก็เริ่มทำการฝึกงาน ณ โรงสีแห่งนี้ ในทุก ๆ วันเธอจะต้องออกจากบ้านแต่เช้า มาขึ้นรถขนส่งที่ตลาดกลางเพื่อเดินทางไปหนองมน และกว่าจะกลับได้ก็เป็นเวลาที่โรงสีปิดแล้วในตอนเย็น นับว่าเธอได้เริ่มเดินทางไกลตั้งแต่อายุยังน้อยอยู่ ดูเหมือนว่าในตอนนั้นได้รับเงินค่าฝึกงานเป็นค่าซื้อขนมรับประทานเดือนละ 4 หรือ 8 บาทก็จำไม่ได้เสียแล้วตามที่เธอบอก แต่นั่นไม่ใช่สิ่งที่เธอต้องการ สิ่งที่เธอพอใจก็คือการมีงานทำ มิใช่ว่าจะนั่งกินนอนกินอยู่เฉย ๆ คนเราทุกคนที่เกิดมาก็ต้องทำงานด้วยกันทั้งนั้น คนไม่ทำงานก็คือคนเกียจคร้าน นอกจากงานแล้วเธอ

ยังจะได้ประสพการณ์ และเป็นการช่วยเหลือบุพการีคือบิดาของเธอ ซึ่งมีภาระในการที่มีบุตรต้องส่งเสียเล่าเรียนมาก เธอหวังว่าจากการเข้าฝึกงานครั้งนี้ เธอคงมีความชำนาญมากขึ้นและจะสามารถช่วยพ่อของเธอได้มากที่สุดทางด้านการค้นคว้า ซึ่งแสดงถึงการเป็นผู้มีกตัญญูกตเวทีต่อบิดาของเธอเอง นับได้ว่าเธอเป็นผู้ที่มีจิตใจสูงคนหนึ่งตั้งแต่เล็กๆ ต่อมาเหตุการณ์ก็เป็นไปตามที่เธอฝันไว้ คือเธอสามารถที่จะดำเนินกิจการนี้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการดูข้าว ตีราคาข้าวเพื่อสี หรือซื้อข้าวเพื่อเก็บไว้ขาย แม้ตลอดจนกระทั่งเครื่องจักรกลของโรงสีและเครื่องอะหลั่ย เพราะปรากฏว่าทุก ๆ เช้าอารีมักจะชอบไปช่วยเขาเดินเครื่องในโรงสีเสมอ ๆ

ในที่สุดเธอก็กลับมาช่วยบิดาของเธอดำเนินกิจการในโรงสี "ธัญญานุกูล" ที่จังหวัดชลบุรี ซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กับวัดกลาง ไม่ไกลจากที่บ้านเธอนัก เพื่อช่วยเหลือแบ่งเบาภาระกิจจากบิดาของเธอ ในเมื่อเพื่อน ๆ รุ่นเดียวกันหรือแม้แต่พี่ ๆ น้อง ๆ ต่างก็ไปเล่าเรียนที่กรุงเทพ ฯ กันทั้งนั้น แต่เธอมิได้คิดน้อยใจในวาสนาของตัวเองที่ไม่สามารถไปเรียนต่ออย่างผู้อื่นได้ คิดไปก็เป็นการเสียเวลา และเธอก็ไม่มีจิตใจที่จะคิดอิจฉาริษยาผู้หนึ่งผู้ใดอีกด้วย ตรงกันข้ามเธอจะยิ้มเมื่อมีผู้หนึ่งผู้ใดถามถึงเรื่องนี้ เธอกลับภูมิใจที่แม้ว่าเธอเป็นผู้หญิง แต่ก็สามารถปลดเปลื้องภาระของบิดาเธอให้ปลีกตัวไปช่วยเหลืองานทางด้านสาธารณะประโยชน์และงานกุศลอย่างอื่นของจังหวัดชลบุรีได้มากยิ่งขึ้น

อารีหมกมุ่นอยู่กับการทำงาน เธอรักงานเป็นชีวิตจิตใจ ตั้งแต่เช้าจนค่ำเธอฝากตัวเองไว้กับงาน เธอจะต้องออกจากบ้านแต่เช้าตรู่ของทุก ๆ วัน และถ้าต้องซื้อข้าวมาก ๆ ด้วยแล้วต้องออกจากบ้านเช้าเป็นพิเศษ ไม่มี

วันเสาร์หรือวันอาทิตย์สำหรับเธอ ตารางทำงานของเธอติดกันเป็นพืดไม่ว่างเว้น ปีหนึ่ง ๆ จะมีวันหยุดเพียง 1 หรือ 2 วันก็เป็นวันตรุษจีนหรือวันถือซึ่งโรงสีหยุดกิจการให้คนงานได้พักผ่อนไปเที่ยวเตร่ เท่านั้นแหละอารีจึงจะได้ไปเที่ยวเปิดหูเปิดตากับเขาบ้าง.........สำหรับผลพลอยได้จากการสีข้าวคือแกลบนั้น บิดายกให้เธอเพื่อเป็นรายได้ส่วนตัว ซึ่งใช้สำหรับรองไข่ที่เป็นสินค้าออกที่สำคัญของจังหวัดชลบุรี ใส่กันน้ำแข็งมิให้ละลายเร็ว (ข้าพเจ้าก็เคยไปซื้อกับเธอตั้งแต่ครั้งยังมิได้หมั้นกัน แต่เธอไม่คิดสตางค์....) รายได้จากการขายแกลบนี้ก็เป็นเงินไม่ใช่น้อยในเดือนหนึ่ง ๆ ซึ่งเธอก็เก็บไว้เป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัวหรือหาซื้ออาหารอร่อย ๆ มารับประทานกับบิดาตอนกลางวันที่โรงสีหรือใช้เป็นค่าเลี้ยงแขก ฯลฯ ในทุก ๆ ปีเมื่อโรงสีมีกำไร บิดาของเธอได้แบ่งผลกำไรให้กับเธออย่างเป็นธรรม ทั้ง ๆ ที่เธอมิได้เคยออกปากขอแม้แต่คำเดียว เพราะปกติเธอไม่มีนิสัยเช่นนั้น จากการที่เธอกระเหม็ดกระแหม่จากสลึงพึงบรรจบให้ครบบาทเช่นนี้ เมื่อนานเข้าก็ออกดอกออกผลมากพอดู เธอได้ซื้อรถเมล์ขนาดเล็กวิ่งจากชลบุรีกับศรีราชา 1 คันโดยแบ่งผลกำไรให้กับคนขับ เมื่อดำเนินกิจการได้สัก 1 หรือ 2 ปีก็ขายรถคันนั้นไป

อารีรัตน์ นั้นนับได้ว่าเป็นกุหลาบดอกงามดอกหนึ่งย่านตลาดชลบุรี มีทั้งทหารและพลเรือนมาปองรักและส่งผู้ใหญ่มาทาบทาม เพื่อขอแต่งงานกับเธอเป็นจำนวนมากรายด้วยกัน ซึ่งก็เป็นความประสงค์ของพ่อแม่ที่จะให้ลูกเป็นฝั่งฝาด้วย แต่เธอก็ยังไม่ตกลงใจกับผู้หนึ่งผู้ใด จนในที่สุด พรหมลิขิตก็ได้กำหนดให้เธอมาพบและแต่งงานกับ นายสว่าง เจริญผล (ภายหลังรับพระราชทานยศเป็นนาวาโท แห่งราชนาวี) ซึ่งได้ทำพิธีหมั้นเป็นทางการ

ในปี 2490 และเข้าพิธีสมรสเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2493 อันเป็นความเห็นชอบของผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายซึ่งเป็นญาติสนิทกัน

ความจริง ข้าพเจ้ากับอารีรัตน์นั้นก็มิใช่อื่นไกล นอกเสียจากเป็นเพื่อนสนิทที่เล่าเรียนด้วยกันมาจากโรงเรียน "ศรีจรุง" แล้ว ผู้ซึ่งจัดการเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้กับข้าพเจ้าก็คือพี่สาว น.ส. บุญเยิ้ม เจริญผล ได้พยายามช่วยเหลือสนับสนุนข้าพเจ้า จากการเป็นลูกชาวประมงที่จบโรงเรียนแล้วก็ไม่ชอบเรียนต่ออย่างคนอื่น หันหน้าลงทะเล จับปู จับปลา หอย มาขายแต่เล็ก ๆ และด้วยทุนส่วนตัวของเธอเอง ได้ส่งข้าพเจ้าไปศึกษาวิชาการประมงตามที่ถนัดต่อที่ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งนับว่าเจริญก้าวหน้าทางด้านการประมง เพื่อที่จะได้มาประกอบอาชีพแทนบรรพบุรุษซึ่งมีเชื้อสายเป็นชาวประมงต่อไป เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2484 อันเป็นวันที่ข้าพเจ้าและเพื่อนไทยอีก 2—3 คนได้เดินทางโดยเรือ "ไซ่ง่อนมารู" ของบริษัท "โอเอสเคไลน์" จากท่าวัดพระยาไกรนั้น แม่กับพี่มาส่งพร้อมกับบอกว่า "ตั้งใจเรียน อย่าไปหลงผู้หญิงญี่ปุ่นและพากลับมาด้วยนะ พี่จะหาคู่ไว้ให้ จำได้ว่าตอนนั้นอายุ 19 เท่านั้น ชุดที่ใส่ไปนั้นราคาเพียงสิบสลึง ค่าเรือที่โดยสารไปชั้นที่ 3 ลด 25 เปอร์เซ็นต์ในฐานะนักเรียน รับประทานอาหารฝรั่งเพียง 30 บาท...ข้าพเจ้าเป็นเด็กที่อยู่ในโอวาทพ่อแม่อยู่แล้วก็รับคำ และเมื่อเดินทางไปญี่ปุ่นแล้วก็ตั้งหน้าตั้งตาศึกษาวิทยาการทุกอย่างที่เป็นประโยชน์กับตัว ผมเผ้ากร้อนเตียนจนได้สมญาว่า "อ้ายเหน่ง"

สงครามเอเซียบูรพา "ไดโตอาเซนโซ่" ได้เปิดฉากขึ้น เพื่อล้างจักรวรรดินิยมของอังกฤษอเมริกาและฮอลันดา ให้พ้นไปจากดินแดนของเอเซียโดยสมบูรณ์ตามอุดมคติ "ฮักโกอิยุว์" ของญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 8

ธันวาคม 2484 นั้น เป็นเวลาที่ข้าพเจ้าเดินทางไปถึงญี่ปุ่นประมาณครึ่งปีเท่านั้น เหตุการณ์ในครั้งนั้นต้องทำให้นักเรียนไทยส่วนมากมีสภาพความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้น มีหลายคนที่หมดตัว เพราะระเบิดปรมาณูของอเมริกา แต่ถึงอย่างไรก็ดี ชีวิตลำเค็ญของนักเรียนประมงที่มหาวิทยาลัยการประมง "ฮักโกดาเต้" เกาะฮอกไกโด (เมืองท่าเรือที่สำคัญทางเหนือของญี่ปุ่นและเป็นเมืองที่สร้าง ร.ล. สมุย ลำแรกของราชนาวีไทย จมระหว่างสงคราม) นั้นเป็นชีวิตที่ทารุณและทรมาณอย่างเหลือเกินในปีแรก ภายใต้อุณหภูมิอันหนาวเหน็บต่ำกว่า 25° เซนติเกรด แถบเดียวกับไซบีเรีย และการฝึกอย่างทารุณนั้นทำให้เท้าทั้งสองข้างของข้าพเจ้าเป็นโรคหิมะกัดเท้า เสียงพายุหิมะและลมที่พัดมาจากไซบีเรียนั้น กรรโชกราวกับจะบาดหน้าของทุกคนให้ขาดออกไป น้ำตาที่ไหลเลอะเทอะบนแก้มนั้นแข็งแห้งกรังไปเอง เมื่อต้องอยู่ท่ามกลางหิมะระหว่างการฝึกหนักถึง 24 ชั่วโมง การฝึกที่เหลาะแหละหรือไม่จริงจังนั้นจะถูกอาจารย์ผู้ฝึกสอนวิชาทหารกล่าวว่า "ทำอย่างนี้รบกับรัสเซียไหวรึ......" ข้าพเจ้าไม่เคยขาดเรียนขาดการฝึกฝนอันทารุณนั้นแม้แต่ชั่วโมงเดียว ญี่ปุ่นเป็นอย่างไรคนไทยก็เช่นกัน แม้ว่าสภาพของร่างกายจะทนไม่ไคร่ไหวก็ตาม แต่ก็ไม่ต้องการให้ญี่ปุ่นคนใดมาดูถูกว่าคนไทยใจเสาะ

ในที่สุดความพยายามของข้าพเจ้าก็สำเร็จผล พวกเราสอบเพื่อรับปริญญาก่อนกำหนด เพราะมิฉะนั้นจะไม่ได้สอบ เนื่องด้วยสถาณการณ์ไม่น่าไว้ใจ และพร้อม ๆ กันนั้นเพื่อนทั้งหมดก็ถูกสำรองตัวในกองทัพเรือและกองทัพบกของญี่ปุ่นทั่วหน้ากัน ยกเว้นแต่นักเรียนต่างชาติคือข้าพเจ้า...

เรากระทำพิธีรับปริญญาเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2488 หลังสงครามประมาณเดือนเศษ ๆ อยู่ญี่ปุ่นตอนนั้นก็ไม่มีความหมายอะไร "บ้าน" คือ

จุดหมายปลายทางของพวกเรา อาหารการกินยิ่งสมัยหลังสงครามยิ่งแร้นแค้นหนักขึ้นทุกขณะ เรื่องผู้หญิงนั้นมิได้อยู่ในหัวใจของข้าพเจ้า เพราะเพียงแต่เลี้ยงปากท้องให้อิ่มไปวันหนึ่ง ๆ ก็เป็นงานที่หนักหนาพอดูอยู่แล้ว...

สงครามสงบแล้ว พร้อมด้วยการสูญเสียชีวิตชาวญี่ปุ่นนับเป็นจำนวนล้านและทรัพย์สินทั้งของทางราชการและพลเรือนนับค่ามิได้ คนไทยจำนวน 30 คนชุดแรก หลังจากถูกซักฟอกตัวจากหน่วยสืบราชการลับของอเมริกาเรียบร้อยแล้วก็เดินทางกลับบ้าน (นอกจากพันตรีเยาว์ สุทธินุ่น กองการต่างประเทศกรมตำรวจ เพราะถูกกักอยู่ต่อฐานสงสัยว่าร่วมมือกับญี่ปุ่นระหว่างสงคราม) ด้วยเรืออเมริกาที่ชื่อว่า "นอรส์เวชชั่นวิคตอรี่" ออกจากท่าโยโกฮาม่า เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2488 และเดินทางมาถึงประเทศไทยเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2489 แม่และพี่สาวที่ส่งข้าพเจ้าไปเรียนต่อมารับที่กรุงเทพฯ พี่ชายไปรับที่ท่าหวั่งหลี สิ่งแรกที่พบหน้ากับแม่และพี่ก็คือน้ำตาไม่ทราบว่ามันมาจากไหน ของฝากต่อพี่ก็คือความสำเร็จ......

คนไทยเป็นจำนวนมาก ชอบหลีกเลี่ยงการเป็นทหารด้วยเงิน ส่วนข้าพเจ้านั้นเมื่อกลับมาถึงก็ไปรายงานตัวต่อทางอำเภอเมืองชลบุรี ซึ่งรับหมายเกณฑ์ เกณฑ์ทหารในเดือนเมษายน 2489 นั่นเองหลังจากที่ได้รับราชการเป็นลูกจ้างชั่วคราวที่กรมประมงอยู่ได้เพียง 1 เดือนเท่านั้น และเพราะความเข้าใจผิดของสัสดีในการเกณฑ์ทหารที่มิได้ลงประวัติให้ข้าพเจ้าจึงต้องถูกเป็นทหารประจำการถึง 2 ปีเต็ม โดยมิได้คิดลดหย่อนเลยแม้แต่น้อย สังกัดทหารเรือฝ่ายบกคือ ร้อย 2 พัน 11 กรมนาวิกโยธิน ซึ่งตอนนั้นมาตั้งประจันหน้ากับผู้ใดไม่ทราบที่ วัดราษฎร์บำรุง วัดกลางและวัดต้นสนจังหวัดชลบุรี ก็เป็นการดีที่ไม่ไกลจากบ้านนัก และแม้ว่าทางกรมประมง

จะทำหนังสือขอผ่อนผันโดยอ้างว่าขอตัวไว้ใช้ในราชการ และทางข้าพเจ้าก็ทำหนังสือร้องเรียน ขอแก้ทะเบียนเพื่อลดหย่อนการเป็นทหารประจำการเพียง 6 เดือนหรือ 1 ปี ก็มิได้รับการพิจารณาช่วยเหลือจากกองทัพเรือ

ในตอนนี้พี่สาวของข้าพเจ้าได้มองหาคู่ครองไว้ให้นานแล้ว และในที่สุดก็ตัดสินใจเลือก "อารีรัตน์ อูนากูล" ให้เป็นคู่ครองของข้าพเจ้า เหตุผลนั่นน่ะหรือ พี่ให้เหตุผลว่า "เขาเป็นคนดีพูดจาปราศรัยก็เรียบร้อยยิ้มก็หวาน และค้าขายก็เก่ง" ยังจำได้ว่า ถามพี่ไปว่า เจ้าตัวเขาว่าอย่างไร เพราะไม่ต้องการให้เป็นการบังคับกัน ซึ่งพี่ก็บอกว่าเรื่องนี้ไปถามเจ้าตัวเขาดูเองดีกว่าตอนนั้นเรื่องผู้หญิงแล้ว เรียน ก ไก่ ข ไข่ยังง่ายกว่าเพราะไม่กระดิกหูเอาทีเดียว แม้ว่าเราจะเคยเป็นเพื่อนกันมาแต่สมัยเด็ก ๆ และไม่ได้พบปะสมาคมกันตั้งนานแล้ว ก็เลยต้องใช้เพลงยาวแทนเขียนไปถึงเธอถามว่าที่ผู้ใหญ่เขาต้องการเช่นนั้น เป็นความเห็นดีงามของตนเองด้วยหรือไม่......นึกว่าอารีจะไม่ตอบจดหมายเชย ๆ ฉบับนั้นเสียแล้ว คอยสัก 2–3 วันจดหมายสีชมพู ลายมือโต ๆ อ่านง่ายก็จ่าหน้าซองถึง "จ่าตรีสว่าง เจริญผลบก. ผสมที่ 11 วัดราษฎร์บำรุง ชลบุรี (ตอนนั้น เป็น 3 เดือน เขาติดยศให้จ่าตรี และตอนโอนมาเป็นทหารเรืออีกครั้งตอนไปทำประวัติที่กรมกำลังพลจ่าเอกคนทำประวัติถามว่า คุณเลื่อนจากจ่าตรีเป็นนาวาตรีทีเดียวรึ บอกไปว่าดีแล้วที่ไม่เลื่อนเป็นนายพล...) อ่านแล้วได้ความว่า ที่ถามนั้นเป็นความสมัครใจของตนเองด้วย แต่ถึงอย่างไรก็ ควรจะมาพบกับเธอเพื่อหารือข้อข้องใจกันสักหน่อย ข้าพเจ้าจึงรีบไปหาเธอเพื่อปรับความเข้าใจและรับการซักฟอกจากเธอทันที ด้วยเครื่องแบบครึ่งท่อนที่ทางการเขาจ่าย เรียกกันว่าติ้นนาวี เป็นผ้ากระสอบซึ่งย้อมแต่ละคราวก็ต่างสีกันไป ตัดสี่ชิ้นก็สี่สีดูแล้วขำดี บางมากทีเดียว

เรื่องก็ลงเอยที่ว่าทั้งเธอและข้าพเจ้า ไม่มีคู่รักเก่าเป็นเครื่องผูกพัน เป็นไปด้วยความสมัครใจของทั้งสองฝ่ายไม่ใช่ผู้ใหญ่บังคับ เพราะปลูกเรือนก็ต้องตามใจผู้อยู่...เราจึงได้กระทำพิธีหมั้นกัน วันหมั้นก็จำไม่ได้เสียแล้ว คงจะเป็นปี 2490 คนที่ไปหมั้นก็มีศักดิ์เป็นน้าของข้าพเจ้าคือ คุณน้ารัตนา ชนานพ (ถึงแก่กรรมแล้ว) เพราะก่อนจะไปญี่ปุ่น ข้าพเจ้าทำหน้าที่เป็นแคชเชียร์อยู่ที่ร้านนพรัตน์บางลำภูครั้งหนึ่ง ก่อนจะทำพิธีหมั้น 1 วัน ข้าพเจ้าไปเก็บใบเงินใบทองและใบนาคด้วยตนเองที่วัดกลาง แล้วก็เลยไปหาอารีที่โรงสี ตอนนั้นเราสนิทสนมกันมากแล้ว เธอตักน้ำมาล้างให้สะอาดแล้วกระเซ้าว่า "จะเอาไปหมั้นใครรึ......"

ระหว่างที่เป็นทหารประจำการอยู่นี้ ทางกรมประมงแม้ว่าจะได้ช่วยเหลือในการทำหนังสือขอผ่อนผันจากกองทัพเรือไม่สำเร็จแล้ว ก็ยังช่วยเรียกตัวไปสอบเพื่อขึ้นบัญชีไว้ เมื่อปลดประจำการจะได้บรรจุเสียทีเดียวพร้อม ๆ กันกับพรรคพวกที่กลับมารุ่นหลังอีก 3 คน รวม 4 คน ทั้ง ๆ ที่หนังสือก็ไม่ได้ดูเท่าไหร่ เพราะมัวเอาเวลาที่นอนกับบ้านตอนเป็นจ่าตรีนี้แล้วไปมีอาชีพเก่าคือตกปูม้าในเวลากลางคืน หาลำไพ่พิเศษแล้วตอนเช้าถึงไปทำงาน นอกจากนั้นแล้วยังรับจ้างเย็บอวนจำลองของคณะ-ประมงเอาเงินเข้ากระเป๋าเสียอีก ผลการสอบปรากฏว่า สอบได้ที่หนึ่ง ตอนสอบสัมภาษณ์นั้นอธิบดีกรมประมงสมัยนั้น (คุณบุญ อินทรัมพรรย์เป็นผู้ถามขึ้นมาประโยคหนึ่งว่า "นี่ตั้งใจจะมารับราชการกรมประมงนานมากน้อยเพียงไร" จำได้ว่าตอบไปว่า "ถ้าดีก็นานหน่อยถ้าไม่ดีก็ออกไปทำงานส่วนตัวดีกว่า")

วันที่ 1 เมษายน 2491 เป็นวันดีเดย์ของข้าพเจ้า หลังจากที่กักกันอยู่ในค่ายของนาวิกโยธิน หรือจะเรียกให้โก้ว่าทหารเรือฝ่ายบกเป็นเวลาถึง

2 ปีเต็ม สองปีที่ไร้ค่าอย่างยิ่งสำหรับการกักกันอย่างนี้พันธะทั้งหลายที่เกี่ยวกับชาติในการรับราชการทหารก็หมดไป จำได้ว่าไปตีระฆังที่หอระฆังวัดกลางเสียยกใหญ่ ผู้คนแตกตื่นมาดูกันเต็มที่เดียว เป็นการฉลองความเป็นไทยให้กับตัวเอง...และหลังจากนั้น ก็ไปบอกกับคู่หมั้นให้ช่วยดีใจอีกผู้หนึ่ง และบอกกับเธอว่า ขอกลับไปรับราชการให้เป็นหลักเป็นฐานเสียก่อน ขอให้คอยแล้วจึงจะมาแต่งงานด้วย เมื่อปลดประจำการแล้วก็รายงานตัวบรรจุเข้ารับราชการที่กรมประมงทันทีในตำแหน่งนักวิชาประมงตรี...ที่ข้างวัดเลียบ กรมกสิกรรมเดี๋ยวนี้ ระหว่างนั้นเป็นเวลาที่เราติดต่อกันทางจดหมายและเมื่อข้าพเจ้ากลับมาเยี่ยมบ้านก็แวะมาคุยกับอารีเป็นประจำ เมื่ออารีมาเที่ยวกรุงเทพ ฯ และแม้ว่าเราจะเป็นคู่หมั้นกันแล้วก็ตาม ไม่เคยมีโอกาสได้ไปไหนด้วยกันสองต่อสองเลย จะไปดูหนังครั้งหนึ่ง น้อง ๆ และญาติของเธอก็ไปเป็นกลุ่มทีเดียวอย่างน้อย 5 หรือ 6 คน

ในที่สุดเราก็ได้เข้าพิธีแต่งงาน เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2493 พิธีได้กระทำที่บ้านของเธอที่สะพานสำราญราษฎร์นั่นเอง ญาติพี่น้อง มิตรสหายต่างก็ได้ช่วยกันอย่างแข็งขัน ขณะนั้นเป็นเวลาที่สะพานข้ามแม่น้ำบางปะกงยังมิได้ทำการก่อสร้าง จะไปมากรุงเทพ ฯ ก็ต้องนั่งแพขนานยนต์ที่ท่าข้ามบางปะกงทำให้เสียเวลา ยิ่งนั่งรถขนส่งด้วยแล้วบางคนถึงกับว่าเข็นส่งทีเดียว ถนนมากรุงเทพ ฯ ก็ยังมิได้ลาดยางตลอดยังเป็นหลุมเป็นบ่ออยู่เมื่อฝนตกก็เฉอะแฉะ แม้กระนั้นก็ตาม อธิบดี (คุณบุญ อินทรัมพรรย์และภรรยา) รวมทั้งคุณหลวงอนันต์ มัศยพิทักษ์ (ถึงแก่กรรม) หัวหน้ากองสำรวจ ฯ ตอนนั้นก็กรุณาไปร่วมพร้อมด้วยเพื่อนฝูง ต้องขอขอบคุณอีกครั้งแม้ว่าจะเป็นอดีตก็ตาม......ในการรับไหว้จากญาติของเราได้เงินก้นถุงมาทำทุนถึง 35,000 บาท ซึ่งอารีเขียนอย่างเรียบร้อยและนำเงินไปหา

ผลประโยชน์ทันที หลังการแต่งงานแล้วเราอาศัยอยู่ในบ้านพ่อของเธอเพราะทางบ้านไม่ต้องการให้ไปไหน และเราก็มิได้ไปดื่มน้ำผึ้งพระจันทร์กันที่ไหน เพราะอารีก็เป็นห่วงงานและบิดาของเธอ ซึ่งข้าพเจ้าก็ยินยอม แต่ยังนึกว่าวันหนึ่งเราคงมีโอกาสพาเธอไปเที่ยวต่างประเทศกันสองคนอย่างเป็นสุขแบบที่ฝรั่งแก่ ๆ เขาเดินทางกันนั้นก็เป็นความฝันลม ๆ แล้ง ๆ ซึ่งในที่สุดสิ่งนั้นก็เป็นความฝันจริง ๆ

หลังจากแต่งงานแล้ว อารีก็คงถือปฏิทินแผ่นเดิมของเธอไม่เปลี่ยน-แปลง คือไปทำงานเป็นประจำที่โรงสี ส่วนข้าพเจ้าก็ต้องมาปฏิบัติงานที่กรมประมงในวันธรรมดาและกลับบ้านทุกวันเสาร์ (สมัยก่อนวันเสาร์ต้องทำงานครึ่งวัน) ตอนเลิกงานวันเสาร์ก็รีบปั่นจักรยานคู่ชีพยี่ห้อเฮอคิวริสมาฝากไว้ที่บริษัทบริบูรณ์หัวลำโพงแล้วก็รีบมาที่สามแยก เพื่อขึ้นรถเมล์ไปชลบุรี กว่าจะมาถึงบ้านที่โรงสีก็เป็นเวลาประมาณไม่ต่ำกว่า 5 โมงเย็นแล้ว เพราะต้องติดท่าข้ามบางครั้งก็อดใจไม่ไหวต้องต่อรถจากท่าข้ามมาก่อน วันนั้น เธอแต่งตัวสวยเป็นพิเศษเตรียมตัวรอรับ และเราก็จะกลับบ้านพร้อมกันเพื่อรับประทานอาหารเย็นที่บ้านสะพานศรีนิคม ซึ่งเป็นบ้านของบิดามารดาข้าพเจ้าและเป็นการเยี่ยมบ้านไปด้วยเป็นประจำ สำหรับวันอาทิตย์นั้นเธอออกจากบ้านแต่เช้าเช่นเคย ข้าพเจ้าอยู่บ้านก็เลยกวาดถูห้องพักที่ข้าพเจ้าอาศัยอยู่โดยยึดสุภาษิต "อยู่บ้านท่านอย่านิ่งดูดาย ปั้นวัวปั้นควายให้ลูกท่านเล่น" หลังจากนั้นแล้วจึงจะตามเธอไปโรงสี เพื่อไปหาอะไรรับประทานกันข้างนอกตอนกลางวัน หรือหาอาหารอร่อยๆมารับประทานกันและในตอนวันจันทร์เช้ามืดเวลาประมาณตี 4 พวกเราที่เขาเรียกกันว่าพวก 4 ส. ก็มีพี่เหนาะ (นาวาอากาศเอกเสนาะ วิมุกตานนท์ สามีพี่นิยม (สิงคาลวณิช) อาจารย์หละ (ดร. สละ ทศานนท์ สามีแพทย์หญิงพยอม

(สิงคาลวนิชเดิม) หมอกรี (นายแพทย์สุกรีสืบสงวน ลูกผู้พี่ของอารี ผอ.รพ. สมเด็จ ศรีราชา) แต่รายนี้ไม่ต้องเช้านักเพราะไปทางศรีราชา รถเมล์ที่พวกเรายึดโดยสารกลับกรุงเทพฯ ก็คือ รถศรีมงคลภายหลังเปลี่ยนเป็นศิริมงคล ซึ่งแม้ว่าพวกเราจะใช้บริการกันเป็นประจำทางบริษัทก็มิได้ลดค่าโดยสารให้ คงเก็บเต็มอัตรา 100 เปอร์เซ็นต์ แต่ช่วยสงวนที่นั่งทางด้านหน้าซ้ายไว้ให้เท่านั้น...

เมื่อเรารวมชีวิตกันแล้ว ทั้งเธอและข้าพเจ้าก็รักซึ่งกัน และกันดีนาน ๆ อาจจะมีเรื่องเป็นปากเสียงกันเล็กๆ น้อยๆ บ้าง เช่นเดียวกันกับลิ้นกระทบฟัน ส่วนมากมักจะเป็นเรื่องที่เธอหาว่าข้าพเจ้ารักงานมากกว่าเธอ แต่ก็ไม่ร้ายแรงถึงกับต้องเป็นปากเสียงรุนแรงให้เป็นที่รำคาญแก่ผู้ใด ไม่เคยมีใครรู้เพราะเราพูดกันเบา ๆ แล้วก็เข้าใจกันชั่วระยะเวลาอันสั้น ข้าพเจ้ารู้แต่ว่ารักเธออย่างน้อง หรือบางครั้งก็อย่างลูก แม้ว่าเธอจะหายขาดจากโรคร้ายในอดีตแล้วก็ตาม แต่อาการปวดเมื่อยตามข้อเท้าก็คงมีเป็นประจำซึ่งบางครั้งข้าพเจ้าต้องนวดให้เธอ

เนื่องด้วยเงินเดือนที่ได้รับจากรัฐบาลนั้นมีจำนวนน้อย ข้าพเจ้าจึงดิ้นรนหารายได้พิเศษเพิ่มพูนด้วยการสั่งของจากต่างประเทศเข้ามาขาย อาทิเช่น อวนจับปลา เบ็ดตกปลา แว่นตากันน้ำเหล่านี้เป็นต้น ซึ่งเป็นของแปลกและจำหน่ายได้ดี ไม่เคยคิดว่าจะเป็นพ่อค้า แต่เมื่อทำได้ก็ลองทำดูซึ่งปรากฏว่าพักเดียวได้กำไรจากการค้าแบบนี้ประมาณหมื่นเศษ ซึ่งเป็นที่ดีใจสำหรับเราสองคนเป็นอย่างมาก ต่อมาอีกไม่นานเธอก็มากระซิบข้าพเจ้าว่าเธอเริ่มตั้งครรภ์แล้ว ซึ่งทำให้ข้าพเจ้าดีใจและบอกเธอว่าคนแรกขอเป็นผู้หญิงและต่อ ๆ ไปขอผู้หญิงสัก 2 ผู้ชายสัก 2 คนเป็น 4 ก็พอแล้ว เธอก็

ไม่ว่าอย่างไรเต่ยิ้มอาย ๆ......จะเป็นพ่อคนทั้งที ก็ต้องเห่อเป็นของธรรมดา ตอนนั้นก็อ่านเพลินจิตรายสัปดาห์ซึ่งเธอซื้อมาอ่าน ติดเรื่องพยัพหมอก ใครแต่งก็จำไม่ได้แล้ว นางเอกชื่อ "รุ่งนภา" เห็นว่าแปลกดีและก็ไม่นึกว่า จะมาพ้องกันกับชื่อของตัวเองก็เลยฝังใจว่ามีลูกผู้หญิงจะให้ชื่อ "รุ่งนภา" และมีชื่อเล่นว่า "ติ๋ว" ชื่อเหล่านี้ตั้งไว้ตั้งแต่อารีท้องสักสองสามเดือนกระมัง ชื่อของตัวเองที่ชื่อ "สว่าง" นั้นความจริง แม่เป็นคนตั้งให้เองพอเกิดมา สว่างพอดี เป็นเวลาเช้าตรู่แม่ก็เลยบอกว่ามันเกิดสว่างให้ชื่อสว่างก็แล้วกัน แล้วแถมบอกอีกว่า "เอ็งมันเกิดเช้ามืดเป็นปีจอหมามักจะหากินเช้า ๆ เอ็ง โตขึ้นเห็นถ้าจะต้องเหนื่อยเสียแล้วลูกเอ๋ย" แล้วก็จริงอย่างที่แม่ว่า...

ก่อนที่เธอครบกำหนดคลอด ข้าพเจ้ามาเฝ้าก่อนหนึ่งอาทิตย์ กำหนดคลอดวันตรุษจีน ซึ่งในวันนั้นใคร ๆ เขาก็ไปเที่ยวเตร่กันหมดเหลือ เราอยู่บ้านเพียงสองคนเท่านั้น.........เมื่อหมดวันลาแล้ว ลูกก็ยังไม่คลอด ออกมาให้พ่อเห็นหน้าสักที เลยต้องกลับไปทำงานใหม่และได้สั่งเธอไว้ว่า ให้โทรเลขบอกเมื่อคลอดแล้ว แต่อาทิตย์ทั้งอาทิตย์งานการก็ทำได้ไม่ดีนัก โทรเลขก็ไม่เห็นมาสักที ถึงวันเสาร์ก็กลับบ้านตามปกตินึกสังหรณ์ใจว่า ไม่ทันพ้นวันนี้แน่ กลับมาถึงบ้านเมื่อตอน 6 โมงเย็นเธอเข้าห้องคลอด แล้วกำลังเจ็บท้องอยู่ทีเดียว แม่เธอบอกให้ไปอาบน้ำและรับประทานข้าว เสียก่อน รีบขมีขมันจัดการเรียบร้อยแล้วก็ได้ยินเสียงเธอร้อง ตอนนี้ไม่ พึ่งใครแล้วแหวกผู้คนเข้าไปหาเธอทันทีด้วยความสงสาร เธอร้องกรีดสุด เสียงเมื่อศีรษะของลูกเคลื่อนออกมา ตอนนั้นสงสารเธอจนน้ำตาคลอ ตอน ที่คลอดลูกออกมานั้นจะร้องทักไปแล้ว เพราะปรากฏว่าหน้าครึ่งซีกมีปาน ดำราวกับเรื่องจีน เรื่อง "ซั้นป้อเหม่า" แต่ก็ไม่กล้า แต่ภายหลังค่อย เลือนจางหายไป สมใจที่ได้ลูกหญิงคนหัวปีเพื่อจะได้ไว้เลี้ยงน้อง

ตอนที่อารีพักฟื้นนั้น ข้าพเจ้าช่วยทำให้เธอทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการซักผ้าอ้อม เปลี่ยนผ้าอ้อมให้ลูก หรือเปลี่ยนชุดให้เธอ ฯลฯ นางผดุงครรภ์ในตอนนั้นก็คือคุณเพิ่ม จากชลบุรีการแพทย์ หมอก็คือ แพทย์หญิงพยอม ทศานนท์ คนเลี้ยงคนแรกก็คือเจ๊นพ เลี้ยงได้สักพักแกมีธุระมากก็ต้องหาคนเลี้ยงใหม่คือ เจ๊ป่อง คนหนองตำลึงชลบุรีนั่นเอง แกก็ดีหรอกแต่อยู่ได้สักเดือนก็ลาไปอีก คราวนี้ได้คนเลี้ยงใหม่ชื่อ เจียน เป็นคนหนองตำลึง ปทุมคนครัวที่โรงสีเป็นผู้หามาให้นัยว่าเป็นญาติ ๆ กัน เจียนเป็นหม้าย ซึ่งในตอนแรกก็คิดว่าแกคงจะอยู่ไม่ได้นานเพราะบ่นเมื่อยขาเสมอ ขาไม่ใคร่ดี ในตอกแรกเจียนก็เลี้ยงให้ตอนกลางวัน กลากคืนอารีกลับมาจากโรงสีเธอก็เอาไปนอนกับเธอเอง ซึ่งออกจะรู้สึกเหนื่อยมากเพราะไหนจะงานทั้งกลางวันกลางคืน ความจริงติ๋วก็ไม่ใช่เด็กที่กวนนักเลี้ยงค่อนข้างง่าย........เมื่อข้าพเจ้ากลับบ้านติ๋วนอนตรงกลาง เวลาที่ติ๋วตื่นขึ้นเราสองคนพ่อกับแม่ต้องช่วยกันเปลี่ยนผ้าอ้อมให้ลูก ง่วงก็ง่วงแต่ก็ต้องทำ อารีเคยทุบเอาสองสามครั้งเมื่อไม่ลุกขึ้นมาช่วยกัน.......ภายหลังเจียน ซึ่งเราเรียกว่า "อาแม่" เห็นลำบากมากนักก็เลยรับมาเลี้ยงเองทั้งกลางวันและกลางคืน อารีก็ค่อยสบายขึ้นบ้าง แต่เธอก็ยังดูแลของเธออยู่เป็นประจำ.......

ตอนนั้นโชคดี ได้ลูกผู้หญิงตามที่อยากได้ ถูกล้อตเตอรี่เลขท้ายรางวัล 500 บาท ไปขึ้นเงินที่บริษัทศสิธร นับว่าเป็นครั้งแรกที่ได้รับรางวัลจากสลากของรัฐบาล เพราะตั้งแต่ซื้อมาหลายสิบหลายร้อยครั้งก็เป็นการอุดหนุนฝ่ายเดียว ติ๋วนั้นไม่ค่อยจะคุ้นเคยกับพ่อนักเพราะเหตุที่ว่าอาทิตย์หนึ่งจึงจะพบหน้ากันครั้งหนึ่ง และบางครั้งพ่อก็ต้องไปราชการไม่กลับบ้านถึงสองหรือสามเดือน ซึ่งในตอนนั้นเมื่อไปราชการอารีก็ได้เขียนจดหมายส่งไปยังตำบลที่จะไป คอยล่วงหน้าไว้ก่อนเพราะมีกำหนดการแน่นอนที่ใดมีประมง

จังหวัด ที่ใดไม่มีก็ที่ทำการของสรรพากร เพราะสรรพากรช่วยงานประมงอยู่ บางครั้งก็ให้ส่งไปให้ที่โรงแรมที่จะไปพัก ครั้งหนึ่งส่งไปที่สงขลาที่โรงแรมสุขสมบูรณ์ เกือบจะเอาจดหมายของข้าพเจ้าทิ้งไปเสียแล้ว เพราะไม่มีชื่อที่โรงแรม อารีเขียนเล่าการเจริญเติบโตของลูกรักของเราให้ฟังทุกฉบับ ซึ่งก็พอหายคิดถึงบ้านและเร่งปฏิบัติงาน เพื่อที่จะได้กลับบ้านมาเห็นหน้าลูกเมียเร็ว ๆ แต่ถึงอย่างไรก็ดี เมื่อกลับมาหาพบหน้ากันนั้นแกไม่ยอมให้อุ้มทำท่าโยเยจนแล้วจนรอดอุ้มแกไม่ได้สักครั้ง เพราะแกคงนึกว่าคนแปลกหน้าที่ไหนก็ไม่รู้ จู่ ๆ ก็จะมาอุ้ม......

เดือนมิถุนายน 94 เดินทางไปกับเรือสำรวจทะเลลึกของเดนมาร์คชื่อ "กาลาเซีย" จากกรุงเทพ ฯ ไปสิงคโปร์และมนิลาฟิลิปปินส์ ได้พบกับเพื่อนฝูงนักวิทยาศาสตร์เดนมาร์คหลายคนบนเรือที่มนิลา แล้วก็ดูงานที่นั่นประมาณ 1 สัปดาห์ ได้รับความช่วยเหลือจากท่านเอกอัครราชทูตคุณหลวงภัทรวาที กับคุณโอบบุญ วนิกกุลและเพื่อนข้าราชการที่สถานเอกอัครราชทูตเป็นอย่างดี ซื้อของฝากจาก "เกียโป๊ะ" มนิลามาฝากอารีก็มีกระเป๋าป่านมนิลา เสื่อ เข็มกลัดมุกด์ แล้วก็เสื้อเด็ก ๆ ฝากลูก ขากลับขึ้นเครื่องบินมาฮ่องกง โดยที่ขอกุ้งทะเลลึก ซึ่งอาศัยอยู่ในทะเลจีนใต้ระดับน้ำลึกถึง 2000 เมตรเศษ ตัวแดงสดมา 1 ตัว (มอบให้ไว้กับพิพิธภัณฑ์กรมอุทกศาสตร์มีตัวเดียวในประเทศไทยผู้สนใจขอชมได้) ตอนผ่านฮ่องกงนั้นคุณจินดา กับคุณปุ๊อยู่ที่นั่นมารับและพาไปเลี้ยงที่ฮ่องกงจ๋ายหรืออาบาดีน ตอนขากลับดึกแล้วเหมาลิ้นจี่ของดีจากฮ่องกงมาฝากแม่หมดร้านหนึ่งชะลอมใหญ่ ๆ แม่บอกว่าชื่นใจเหลือเกินทำไมไม่ซื้อมาเยอะ ๆ......

ปี 2495 ดูเหมือนจะเป็นเดือนมีนาคม เราก็ได้ลูกผู้หญิงอีกคนหนึ่งซึ่งเกิดวันเสาอีกเช่นเคย วันนั้นจำได้ว่าเป็นวันหยุดอะไรไม่ทราบ อารี

ก็ยังคงไปโรงสีตามเคย ซึ่งเมื่อนั่งสักพักก็รู้สึกว่าจะคลอดก็เลยรีบนั่งรถสามล้อกลับบ้าน อาบน้ำเกือบจะไม่ทัน ข้าพเจ้ารีบไปตามผดุงครรภ์เกือบมาไม่ทัน พออารีนั่งเท่านั้นก็คลอดเสียแล้ว แม้จะเป็นผู้หญิงพ่อก็รัก แต่ถึงอย่างไรก็ดีอารีช่างสังเกตว่าเป็นอะไร ดูแกหลับตาแล้วก็นิ่งอั้น ซึ่งข้าพเจ้าก็สังเกตไม่เห็น ทั้ง ๆ ที่แกก็ อ้วนท้วนขาวแข็งแรงดี แต่อาการนี้ชักจะมากยิ่งขึ้น จนเห็นชัดถนัดว่าแกผิดปกติ ต่อมาเมื่อแกโตขึ้นก็มีอาการชัก อาเจียนทุกอย่างที่รับประทานเข้าไปก็ออกมาหมดชักน่ากลัวมากและถี่ขึ้นทุกที ๆ แต่ถึงอย่าง ไกรก็ดีแยังคงแข็งแรงและน่ารัก ติ๋วก็ดูรักน้องดีเวียนมาหาน้องบ่อย ๆ ในที่สุดเราก็นำแกมาโรงพยาบาลศิริราชเพื่อรับการรักษา ซึ่งคุณลุงหมอสนองเป็นคนจัดการให้ ตอนนั้นอาแม่ก็ต้องเข้ามาและต้องพาติ๋วมาด้วย อารีนั้นค้างที่โรงพยาบาลกับลูกเลย ข้าพเจ้าก็ต้องไป ๆ มา ๆ ระหว่างโรงพยาบาล กับที่ทำงานเสมอ ๆ แต่ในที่สุดเมื่ออยู่โรงพยาบาลสักเดือนก็ไม่เห็นอะไรก้าวหน้าขึ้น หมอก็บอกว่าแกไม่เป็นอะไรดูดีทุกอย่าง เราก็ต้องนำแกกลับชลบุรีมารักษากันที่บ้าน ระหว่างนั้นต้องไปราชการที่เพ เกี่ยวกับเรื่องการทดลองเครื่องมือ ก็เลยห่างบ้านไปสักพัก พอกลับมาเท่านั้นเห็นอารีแต่งดำก็รู้ว่าลูกตายเสียแล้ว ชวนอารี ไปเยี่ยมแกที่วัด และเมื่อกลับมาถึงบ้าน อยู่กันสองคนแล้วก็อดเสียน้ำตาให้ลูกมิได้.......

ต้นปี 2496 ย้ายไปเป็นหัวหน้าสถานีประมงที่เพ ระยอง ซึ่งต้องไปประจำที่นั่นเลย เป็นงานที่นับว่าเหน็ดเหนื่อยพอดูเพราะเป็นการบุกเบิกและวางรากฐานของการประมงสมัยใหม่ เดือนหนึ่งจึงจะได้กลับมาเยี่ยมบ้าน

สักครั้ง จนคุณยายคือแม่ของเธอออกจะเป็นห่วงว่าข้าพเจ้าคงจะไปมีใหม่หน้าตากระจุ๋มกระจิ๋มเสียแล้วกระมัง......สมัยนั้นหนทางไปมาก็ไม่สะดวกหนทางก็ไม่ลาดยางและรถหลวงแต่ละคันราคาก็แพง ถ้าเอามาใช้เสียหมดกว่าจะได้ใหม่ก็แย่ไปเลยเอาไว้ใช้ราชการกันนาน ๆ ดีกว่า เมื่อไปอยู่ใหม่ ๆ นั้นทางราชการให้ค่าเบี้ยเลี้ยงเพื่อเป็นการช่วยเหลือเพียง 3 เดือน หลังจากนั้นก็ไม่ให้เลยคิดเลี้ยงตัวเอง วานอารีซื้อเป็ดให้ เพราะปลาก็จับได้เองและเป็ดเหล่านั้นที่เลี้ยงจำนวน 130 ตัวนั้นให้ไข่เราประมาณวันละ 100 ฟองเศษ สิ่งเหล่านี้ช่วยค่าอาหารของพวกเราที่ไปอยู่ด้วยกันโดยไม่ต้องควักกระเป๋าตัวเอง นอกจากนั้นแล้วไม้ต่าง ๆ ก็มีมากถ่านก็ยังเผาเองอีกด้วย

อยู่ที่เพสักพักก็ถูกสุนัขกัด ถึงกับเดินไม่ได้ไปเดือนหนึ่งเต็ม ๆ แต่ก็ยังอุตส่าห์ห่วงงานตอนไปรับเงินเดือนก็ต้องถือไม้เท้าพยุงร่างไป อารีเห็นแล้วก็ร้องไห้บอกว่าไม่รักตัวเอง.........ไม่รักเมีย.........เมื่อแผลหายแล้วก็พอดีหน้าร้อน ตอนนี้อารีว่าง เลยชวนไปเที่ยวที่เพสักพักก็พอดีทางกรม ฯ สั่งมาว่าผู้เชี่ยญชาญเกี่ยวกับเรื่องเครื่องมือโป๊ะเชือกมาแล้ว ให้มาพาไปทดลองที่เพคิดว่าถ้าเธอไป ก็ไม่ต้องไปกังวลเกี่ยวกับเรื่องการ จัดหาอาหารเลี้ยงอีกเลยไม่ให้ ไปทั้งแม่ลูกและอาแม่ เสื้อผ้าที่ตัดไว้ก็ไม่ได้ใส่จนแล้วจนรอดและหลังจากนั้นแล้วเธอก็ไม่มี โอกาสจะไปไหนอีกเลย.......

พฤษภาคม 2496 จำได้ว่าอารี ไปแทนข้าพเจ้าในงานเผาศพ ลุงอุ๋ยพี่ชายของแม่ที่อ่างศิลา หลังจากนั้นก็รู้สึกเมื่อยขบมากยิ่งขึ้น และในที่สุดก็ไม่สามารถที่จะเดินได้ ตอนนั้นข้าพเจ้ามัวยุ่งกับงานตามที่เธอน้อยใจเพราะเป็นระยะก่อสร้างงาน พ่อแม่พี่น้องก็ช่วยกันรักษาอย่างสุดความสา-

มารถโดยไม่ปล่อยทิ้งไว้ พูดไปที่บ้านเราพักนั้นและใกล้เคียงนั้นพี่ ๆ น้อง รวมทั้งญาติที่เป็นหมอก็มีตั้งหลายคน นับตั้งแต่พี่ชายของเธอเองก็หมอหนอง (ศาสตราจารย์นายแพทย์สนอง อูนากูล) หมอนวย (นายแพทย์อำนวย ถาวรจิตต์ นายกไลอ้อนชลบุรีปี 2514) พี่เขยของเธอ หมอจิ (นายแพทย์รุจิ รุจิรัตน์ ลูกผู้พี่ซึ่งภายหลังเป็นน้องเขยเธอ) หมอบำรุง (นายแพทย์บำรุง สิงคาลวณิช ญาติสนิท) หมอเทือง (นายแพทย์ประเทือง คงขำ) หมอกรี (นายแพทย์สุกรี สืบสงวน ลูกผู้พี่ ผอ.รพ. สมเด็จศรีราชา) ซึ่งทุกคนล้วนแต่เชี่ยวชาญทางสาขาต่าง ๆ ทั้งสิ้น และต่างก็ประชุมหารือรักษาเธออย่างดีที่สุด ยาจำพวก "ซาริ ซาเรท" "คอร์ติโซน" สำหรับแก้โรคนี้โดยเฉพาะได้ถูกฉีดเข้าไปเพื่อบำบัดอาการปวดเมื่อย ซึ่งสำหรับ "คอร์ติโซน" นี้ให้ผลดีมาก แต่ถึงอย่างไรก็ดีหลังจากฉีดเข้าไป แล้วก็เกิดอาการแพ้ยาขึ้น โดยเป็นแผลตามร่างกายของเธอ เมื่อเป็นเช่นนั้น หมอจึงหยุดฉีดปรากฏว่าเธอมีอาการดีขึ้นสามารถที่จะลุกเดินเองได้ เธอหมั่นทำการซ้อมเดินเพื่อที่จะได้ไปทำงานใหม่ โดยการแกะข้างฝา.......แล้วก็หกล้มเพราะยังไม่แข็งแรงดี คราวนี้เหตุการกับเข้าตาร้ายหนักขึ้นไปอีก หลังจากนั้นแล้วเธอก็ไม่สามารถจะที่จะขยับเขยื้อนได้อีกต่อไป ต้องนอนอยู่กับที่

เมื่อข้าพเจ้ากลับจากเพตามปกติ ก็พบว่าเธอไม่สามารถเดินมารับข้าพเจ้าได้เสียแล้ว...........เรารักษากันต่อไปก็เห็นว่ายาหมอหลวงไม่ไหวเสียแล้ว เพราะอาการแพ้ดังกล่าวขึ้น และแผลที่ยกขอบขึ้นมานั้นก็ไม่แสดงทีท่าว่าจะหายไปด้วย เป็นที่สงสัยกันมาก เมื่อเกิดผลขึ้นเช่นนี้นายแพทย์ทุกนายที่อยู่รอบ ๆ ก็ประชุมและลงความเห็นว่าจะแพ้ยาถึงกับตัดสะเก็ดแผลไปวิเคราะห์ (หมอหนอง) หมอสุกรีนั้นถ่ายภาพสีส่งไปต่าง

ประเทศหารือกับนายแพทย์อเมริกัน......แต่อย่างไรก็ดี ยังไม่มีใครบอกได้ว่าว่าเป็นอย่างไรและจะสามารถรักษาได้อย่างไร "คุณตาแคล้ว" ซึ่งเคยรักษาเธอหายเมื่อเธอเล็ก ๆ อยู่ก็ถึงแก่กรรมไปเสียแล้ว และไม่มีลูกหลานผู้ใดรับตำรานั้นไว้เลยแม้แต่คนเดียว เมื่อทราบข่าวว่ามีหมอดีที่ไหน หมอจีน หมอไทย หมอเซียน ทุกหมอ......ทั่วทั้งย่านชลบุรีและละแวกใกล้เคียงที่เสนอหน้ามารักษาบางคนก็ว่าภายในสามวันเจ็ดวันรู้ผล เมื่อมาแล้วต่างก็ไม่สามารถรักษาเธอให้หายได้

ระหว่างนี้ติ๋วค่อยโตขึ้น แกเศร้า ไม่ร่าเริงเท่าที่ควร เพราะเมื่อเป็นเด็กยังไม่ค่อยเดียงสาก็ต้องพบเหตุการณ์ที่ชวนเศร้าเช่นนี้แล้ว ข้าพเจ้าคงไปมาหาสู่เธอเป็นประจำจากเพ ในที่สุดเมื่อเห็นว่าหมอกลางบ้านก็ไม่ไหวแล้วเลยหารือกันเพื่อนำเธอเข้าไปรักษาที่ศิริราช ซึ่งโดยความช่วยเหลือของพี่น้อง ซึ่งเป็นอาจารย์อยู่ที่นั่นช่วยเป็นธุระให้ในตอนปลายปี 2496 ซึ่งตอนนั้นข้าพเจ้าก็ต้องไปราชการกับผู้เชี่ยวชาญของเอมเอสเอ (ยู-ซ่อมปัจจุบัน) เพื่อจัดหาของใช้ให้ทางราชการในความช่วยเหลือของเอมเอสเอ และก็ไม่นึกว่าเธอจะรักษาไม่หาย ซื้อของมาฝากที่เป็นเสื้อผ้าเครื่องใช้ทั้งของเธอและของลูกจำนวนมากด้วยกัน เมื่อไปศิริราชนั้นพวกพยาบาลพูดกันว่า "สามีไปรบเกาหลี" ตอนนั้นดูจะเป็นเดือนกันยายนหรือตุลาคม ในเดือนมกราคม 2497 นั้น ทางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จัดงานบางเขนหรืองานชาวไร่ขึ้นเป็นประจำ ดังนั้นสถานีประมงทะเลที่เพก็มีกิจกรรมมาแสดงด้วย ซึ่งในครั้งนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทั้ง ๆ ที่ไม่มีแผนจะเสด็จร้านของเราแต่พอทรงลงจากรถพระที่นั่งเท่านั้น ก็ตรงเข้ามาในร้านของเราทันทีจนอธิบดีกรมประมง (คุณบุญ) ซึ่งตอนนั้นไปรับอยู่ที่ร้านปลาหมอเทศ (เพราะกำลังฮิต) ต้องรีบมารับเสด็จเกือบไม่ทัน แต่

ยังดีที่ว่าสามารถไปเยี่ยมเธอได้ทุกวันหลังจากเลิกงานแล้ว เมื่องานบางเขนเสร็จเรียบร้อย ฯพณฯ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตร พลโทละม้าย อุยทยานานนท์ ได้มีกำหนดการที่จะไปเยี่ยมสถานีที่เพ ซึ่งข้าพเจ้าก็พะว้าพะวง ไหนเมียจะเจ็บหนัก ไหนรัฐมนตรีจะไปดูงาน ระหว่างที่เธอมารักษาตัวที่ศิริราชนี้ นายแพทย์ที่เป็นเจ้าของไข้ทั้ง ๆ ที่พอจะทราบกันมาแล้วว่าเธอแพ้ยา "คอร์โตน" แต่แล้วยานี้ก็ได้ถูกฉีดเข้าไปในร่างของเธออีกเป็นจำนวนนับไม่ถ้วนเพื่อระงับอาการปวด จนในที่สุดสะโพกทั้งสองข้างของเธอก็ไม่สามารถที่รับยาเหล่านั้นได้ และเกิดเป็นแผลผลุดขึ้นมาตามตัวจนทั่วร่างไปหมด และสะโพกทั้งสองด้านก็กลับเป็นหนองต้องยัดหมุดยาวเป็นเมตร...ตอนนี้อารีร้องไห้จนแทบจะไม่มีน้ำตากับผู้ที่มาเยี่ยม จนพยาบาลตึกนั้น (จำชื่อไม่ได้เสียแล้ว) ว่าเธอว่า "คนขี้แย" ไหนจะความเจ็บปวดเกี่ยวกับสังขารของตัวเอง ไหนจะสามีไม่มาเยี่ยมเพราะติดราชการ ไหนจะความน้อยใจต่าง ๆ ขอให้ทุกคนได้คิดดูว่า ลำพังเธอเองเธอจะคิดอะไรออกน้ำตาเท่านั้นที่เป็นเครื่องช่วยระบายความทุกข์ร้อนต่าง ๆ เหล่านี้ได้....ใครก็ไม่สามารถที่ช่วยเธอได้เลย.....

พ่อแม่พี่น้อง ญาติ มิตรสหายที่ทราบข่าวการเจ็บของอารีต่างก็มาเยี่ยมปลอบใจกันเป็นจำนวนมากด้วยกัน ติ๋วตอนนี้ก็ต้องไปฝาก ป้าใหญ่ ป้าเล็ก (พี่สาวและพี่สะใภ้ของข้าพเจ้าที่ชลบุรีเลี้ยงไว้ เพราะอาแม่ต้องมามาพยาบาลอารีที่กรุงเทพฯ) พ่อ แม่ ลูก พลัดพรากจากกันคนละทิศละทาง โอ้ชีวิตของเราหนอ.......ในที่สุดแม่ของเธอซึ่งมาเฝ้าพยาบาลลูกสาวใกล้ชิดเห็นว่า ไม่มีทางอีกแล้วเมื่อเธอจะตายก็ขอให้มาตายที่เมืองขลเกิดใกลพี่ใกล้น้อง เพราะเธอบวมเบ่งขึ้นมาทั้งร่างแล้ว จึงขอรถพยาบาลจากโรงพยาบาลประจำจังหวัดชลบุรี (ผอ. ตอนนั้นดูเหมือนจะเป็นหมออุดม ฯ)

นำร่างของเธอจาก รพ. ศิริราชมาที่ชลบุรี โดยหวังจะให้มาตายที่บ้าน ตอนนำร่างของเธอขึ้นรถมานั้น พยาบาลที่ว่าเธอขี้แย ก็ตามมาส่งด้วยความเศร้าใจ ถามหน่อยว่าถ้าเป็นกับพยาบาลผู้นั้นบ้างเธอเองจะ "ขี้แย" อย่างเมียของข้าพเจ้าไหม......

เมื่อรถพยาบาลนำเธอมาถึงชลบุรีแล้ว ปรากฏว่าผิวที่บวมเป่งนั้นเริ่มมีรอยแตก มีน้ำหนองไหลออกมาเต็มไปหมด ซึ่งในตอนนั้นต้องใช้กระดาษฟางเป็นพับ ๆ สอดเข้าไปให้ดูดน้ำเหลืองเหล่านั้นจนหมด ใคร ๆ นึกว่าเธอคงจะไม่รอดคราวนี้เอง เผอิญหมอนวย (นายแพทย์อำนวย ถาวรจิตต์) ไปพบกับพระธุดงค์องค์หนึ่งท่านปักกลดอยู่แถบถนนนอก เลยนิมนต์ท่านมาเยี่ยม ท่านก็เลยมอบยาให้มาต้มแล้วพอก หลังจากนั้นก็ยุบ และมีสะเก็ดแผ่นโต ๆ หลุดลอกออกมา เป็นแผ่น ๆ ไม่ขาดระยะด้วยอำนาจของฤทธิ์ยาที่ฉีดเข้าไปเป็นจำนวนสิบ ๆ ร้อย ๆ เข็มนั้น เมื่อสะเก็ดเก่าออกไปแล้วสะเก็ดใหม่ก็ขึ้นแทนที่ เป็นเช่นนี้ตั้งแต่ศีรษะจดเท้ามือเท้าบิดเบี้ยวหงิกงอใช้การไม่ได้ ตอนนั้นงานที่เพเรียบร้อยพอดี รัฐมนตรีกลับแล้ว อธิบดีก็กลับด้วย ข้าพเจ้าตามมาภายหลังและขออนุญาตไม่ตามขบวนกลับกรุงเทพ ฯ ขอแวะดูภรรยาเจ็บซึ่งก็ได้รับอนุญาตด้วยความเห็นใจก้าวแรกที่ข้าพเจ้าย่างเข้าไปพบเธอเท่านั้น ข้าพเจ้าถึงกับตลึง ศีรษะเหมือนกับถูกน้ำเย็นราดด้วยน้ำหลายปี๊บ ชาไปหมด เพราะภาพที่ข้าพเจ้าเห็นนั้นไม่ใช่ร่างของอารีที่รักของข้าพเจ้าเสียแล้ว แต่เป็นภาพของโครงกระดูก ที่ตั้งแต่ศีรษะจดเท้ามีสีดำและสะเก็ดแผ่นใหญ่ ๆ คลุมอยู่ทั่วตัวไปหมด เธอเห็นหน้าข้าพเจ้าก็ร้องไห้ ข้าพเจ้าก็น้ำตาคลอและเช็ดน้ำตาให้เธอ ความสลดใจและความเศร้าใจในครั้งนั้น ไม่สามารถที่จะบรรยายเป็นตัวอักษรออกมาได้เลย อารีน้ำตานองหน้า อาจจะเป็นเพราะความตื้นตันใจหรือความแค้นใจ

ที่ผัวไม่เหลียวแลก็ว่าได้......ข้าพเจ้าต้องค่อย ๆ เช็ดน้ำตาให้เธอพร้อมด้วยคำปลอบใจ

ในเดือนพฤษภาคม 2497 นั้นเอง ก็ได้รับคำสั่งจากกรม ฯ ให้ไปดูงานเกี่ยวกับสำรวจแหล่งประมงกับสมุทรศาสตร์การประมงที่ฮาไวอี สหรัฐและญี่ปุ่น โดยทุนของยูซอม มีกำหนดระยะเวลา 1 ปี กำหนดออกเดินทางวันที่ 17 พฤษภาคม นั้นเอง เมื่อได้มอบหมายราชการให้กับผู้รักษาการแล้วข้าพเจ้าก็เดินทางกลับเข้ากรุงเทพ ฯ ไปประจำที่กรม ฯ และกลับเยี่ยมบ้านได้ทุกอาทิตย์เหมือนแต่ก่อน ในวันออกเดินทางนั้นมีญาติมิตรสหายมาส่งผู้ที่มาส่งไม่ได้ก็คืออารีคนเดียว... ใจหายอย่างบอกไม่ถูกที่ต้องจากบ้านครั้งนี้เพราะไม่แน่ใจว่าจะได้กลับมาเห็นหน้ากันหรือไม่ ตอนไปลาเธอนั้นเธอก็น้ำตาคลอเช่นเดียวกัน... ออกจากกรุงเทพ ฯ ก็ตรงไปฮาไวอิ ต้องตกระกำลำบากอยู่พักใหญ่ เพราะทางวอชิงตันไม่ส่งเงินมาให้หลังจากอดทนอยู่ถึง 2 เดือน จึงเข้าใจกัน หลังจากนั้นจึงได้รับเงิน เผอิญมีเงินติดตัวไปบ้างมิฉะนั้นคงแย่... ระหว่างที่อยู่สหรัฐ ฯ นี้ อารีเองก็เจ็บไม่สามารถที่จะเขียนจดหมายบอกเรื่องลูก หรือเล่าอาการต่าง ๆ ให้ฟังได้ จำเป็นต้องวานน้าแป๊ะ (บังอร เนติสิงหะ แต่งงานแล้ว ประกอบอาชีพอยู่ที่สหรัฐ) เป็นผู้เขียนเล่าเรื่องของลูกและตัวอารีเองทุกระยะ

ข้าพเจ้ากลับมาถึงท่าอากาศยานดอนเมือง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2498 ลูกโตขึ้นเยอะ เข้าอนุบาลแล้วมารับพ่อด้วย จะจำได้หรือเปล่าก็ไม่ทราบ แต่ให้พ่ออุ้มแต่โดยดี ตอนก่อนจะไปนั้นเห็นว่าเป็นโอกาสดีก็เลยขอลาอุปสมบทไว้ การทำพิธีนั้นก็ไม่ได้ทำอะไร โกนหัวแล้วก็ไปวัด

ข้าพเจ้าคิดว่า อานิสงฆ์จากความเป็นสามีแล้วบวชในครั้งนี้ อย่างน้อยอารีก็เคยได้เห็นผ้าเหลือง กรรม ซึ่งทรมานเธอมานับตั้งเกือบ 18 ปีเต็ม

ล้างบาปไม่เป็นการเพียงพอ อย่างน้อยบุญที่ข้าพเจ้าได้สร้างไว้ระหว่างบวช ก็คงจะพอบั่นเบากรรมของเธอให้หนักเป็นเบาได้บ้างเป็นแน่

เมื่อได้ลาสิกขาบทหลังจากบวชตามกำหนดแล้ว ก็กลับไปรับราชการที่กรมประมงดังเดิมโดยได้ย้ายจากเพมาประจำที่กรมทีเดียว ค่อยมีความสุขขึ้น เพราะอย่างน้อยก็กลับบ้านได้ทุกเสาร์อาทิตย์ และกลับมาอยู่ใกล้ ๆ อารีได้ทุกอาทิตย์เป็นประจำ ระหว่างนี้ทางกองทัพเรือ ได้เริ่มงานสมุทรศาสตร์ขึ้นที่ กรมอุทกศาสตร์ ยังขาดเจ้าหน้าที่ทางด้านนี้อยู่ พลเรือตรี สนิท มหาคีตะ รองเจ้ากรมอุทกศาสตร์ทหารเรือ กองทัพเรือ สมัยนั้น (ถึงแก่กรรมเมื่อกลางเดือนมีนาคม 2514 นี้เอง) ได้ทาบทามข้าพเจ้าให้โอนตัวไปช่วยราชการที่กรมอุทกศาสตร์ เพราะชอบการงานของข้าพเจ้าตั้งแต่ครั้งทดลองระเบิดปลาที่สัตหีบ เมื่อปี 2491 แล้ว เนื่องด้วยมีเหตุการณ์ผันผวนทางกรมประมง ซึ่งข้าพเจ้าไม่สามารถปฏิบัติงานนี้ได้ จึงขอโอนไปรับราชการทางกองทัพเรือ เมื่อปลายปี 2499 ได้รับพระราชทานยศเป็นว่าที่นาวาตรีและนาวาตรีภายหลัง

ระหว่างอยู่ที่นี่ ทางกองทัพเรือก็ต้องออกปฏิบัติราชการทะเลในการสำรวจสมุทรศาสตร์อ่าวไทยเกี่ยวกับงานสมุทรศาสตร์ สมัยนั้นนับเป็นเวลาหลาย ๆ เดือนในปีหนึ่ง กับเรือ อศ. 1 และ อศ. 2 นอกจากนั้นแล้วก็มีเรือ อป. 9 หรือ ร.ล. เกล็ดแก้วปัจจุบันนี้ ซึ่งแทบจะกล่าวได้ว่าทุกแห่งหนตำบลใดในประเทศไทย ไม่ว่าทั้งนอร์ธ เซ้าธ์ อีสหรือเวส เรือ อ.ศ. ทั้งสองลำนี้ไม่ไปนั้นไม่มี เหนื่อยเหมือนกันในตอนนั้น แต่ถึงอย่างไรก็ดีอายุยังน้อยอยู่ก็พอช่วยงานเขาได้เต็มที่ แต่ก็หมายความว่าชีวิตก็ต้องห่างไกลจากครอบครัวและลูกน้อยเช่นเคย... ทั้งเมียและลูกก็คอยชะเง้อว่า เมื่อไรพ่อจะกลับมา......

ติ๋ว ตอนนี้ก็จบอนุบาลที่ชลแล้ว ก็เลยหารือกับอารีว่าควรจะให้แก มาเรียนที่โรงเรียนประจำในกรุงเทพ ฯ ซึ่งก็ได้รับความเห็นชอบด้วย ลูกจึงต้องจากแม่ที่ชลบุรี เข้ามาอยู่ ร.ร. ประจำตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

โรงเรียนที่ไปฝากไว้ก็คือ โรงเรียนสตรีประชากร ยังจำภาพได้ติดตาว่า วันนั้นนำลูกไปมอบตัวให้ทางโรงเรียนแกยังเล็กอยู่ แต่งชุดด้วยกระโปรงผ้าอย่างดี ดอกสีชมพูสลับเหลือง ซึ่งเพื่อนอเมริกัน แวนแคมเปน ที่ฮาไวอิส่งมาให้ แกใช้มือซ้ายกำนิ้วก้อยของพ่อไว้แน่นไม่ยอมปล่อย จนข้าพเจ้าเจ็บและก่อนจะมาจึงบอกแกว่า ปล่อยพ่อเถิด แกก็เชื่อ ยอมปล่อยแต่โดยดี เมื่อส่งแล้วก็หันหลังกลับไม่ยอมมองแกอีก เพราะกลัวจะใจอ่อนปล่อยลูกไว้กับคนที่ไม่เคยรู้จักแกเลย จำได้อีกครั้งหนึ่งว่า เคยใช้ก้านมะยมเล็ก ๆ ตีแกเล่น ๆ เพียงครั้งเดียว ตอนที่รับกลับบ้านก่อนโรงเรียนปิด ตอนจะไปส่งโรงเรียนในตอนเย็นนั้นแกร้องว่า "ติ๋วจะกลับบ้านเมืองชล ติ๋วจะกลับไปหาคุณแม่" น้ำตาเกือบไหล แต่ก็ปลอบแกและขู่แก ซึ่งแกก็เงียบและยอมไป ระหว่างที่นั่งรถแท๊กซี่ไปนั้น แม้แกจะยังเล็กอยู่กรุงเทพ ฯ ก็ไม่รู้จักเท่าไหร่ แกบอกว่า "ติ๋วรู้ดอก คุณพ่อไม่พาติ๋วกลับเมืองชล..." เลยต้องปลอบแกเสียนานจนไปส่งถึงโรงเรียน......

ระยะนั้น ได้เช่าซื้อบ้านอาคารสงเคราะห์ที่พิบูลเวศม์ หมายเลข 19 ไว้ ซึ่งติดกับบ้านของพี่ชาย (บุญญฤทธิ์ เจริญผล อัยการพิเศษประจำกรม) ซึ่งจับสลากได้ไว้ก่อน แต่ในตอนนั้นข้าพเจ้ามิได้สนใจ ภายหลังข้าพเจ้าก็มาหารืออารีเธอดู ในตอนแรกเธอคิดว่า เธอคงไม่มีโอกาสจะได้มาอยู่ที่บ้านนี้ เธอจะไม่เอาท่าเดียว ต้องอธิบายกันแทบแย่ว่า เรายังไม่มีบ้านอยู่ต้องอาศัยอยู่อย่างนี้ ลูกก็โตขึ้นทุกวัน เดี๋ยวจะลำบาก ตกลงเธอก็เชื่อและ

ซื้อบ้านนี้มาเป็นกรรมสิทธิ์ เจ้าของที่ดินได้กำไรไปหมื่นกว่าบาท และเราก็ผ่อนส่งเขาต่อมา ในตอนนี้ผู้ดูแลพยาบาลเธออยู่ที่เมืองชลนั้นไม่ใช่อื่นไกล คือเจียนหรืออาแม่ของติ๋ว จะทิ้งไปก็ทิ้งไม่รอดสักครั้ง ด้วยความสงสาร ได้แต่บ่นว่า "เลี้ยงลูก ๆ ก็โตขึ้นทุกวัน เลี้ยงแม่ไม่เห็นโตกลับเล็กลงทุก ๆ วัน" ฟังแล้วก็ขำดี...... เพราะว่าตั้งแต่เช้าจนเย็น อาแม่จะต้องป้อนข้าว เช็ดตัว ยกหม้อนอน ทำโน่นทำนี่ ให้กับอารีอย่างไม่มีเวลาพักผ่อนทีเดียว

ย้ายจากบ้านพี่เยี่ยม ที่ถนนดินสอมาอยู่ที่บ้าน 259/19 หรือที่คลองตันเมื่อปลายเดือนพฤศจิกายน 2499 หลังจากที่อาศัยอยู่ที่ตึกดินนี่เสียนาน บ้านซึ่งสร้างไว้โหลเช่นนี้ ไม่ใคร่แข็งแรง เวลาลมแรงฝนตกหนัก เศษสีที่บ้าน สีผสมแป้งจะปลิวว่อนทีเดียว ฝ้าเพดานมีรอยน้ำฝนรั่ว และแผนที่เลอะเทอะเต็มไปหมด นอนมองแล้วรำคาญใจ รำคาญตา แม่เลยให้เงินมาหมื่นเศษ เพื่อถมที่ซึ่งใต้ถุนมีแต่น้ำคลำ และไม่มีร่องน้ำ สกปรกไปทั่ว ซ่อมแซมบ้านให้ดีก่อนอยู่ ตอนนั้นอยู่ตัวคนเดียว ตั้งแต่เช้าจนเย็นไม่เคยหยุด ไม่ว่าจะเป็นรดน้ำต้นไม้ ซื้อกับข้าว กวาดบ้าน ถูบ้าน ซักผ้า ตัวคนเดียวทั้งสิ้น ไม่มีหยุดเลย แต่ก็อุตส่าห์เล่นกุหลาบเป็นจำนวนร้อย ๆ ต้น เมื่อไปทะเลครั้งหนึ่งก็ตายหมด เพราะไม่มีคนรดน้ำต้นไม้ตอนไปทำงานก็ใส่กุญแจฝากเขาไว้

ติ๋วค่อยสบายมีที่วิ่งเล่น เพราะเดือนหนึ่ง ข้าพเจ้าก็กลับไปรับกลับบ้านเสียครั้งหนึ่ง ติ๋วมีเพื่อนเล่นคือ ต้อย (รวมพร เจริญผล) ลูกของพี่ชายบ้านติดกัน ปุ๊ (มัณฑนา คัมภีรญาณนนท์ ลูกของพี่สาว) เมื่อเวลากลับบ้าน พ่อก็ต้องคอยเป็นธุระ รีบซักผ้าให้แห้งแล้วรีดให้แก เพื่อที่จะได้

ใส่ไปโรงเรียนในวันจันทร์เช้า ต้องอาบน้ำให้แก และมาครั้งหนึ่งก็ให้แกนอนหน้าเตียงพ่อทุกครั้ง ดูแกมีความสุขขึ้นบ้าง ตอนเช้าวันจันทร์ก็อาศัยคุณลุง (พี่ชาย) ไปส่งที่ศาลาแดงและนั่งรถแท๊กซี่ต่อ ไปส่งเรียบร้อยแล้วจึงจะไปทำงาน หยุดเทอมครั้งหนึ่ง ติ๋วก็ได้มีโอกาสกลับไปพบแม่ที่ชลบุรี ชีวิตของครอบครัวเรานี้น่าเศร้ามาก......

ออกเดินทางไปเดนมาร์ค เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2503 ตอนนั้นติ๋วกำลังสอบประถม 4 ขึ้นไปเรียนมัธยม 1 ซึ่งในตอนเรียนประถม 1 นั้น แกสอบได้ดีเลยเลื่อนไปเรียนชั้นประถม 2 ตอนกลางปี และปลายปีสอบอีกครั้งก็เลยไปอยู่ประถม 3 เลย ซึ่งเริ่มจะเขียนจดหมายคุยกับพ่อได้บ้าง ง่าย ๆ ตามประสาเด็ก ๆ แต่จดหมายฉบับแรกนั้น ลายมือโย้เย้ที.เดียว ขึ้นต้นก็บรรจงดี แต่ลงท้ายหวัดทุกที ก็เลยเขียนจดหมายถึงแกฉบับหนึ่ง ถึงครูประจำชั้นฉบับหนึ่งว่า ตั้งแต่นี้เป็นต้นไปให้แกคัดลายมือส่งครูวันละ 2 หน้าทุกวันเป็นระยะเวลา 1 ปี ไม้อ่อนถ้าไม่ดัดเสียก่อนก็จะดัดยากเมื่อโตขึ้น เช่น ข้าพเจ้าลายมือไม่สวย และอ่านยาก บางคนว่าลายมือข้าพเจ้าเหมือนกับแมลงมุมที่ตกลงไปในน้ำหมึกแล้วก็ขึ้นมาขยุ้ม ๆ .... แต่หลังจากนั้น 1 ปี ลายมือของแกก็สวยจนปัจจุบัน...... นอกจากนั้นแล้วเมื่อแกหยุดเทอมก็ส่งข่าวได้บ้าง

ในขณะที่ทำงานเกี่ยวกับห้องปฏิบัติการอยู่นั้น มีความคิดที่จะซื้อรถไว้ใช้ จึงขอให้อารีส่งเงินไป 2,000 เหรียญ รถที่เลือกก็คือ โอเปิล เรคคอด 4 ประตู เดิมเลือกไว้สามชนิดคือ ซิมคา วอลโว แล้วก็ตกอันดับไปหมดคงเหลือโอเปิ้ล ที่ว่านี้ ตอนอารีดี ๆ นั้น เขานุ่งกระโปรงสีอิฐ แล้วผิวเขาขาวอยู่แล้ว สวยมากก็เลยจับใจ เพื่อระลึกถึงความหลัง ก็เลยซื้อโอเปิ้ลสีอิฐ หลังคาขาว สั่งจองทั้งวิทยุในราคา 1,650 เหรียญสหรัฐ แต่ตอนเข้า

เมืองไทย ต้องเสียภาษีถึง 30,000 กว่าบาททีเดียว แต่ก็ถูกกว่าในนี้ประมาณหมื่นและได้กำไรขับเที่ยว และศึกษาไปด้วย ใช้เงินส่วนมากเป็นค่าน้ำมันค่าของฝากและของขวัญเล็ก ๆ น้อย ๆ ในตอนปลายปีจัดแจงส่งรถโอเปิ้ลคู่ยากที่ยุกยุโรปกันมาถึง 13 ประเทศ เป็นระยะทางประมาณหมื่นกิโลเมตร กลับมารับใช้ที่กรุงเทพ ฯ รถโอเปิ้ลสีอิฐเป็นที่ระลึกสำหรับอารี ขายไปเมื่อปลายปี 2513 นี้เอง ด้วยเงิน 25,000 บาท ใคร ๆ ยังบอกว่าขายได้ราคาดี แต่ถึงอย่างไรก็ตาม สภาพรถยังดีอยู่ทุกอย่าง

กลับมาถึงเมืองไทยวันที่ 2 มกราคม 2504 แล้วก็เริ่มคิดว่า เวลานี้เราก็มีบ้านอยู่แล้ว ถ้าซ่อมเสียหน่อยรับอารีมาอยู่ด้วยกันก็จะดี เมื่อคิดได้ก็นำความคิดนั้นมาหารือทุกคน พี่น้องส่วนมากคัดค้าน เพราะกลัวว่าสภาพต่าง ๆ จะทำให้ข้าพเจ้าใจเสียและเบื่อหน่าย แต่ข้าพเจ้าหาคิดอย่างนั้นไม่ กลับจะเป็นการดี ให้เธอมาอยู่บ้านจะได้ช่วยดูแลบ้าน ทุกข์สุขของลูกที่มากินนอนประจำอยู่ จะได้ใกล้กันมากขึ้น ข้าพเจ้าก็ไม่ต้องไป ๆ มา ๆ ซึ่งเหนื่อยและมีเรื่องจะได้ปรับทุกข์กันได้ เพราะเธอพิการเฉพาะร่างกายเท่านั้นส่วนอื่นยังคงเป็นปกติ ซึ่งถ้าใครมาเยี่ยม อยู่ข้างนอกไม่เห็นตัวเธอจะไม่ทราบว่าเป็นคนเจ็บเลย เธอยังพูดเสียงแจ๋ว ๆ เหมือนอย่างเดิม แม้จะไม่ค่อยชัดไปบ้าง เพราะขากรรไกรอ้าไม่ค่อยขึ้น เมื่อตอนข้าพเจ้าอยู่เดนมาร์คนั้น อาจารย์ชม (พันเอกพิเศษ ชม สุคนธรัตน์) อาจารย์โรงเรียนนายร้อยทหารบก ได้ช่วยกรุณารักษาใส่ปรอทให้ที่ชลบุรี เป็นประจำ จนแผลต่าง ๆ ที่เคยตกสะเก็ดจากการแพ้ยานั้นหายไปจนหมดสิ้น แม้จะขึ้นมาบ้างก็เป็นเพียงเม็ดเล็ก ๆ ไม่น่าเกลียดอย่างไร และความปวดเมื่อยตามข้อต่าง ๆ ก็ทุเลาไปมากด้วย (ซึ่งต้องขอขอบคุณอาจารย์ชม มา

ณ โอกาสนี้ด้วย อารีไม่เคยลืมอาจารย์ชม เมื่อมีอะไรเล็ก ๆ น้อยให้ข้าพเจ้าฝากมาให้ถึงบ้านอาจารย์ชมเสมอ)

แต่อย่างไรก็ดี บ้านช่องยังไม่ค่อยเรียบร้อย เมื่ออารีจะมาอยู่บ้านด้วยกัน ก็ต้องออกแบบให้เหมาะเสียก่อน ระหว่างนั้น แม้จะกลับจากเดนมาร์คแล้วก็ต้องไปทะเลเป็นประจำ ต้องไปพ้นคลื่นทะเลจีนใต้กับเรือสเตรนเยอร์ ตามโครงการพญานาค ซึ่งเสียเงินทองของยูซอมไทยเวียตนามไปถึง 15 ล้านบาท ยังมิได้อะไรขึ้นมา กลับมาเพียงไม่ถึง 2 อาทิตย์ก็ต้องถูกเคี่ยวเข็ญให้ไปอีก หลังจากนั้นแล้วก็ต่อเรือ อศ. ตามเคย ซึ่งยามว่างก็ได้ค่อย ๆ ดัดแปลงออกแบบบ้านที่คลองตัน จนเรียบร้อย หลังจากนั้นก็วานช่างพรรคพวกกัน มาต่อเติมดัดแปลงอย่างดี อยกแบบให้ห้องรับแขกกับห้องของอารี ใกล้ ๆ กัน ติดกับห้องกินข้าวเพื่อที่พ่อ แม่ ลูก จะได้เห็นกันบ้าง และให้เธออยู่ข้างล่าง เพราะเย็นสบายดี เสียเงินเข้าไปโขอยู่ซึ่งในการนี้ แม่ของข้าพเจ้าได้มาช่วยเหลือเป็นธุระในการต่อเติมครั้งนี้ ยังไม่ทันเรียบร้อยดี เราก็ย้ายอารีเข้ามาด้วยรถของโรงพยาบาลสมเด็จศรีราชา อารีในครั้งแรกเมื่อมานั้น เนื่องด้วยกรุงเทพ ฯ อากาศร้อนกว่าชลบุรีก็ชักจะไม่ค่อยชอบ แต่ความอบอุ่นในครอบครัว ทำให้สบายใจขึ้น ถนนคลองตันหรือถนนซอย 71 นั้น แต่ก่อนก็เงียบสงัด นาน ๆ จะมีรถยนต์วิ่งมาสักคันหนึ่ง เพราะตอนนั้นถนนไปออกเพชรบุรีตัดใหม่ ก็ยังไม่มีฝุ่น มีก็น้อย เรายังมีคูหน้าบ้าน ซึ่งออกไปเก็บบัวขาวมาบูชาพระยังได้ อาแม่ นอกจากจะต้องพยาบาลอารีแล้ว ยังรับอาสาทำกับข้าวให้ด้วย นัยว่าคนอื่นทำรับประทานไม่อร่อยและอาแม่ก็ทำกับข้าวอร่อยจริง ๆ เพราะพักเดียวระหว่างที่ข้าพเจ้าอยู่บ้านก็ชักจะลงพุงเอาทีเดียว อารีนั้น แม้ว่าไม่สามารถจะเดินได้ แต่จิตใจเธอก็ห่วงในความรับผิดชอบนอนสั่งการต่าง ๆ

รู้ว่าข้าพเจ้าชอบอะไร เธอก็มักจะวานอาแม่ช่วยจัดการทำให้รับประทาน แม้ว่าเธอนอนเจ็บอย่างนี้การใช้จ่ายในบ้านอยู่กับเธอทั้งสิ้น อะไรมีเหลือเท่าไหร่ในตู้เย็น แม้เธอจะไม่เห็น แต่เธอหลับตาเห็นทุกอย่าง ราวกับใช้เรด้า ข้าวของเครื่องใช้ประจำบ้าน ไม่ว่าจะเป็นแปรงสีฟันสำหรับพ่อสำหรับลูก ยาสีฟัน เครื่องแบบนักเรียน สะบู่ถูตัว ข้าวสาร กะปิ น้ำปลา เธอได้จัดการให้อาแม่และลูกไปซื้อหาจากสหกรณ์ทั้งสิ้น ข้าพเจ้ามีหุ้นอยู่ตั้งแต่เข้าทำงานที่กรมประมงใหม่เพียง 50 บาทเท่านั้น แต่การซื้อของใช้ในบ้านเหล่านี้ เราได้รับปันผลคืนทุกๆ ปี ปีละกว่า 100 บาท ขึ้นไปเสมอ

ข้าพเจ้าเองก็ค่อยสบายใจขึ้น ขณะไปราชการก็อาศัยเธอได้ดูแลลูกบ้าน และเมื่อกลับจากทำงานแล้วถ้าไม่มีงานบ้านทำก็ดี มักจะลากเสื่อมาปูหน้าเตียงเธอ และคุยปรับทุกข์กับเธอตลอดเวลาจนถึงเวลาอาบน้ำ จึงไปอาบน้ำและรับประทานข้าว หลังจากนั้นก็ดูโทรทัศน์ ซึ่งเราตั้งไว้ในห้องของเธอ จนบางครั้งก็ม่อยหลับไป เธอต้องเรียกปลุกให้ลุกขึ้นไปนอน จะพูดว่าชีวิตส่วนใหญ่ของข้าพเจ้าอยู่ในห้องเธอก็ได้ ซึ่งบางครั้งเธอต้องออกปากไล่ด้วยซ้ำไป ผู้ที่มาเยี่ยมเธอ นอกจากพี่น้อง ญาติแล้วก็มีมิตรสหายบางคนไม่กล้ามาเพราะกลัวจะต้องมาปลง คนเราเกิดมาก็ต้องมีกรรมด้วยกันทั้งนั้น จะมีกรรมมากกรรมน้อย ก็สุดแท้แต่ว่าชาติก่อนได้ทำไว้มากน้อยเท่าใด ซึ่งเรื่องนี้ เราก็เคยไปดูกันว่าชาติก่อนทำอะไรไว้ ชาตินี้จึงต้องมีกรรมอย่างแสนเข็ญ ซึ่งบางรายก็ว่า เธอทำตะเกียงหน้าศาลเจ้าแตก ต้องอายุ 40 เศษ จึงจะหมดกรรม บางรายก็ว่า เธอทรมานสัตว์ แต่อย่างไรก็ดี เราคิดว่าเป็นกรรมเก่าก็แล้วกัน คนเราเกิดมาก็ต้องใช้กรรม

เก่าทั้งนั้น ข้าพเจ้าก็เช่นกัน เราทำกรรมร่วมกันไว้ ถึงต้องมาพบกันในลักษณะเช่นนี้ ไม่ว่าจะเป็นลูกของข้าพเจ้า หรืออาแม่ ที่ต้องมาร่วมด้วย แม้ว่าจะพยายามทิ้งไป แต่ก็ทิ้งไม่ลง ด้วยความสงสาร เพราะถ้าทิ้งไปแล้ว ใครเขาจะมาพยาบาลเล่า ข้าพเจ้ายังเคยบอกเธอว่า ถ้าอาแม่ทิ้งไปไม่มีใคร ข้าพเจ้าเอง จะลาออกจากราชการมาพยาบาลเมียให้โลกเขารู้สักที

มีใครหลายคนมาถามอาแม่ขณะที่ออกไปจ่ายตลาด สภากาแฟถามกันว่า "ข้าพเจ้าเมียเจ็บอย่างนี้ ไม่มีเมียใหม่ซ่อนไว้ที่ไหนรึ......" ซึ่งอาแม่ก็บอกไปว่า ไม่มี ไม่เห็นแกไปไหน ไปทำงานแต่เช้า แล้วงานเลิกก็รีบกลับ.......แต่ก็ได้รับการต่อเติมว่า เชื่ออะไรได้เขาออกจากบ้านแต่เช้า แว่บไปหาเมียใหม่ แล้วกลางวันก็แว่บไปไม่ได้หรือ คนเราหนอ ช่างคิดลึกซึ้งกันไปถึงเพียงนี้เจียวหรือ ผัวหึงเมีย เมียหวงผัว อะไรเทือกนี้ คนเราถ้ามีความซื่อสัตย์ต่อกันและกันแล้ว โลก คือชีวิตคู่ก็จะราบรื่น ไม่มีการอย่า ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้ง ลูกเต้าก็ไม่มีปมด้อย เพราะพ่อกับแม่ต่างแยกกันอยู่ ยังเคยบอกเปรย ๆ ว่า เงินเดือนเท่านี้มีเมียคนเดียว ลูกคนเดียว ก็ยังเป็นภาระอยู่แล้ว ถ้าจะมีเมียอีกคนจะเอาอะไรไปเลี้ยงเขาเล่า จะมีทั้งทีก็ต้องให้เขาออกหน้าออกตา ถ้ากล่าวไปในชาตินี้ อารีไม่เคยก่อกรรมทำเข็ญให้กับผู้หนึ่งผู้ใด ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ มดสักตัวก็ไม่เคยฆ่า เพราะอารีเป็นผู้ที่มีใจโอบอ้อมอารี เป็นคนอ่อนหวาน เป็นที่รักของพี่น้องทุก ๆ คน และผู้ที่ได้เคยพบปะและสนทนากับเธอ นายบู้ผู้ซึ่งเคยเป็นอินยิเนียร์ทำงานโรงสีคุมเครื่องจักรเก่าแก่และทำงานมานาน เมื่อได้มาเยี่ยมเคยเห็นเธออยู่ในสภาพดี ๆ เมื่อพบเธอหลังจากเจ็บ เห็นสภาพอันชวนสังเวชแล้วถึงกับร้องไห้โฮออกมาดัง ๆ ด้วยความสงสารจับใจ นอก

รากนั้นแล้วก็ยังใจบุญสุนทาน จะเห็นได้จากการที่ได้แยกครอบครัวอยู่ที่บ้านพระโขนงแล้วก็ตาม เราก็มีอิสระเต็มที่ เธอได้สั่งให้อาแม่หุงข้าวตักบาตรเป็นประจำแม้ว่าเธอจะมิได้ทำเอง แต่เธอก็สั่งด้วยใจกุศล (เรื่องนี้ตอนก่อนที่เธอจะถึงแก่กรรม ข้าพเจ้าเมื่อได้รับจดหมายจากลูกก็ไม่ค่อยสบายใจ พอเรือเข้าภูเก็ต เมื่อวันที่ 28 มีนาคมนั้น อุตส่าห์เสียค่าเครื่องบินเดินทางกลับบ้านด้วยความเป็นห่วงและไม่สบายใจ ครั้นเห็นว่าเธอก็ยังสดใส แม้แต่พี่สาวของข้าพเจ้าเองก็ว่ายังสดใส แต่กระนั้นก็ดีข้าพเจ้าก็มิได้นิ่งนอนใจ ก่อนที่จะเดินทางมาลงเรือที่ภูเก็ตเพื่อออกปฏิบัติการบริเวณอ่าวเบงกอลต่อไปนั้น ในวันที่ 1 เมษายน ได้พาติ๋วไปกับข้าพเจ้า ไปที่วัดธาตุทอง เพื่อหารือกับทางวัดเกี่ยวกับงานศพ เจ้าอาวาสซึ่งได้เคยมาที่บ้านเมื่อคราวทำบุญขึ้นบ้านใหม่นั้น เมื่อเข้ามาพรมน้ำมนต์ให้เธอถึงกับปลงอนิจจังทีเดียว คราวนี้รองเจ้าอาวาสเป็นเจ้าของเรื่องฌาปนกิจ ซึ่งเมื่อได้เรียนให้ท่านทราบว่าภรรยาเจ็บหนัก แต่ยังไม่ถึงตาย ท่านก็ ถามชื่อ ว่าให้จดชื่อไว้ก่อน ครั้นบอกชื่อว่า "อารีรัตน์ เจริญผล" ท่านก็ถามทันทีว่าเป็นอะไรกับ นาวาโทสว่าง เจริญผล ทั้ง ๆ ที่ท่านไม่รู้จัก ข้าพเจ้าก็บอกว่า ผมคือนาวาโท สว่าง ฯ เป็นภรรยา ข้าพเจ้าสงสัยถามท่านว่า ทำไมจึงรู้จัก ท่านก็ตอบว่า "อาตมาเคยไปบิณฑบาตรที่บ้านโยม อาคารพิบูลเวศม์เป็นประจำ ซึ่งก็เรียนท่านไปว่า คนที่ใส่บาตรน่ะไม่ใช่เธอดอก แต่เป็นอาแม่ ส่วนเธอนั้นเป็นคนสั่งให้อาแม่หุงข้าวใส่บาตร ท่านก็ซาบซึ้งและบอกว่า ทุกสิ่งทุกอย่างไม่ต้องเป็นห่วงดอกโยม อาตมาช่วยเต็มที่ และให้จดเบอร์โทรศัพท์มาไว้เพื่อจะได้เรียกทันที เมื่อฉุกเฉิน นี่เป็นเรื่องจริง และแสดงว่า

อารีเป็นคนใจบุญ และยึดมั่นในพุทธศาสนาอย่างไร เมื่อให้ติ๋วมาส่งที่สนามบินก่อนเดินทางครั้งนี้ ก็ได้บอกเบอร์โทรศัพท์ให้ลูกได้ช่วยจัดการแทนพ่อในวินาทีสุดท้าย คนทะเลนั้นพร้อมแล้วซึ่งชีวิตที่เสียสละทุกอย่างนับว่าเป็นพวกที่อาภัพอยู่สักหน่อย)

ในปี 2505 ตอนปลายปีนั้น กรมประมงได้เริ่มงานประมงทะเลลึก ซึ่งผู้ที่จะมาบุกเบิกเกี่ยวกับเรื่องนี้ จะต้องเป็นผู้เข้มแข็งต่อชีวิตในทะเลเสียสละ เพื่อออกสำรวจแหล่งประมง และสมุทรศาสตร์ สาขาบริเวณอ่าวไทยและน่านน้ำใกล้เคียง เป็นระยะเวลาแรมเดือนในปีหนึ่ง ๆ ก็ได้รับการทาบทามให้กลับมาช่วยราชการที่กรมประมงบ่อยครั้ง (เมื่อคิดดูว่า งานทางกองทัพเรือนั้น ส่วนมากก็ได้ลุล่วงไปมากแล้ว นายทหารจำนวนมากก็สามารถที่จะดำเนินงานสำรวจสมุทรศาสตร์แทนได้แล้ว ถ้าหากโอนกลับมาทางกรมประมง ก็จะเป็นประโยชน์ทางด้านสังคมและส่วนรวมมากกว่า) หลังจากที่ได้หารือกับอารีแล้ว ก็ได้โอนกลับมาช่วยราชการที่กรมประมงอย่างเดิม ตอนนั้นได้รับพระราชทานยศเป็น นาวาโท ซึ่งก็นับว่าเป็นการดี เพราะการที่มารับราชการอยู่ที่กองทัพเรือหลายปี ได้เพื่อนฝูงทุกชั้น สะดวกต่อการปฏิบัติงานมาก

ในตอนไปรับเรือนั้น เห็นว่าโรงเรียนของลูกก็หยุดเทอมพอดีตอนนั้นเรียน มัธยม 3 หรือ มศ. 2 สมัยนี้ ก็เลยขออนุญาตอารีพาติ๋วไปเที่ยวในโอกาสนี้ด้วย ซึ่งได้รับความสนับสนุนจากเธออย่างเต็มใจ ที่จะให้ลูกได้ไปเห็นบ้านเก่าของพ่อในครั้งนี้ และได้ถือโอกาสชวนพี่อีก 3 คน คือ พี่บุญเยี่ยม สิงคาลวณิช (เจริญผลเดิม) พี่ศิรีพร คัมภีรญานนท์ (เจริญผลเดิม) และพี่เปรมฯ ไปด้วย ค่ากินค่าเดินทางไปญี่ปุ่นนั้น พี่ทั้งสามคน

เฉลี่ยกันออกให้ ส่วนข้าพเจ้าทำหน้าที่เป็นไก๊ด์และล่าม ลูกสาวนั้นทำหน้าที่เป็นเลขานุการของพ่อ ในการใช้จ่ายเงิน ซึ่งตอนนั้นได้พาทุกคนท่องเที่ยวในญี่ปุ่นตามจุดสำคัญต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น โตเกียว เกียวโต โอซาก้า นิคโก้ ฮักโกเน่ โยโกฮามา ไต้หวัน ฮ่องกง อย่างสนุกสนาน เป็นที่สบ-อารมณ์ของพี่ ๆ ทุกคน ด้วยค่าใช้จ่ายที่แสนถูก เพราะรู้จักประเพณีและธรรมเนียมของชาวญี่ปุ่น ดีกว่าไก๊ด์อื่น ๆ นอกจากนั้นแล้วทุกคนยังได้มีโอกาสเห็น เรือสำรวจประมง "ธนะรัชต์" ก่อนคนอื่น หลังจากที่ได้พาท่องเที่ยวชมครบกำหนดระยะเวลาประมาณเดือนเศษ แล้วก็ส่งกลับทางเครื่องบิน ไทยอินเตอร์โดยสวัสดิภาพ ซึ่งภายหลังที่กลับมาแล้ว ลูกได้กลับมาเขียนเรื่อง เที่ยวญี่ปุ่น และพิมพ์ด้วยทุนของแกเอง สำหรับภาพหน้าปกนั้น แกก็ออกแบบของแกเองอีกด้วย

จิตใจของอารีนั้น นับวันก็มีความหมกหมุ่นยิ่งขึ้น เพราะรำคาญตัวเอง ที่ไม่สามารถออกไปเปิดหูเปิดตา และไม่สามารถที่จะช่วยตัวเองได้ บ่นเสมอว่าอยากตาย แต่จะทำอย่างไรได้ บางครั้งก็บ่นว่าทั้งข้าพเจ้าและลูกต่าง ๆ นานา ซึ่งเราก็ต้องมีขันติ ลูกยังมาปรับทุกข์กับข้าพเจ้าบ่อย ๆ ก็ต้องคอยเตือนสติว่า คุณแม่นั้น จิตใจท้อแท้และหงุดหงิด อย่าได้ทำอะ-ไรที่ขัดใจ จงเชื่อฟังอย่าได้เถียง เพราะที่แม่เตือนก็หวังดีต่อลูกเป็นห่วงลูกทุกอย่าง จากที่ลูกได้มาเข้าโรงเรียนวัฒนา ใน มศ. 4 และ 5 นั้น นับได้ว่า เป็นชีวิตที่ออกจากโรงเรียนประจำ ที่สตรีประชากร นานถึง 10 ปี มาอยู่ใกล้บ้านและกลับบ้านบ่อยขึ้น ได้มีโอกาสเปิดหูเปิดตาใกล้ชิดบ้านและแม่มากขึ้น ในที่สุดก็สามารถสอบเข้า จุฬา ตามความต้องการได้ ซึ่งเป็นที่ชื่นชมสำหรับข้าพเจ้าและเธอเป็นอย่างยิ่ง ข้าพเจ้านั้น

เข้าจุฬาไม่ได้ ก็ยังเคยหวังว่า ลูกคงจะเข้าได้ และก็เป็นความจริง ตอนนั้นจำได้ว่า แกบนและกราบหลวงพ่อที่เรือ (หลวงพ่อเชียงแสนอายุประมาณ 1000 ปี ซึ่งอาจารย์หลายที่วัดราษฎรอำรุงมอบให้เป็นสมบัติของข้าพเจ้า เมื่อเรือมาถึงใหม่ ๆ แล้ว ข้าพเจ้าก็อัญเชิญท่านมาปกปักรักษาเรือของเรา และก็เป็นที่พึ่งของพวกเราทุกคน ได้มีปฏิหารย์ซึ่งเกิดขึ้นอย่างไม่น่าเชื่อหลายครั้ง ท่านก็บัดเป่าให้สถานการณ์ร้ายเป็นดี หรือหนักเป็นเบาได้เนือง ๆ เป็นที่นับถือของพวกเราทุกคน) กราบขอให้เข้าจุฬาได้ และก็ได้ตามความประสงค์ ซึ่งลูกก็ได้ฝากดอกไม้มาบูชาท่านเสมอ เพราะเคยได้มาอาศัยห้องที่ท่านสถิตย์อยู่เดินทางจากภูเก็ตไปปีนังและไปสิงคโปร์มาแล้วในปี 2510

ครอบครัวของเรา แม้จะไม่สมบูรณ์ เราก็อยู่กันอย่างปกติสุข เมื่อสุขุมวิท ซอย 71 ได้รับการปรับปรุงใหม่ให้กว้างยิ่งขึ้น และถมคูมาชิดทางหน้าบ้านเรา จนรั้วบ้านเก่าแทบจะพังหมดแล้ว รถเมล์ก็มาจอดที่หน้าบ้าน และเวลาจอดครั้งหนึ่งก็หนวกหูและวุ่นวาย คนบนรถก็มองเข้ามาเห็นภายในบ้านเราก็เลยมีความจำเป็นต้องทำกำแพงสูงกั้นเสีย แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ฝุ่นมากเหลือเกินวันหนึ่ง ๆ ต้องทำความสะอาดหลายครั้ง ในฤดูฝน เนื่องด้วยท่อระบายน้ำเล็กทำให้เต็มได้ง่าย และท่วมท้นเอ่อเข้าบ้านเรา เพราะที่ต่ำ บางครั้งเธอต้องนอนอยู่บนเตียงโดยมีน้ำท่วมขึ้นมาตั้งคืบ จากขาเตียง ถ้าทางอาคารสนใจมาสูบก็ออกไปเร็วหน่อย แต่ก็ตั้ง 2 หรือ 3 วัน เกิดกลิ่นเหม็นและสกปรกเสียสุขภาพ ปีแล้วปีเล่า สถานะการณ์ก็ไม่ดีขึ้น จนในที่สุดเธอก็ตัดสินใจบอกข้าพเจ้าว่าให้ปลูกบ้านใหม่ ซึ่งข้าพเจ้าก็ถามพี่สาวที่เคยอุปการะและเคยบอกให้ที่ ซอยศิริพจน์ หรือซอย 81 ถนนสุขุมวิท ที่ปัจจุบันบ้านของเรา ว่า ยังจะให้อีกหรือเปล่า ซึ่งพี่ก็บอกว่า ถ้าต้องการก็ปลูกเอาเพราะจะได้อยู่ใกล้ ๆ กัน

(ตรงกันข้ามทั้งสองพี่น้องทีเดียวคือ พี่บุญเยี่ยม เจริญผล กับ พี่ศิริพร คัมภีรญานนท์ พี่สาวต่อจากข้าพเจ้า) เพียง 123 ตารางวา ก็เลยขอซื้อต่อญาติกันเพิ่มอีก 123 ตารางวา เป็น 246 ตารางวา และลงมือเขียนแบบเอง ในตอนนี้ เมื่อต้องการปลูกบ้าน เงินของเราก็มีไม่พอก็ต้องขายที่ ที่จังหวัดชลบุรี ไปชิ้นหนึ่ง เพื่อนำเงินนี้มาปลูกบ้านใหม่ และยังจำได้ว่าป้ารุณ (อรุณี ถาวรจิตต์ พี่สาวของเธอเป็นคนช่วยจัดการให้เรียบร้อย โดยไม่คิดค่านายหน้าแม้แต่บาทเดียว ซึ่งต้องขอขอบคุณอีกครั้ง แล้วยังฝากเงินกินดอกเบี้ยกับเธอไว้ด้วย) ตอนนี้ข้าพเจ้าไปราชการเรือเข้าสิงคโปร์ และเผอิญตรงกับวันที่ 29 เมษายน อันเป็นวันครบรอบปีแต่งงานของเรา ได้ไปถามที่ดีพาสเม้นท์สโตร์ ว่าดอกไม้ส่งได้ไหม ก็ได้รับคำตอบว่า ได้ โดยส่งผ่าน "ไวท์โรส" ที่ถนนสุขุมวิท ก็เลยให้ส่งดอกไม้ให้ช่อหนึ่ง ในวันที่ 29 เมษายน เวลา 09.00น. พร้อมคำขวัญอวยพรวันครบรอบปีแต่งงานของเรา ซึ่งเมื่อคนของไวท์โรสมาส่งดอกไม้ที่บ้าน ก็อ่านชื่อเธอเป็นภาษาอังกฤษ ลูกออกไปรับ แล้วบอกว่า ไม่มีคนชื่อนี้อยู่ที่บ้าน แต่เมื่อดูไปดูมาไหงเป็นคุณแม่ไปได้ นี่คือสัญญลักษณ์ว่าข้าพเจ้าไม่ลืมเธอ แม้ว่าจะไกล ใจก็อยู่ใกล้ ๆ เธอนี่เอง ไม่ทราบว่าเธอจะดีใจเพียงไร เพราะไม่ได้ถามแต่เข้าใจว่าเธอคงจะรู้ความปรารถนาของข้าพเจ้าพอสมควร

พี่สาวของข้าพเจ้าคือ พี่บุญเย็ม เป็นคนควบคุมการก่อสร้าง เพราะฤกษ์ก่อสร้างเป็นเวลาที่ข้าพเจ้าเดินทางยังไม่ถึงประเทศไทย ในเดือนสิงหาคม 2512 แบบนั้นก็เขียนตามความจริงและให้ง่ายที่สุด ถูกที่สุด ประหยัดที่สุด ดวงไฟต่าง ๆ และของใช้ประจำบ้านนั้นข้าพเจ้าถอดออกจากบ้านเก่าและพ่นสีด้วยตนเอง จนกลายเป็นของใหม่ เพื่อนำกลับไปใช้เป็นการประหยัดไปอีก ห้องของอารีนั้น ก็ต้องให้สะดวกกับอาแม่ ที่จะเข้าออก

ครัวหรือเข้ามาในห้องได้สะดวกและมีห้องน้ำอยู่ด้วยเสร็จ นอกจากนั้นแล้ว ห้องของเธอก็ยังมีสิ่งพิเศษอีกอย่างหนึ่ง เมื่อใคร ๆ มามักจะถามว่า ที่แขวนอยู่บนเพดานนั้นคืออะไร มันเป็นรอกแม่แรง แบบผ่อนแรงที่สร้างด้วยอลูมิเนียม มีน้ำหนักเบามาก สามารถยกของหนักได้ซึ่งข้าพเจ้าได้ไปหามาจากเวิ้ง เพื่อชักรอกเธอขึ้นเมื่อเวลายกหม้อนอน เมื่ออาแม่ไม่สบายเจ็บป่วยคนอื่นจะได้ทำได้สะดวกแม้แต่เด็ก ๆ โดยทำเป็นเข็มขัดรัดเข้าโอบไปยังหลังของเธอ แล้วก็ใช้รอกแม่แรงนี้ยกเพียงค่อย ๆ มันจะค่อย ๆ รั้งร่างของเธอขึ้นไปได้ และเมื่อปล่อยร่างของเธอก็จะนอนเข้าที่เดิม ผ้าที่ใช้สำหรับยกนี้ อัจฉรา(นางอัจฉรา สุวรรณรักษ์ ข้าราชการกรม ฯ เพื่อนที่ดีของข้าพเจ้าคนหนึ่ง ซึ่งบัดนี้เธอก็ถึงแก่กรรมไปแล้วเมื่อข้าพเจ้าไปทะเลเที่ยวนี้เอง เมื่อข้าพเจ้ากลับมาในตอนปลายเดือนมีนาคมเคยบอกอารีว่า เธอตายเสียแล้วและจะไปเยี่ยมที่ศพ ที่สุสานวัดมงกุฎ อารียังเคยเตือนว่า ยังไม่ไปอีกหรือ.......) รอกแม่แรงนี้เป็นเครื่องบินทิ้งระเบิดเก่าของญี่ปุ่น สำหรับยกระเบิดขึ้นเครื่องบิน และข้าพเจ้าคิดไว้ตั้งแต่บ้านเก่าและเมื่อปลูกบ้านใหม่ก็ย้ายมาด้วย

บ้านใหม่ของเราเสร็จเรียบร้อย ต้นปี 2513 ซึ่งข้าพเจ้าไปราชการทะเลพอดี ก็เลยขอร้องให้พรรคพวกได้ล่วงหน้าไปทำงานก่อนและตามไปลงเรือภายหลัง โดยขอทำบุญย้ายบ้านเสียให้เป็นที่เรียบร้อย บ้านของเราปลูกรีบเร่งมาก ดังนั้นจึงไม่ค่อยเรียบร้อยสมบูรณ์เท่าที่ควรนัก เมื่อไปขอเลขที่บ้านที่อำเภอ ก็ได้หมายเลขบ้านที่ 75/1 แล้วเราก็มาขึ้นบ้านใหม่เอาวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2513 นั่นเอง ซึ่งเป็นวันเกิดของเธอ อารีก็ดีใจเหมือนกันว่า นาน ๆ จะได้มีโอกาสคล้าย ๆ กับทำบุญวันเกิดของตัวเอง

สักครั้งเช่นนี้ ในวันนั้นญาติพี่น้องทางฝ่ายข้าพเจ้าและของเธอมาพร้อมหน้าพร้อมตากัน ทั้งบิดาของข้าพเจ้าซึ่งมีอายุถึง 90 ปี และบิดาของเธอซึ่งยายุ 70 เศษ ไม่สู้แข็งแรงนัก ก็ได้มางานขึ้นบ้านใหม่ของลูกซึ่งได้ก่อสร้างตัวมาอย่างเหน็ดเหนื่อย

บ้านใหม่นี้ดีเงียบสงัดไม่มีเสียงพลุกพล่าน ข้าพเจ้าเริ่มเล่นกล้วยไม้ใหม่ โดยจัดหามาแล้วก็แยกเอาเมื่อออกดอกออกช่อ เธอยังบอกให้ตัดไปขาย ซึ่งข้าพเจ้าไม่ยอม เพราะเป็นความสุขทางใจได้เป็นอย่างดี เมื่อยามบานสะพรั่ง ก็เป็นสิ่งที่พอจะให้จิตใจของผู้เห็นเพลิดเพลิน ชื่นชม และสบายใจ ต้นไม้ผลต่าง ๆ เช่น กล้วย มะม่วง มะพร้าว ชมภู่ นั้นก็ล้วนได้มาจากมิตรสหายเพื่อนร่วมทะเล เช่น มะพร้าว ก็ได้มะพร้าวหอมมาจาก พศก. (พ.จ.อ. พศก วรวุฒิ ของต้นกลเรือสำรวจประมง 2) จากฉะเชิงเทราที่มีชื่อเสียง กล้วย ไม่ว่าเป็นกล้วยน้ำว้า กล้วยหักมุก และมะม่วงน้ำดอกไม้ก็ได้มาจาก นงค์ (จ่าเอกจำนงค์ ปานพุ่มชื่น พยาบาลหรือหมอประจำเรือสำรวจประมง 2 จากพระประแดง) นอกจากนั้นแล้ว ก็มีมะม่วง ชมภู่ ซึ่งมารดาของข้าพเจ้า (ถึงแก่กรรมเมื่ออายุได้ 86 ระหว่างที่ข้าพเจ้าไปราชการทะเลในปี 2511 ระหว่างที่ออกจากฟิลิปปินส์ เดินทางกลับ และได้มาเยี่ยมแม่ เมื่อขึ้นจากแหลมงอบ ตราด และกลับไปอีกครั้ง ได้ข่าวว่าแม่เสียที่เพ็ชรบุรี ต้องรีบเช่ารถกลับมาหาแม่) ซึ่งของเหล่านี้แม่เป็นคนเพาะเอาไว้ให้ โดยใส่ปี๊บบ้าง กระถางบ้างซึ่งข้าพเจ้าได้ทะนุถนอมนำมาลงไว้ที่บ้าน ซึ่งบัดนี้ผลไม้เหล่านี้ ก็มีผลให้ข้าพเจ้าและทุกคนในบ้านได้รับประทานแจกจ่ายเพื่อน เพื่อที่เราจะได้ระลึกถึงกันเมื่อพ้นราชการไปแล้ว สิ่งผูกพันที่เราจะระลึกถึงซึ่งกันและกันอย่างดีก็คือ "เพื่อน

ตาย” ที่ได้เคยร่วมทุกข์สุขกันมา ข้าพเจ้าหมั่นรดน้ำพรวนดิน และบอกลูกให้ทราบว่า ลูกของพ่อนั้น พ่อก็ทะนุถนอมเลี้ยงมาเช่นเดียวกันกับต้นไม้เหล่านี้ หมั่นรดน้ำ พรวนดิน ให้การศึกษา ดังนั้นสิ่งใดที่เป็นสิ่งที่ไม่ดีไม่งาม ขอให้ละเว้น เพราะพ่อก็ไม่มีสิ่งใดที่เหลืออยู่แล้ว นอกจากความหวังในตัวลูก

ในปี 2513 ตอนต้นปี ทางราชการให้ข้าพเจ้าไปประชุมที่ เมืองเรจาวิค เมืองหลวงของประเทศไอซแลนด์ เกี่ยวกับเรื่องการประมง ข้าพเจ้าเห็นเป็นโอกาสดี จึงได้ขออนุมัติลาดูงานและพักผ่อนด้วยทุนส่วนตัวของข้าพเจ้า เพราะนานปีข้าพเจ้าไม่เคยได้รับการลาพักเลย แม้แต่พักร้อน ชีวิตของข้าพเจ้าอยู่ได้ด้วยงาน และเป็นโอกาสดีที่ลูกปิดเทอมปลาย และไม่ต้องสอบแก้ตัว จึงได้ขออนุญาตอารีให้ลูกไปเที่ยวกับพ่อในครั้งนี้ด้วย ซึ่งเธอก็ไม่ขัดข้อง และสนับสนุน แม้ว่าเราจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการนี้ไม่น้อยก็ตาม และเพื่อการศึกษาของลูกและเป็นการเปิดหูเปิดตาไปในตัว พร้อมกันนี้ข้าพเจ้าชวนพี่สาว (พี่บุญเยี่ยม สิงคาลวณิช ที่เคยไปญี่ปุ่นมาแล้ว) กับหลานของพี่สาว คือ ศิริพร ลูกของเธอก็คือ มัณฑนา คัมภีรญาณนนท์ ด้วย

เรากลับถึงบ้านสนามบินดอนเมือง เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน รวมเวลาเดินทางประมาณ 30 วันเศษ เพื่อน ๆ ไปรับลูกที่สนามบินกันเยอะที่เวียนนานั่นเอง ได้ซื้อนกคีรีบูน ที่ร้องเพลงได้สองตัว มาฝากอารี ซึ่งเมื่อไขลานแล้วมันจะหมุนตัวของมันเองไปรอบ ๆ และร้องเพลงประสานสลับกันกับอีกตัวหนึ่ง ซึ่งมีราคาราว 1,000 บาทเศษ เป็นของฝากที่พอใจของเธอมาก ติ๋วก็มีของฝากเพื่อน ๆ หลายอย่างเหมือนกัน นับได้

ว่า เป็นประสบการณ์และเป็นของขวัญอย่างดี ที่พ่อและแม่ให้กับลูกของเรา

ปีนี้ หมายถึงปี 2514 ข้าพเจ้าต้องจากเธอไปเพื่อราชการสำรวจแหล่งประมง และนับว่าเป็นปีที่เรือของเราต้องออกเดินทางไกลที่สุดถึงประมาณ 20,000 ไมล์ทะเล ทิศใต้สุดถึงออสเตรเลียและเหนือสุดถึงปากอ่าวปากีสถาน หรือแม่น้ำคงคาของอินเดีย ทีเดียว ไม่นึกว่าจะไม่เห็นหน้าอารีอีก เพราะในปีนี้ อารีทรุดโทรมลงหลายอย่าง สำหรับภายนอกนั้นก็ยังดูสดใสอยู่ แต่สำหรับภายในนั้น มีหลายโรคที่แทรกเธออยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นโรคหัวใจ และโรคไต ซึ่งก่อนออกเดินทางนั้น เผอิญ ยงยุทธ (ยงยุทธ สินธิภิญโญ เพื่อร่วมงาน) ได้มีพระอาจารย์ดี ก็เลยแนะนำมาให้ เมื่อท่านดูแล้วก็บอกเป็นการภายในว่า ในวันที่ 17 หรือ 27 ธันวาคม 2513 นี้แหละเป็นวันสิ้นอายุของอารี ใจหายเหมือนกัน แต่ท่านบอกว่า ถ้าทำสังฆทานเสียก็อาจจะยืนยาวต่อไป ก็เลยไปรับท่านมาทำสังฆทานที่บ้านพร้อมด้วยกันจำนวน 9 รูป โดยให้ลูกกับอาแม่ไปเที่ยวหาของทำสังฆทาน และใช้โต๊ะกินข้าวเก่าของเรามายึดเข้าให้ท่านได้นั่งใกล้ ๆ เตียงของอารี เพื่อที่จะได้สวดมนต์และต่ออายุให้ ซึ่งในตอนนั้น อารีทำบุญเพื่อสร้างกุฏิกรรมฐานที่นครสวรรค์ไป ดูเหมือน 4,000 บาท นอกจากนั้นแล้วยังทำบุญ ช่อฟ้าที่บ้านบึงชลบุรีกับพี่ไปอีก 2,000 บาท และที่วัดธาตุไชยา อีก 2,000 บาท รายหลังนี้นับว่าเป็นรายสุดท้ายที่เธอได้ทำบุญ นอกเหนือไปจากรายเล็ก ๆ ซึ่งมีอยู่เป็นประจำ ตอนนั้นพี่ ๆ และญาติ ๆ ก็ได้มาเยี่ยมเธอกันมากด้วยกันหลายราย แต่แล้วหลังจากการทำสังฆทาน เธอก็ค่อย ๆ สบายขึ้นบ้าง แต่ก็คงยังมีอาการไม่ค่อยดีนักข้าพเจ้ามิรู้ที่จะทำประการใด หน้าที่ก็ต้องเป็นหน้าที่ จำต้องจากเธอไป ก่อนจะไปราชการในครั้งนี้ ไปด้วยจิตใจที่

ไม่สบายนัก ผิดกันกับทุกปี เพราะคอยพะวงถึงเธออยู่ ได้บอกกับอธิบดีกรมประมงไว้ว่า คราวนี้ภรรยาเจ็บหนัก ถ้าปฏิบัติงานอยู่ใกล้ ๆ ถ้าเป็นอย่างไรก็ขอกลับด้วย อธิบดี ก็อนุญาติ แต่ถึงอย่างไรก็ดี ชาวเรือนั้นเมื่อออกทะเลอยู่กลางมหาสมุทรลึ กกว่าจะวิ่งเข้าหาฝั่ง ตั้งหลายวันนั้นก็ย่อมที่จะไม่ทันการ คิดไว้ว่า ถ้าอยู่ใกล้ ๆ มาได้ก็จะมา ถ้าไกลนักก็มาไม่ได้และได้ขอร้องต่อพี่ ๆ และญาติ ๆ ทุกคนให้ช่วยเหลือหน่อยเมื่อถึงคราวจำเป็นซึ่งดู ๆ ก็น่าเห็นแก่ตัวเหมือนกัน ถ้าเมียตายแล้วจะต้องเป็นธุระของคนอื่นแต่ข้าพเจ้าจะทำอย่างไรเล่าในฐานะที่เป็นลูกจ้างของรัฐบาลอย่างนี้ เช่นเดียวกับทหาร ที่ไปรบแนวหน้า ภรรยาตายเขาจะให้กลับบ้านรึ...

ตอนนี้พี่ก็ให้สติ ให้เตรียมทุกสิ่งอย่างไว้ให้พร้อม ไม่ว่าจะเป็นธูปเทียน ดอกไม้ จนกระทั่งเสื้อผ้าสำหรับแต่งตัวในยามที่เธอจะต้องจากเราไปตอนนั้นลูกก็ใจไม่ค่อยสบายและเพื่อน ๆ ของลูกซึ่งมีเป็นจำนวนหลายคนก็ได้ไปช่วยกันหาเสื้อผ้าสำหรับคุณแม่ติ๋ว แต่งตัวตอนที่จากไป

ก่อนจะไปนั้น ได้ให้โค้ดลูกไว้ว่า ให้โทรศัพท์ไปที่ทำงานและบอกเป็นโค้ดไปว่า "กล้วยไม้ที่บ้าน เฉาหมดทั้งรัง เมื่อ... เดือน... อีก 3 วันจะซื้อมาใหม่" ซึ่งเป็นความหมายว่า คุณแม่เสียแล้วเมื่อวันที่... สวด 3 คืนแล้วจะเก็บไว้" ข้าพเจ้าได้กำหนดให้เก็บเธอไว้ หลังจากสวด 3 คืนเรียบ-ร้อยแล้ว ซึ่งก็คอยฟังข่าวคราวตลอดเวลา ไม่ว่าเรือจะเข้าที่ใดจดหมายของลูกก็เขียนไปถึงพ่อ บอกอาการของคุณแม่เสมอ ๆ ว่าพ่อไม่ต้องเป็นห่วงก็พอจะสบายใจ เมื่อเรือเข้าภูเก็ตนั้น ด้วยความเป็นห่วง ได้โทรศัพท์มาพูดกับลูกที่บ้านหลายครั้ง และครั้งสุดท้ายได้รับจดหมายจากลูกที่ปีนังเมื่อเรือเข้าเมื่อ วันที่ 26 มีนาคม ว่า คุณแม่บวม ก็ไม่สบายใจมาก หลังจากที่เรือเข้าภูเก็ตในวันที่ 28 แล้วก็เดินทางด้วยเครื่องบินมากรุงเทพ ฯ ทันที

แต่ปรากฏว่า อารียังสดใสและไม่คิดว่าเธอจะจากข้าพเจ้าไปรวดเร็วถึงขนาดนี้ แต่ก็มีลางสังหรณ์อยู่บ้าง เมื่อมาถึงนั้น เนื่องด้วยบ้านของเราไม่มีผู้ชายเลย สนามก็รก เพราะไม่มีคนตัดหญ้า ข้าพเจ้าก็เลยใช้เครื่องตัดหญ้า ตัดในตอนเช้า ด้วยความใจร้อน เพราะจะต้องกลับมาลงเรือในวันที่ 2 เพื่อออกปฏิบัติราชการครั้งสำคัญอีกครั้งหนึ่งเป็นครั้งสุดท้าย ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าตอนเช้านั้นมีน้ำค้างสนามจะเปียก ตัดหญ้าแล้วก็มักจะติด แต่เมื่อถามอารี เธอก็บอกว่าอย่ารดน้ำซิ เมื่อเช้าของวันที่ 29 ข้าพเจ้าตัดหญ้าเหตุการณ์ก็เป็นไปตามเท่าที่คิดหญ้าติดใบมีดมาก ตัดไม่ค่อยเข้าและเครื่องก็หมุนช้า เลยเอามือล้วงเข้าไปเล็กน้อยพอไม่ให้ถึงใบมีด แต่เผอิญลึกไปหน่อย ใบมีดเลยตัดเอาปลายนิ้วเป็นแผลไปเล็กน้อย ยังสงสัยว่าทำไมนิ้วไม่ขาด เพราะใบมีดก็ออกคม แต่ก็ตัดจนเรียบร้อย หลังจากนั้นลูกก็มาทำแผลให้พ่อ และก็บอกเธอว่า เรือเข้าภูเก็ตวันที่ 29 นั้น จะกลับมาบ้านอีกครั้ง เธอก็บอกว่าวันที่ 30 นั้น ยายแดง (แพทย์หญิง สุชาดา อูนากูล ลูกของอาวิโรจน์ น้องของคุณตาติ๋ว จะแต่งงานกับหมอเหมือนกันที่ชลบุรี) คิดว่าจะไปงานนั้นด้วยเธอคงจะรอข้าพเจ้าอยู่ ไม่คิดว่าจะบอกครั้งสุดท้าย ก่อนที่เธอจะจากข้าพเจ้าไป ในวันเดินทางมาขึ้นเครื่องบินที่สนามบินดอนเมือง เพื่อไม่ประมาทต่อเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ได้พาลูกไปพบกับรองเจ้าอาวาสวัดธาตุทอง เกี่ยวกับเรื่องธรรมเนียมและพิธีการต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องศพ ในวันที่ 1 เมษายน ตามที่ได้เขียนบอกตอนต้นแล้ว และได้จดหมายเลขโทรศัพท์ไว้จากนั้นวันที่ 2 ก็วาน ลูกขับรถมาส่งพ่อที่สนามบิน

ในตอนเช้าวันที่ 13 คือ วันสงกรานต์นี้ เขม่นตาข้างซ้าย ยังนึกว่าเป็นอย่างไร อาจจะพบกับเรือของอินเดีย หรือของปากีสถานบ้างกระมัง ซึ่งแม้ว่าเราทำงานอยู่ในน่านน้ำสากลก็ตาม ได้คอยระวังตัวอยู่ตลอดเวลา

รู้สึกไม่ใคร่สบายใจ แต่แล้วก็ไม่มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น หลังจากการสำรวจเรียบร้อยแล้ว เป็นเวลาประมาณ 20 นาฬิกา เมื่อได้ล้างหน้าเรียบร้อยแล้วก็เข้านอนเมื่อเวลาประมาณ 21 นาฬิกา เพื่อเอาแรงไว้ทำงานในเวลา 05.00 ของวันต่อไป คือ วันที่ 14 เมษายน จำไม่ได้ว่าเวลาเท่าไร... อารี... เธอมาหาข้าพเจ้าบอกว่า ตายเสียแล้ว แล้วก็จากไปโดยไม่พูดไม่จา... ตื่นขึ้นมาด้วยความตกใจ เป็นเวลาประมาณ 22.00 ของคืนวันที่ 13 เมษายน คืนสงกรานต์นั่นเอง หลังจากนั้นแล้วก็นอนไม่หลับ กระสับกระส่ายอยู่ตลอดเวลา จนรุ่งเช้าจึงได้ตื่นขึ้นตามปกติ และได้เริ่มทำงานไปสักเวลา 09.00 ของเวลาปากีสถานตะวันออก ซึ่งเราได้เปลี่ยนเวลาให้หลังเวลาประเทศไทยไป 1 ชั่วโมง ขณะที่กำลังอยู่ในห้องส่วนตัวของข้าพเจ้า พยุง (จ่าเอกพยุง อ่องละออ) พนักงานอีเลคโทรนิคประจำเรือและพนักงานวิทยุ) ได้มากรดกริ่งเรียกหน้าห้อง เปิดประตูออกไป พยุงบอกว่า "ที่กรมวิทยุบอกมาว่า น้องติ๋วได้โทรมาบอกว่า คุณแม่เสียแล้ว เมื่อคืนวันที่ 13 เวลา 20.50 "ไม่รู้ว่าปิดประตูได้อย่างไร หันหน้ากลับขึ้นบนเตียงแคบ ๆ ซึ่งคงจะเท่ากับโลงใส่ศพกระมัง (เตียงนอนของห้องพักในเรือ) รูดม่านปิด แล้วน้ำตาเจ้ากรรมก็ไหลออกมา ปล่อยให้มันไหลอยู่สักพักจึงสะอื้น ไม่ต้องการให้ใครเห็นน้ำตา รูดม่านหน้าต่างปิดมิดชิด จำได้ว่านอนอยู่ในสภาพนั้นพอสมควร จนกระทั่งถึงกำหนดที่จะต้องทำการวางอวนอีกแล้ว จึงลุกขึ้นล้างหน้า แล้วมาทำงานตามปกติเสียงที่ตะโกนจากท้ายเรือเข้าไมโครโฟนมายังสพานเดินเรือ เกี่ยวกับการสั่งงานในตอนนั้น รู้สึกตัวเองเหมือนกันว่าแปล่ง ๆ หูตัวเองไปเหมือนกัน แต่ก็พยายามมิให้เกิดมีอะไรผิดปกติขึ้น

หลังจากการทำงานทุกวันแล้ว ก็ขลุกอยู่ในห้องนอนคนเดียวเสมอ บางครั้งก็นอนน้ำตาไหล ต่อมาก็ได้รับวิทยุจากรองอธิบดี แจ้งข่าวเป็นทางการว่า อารีรัตน์ ถึงแก่กรรมเสียแล้ว เมื่อวันที่ 13 เมษายน 2513 เวลา 20.50 และกำหนดรดน้ำศพวันนี้ที่ 14 เมษายน เวลา 15.00 และได้แจ้งให้ข้าราชการกรมประมงทราบกันแล้ว ได้ตอบวิทยุ รองอธิบดี ซึ่งรักษาการแทนอธิบดีไปราชการเกี่ยวกับการประชุมที่สงขลาขอบคุณที่ช่วยแจ้งข่าวให้ทราบ

ดังที่ได้เขียนในบทต้น ๆ แล้วว่า ชาวเรือนั้นเขาต้องเสียสละทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นชีวิตส่วนตัว ชีวิตของครอบครัว ซึ่งทุกท่านจะเห็นว่าเรืออยู่ไกลมากจากประเทศไทย ถึง 1,000 ไมล์ 1,000 ไมล์เศษ หรือเท่ากับประมาณเกือบ 2,000 กิโลเมตร กว่าจะเดินทางมาทุกสิ่งทุกอย่างก็เรียบร้อยไปเสียแล้ว ข้าพเจ้าไม่มีน้ำตาสำหรับเหตุการณ์ในครั้งนี้ให้ปรากฏกับผู้อื่น แต่น้ำตาในอกนั้นไหลอยู่ตลอดเวลา แม้ว่าอารีจะร่วมทุกข์ สุข กับข้าพเจ้ามาเป็นเวลาเกือบจะครบ 21 ปี ในวันที่ 29 เมษายน 2513 ที่จะถึงนี้ก็ตาม อารีมิได้เคยได้รับความสุขที่สมบูรณ์เลยแม้แต่น้อย เธอต้องประสพกับเหตุการณ์ผันผวนจนเธอเองต้องได้รับทุกข์ทรมาน แทบจะเอาชีวิตไม่รอดหลายครั้ง แต่ก็ด้วยกรรมเก่าที่ยังไม่หมดไป จึงไม่ถึงอายุขัย ได้รอดูการเจริญเติบโตของลูกจนสิ้นห่วง คือ บรรลุนิติภาวะ เป็นผู้ใหญ่เรียบร้อยแล้ว จึงจากเราไป วันจากไปนั้น ความจริงก็เป็นวันดีวันหนึ่ง สำหรับคนไทยเรา คือ วันสงกรานต์ เธอเลือกวันจากไปของเธอถูกต้องแล้ว ชาตินี้เธอมีกรรมเพราะชาติก่อนได้สร้างกรรมไว้มาก แต่สำหรับชาตินี้ ขอรับรองว่า อารีมิได้สรรสร้างกรรมไว้กับผู้หนึ่งผู้ใด ดังนั้น ข้าพเจ้าหวังว่า เธอคงจะไปดีสู่แดนสุขาวดี และถ้าชาติหน้ามีจริงขอให้เราได้พบกันใหม่ ให้มีความสุข

สมบูรณ์ด้วยกันทุกคน รวมทั้งข้าพเจ้า เธอ (อารีรัตน์) ติ๋ว (รุ่งนภา เจริญผล) ลูกของเธอ ที่ตายไปคือ อ้อย และอาแม่ คือ เจียนซึ่ง ต้องร่วมทุกข์กับเรา ในครั้งนี้อีกด้วยเถิด

หลังจากที่ได้ทราบว่าเธอ ถึงแก่กรรมแล้ว ข้าพเจ้าก็คิดว่า จะทำการเผาเธอ เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างเรียบร้อยแล้ว คิดว่าจะเขียนหนังสือเป็นอนุสรณ์ เพื่ออารีสักบทหนึ่ง และให้ลูกเขียนถึงแม่แกสักหน่อย และเพื่อเป็นประโยชน์แก่อนุชนรุ่นหลัง ข้าพเจ้า จึงขออนุญาตหน่วยสำรวจแหล่ง-ประมง ขอเอกสารเกี่ยวกับเรื่อง สัตว์ทะเลที่เป็นภัยต่อมนุษย์ แจกในงานศพของเธอ

สุดท้าย ก่อนที่จบคำไว้อาลัยสำหรับการจากไปอย่างไม่มีวันกลับของอารีรัตน์ เจริญผลภรรยาที่รักของข้าพเจ้าในครั้งนี้ ข้าพเจ้าขอขอบคุณ พ่อ แม่ พี่ น้อง ญาติ มิตรสหาย และเพื่อนร่วมงานทุกคน ที่ช่วยกรุณาเอาใจใส่ และเป็นธุระ ในขณะที่ข้าพเจ้าต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการอยู่ บริเวณปากน้ำคงคา กับเรือสำรวจประมง 2 ในโอกาสนี้ด้วย และขอขอบคุณอย่างจริงใจ ข้าพเจ้าเขียนบรรยาย เรื่องเหล่านี้ด้วยน้ำตา กว่าจะจบเรื่องนี้ ข้าพเจ้าอยู่ในห้องส่วนตัวบนเรือสำรวจประมง 2 พิมพ์ต้นฉบับนี้ไปจาก-หัวใจ จากสมอง ซึ่งสามารถที่จะปะติดปะต่อกับเหตุการณ์เก่าได้ เบื้องหน้าข้าพเจ้าออกไปนั้น บางทีก็เป็นอ่างเบงกอล อันไพศาล บางแห่งที่ผ่านมาก็มีพายุ ดีเพรสชั่นซึ่งมีความเร็วของลม ถึง 45 น็อต/ชั่วโมง ที่เข้ามาปะทะเรือ ราวกับจะเป็นการไว้อาลัยในการจากไปของอารี บางแห่งก็มีเมฆฝนตกหนัก บางแห่งก็มีกระแสน้ำทะเลจากด้านใต้ของมหาสมุทรอินเดียไหลบ่าเข้ามาในอ่าวเบงกอลด้านเหนือ จนต้องทำให้เครื่องมือของเราขาด

ชำรุดและเสียหายไป บางแห่งก็มีทะเลซึ่งเรียบราบราวกับกระจกเงา สดวกต่อการเดินเรืออย่างยิ่ง ทะเลยามที่เป็นบ้า ก็น่ากลัวแต่ยามเมื่อทะเลสงบนั้น ก็เป็นสิ่งที่ทุกคนพอใจ ชีวิตของคนเราที่เกิดมาในโลกนี้ ก็ล้วนแต่ต้องใช้กรรมเก่าด้วยกันทั้งนั้น ไม่มีคนใดอยู่ได้อย่างมีความสุขพร้อมบริบูรณ์เลย ดังนั้น ก่อนที่เราจะจากโลกนี้ไป การทำประกอบความดีนั้นจะเป็นทางที่ดีที่สุดสำหรับคนเรา ดังเพลงซึ่งจำได้จาก หลวงวิจิตรวาทการได้เขียนเอาไว้ถึงความอ้างว้างของทะเลว่า "โอ้ทะเล ว้าเหว่เหลือใจ ยิ่งแลออกไป ก็ยิ่งสุดสายตา ต้องรับแต่ลม ต้องชมแต่น้ำ ตั้งแต่เช้าจนค่ำ เห็นแต่น้ำกับฟ้า เขตมหาสมุทรแสนสุดจะลึก ยังมิเท่าความนึกของมนุษย์ในหล้า ชั่วดีมีจนอย่าให้คนดูหมิ่น อย่าอาศัยใครกิน เราจะต้องอุตส่าห์ต้องรักษาความเค็ม ให้เหมือนน้ำทะเล ไม่มีวันหันเห เค็มอยู่ทุกเวลา" เป็นเพลงซึ่งข้าพเจ้าชอบร้องเบา ๆ เมื่ออยู่คนเดียวกลางทะเลเสมอ...

อารีที่รัก ขอให้วิญญาณของเธอจงสงบ...และไปสู่สุขคติด้วยเทอญ....

สว่าง เจริญผล

(นาวาโท สว่าง เจริญผล)

กลางอ่าวเบงกอล และ ทะเลอันดามัน

25 เมษายน 2514

สงกรานต์ปีนี้ – เศร้า

ศจ.น.พ. สนอง อูนากูล

สงกรานต์ปีนี้–เศร้า เพราะน้องรักของพี่ได้จากพี่ไป อย่างชนิดที่ไม่มีวันจะกลับมาให้พี่ได้มีโอกาสเห็นหน้าน้องอีกแล้ว

น้องเป็นคนแรกในจำนวน 8 คนของพวกเรา ที่ได้ด่วนอำลาโลกไปก่อน แทนที่จะเป็นพี่ซึ่งเป็นคนโต ส่วนน้องเป็นคนที่ 3

น้องเป็นคนที่จับคู่กับพี่เสียด้วย คุณพ่อคุณแม่มีลูก 8 คน ซึ่งจับคู่ได้ 4 คู่พอดี ที่วันเกิดตรงกันทั้งวันและเดือน คือน้องกับพี่เกิดเดือน 3 และวันอาทิตย์ นับว่าเป็นเรื่องที่แปลกแต่จริงเรื่องหนึ่ง

เมื่อวันฉลองอายุครบ 6 รอบของคุณพ่อเมื่อ 3 ปีก่อน พี่ได้จัดพิมพ์หนังสืออนุสรณ์เพื่อให้คุณพ่อแจกแก่บรรดาญาติมิตรเป็นที่ระลึก ใครๆ ที่ได้ทราบเรื่องก็ยังชมว่า ครอบครัวของเราอยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตาดีเหลือเกิน ไม่มีหายหกตกหล่นเลยแม้แต่คนเดียว รวมทั้งคุณพ่อ คุณแม่ ลูก ๆ 8 คน ตลอดจนลูกเขยและลูกสะใภ้ แม้เมื่องานฉลองอายุครบ 6 รอบของคุณแม่เมื่อปีกลายนี้เอง ก็ยังคงอยู่กันครบถ้วน แต่วันสงกรานต์ปีนี้ นางสงกรานต์ได้มาพาน้องจากพรากไปเสียแล้ว แล้วจะไม่ให้พี่เศร้าได้อย่างไร ?

น้องเป็นคนที่น่าสงสารและน่าเห็นใจที่สุดในหมู่พี่น้อง ทั้ง ๆ ที่น้องเป็นคนสวย มีสามีที่ประเสริฐ และมีลูกสาวที่เรียบร้อยน่ารัก แต่คงเนื่องจากกรรมเก่าที่บันดาลให้น้องต้องมารับกรรมเอาในชาตินี้ เพราะตลอดเวลามาตั้งแต่เล็กจนโต พี่ไม่เคยเห็นน้องกระทำบาปเลยแม้แต่สักครั้งเดียว มี

แต่เห็นทำบุญทำทานอยู่บ่อย ๆ จึงคงเป็นผลของกรรมในชาติก่อนที่บันดาลให้น้องต้องมาล้มป่วยถึงทุพพลภาพด้วยโรคข้ออักเสบชนิดรูมาตอยด์ ทำให้ข้อพิการเสียทุกข้อ แม้กระทั่งข้อต่อกระดูกขากรรไกรก็ไม่ได้รับการยกเว้น ทำให้อ้าปากไม่ขึ้น ต้องนอนตัวแข็ง กระดุกกระดิกไม่ได้ เป็นเวลาอันยาวนานถึง 18 ปี จนกระทั่งถึงวันสงกรานต์ปีนี้

เมื่อเริ่มป่วยใหม่ ๆ น้องได้รับการทรมานจากการปวดข้อ จนถึงกับได้บนบานไว้ว่า ถ้าหายเมื่อไรก็จะบวชชี แต่แล้วน้องก็ไม่มีวาสนาได้บวช

ทั้ง ๆ ที่น้องได้รับการรักษาอย่างดีที่สุด และด้วยยาชนิดใหม่สุดที่ได้รับรางวัลโนเบลมาแล้ว ว่ารักษาโรคข้ออักเสบได้ผลดีเป็นเลิศ แต่โรคของน้องก็ประหลาดชนิดที่ไม่มีใครเคยพบเคยเห็นมาแต่ก่อน แม้ในต่างประเทศก็ตาม เพราะเมื่อฉีดคอร์โตนให้ ข้อที่อักเสบทุเลาจริง แต่ขณะเดียวกันก็เกิดมีโรคผิวหนังแทรกขึ้นมา ลักษณะเหมือนเม็ดผด แต่มีน้ำเหลืองไหลซึมตกสะเก็ด และมีอาการคัน ครั้นพอหยุดฉีดยา โรคผิวหนังทุเลาลง แต่ข้อที่อักเสบก็กลับกำเริบใหม่อีก สลับกันอยู่เช่นนี้ โรคผิวหนังเมื่อดูเผิน ๆ ก็ดูไม่น่าจะมีพิษสงอย่างไร เพราะเวลาหายก็หายไปอย่างชนิดไม่มีแผลเป็นเหลืออยู่เลย แต่พอเม็ดนี้หายไป เม็ดใหม่ก็ขึ้นมาแทน และในที่สุดก็ขึ้นทั่วตัวแม้กระทั่งบนศีรษะ เวลาที่อักเสบ น้ำเหลืองจะซึมออกมาราวกับเหงื่อออก จนเกือบจะทำให้ช็อค ในที่สุดก็จำต้องเปลี่ยนจากคอร์โตนมาเป็นยาชนิดอื่น แต่ก็ไร้ผล ข้อได้อักเสบลุกลามไปทั่วตัว เป็นเหตุให้น้องต้องได้รับการทรมานอยู่เป็นเวลาแรมปี จนกระทั่งข้อพิการและการอักเสบหมดไปเอง เพราะไม่มีอะไรในข้อเหลือจะให้อักเสบอีกแล้ว น้องจึงค่อยสบายขึ้น แต่ก็ได้รับความลำบากจากการที่ไม่สามารถเคลื่อนไหวช่วยตัวเองได้เลย นอกจากแขนทั้งสองข้างที่ยังพอใช้การได้บ้าง

ธรรมชาติได้ช่วยเหลือน้องอย่างที่สุด โดยแผลนอนทับอันนับเป็นเรื่องที่ร้ายแรงอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่ต้องนอนอยู่บนเตียงเป็นเวลานาน ๆ ซึ่งพี่เป็นห่วงในชั้นต้น แต่ก็หาได้เป็นภัยต่อน้องอยู่นานไม่ โดยที่กระดูกก้นกบของน้องได้ค่อย ๆ หลุดออกมาเองทีละข้อ ๆ จนกระทั่งไม่มีเหลือให้เกิดเป็นแผลนอนทับขึ้นได้อีก

น้องได้อดทนโดยไม่ปริปานบ่น จากวันเป็นเดือน จากเดือนเป็นปี จนกระทั่งพี่ป้าน้าอาได้ตายไปก่อนทีละคนสองคน แต่น้องก็ยังคงมีชีวิตอยู่เพื่อคอยเฝ้าดูความเจริญของลูก จนกระทั่งปีที่ 18 หัวใจของน้องเริ่มไม่ดี เต้นไม่เป็นจังหวะ มีบวมตามตัวเป็น ๆ หาย ๆ พี่ต้องไปฉีดวิตามินบีให้เดือนละ 3 เข็ม ช่วยให้อาการต่าง ๆ ค่อยทุเลาขึ้น

ครั้นถึงวันที่ 12 เมษายนตอนค่ำ พี่ได้รับโทรศัพท์จากติ๋วว่าน้องไม่สบายมากกินไม่ได้นอนไม่หลับมา 3 คืนแล้ว แต่แม้กระนั้นน้องก็ยังสั่งไว้ไม่ให้แจ้งให้ทุกคนทราบรวมทั้งพี่ด้วย แต่ติ๋วทนไม่ได้ เพราะเห็นอาการครั้งนี้เพียบหนักกว่าทุกคราว พอพี่ทราบข่าวก็รีบไปเยี่ยมทันที ไปถึงเห็นสภาพของน้องแล้วพี่ก็เศร้า และรู้ว่าวาระสุดท้ายของน้องได้มาถึงแน่แล้ว น้องเองพอเห็นพี่ก็น้ำตาคลอบอกว่า "น้องรู้ตัวว่าจะตายแล้วคราวนี้ พรุ่งนี้เป็นวันดีเพราะเป็นวันตรุษสงกรานต์ ก็จะถือโอกาสลาจากพี่ไปแล้ว" พี่ใจหายวาบต้องพยายามฝืนกลั้นน้ำตาไว้ ยิ่งเห็นภาพของน้องแล้วก็ยิ่งสงสาร ร่างของน้องผอมแห้ง แก้มตอบ ตาลึกโบ๋ เนื่องจากร่างกายขาดน้ำอย่างรุนแรง เพราะลำไส้หยุดทำงานมา 3 วันแล้ว เป็นเหตุให้ท้องอืด หายใจไม่สะดวก นอนไม่หลับ กินอะไรไม่ได้เลยแม้กระทั่งน้ำ พอตกถึงท้องก็อาเจียนออกมาหมด และไม่ใช่อาเจียนธรรมดา แต่เป็นเลือดสีดำ ไม่มีใครเฉลียวใจ

คอกว่าน้องอาเจียนเป็นเลือด และพี่ก็ไม่ยอมบอกใคร ๆ เพราะกลัวน้องรู้เข้าแล้วจะใจเสีย พี่ได้ฉีดยาให้เข็มหนึ่ง และบอกว่าพรุ่งนี้จะมาฉีดน้ำเกลือให้

พอจากน้องมา พี่ก็ใจแป้ว รีบขับรถตรงไปยังบ้านเหนาะเพื่อแจ้งข่าวให้ทราบ จะได้รีบมาเยี่ยมพี่สาวของเขาเสียก่อนที่จะช้าเกินไป เผอิญเหนาะไปค้างอยู่เสียที่บ้านเมืองชล ฯ

เมื่อกลับถึงบ้าน ได้บอกกับเลิศว่า รีเขาลาตายในวันสงกรานต์พรุ่งนี้ ทั้ง ๆ ที่พี่เองก็ไม่แน่ใจว่า น้องจะทนอยู่ได้ถึงพรุ่งนี้หรือไม่ ได้โทรศัพท์ไปปรึกษากับหมอพิริยะ เพื่อนรักของพี่ ซึ่งเป็นอายุรแพทย์และผู้อำนวยการโรงพยาบาลทหารเรือกรุงเทพ ฯ ว่าควรจะช่วยกันบำบัดรักษาอย่างไรในวันพรุ่งนี้ดี

ครั้นรุ่งเช้า ตรงกับวันสงกรานต์ที่ 13 เมษายน พี่กับเลิศและลูก ๆ ทั้ง 5 คน ได้ไปเยี่ยมน้องแต่เช้า โดยแวะรับเอาหมอพิริยะไปด้วย ไปถึงก็เห็นว่าน้องนอนหมดแรงรอคอยเวลาตายอยู่แล้ว แม้แต่แขนก็ไม่มีแรงยก สภาพทั่วไปเลวกว่าเมื่อวานนี้อีก เพราะต้องทนทรมานอีกตั้งคืนเต็ม ๆ ทั้งกินก็ไม่ได้ นอนก็ไม่หลับ ซ้ำยังแถมอาเจียนเป็นเลือดอยู่ตลอดเวลาอีกด้วย อย่าว่าแต่น้องซึ่งเป็นคนเจ็บเลย แม้พี่ซึ่งเป็นคนดี ๆ แข็งแรงอย่างนี้ยังคิดว่าพี่คงทนสู้น้องไม่ได้ด้วยซ้ำ กำลังใจของน้องดีเหลือเกิน อุตส่าห์ทนอยู่ได้จนถึงวันสงกรานต์ หัวใจของน้องยังสู้ ยังคงเต้นแรงเหมือนกับคนที่เหนื่อยหอบ หลอดเลือดที่บริเวณคอโป่งและแฟบไปตามจังหวะของหัวใจ พี่จึงต้องขอชมว่า น้องนี่เป็นคนยอดทรหด มีหัวใจที่แน่จริง ๆ ไม่ยอมหยุดง่าย ๆ ลำไส้เสียอีกยังแพ้ ต้องหยุดทำงานไปก่อน

พอน้องเห็นพี่ก็น้ำตาไหล และพูดว่า "ขอให้หลวงพ่อวัดปากน้ำและวัดอโศการาม ช่วยให้น้องตายอย่างสบายด้วยเถิด อย่าให้ต้องทรมานนักเลย" ติ๋วก็คอยกระซิบบอกคุณแม่ว่า ขอให้ระลึกถึงท่านพุทธทาสไว้ เลิศก็บอกว่าขอให้นึกถึง พุทโธ พุทโธ เอาไว้เรื่อย ๆ

พี่ได้ปรึกษากับหมอพิริยะแล้วรีบออกมาซื้อน้ำเกลือ น้ำละลายโปรตีน วิตามินเค ยาบีบหลอดเลือด และยากระตุ้นลำไส้ ด้วยความสำนึกในใจว่า ถ้าพี่สามารถช่วยให้น้องมีชีวิตยืนยาวต่อไปได้อีก แม้เพียง 1 นาที หรือ 1 ชั่วโมง ก็เป็นความพอใจอย่างยิ่งแล้ว ได้ช่วยกันพยายามฉีดน้ำเกลือเข้าหลอดเลือดที่แขนซ้าย แต่ไม่สำเร็จ เนื่องจากหลอดเลือดแฟบและมองไม่ใคร่เห็นเส้น ขณะนั้นเป็นเวลา 11.00 น. ทั้ง ๆ ที่น้องนอนหลับตาอย่างอ่อนระโหยโรยแรง น้องก็ยังอุตส่าห์เรียกทุก ๆ คนให้มาหาที่ข้างเตียง และบอกว่าถึงกำหนดเวลาที่จะตายแล้ว ขอลาและขอขอบใจทุก ๆ คน ได้พูดกับติ๋วเป็นคนแรกว่า "แม่ได้สอนลูกไว้หมดแล้ว ไม่มีอะไรจะต้องสอนอีก ขอให้ลูกประพฤติตัวเป็นคนดีตามที่แม่ได้สอนไว้ก็แล้วกัน" ได้สั่งเสียแม่เจียนให้ช่วยเก็บข้าวของและเสื้อผ้าเครื่องใช้ต่าง ๆ ตลอดจนเตียงนอน แจกให้เป็นทานไป บอกขอบใจบัว ที่ได้มาอยู่ช่วยพยาบาลตอนใกล้จะตาย และได้หันมาพูดกับพี่เป็นคนสุดท้ายว่า "น้องขอลาพี่แล้ว ขอให้พี่ช่วยบอกหว่างด้วยว่า ถ้าหากน้องจะได้ล่วงเกินหรือกระทำสิ่งไรผิดพ้องหมองใจไปบ้าง ก็ขอให้เขาช่วยอโหสิด้วย" พี่ได้ยืนฟังน้องอย่างสงบ ด้วยความตื้นตันใจมาแต่ต้น พอมาถึงประโยคสุดท้าย น้ำตาของพี่ก็ได้ไหลลงมาอาบแก้มทั้งสองข้าง สงสารน้องจนบอกไม่ถูก ที่น้องมีสติสัมปชัญญะดีอยู่อย่างบริบูรณ์ แต่รู้ตัวว่ากำลังจะต้องตายภายในชั่วอึดใจนี้ เนื่องจากสังขารไม่

อำนวย วิญญาณจึงจำต้องละจากร่างไป พี่จึงรู้สึกเศร้าชนิดเป็นภาวะที่สุดแสนจะทนทานได้จริง ๆ

พอน้องพูดเสร็จก็หลับตา หายใจระรวย ติ๋วรีบวิ่งออกไปนอกห้องแล้วร้องไห้โฮ แม่เจียนและพี่ต้องช่วยกันปลอบ พี่เองก็นึกว่าน้องคงจะต้องจากไปก่อนที่พี่จะได้ช่วยเหลือ ได้ช่วยกับหมอพิริยะกุลีกุจอเปลี่ยนมาลองฉีดน้ำเกลือทางแขนขวาบ้าง ก็ปรากฏว่าโชคดี เข็มเข้าไปในหลอดเลือดได้เรียบร้อย ค่อยโล่งใจไปหน่อย พอดีเหนาะ นุ้ย พี่เย็ม และพี่หวิง มาเยี่ยมเยี่ยนเพื่อนน้องอีก

เมื่อน้องได้รับน้ำเกลือเข้าไป ช่วยให้มีเรี่ยวแรงและสดชื่นขึ้นบ้าง แต่อาการท้องอืดกลับมีมากขึ้น และการอาเจียนคงมีอยู่เช่นเดิม ครั้นเวลาใกล้เที่ยง ทั้ง ๆ ที่น้องนอนหลับตาอยู่ ได้พูดขึ้นว่า "คุณแม่มาคอยรับแล้ว" (หมายถึงคุณแม่ของคุณสว่าง) โดยที่พี่สนใจในเรื่องเจตสิกและวิญญาณอยู่ด้วย จึงได้กระซิบที่ข้างหูถามว่า "คุณแม่แต่งตัวอย่างไร ?" ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจว่า น้องยังคงมีสติดีอยู่ น้องก็ตอบทันทีทั้ง ๆ ที่หลับตาอยู่ว่า "บอกไม่ได้ว่าแต่งตัวอย่างไร เพราะเป็นภาพทิพย์ เพียงแต่เห็นว่ามายืนคอยรอรับอยู่แล้ว" แสดงว่า น้องไม่ได้พูดเพ้อ ซ้ำยังได้พูดต่อไปอีกว่า "นี่มาทำให้เวลาตายต้องเลื่อนไปอีก"

พวกเราได้อยู่กับน้องจนกระทั่งพลบค่ำ เลิศได้เอาธูป 3 ดอกมาจุดให้น้องบูชาพระพุทธรูป น้องก็ได้ทำตามและอธิษฐานอยู่นาน เสร็จแล้วพี่ก็ได้กระทำตามและอธิษฐานอยู่นาน เสร็จแล้วพี่ก็ได้ฉีดยานอนหลับและยากระตุ้นลำไส้ให้ ช่วยให้น้องสงบและหลับไปได้ พี่กับเหนาะจึงได้กลับบ้าน และได้บอกติ๋วไว้ว่า 3 ทุ่มจะกลับมาฉีดยาซ้ำให้อีก 1 เข็ม

พี่ได้กลับมากินข้าวที่บ้าน และขณะที่กำลังเล่นแบดมินตันกันอยู่ตอนประมาณ 2 ทุ่ม ติ๋วได้โทรศัพท์แจ้งให้ทราบว่า น้องได้ตื่นขึ้นมา มีไอและเสมหะติดคอ พูดไม่ได้แล้ว พี่ก็รีบอาบน้ำแต่งตัวไปดูน้องทันที ไปถึงบ้าน 2 ทุ่ม 50 นาที และน้องก็หยุดหายใจพอดี พี่ได้จับชีพจรดูก็ปรากฏว่าชีพจรเบามากแล้วก็หายไป น้องได้นอนหลับสนิทอย่างเป็นสุข นัยน์ตาค้างเล็กน้อย พี่จึงได้ช่วยปิดเปลือกตาให้ เป็นอันว่าน้องได้จากพี่ไปแน่นอนแล้ว ถูกต้องตรงกับที่น้องได้บอกไว้ล่วงหน้าว่าจะจากไปในวันสงกรานต์จริง ๆ ทุกคนน้ำตาไหลและอาลัยคิดถึงน้อง

อย่างไรก็ดี เมื่อได้เห็นภาพของน้องตอนนี้แล้ว พี่ก็ต้องสารภาพว่าดูน้องมีความสุขดีกว่าตอนเย็นมาก อาการทรมานต่าง ๆ หมดไป อาการเหนื่อยอ่อนหายไป ความทุกข์ยากต่าง ๆ อันตรธานไปสิ้นแล้ว น้องมีความสุขหมดเวรหมดกรรมแล้ว พี่ได้ทราบข่าวในวันรุ่งขึ้นว่า วิญญาณของน้องได้ไปหาหว่างถึงในเรือกลางทะเลที่มหาสมุทรอินเดียตอน 3 ทุ่มในคืนนั้นเอง ดูช่างรวดเร็วและเป็นเรื่องเหลือเชื่อ แต่ก็เป็นเรื่องจริง และพี่ก็ไม่สงสัยเพราะตลอดเวลา 18 ปีที่น้องต้องนอนเฉย ๆ กระดุกกระดิกไม่ได้ ย่อมช่วยให้สมาธิจิตขอน้องมีพลังแก่กล้ายิ่งกว่าของคนอื่น ๆ เป็นแน่แท้

พี่ใคร่บอกน้องให้ทราบว่า ในงานรดน้ำศพของน้องก็ดี ในงานสวดพระอภิธรรมก็ดี และในงานบรรจุศพก็ดีทั้งญาติมิตรของน้อง ของหว่าง และของติ๋ว ได้มาช่วยกันอย่างพร้อมเพรียง จนพี่รู้สึกปลื้มใจ และภูมิใจแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณปรีดา กรรณสูต อธิบดีกรมประมง และเพื่อนร่วมงานของหว่างทุกคน ได้มาช่วยเหลืออย่างเต็มที่ เหมือนกับเป็นตัวแทนให้หว่าง ซึ่งไม่มีโอาสได้มาเห็นหรือ

ได้มาคอยช่วยปลอบใจภรรยาในโอกาสสุดท้าย เนื่องจากหน้าที่บังคับให้ต้องไปปฏิบัติราชการอยู่ในเรือสำรวจประมงเสีย

ขอให้วิญญาณของน้องจงเป็นสุขเถิด บุญกุศลที่น้องได้กระทำไว้ในชาตินี้ย่อมจะช่วยให้น้องได้ไปสู่สุขคติเป็นแน่แท้ และถ้าชาติหน้ามีจริง ก็ขอให้ได้มาเกิดร่วมเป็นพี่น้องกันใหม่อีก พี่อยู่หลังก็จะหมั่นทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ น้องรักของพี่.

อาลัยคุณแม่

คุณแม่เริ่มไม่สบายมาตั้งแต่เดือนมกราคม 2514 รับประทานอาหารไม่ได้ดื่มได้แต่น้ำเท่านั้น แต่ก็ยังไม่มีอาการน่าวิตกนัก เวลานั้นคุณพ่อไปทะเล สำรวจอยู่ออสเตรเลีย ที่บ้านจึงไม่มีใคร สุขภาพของคุณแม่ระยะนี้ไม่สู้ดีนัก สามวันดีสี่วันไข้ และเวลานั้นก็จวนจะสอบไล่ปลายปี คุณแม่ยังเป็นห่วงลูก เตือนให้ดูหนังสือเสมอ ระยะเวลาก่อนที่ลูกจะสอบและกำลังสอบอยู่นั้น ถึงแม้ว่าคุณแม่จะไม่สบาย คุณแม่ก็พยายามทำให้ลูกเห็นว่าคุณแม่สบายดี เพื่อที่ลูกจะได้ไม่ต้องมากังวลหรือเป็นห่วงมากนัก คุณแม่ต้องการให้ลูกดูหนังสืออย่างเต็มที่ แต่ลูกก็รู้ว่าคุณแม่ไม่สบาย เพราะฉะนั้นเมื่อสอบเสร็จแต่ละวันลูกจะรีบกลับบ้านทันที

เช้าวันที่ 10 เมษายน ลูกต้องไปปฐมนิเทศสำหรับผู้ที่เรียน โทเฟลที่จุฬาแล้วลูกก็ไปเดินดูผ้าที่ประตูน้ำกับเพื่อน เพราะตั้งแต่ปิดเทอมลูกเพิ่งได้ออกจากบ้านวันนั้น ลูกกลับถึงบ้านราว 4 โมงเย็น พอถึงบ้านลูกยังนั่งคุยกับคุณแม่ และเอาผ้าที่ซื้อมาอวด คุณแม่ยังพูดคุยกับลูกดี จากนั้นราว 5 โมงเย็นกว่า ๆ คุณแม่ก็เริ่มอาเจียน และนับตั้งแต่วินาทีนั้นเป็นต้นไป คุณแม่ก็อาเจียนตลอดเวลาทั้งกลางวันและกลางคืน ทานอะไรไม่ได้เลยแม้กระทั้งน้ำ 2–3 ช้อนก็อาเจียน แน่นท้องหายใจไม่สะดวกและท้องอืด ลูกและอาแม่เท่านั้นที่พยาบาลคุณแม่ ต้องนั่งเฝ้ากันอยู่ตลอดเวลา บางครั้งชั่วโมงหนึ่งคุณแม่ก็จะอาเจียนเสียทีหนึ่ง เวลาที่คุณแม่ไม่อาเจียนคุณแม่ก็คุยกับลูกสั่งสอนลูกตักเตือนในเรื่องต่าง ๆ ให้ลูกตระหนักในหน้าที่แม่บ้านที่ลูกจะต้องรับต่อไปในอนาคต ต้องดูแลบ้านและรับผิดชอบงานบ้านแทนคุณแม่ สิ่งของ

สำคัญต่าง ๆ และใบสำคัญที่คุณแม่เก็บไว้ คุณแม่ก็ให้ลูกนำไปเก็บไว้เองให้เป็นที่ เหมือนกับว่าคุณแม่จะสั่งสอนลูกเป็นครั้งสุดท้าย คุณแม่เป็นผู้ที่มีสติดีมาก คุณแม่ไม่เคยหลงลืมอะไรเลย ถึงแม้ว่าคุณแม่จะเดินไม่ได้ คุณแม่ก็ทำหน้าที่เป็นแม่ที่ดีของลูก สั่งสอนตักเตือนลูกอยู่เสมอ เพราะเป็นลูกคนเดียวคุณแม่จึงรักและเป็นห่วงมากที่สุด คุณแม่เป็นที่ปรึกษาที่ดีของลูก ลูกมีเรื่องอะไรมาก็มักจะมาเล่าให้คุณแม่ฟัง คุณแม่ก็มักจะปลอบและแนะนำลูกให้ทำในสิ่งที่ถูกที่ควรเสมอ คุณแม่เป็นคนละเอียดถี่ถ้วนในเรื่องต่าง ๆ แม้ว่าจะเดินไม่ได้แต่ก็ทำหน้าที่รับผิดชอบงานบ้านมิได้บกพร่อง คุณแม่ทำหน้าที่เป็นแม่บ้านที่ดีได้เทียบเท่ากับคนที่เดินได้ และอาจจะดีกว่าบางคนด้วยซ้ำไป เวลาคุณพ่อกลับจากทะเล ถ้ารู้ว่าคุณพ่อจะมาวันไหนคุณแม่จะสั่งคนใช้ให้ทำความสะอาดห้องให้เรียบร้อย โดยให้ลูกไปตรวจดูอีกทีว่าเรียบร้อยหรือไม่ ของกินของใช้ภายในบ้านคุณแม่จะคอยเอาใจใส่ดูแลมิให้ขาด ถ้าเห็นว่าสิ่งใดขาดจะสั่งให้ลูกไปซื้อมาให้ครบ

วันอาทิตย์ที่ 11 เมษายน คุณแม่ก็ยังคงอาเจียนและท้องอืด ลูกและอาแม่แทบจะไม่ได้พักกันเลยต้องคอยนั่งเฝ้าอยู่ตลอดเวลา กลางวันเราได้บัวคนหุงข้าวบ้านคุณยายมาช่วยซักผ้าซับอาเจียน กลางคืนให้เขาพักผ่อน ลูกกับอาแม่ผลัดกันมาซัก ป้าเยี่ยมและพี่สรกลัวว่าลูกและอาแม่จะไม่ได้พักผ่อนจึงจ้างพยาบาลมาช่วยเฝ้าเฉพาะตอนกลางคืน แต่ลูกและอาแม่ก็นอนไม่หลับเพราะเป็นห่วงคุณแม่ ถึงแม้ว่าคุณแม่จะเป็นถึงขนาดนี้แล้ว คุณแม่ก็ยังเป็นห่วงสุขภาพของลูกและอาแม่ คุณแม่ยังไล่ให้ลูกและอาแม่ไปนอนพักเสีย เพราะมีพยาบาลเฝ้าอยู่แล้วแต่พยาบาลคนเดียวก็ทำไม่ไหว ลูกจึงลงมานอนเฝ้าที่เก้าอี้ยาวในห้องรับแขกนั่นเอง ร่างกายคุณแม่ทรุดโทรมมาก ผอมจนเห็นกระดูก แต่คุณแม่ก็ยังพูดคุยได้เหมือนปกติและมีสติดีมาก คุณแม

บอกลูกว่า แม่ทรมานมานานแล้ว และเจ็บคราวนี้ก็ทรมานมาก แม่ทรมานคนเดียวไม่พอ ลูกก็ต้องมาทรมานกับแม่ด้วย ให้แม่ไปเสียดีกว่าจะได้ไม่ทรมาน คุณแม่พูดอย่างนี้ลูกถึงกับน้ำตาคลอ แล้วคุณแม่ยังสั่งอะไร ๆ ไว้อีกหลายอย่าง ลูกยังบอกคุณแม่ว่าไม่ต้องเป็นห่วง ลูกจะประพฤติตัวให้ดีที่สุด จะทำหน้าที่ของลูกที่ดี จะตั้งใจเรียนให้สำเร็จ ทุกสิ่งทุกอย่างที่คุณแม่สั่งสอนลูกไว้ ลูกจะจดจำและปฏิบัติตามทุกอย่าง พอคุณแม่ทราบเช่นนั้นก็ยิ้มอย่างโล่งใจ แล้วบอกกับลูกว่า ลูกก็ได้มาตอบแทนบุญคุณแม่คราวนี้แหละ ระหว่างที่คุณแม่ไม่สบายมากนี้ก็ได้บอกให้ญาติพี่น้องทราบ ญาติๆก็มาเยี่ยมกันทำให้รู้สึกอุ่นใจบ้างที่อย่างน้อยก็ไม่ได้อยู่คนเดียว ยังมีคนช่วยเหลือบ้าง เพราะคุณพ่อก็ติดราชการสำรวจอยู่กลางมหาสมุทรอินเดีย บริเวณปากแม่น้ำคงคา จะทิ้งงานทางโน้นมาก็ไม่ได้ แต่คุณพ่อก็ได้สั่งลูกไว้ให้ทำหน้าที่ทุกอย่างแทนพ่อ ลูกก็ตั้งใจว่าจะทำหน้าที่ให้ดีที่สุด

ในตอนกลางคืนของวันจันทร์ที่ 12 เมษายน คุณลุงหมอสนองก็มาเยี่ยมคุณแม่ และพาคุณหมอผู้อำนวยการโรงพยาบาลทหารเรือกรุงเทพ ฯ ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทกับคุณลุงมาดูอาการคุณแม่ด้วย คุณหมอตรวจดูแล้วก็ออกไปซื้อยามาให้คุณแม่ทาน คุณแม่บอกว่าไม่มีประโยชน์หรอกเพราะทานอะไรเข้าไปก็อาเจียนออกมาหมด ปรากฏว่ายาที่คุณหมอให้มาทานนั้นก็ไม่ได้ผล และอาการคุณแม่ก็ยังเหมือนเดิม คืนนั้นคุณแม่ให้ลูกไปจุดธูปบอกเจ้าที่เจ้าทางและพระพุทธรูปข้างบนบ้านว่า อย่าป้องกันคุณแม่ไว้เลย ถ้าเขาจะมารับตัวคุณแม่ก็เปิดประตูให้เขาเข้ามาดีกว่า คุณแม่ทรมานมานานแล้ว อย่าให้ทรมานมากกว่านี้เลย คืนนั้นคุณแม่มีไข้สูง ตัวร้อนจัดและบ่นว่าปวดท้องมาก ลูกและอาแม่ก็เฝ้าพยาบาลอย่างใกล้ชิด คุณแม่ยังคงอาเจียนอยู่อย่างนั้นและรู้สึกว่าจะอาเจียนถี่เข้าทุกที

เช้าวันรุ่งขึ้น วันที่ 13 เมษายน ซึ่งตรงกับวันสงกรานต์ คุณลุงหมอสนอง คุณลุงหมอพิริยะ ป้าเลิศ และน้องๆก็มาดูอาการคุณแม่กันอีก ตอนเช้าคุณลุงจะให้น้ำเกลือคุณแม่แต่ก็หาเส้นยากมาก ราวๆ 11 โมงเช้า คุณแม่หมดแรงไปหนหนึ่งจนกระทั่งให้น้ำเกลือได้แล้ว คุณแม่ยังคอยถามลูกว่ากี่โมงแล้ว เมื่อไหร่น้ำเกลือจะหมดเสียที จะไปแล้วเดี๋ยวจะไม่ทันไปร่วมทำบุญกับคุณย่าในวันสงกรานต์ อย่ามาหน่วงเหนี่ยวไว้ คิดแล้วพลาดไปเพราะคุณลุงให้น้ำเกลือ (คุณย่าเสียไปแล้ว และทางบ้านจะทำบุญให้วันสงกรานต์ให้คุณย่าทุกปี) น้ำเกลือขวดที่สองมาหมดเอาตอน 6 โมงเย็น คุณลุงจึงฉีดยานอนหลับให้คุณแม่เข็มหนึ่งเวลานั้นได้อัญเชิญพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ข้างบนมาให้คุณแม่ได้เห็น ให้คุณแม่จุดธูปอธิษฐานแล้วมาตั้งไว้บนตู้ข้างเตียงคุณแม่ สีหน้าคุณแม่เวลานั้นดูสดชื่นและเหมือนจะยิ้มอยู่ตลอดเวลา คุณแม่บอกว่า คุณแม่จะนอนพัก ลูกยังบอกคุณแม่ว่า ถ้าคุณแม่หลับได้ก็จะดีเพราะหมอต้องการให้พักผ่อนมาก ๆ แล้วคุณแม่ก็นอนหลับตาสีหน้าสดชื่นมาก คุณลุงหมอสนองเรียกลูกไปบอกว่า กระเพาะอาหารของคุณแม่เป็นแผลและลำไส้ก็ไม่ทำงานด้วย ที่อาเจียนออกมาก็คือเลือดที่ผสมกับกรดในกระเพาะอาหารเลยกลายเป็นสีดำ คุณลุงบอกว่าคงจะดีขึ้นเมื่อได้ให้น้ำเกลือแล้ว คุณลุงบอกว่า 2 ทุ่มกว่าๆคุณลุงจะมาดูอาการอีกที แล้วคุณลุงก็กลับไป พอราว 2 ทุ่ม ลูกทานข้าวอาบน้ำเสร็จก็เห็นอาการคุณแม่ไม่สู้ดี จึงโทรศัพท์ไปตามคุณลุง ป้าใหญ่ และน้าเสนาะให้รีบมา แล้วลูกก็เข้าไปอยู่ใกล้ๆคุณแม่ พวกเราทุกคนเงียบกริบ คุณแม่พยายามจะพูด เรียกชื่อลูกได้คำเดียว ลูกเข้าไปจับแขนคุณแม่ไว้ บอกว่าลูกอยู่นี่แล้ว คุณแม่ไม่ต้องเป็นห่วงลูก ขอให้คุณแม่นึกถึงท่านพระพุทธทาสที่คุณแม่ได้ฝากเงินไปทำบุญกับท่าน 2000 บาท คุณแม่พยักหน้า จากนั้นลูกก็เอา

เสื้อผ้าที่ได้เตรียมไว้มาวางบนท้องคุณแม่พร้อมทั้งธูปเทียน เสียงอาแม่บอกทางพระอรหันต์ให้คุณแม่ตลอดเวลา คุณแม่พยักหน้าแล้วทำมือบอกให้เอาผ้าออกจากท้อง เข้าใจว่าคงจะแน่น คุณแม่พยายามจะยิ้ม อาแม่ยังคงบอกให้คุณแม่ระลึกถึงพระอรหันต์อยู่เรื่อย แล้วคุณแม่ก็สิ้นใจอย่างสงบเมื่อเวลา 20.50 น. ความรู้สึกของลูกเวลานั้นบอกไม่ถูก ต่อไปนี้ลูกก็เหมือนอยู่ตัวคนเดียว ลูกไม่มีคุณแม่อีกแล้ว ลูกไม่มีคุณแม่ที่จะปรึกษาด้วย ลูกจะต้องทำหน้าที่ทุก ๆ อย่างแทนแม่ ลูกจะต้องทำทุก ๆ อย่างด้วยตัวของลูกเอง ลูกไม่มีคุณแม่คอยปลอบประโลมเอาใจและตักเตือนลูกอีกแล้ว เป็นความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดในชีวิตของลูก

วิญญาณคุณแม่อยู่แห่งใด ขอได้โปรดรับรู้ในความรักความอาลัยของลูกคนเดียวของแม่ด้วย ลูกจะมุ่งหน้าประกอบแต่กรรมดี ตั้งใจเรียนให้สมกับปณิธานที่แม่ได้ตั้งไว้กับลูก ลูกขอน้อมอุทิศส่วนกุศลผลบุญทั้งหลายที่ลูกได้ประกอบมาแล้ว และกุศลผลบุญที่คุณแม่ได้กระทำมา จงดลบันดาลให้วิญญาณของคุณแม่จงไปสู่สุขคติในสัมปรายภพเทอญ ฯ

จากลูกของแม่

สารบัญ

หน้า

หน้า

หน้า

หน้า

สารบัญภาพ

หน้า

หน้า

หน้า

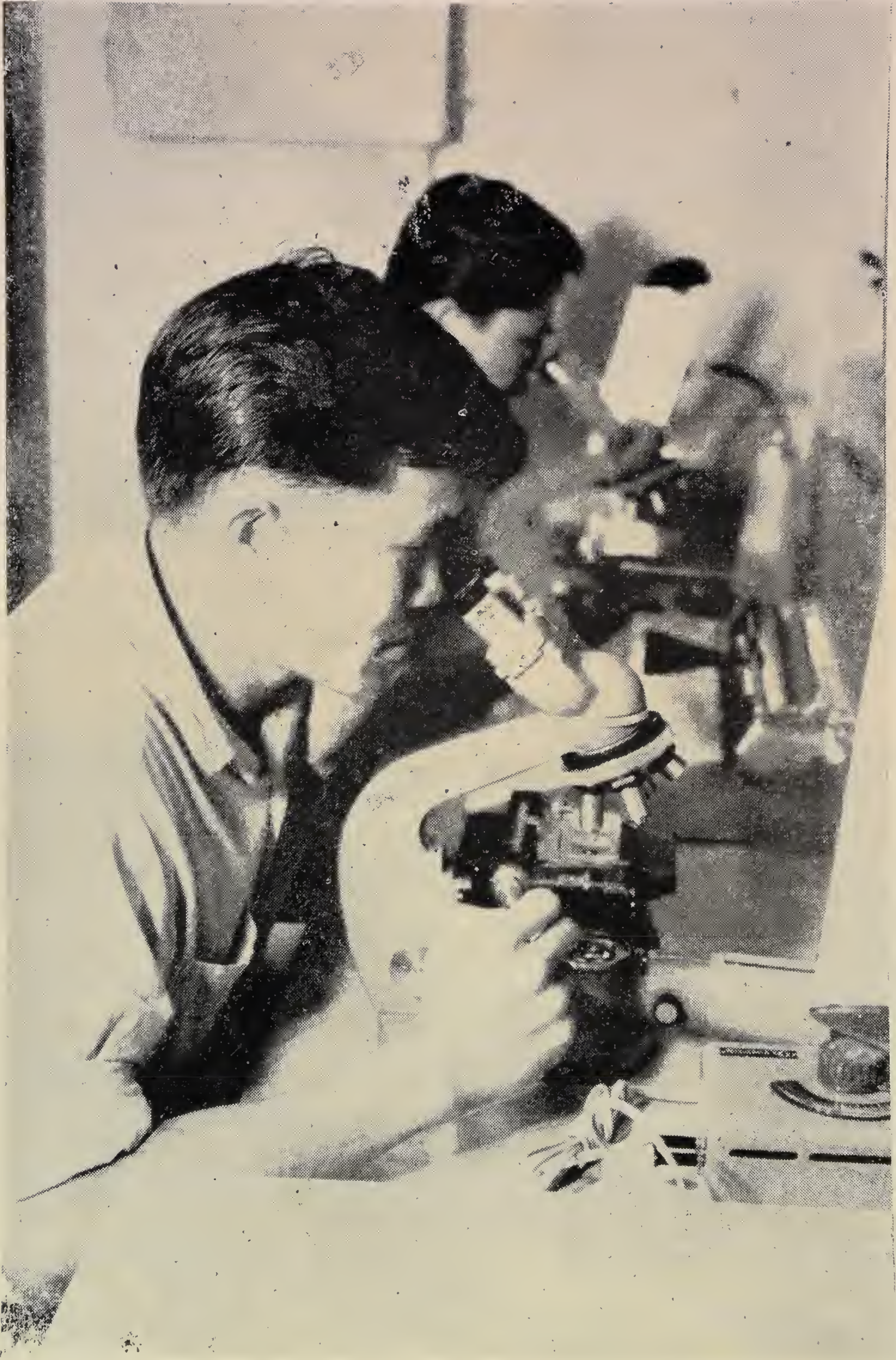
หน้า

หัวหน้าหน่วยสำรวจแหล่งประมง (นาวาโท สว่าง เจริญผล) กำลังบันทึกถ่ายทำภาพยนตร์ขนาด 16 ม.ม. สีเกี่ยวกับสัตว์ทะเลที่เบนภัยบริเวณเกาะสุรินทร์ มหาสมุทรอินเดีย

นักวิทยาศาสตร์ของเรือสำรวจประมง 2 กำลังศึกษาชีวภาพและบันทึกเหตุการณ์ใต้น้ำบริเวณเกาะอาดัง มหาสมุทรอินเดีย

นักวิทยาศาสตร์กำลังศึกษาเกี่ยวกับพิษของสัตว์ทะเล ในห้องทดลองเรือสำรวจประมง 2

สัตว์ทะเลที่เป็นภัยต่อชีวิต

บทที่ 1 บทนำทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับทะเลและมหาสมุทร

1.1 ทะเลและมหาสมุทร (The Sea & The Ocean) แหล่งน้ำเค็มที่มีบทบาทสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับยุคปัจจุบัน ทุกคนย่อมจะทราบกันเป็นอย่างดีแล้วว่า โลกที่เราอาศัยอยู่นี้เป็นพื้นดินเพียง 1 ส่วน แต่เป็นพื้นน้ำรอบอยู่อย่างไพศาลของทะเลและมหาสมุทรเสีย 3 ส่วน ซึ่งเมื่อคิดเป็นเนื้อที่ของพื้นน้ำที่กล่าวนี้แล้วเป็นจำนวนประมาณ 761,000,000 ตารางกิโลเมตร หรือเท่ากับ 70.8 เปอร์เซนต์ของเนื้อที่โลกทั้งหมด ซึ่งพื้นน้ำที่กล่าวนี้มิได้รวมเนื้อที่ของพื้นน้ำจืดซึ่งเป็นทะเลสาป บึงแม่น้ำและแหล่งน้ำจืดอื่นอันนอกเหนือไปจากที่กล่าวมานี้ ซึ่งพื้นน้ำเค็มนั้นแบ่งส่วนใหญ่ออกเป็นมหาสมุทรที่ไพศาลและมีมวลซึ่งมีลักษณะพิเศษเสีย 5 แห่งที่สำคัญ ๆ เช่น มหาสมุทรแปซิฟิก มหาสมุทรอินเดีย และแอตแลนติกเป็นต้น ส่วนที่เหลือนั้นก็เป็นทะเลต่าง ๆ อันประชิดติดกับมหาสมุทรใหญ่บ้าง เป็นส่วนส่วนหนึ่งของมหาสมุทรบ้างอีกมากมายหลายสิบแห่ง เช่น ทะเลแดง (Red Sea) ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน (Mediterranean Sea) ทะเลดำ (Black Sea) ฯลฯ ทะเลและมหาสมุทรแต่ละแห่งมีระดับความลึกที่ค่อนข้างสูงเป็นจำนวนพันหรือ 10,000 เมตร ซึ่งระดับความลึกดังกล่าวนี้เมื่อเราจะนำส่วนที่สูงที่สุดของพื้นดิน อันได้แก่ยอดเขาเอเวอรเรสในเทือกเขาหิมาลัยมาวางลงในพื้นที่เหล่านี้แล้วจะเห็นว่า ยอดที่นับกันว่าสูงสุดของพื้นดินนี้จะจมอยู่ใต้พื้นน้ำแห่งนี้เป็นจำนวนหลายพันเมตร

เมื่อเป็นเช่นนี้ก็จะนับได้ว่าเป็นเนื้อที่อันมหาศาล และมีสิ่งที่น่าสนใจควรกับการศึกษาค้นคว้าถึงเรื่องราวและสิ่งมหัศจรรย์ต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นน้ำเหล่านี้อย่างยิ่ง ชาวโลกเราได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้นและประจักกับสายตาอยู่เป็นการประจำ นับตั้งแต่สมัยโบราณกาลมาแล้วตั้งแต่ก่อนคริสตศักราช คือได้มีบันทึกเกี่ยวกับการหยั่งน้ำหาระดับความลึกที่แท้จริงในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน อันจัดว่าเป็นแหล่งชุมนุมของนักปราชญ์ในสมัยนั้นของอริสโตเติ้ล น้ำทะเลตามสถานที่ต่าง ๆ ตลอดจนกระทั่งปรากฏการณ์ธรรมชาติของคลื่นทะเล ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายกับการยาตราของเรือแพนาวาที่ใช้เป็นยานพาหนะที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อค้าขายทางด้านการพาณิชย์ หรือการยุทธในสมัยโบราณซึ่งนิยมใช้เรือเป็นพาหนะอันสำคัญยิ่ง การศึกษาดังกล่าวมีขอบเขตอย่างกว้างขวางและได้รับการพิสูจน์ ดัดแปลงวิธีการสำรวจต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพและถูกต้องมากยิ่งขึ้นตามลำดับ จนในที่สุดก่อให้เกิดรากฐานที่มั่นคงกับวิทยาการแผนใหม่คือสมุทรศาสตร์ขึ้น (Oceanography) ในปัจจุบันเครื่องมือเครื่องใช้ในสมัยโน้นก็ได้รับการแก้ไขดัดแปลงให้ทันสมัยเรื่อย ๆ มา พร้อมทั้งมีผู้ที่ให้ความวสนใจเกี่ยวกับศาสตร์นี้มากยิ่งขึ้นตามลำดับ จากประมาณศตวรรษที่ 17 จวบจนกระทั่งปัจจุบันงานทางด้านนี้ได้รับการพัฒนาตามแง่ต่าง ๆ นับตั้งแต่มีการส่งเรือสำรวจฯ ออกไปทำการสำรวจ (Expedition) ตามสถานที่ต่าง ๆ ส่วนที่ลึกของมหาสมุทรอันยังคงเป็นสิ่งลี้ลับสำหรับมนุษย์โลกของชาติต่างๆ ซึ่งในจำนวนนี้การสำรวจของเรือสำรวจของอังกฤษชื่อ ชาเลนเยอร์ (Challenger) อันรวมนักวิทยาศาสตร์ทางทะเล หรือนักสมุทรศาสตร์เป็นจำนวนหลายสิบคนเดินทางรอนแรมเพื่อไปค้นหาความลี้ลับ และความมหัศจรรย์ของท้องทะเลเป็นระยะเวลาหลายปีได้แล่นเรือสำรวจฯ ผ่านมหาสมุทรและทะเลทั้ง 7

ของโลก นำวิทยาการแผนใหม่และปัญหาลึกลับต่าง ๆ ออกมาให้ชาวเราได้ทราบอย่างแท้จริง หลังจากนั้นแล้วก็มีเรือสำรวจของเยอรมันชื่อ เมเตออ (Meteor) เรือสำรวจเดนมาร์คชื่อ กาลาเซีย (Galathea) เป็นต้น ได้มีส่วนในการศึกษา และให้ความรู้เกี่ยวกับความลี้ลับของทะเลและมหาสมุทรให้กับอนุชนรุ่นหลังได้รู้จักดียิ่งขึ้นเป็นอันมาก ก่อให้เกิดการก้าวออกไปอีกขั้นหนึ่งของวิชาวิทยาศาสตร์ (Marine Sciences) อันรวมศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เช่น เป็นต้นว่าสมุทรศาสตร์ ในสาขาต่าง ๆ ทั้งในแง่ของฟิสิกค์ (Physical Aspects) ทางเคมี (Chemical Aspects) ทางชีว (Biological Aspects) และทางด้านอุตุนิยมวิทยาทะเล (Marine Meteorological) ประมงศาสตร์ (Fisheries Aspects) ฯลฯ

ในสมัยที่เรากำลังรับฟังเกี่ยวกับการเดินทางไปดวงจันทร์ ของ มนุษย์ ซึ่งสามารถคิดค้นจรวด แบบต่าง ๆ ให้เดินทางไปลงบนดวงจันทร์เป็นผลสำเร็จมาแล้ว และถือว่าการเดินทางไปดวงจันทร์นั้นเป็นเรื่องชวนหัวของสมัยก่อนนั้นกลายจะเป็นเรื่องจริงจังขึ้นมาก ภาพดวงจันทร์ซึ่งเคยเห็นกันแต่เพียงภาพเล็ก ๆ และเล่ากันว่าเป็นนิยายระหว่างจันทร์เจ้ากับกระต่ายน้อย ก็เป็นภาพของดวงจันทร์และโฉมหน้าใหม่ที่ถูกบันทึกไว้ด้วยกล้องโทรทัศน์และกล้องถ่ายภาพ ให้เห็นโฉมหน้าที่แท้จริงของดวงจันทร์ว่ามีทั้งภูเขาเหว และทะเล สำหรับการค้นคว้าเพื่อเอาชนะต่อความลี้ลับของใต้ห้วงสมุทรนั้นเล่าก็ได้รับการสนใจ และติดต่อตามงานไม่แพ้การเดินทางไป ในยุคอวกาศเหมือนกัน กล่าวคือปัจจุบันมมุษย์เราสามารถจะส่งยานดำน้ำ (Bathyscape) ซึ่งมีนักวิทยาศาสตร์ติดไปกับยานนั้นลงไปสู่สะดือทะเลที่ลึกที่สุดในโลกและได้พบว่าภายใต้ความกดดันอันมหาศาลนั้นก็ยังมีร่องรอยของสิ่ง

มีชีวิตอาศัยอยู่เป็นจำนวนไม่น้อย ซึ่งทั้งหมดนี้เกินความคาดหมายของวิทยาการปัจจุบันจะสามารถคำนวนไว้ได้ จุดลึกที่ได้มีการสำรวจ ฯ นี้คือสะดือทะเลชาเรนเยอร์ (Challenger Deep) กลางมหาสมุทรแปซิฟิคซึ่งมีความลึกถึง 11,034 เมตร และการสำรวจส่วนที่ลึกต่างดังกล่าวมาแล้วนี้ก็ได้ถูกกระทำด้วยยานดำน้ำอื่น ๆ ตามส่วนต่าง ๆ ของโลก และได้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งมหัศจรรย์ต่าง ๆ อันไม่เคยมีผู้ใดทราบกันมาก่อนเลย

1.2 สัตว์ทะเล

เมื่อมีแหล่งน้ำอันมหาศาลมีจำนวนปริมาตรสุดคณานับปกคลุมผืนโลกอยู่เช่นนี้ มีอยู่สิ่งหนึ่งซึ่งมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของเราอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้นก็คือสัตว์น้ำ (Aquatic animals) หรือเมื่อจะพูดให้แคบเข้าในเรื่องเกี่ยวกับทะเล ก็คือสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในทะเลนั่นเอง (Marine animals) ซึ่งชนิดของสัตว์น้ำต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในทะเลและมหาสมุทรนั้นมีขนาดต่าง ๆ กันนับตั้งแต่สัตว์ที่มีเซลล์เดียวที่เรียกกันว่า (Protozoa) จนกระทั่งสัตว์ซึ่งปัจจุบันนับได้ว่าเป็นสัตว์ใหญ่ที่สุดที่มีอยู่ในพื้นพิภพ อันได้แก่ปลาวาฬ (Whale) ซึ่งมีขนาดยาวกว่า 30 เมตรและมีน้ำหนักตัวละกว่า 100 ตันก็ล้วนแล้วแต่ที่อาศัยอยู่ในทะเล และมหาสมุทรทั้งสิ้น และเท่าที่ความรู้ของนักวิทยาศาสตร์สาขาชีววิทยาสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสัตว์ ที่ค้นพบในปัจจุบันนี้ว่ามีสัตว์ต่าง ๆ ประมาณ 200,000 ชนิด อาศัยอยู่ตามสถานที่ทั่วไปทั้งบนบกและในน้ำมีจำนวนมากกว่าครึ่ง คือประมาณเกินกว่า 100,000 ชนิด ที่อาศัยอยู่ในน้ำ และจำนวนเหล่านี้เมื่อความรู้ก้าวหน้าออกไปก็เป็นที่แน่เหลือเกินว่าจะต้องมีจำนวนปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างแน่นอน

ในบรรดาสัตว์ชนิดต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ตามแหล่งน้ำทั่ว ๆ ไปตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น มีเป็นจำนวนไม่น้อยที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางตรงกับ

มนุษย์ก็คือการใช้เป็นอาหาร ในการทำการจับสัตว์น้ำหรือการทำการประมง (Fishing) และอาชีพดังกล่าวนี้นับได้ว่าเป็นอาชีพแรกของมนุษย์โลก ซึ่งประมาณกันว่าทำการล่าสัตว์บกและน้ำ เพื่อมาเป็นอาหารประทังชีวิต ตั้งแต่ริมฝั่งทะเลและได้มีการวิวัฒนาการ จนกระทั่งกลายเป็นอุตสาหกรรมการประมงที่ใหญ่โตเป็นปึกแผ่น มีผู้ประกอบอาชีพนี้เป็นจำนวนมาก ชาติที่ใช้ประโยชน์ทางด้านการผลิตสัตว์น้ำจากทะเลมากที่สุดในโลกคือ ญี่ปุ่น มีการประมงทะเลลึกที่เป็นปึกแผ่น (Pelagic Fisheres) ในการผลิตสัตว์น้ำและสามารถแปรรูปสัตว์น้ำเหล่านั้น ให้เป็นอาหารสำเร็จรูป เช่น เครื่องกระป๋อง ไส้กรอกกันบนเรือทำการประมงขนาดใหญ่นั่นเอง และสามารถผลิตปริมาณสัตว์น้ำทั้งหมดได้กว่า 30 เปอเซนต์ ของกำลังผลิตทั่วโลก ต่อมาก็เป็นรัสเซีย สหรัฐ นอร์เวย์ อังกฤษ ฯลฯ และเมื่อได้พิจารณาถึงสถานการณ์ทางด้านการประมงปัจจุบัน แล้วจะเห็นว่าทั่วทุกผืนน้ำไม่ว่าจะเป็นสถานที่ห่างไกลจากฝั่งเป็นจำนวนหลายพันไมล์ก็ตาม มีเรือทำการประมงขนาดใหญ่ของชาติต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทำการประมงอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน เช่นการล่าปลาวาฬขั้วโลกใต้ (Whealing) การจับปลาทูน่าในมหาสมุทรแปซิฟิก (Tuna Fisheris) การจับปลาซัลมอน (Salmon) ในแปซิฟิกเหนือ ฯลฯ อาชีพการประมงตามความเข้าใจของคนไทยก็คือการลงอวน เบ็ด การทำโป๊ะนั้นสำหรับต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น ไทยเห็นเป็นเรื่องชวนหัวทีเดียว บริษัทการประมงของญี่ปุ่นบริษัทเดียวที่ชื่อว่า "Taiyo Fisheries Inc" นั้น มีเรือจับปลาเป็นระวางขับน้ำแล้วมากกว่ากองทัพเรือของประเทศเล็ก ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายสิบเท่า สิ่งเหล่านี้ก็คือ การใช้ประโยชน์ของสินในน้ำ อันเป็นสมบัติธรรมชาติได้ตามสิทธิของมนุษย์ชนเพื่อในการพัฒนาประเทศของตนอยู่เป็นการประจำ จำได้

ว่างบประมาณในการใช้จ่ายของประเทศไทยทั้งหมดก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี 2484 นั้นเพียง 108 ล้านบาท ในปีเดียวกันนี้รายได้จากการประมงอย่างเดียวของญี่ปุ่นประมาณ 1,500 ล้านบาท!

นอกเหนือไปจากสัตว์น้ำที่นับว่าเป็นประโยชน์ทางตรง เกี่ยวกับเป็นอาหารจำพวกโปรตีนที่สำคัญของมนุษย์เราแล้ว สัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ที่นับได้ว่ามีโทษอย่างมหันต์กับชีวิตเช่นเดียวกับในทางตรงกัน-ข้ามกับประโยชน์ก็มีเป็นจำนวนมากมาย และใกล้ชิดกับคนเราอยู่เป็นการประจำ จะเห็นว่ามีรายงาน และบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ของนักเดินเรือผู้ที่อาศัยตามริมฝั่งทะเลในครั้งโบราณ ได้รายงานเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่น่าสยดสยองในการทำลายชีวิตมนุษย์ของสัตว์น้ำบางประเภท เช่น เป็นต้นว่าปลาฉลาม หรือพิษจากสัตว์น้ำประเภทที่ไม่มีกระดูกสันหลัง (Invertebrate) อาจทำอันตรายให้ถึงแก่ชีวิตต่อผู้ที่รู้เท่าไม่ถึงการในการถูกต้องตัวของมันเข้า และมีอีกเป็นจำนวนมากที่มีผู้ได้รับอันตรายถึงกับชีวิต เมื่อได้มีการบริโภคสัตว์น้ำซึ่งนับว่าเป็นอาหารเข้าไป หรือผู้ที่ลงเล่นน้ำตามสถานที่อาบน้ำสาธารณะในทะเลอาจได้รับของมีคมอันเป็นสัตว์บาดทำให้เกิดบาดแผลและอาจต้องเสียอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายไป รายงานและบันทึกเหตุการณ์นี้ได้มีมาเป็นประจำแม้จนกระทั่งปัจจุบัน อุบัติเหตุในทำนองที่กล่าวมานี้มักจะเกิดขึ้นเป็นประจำ

เมื่ออาชีพทางด้านที่เกี่ยวกับทะเล เช่นชาวประมง ทหารเรือหรืออย่างน้อยผู้ที่อาศัยอยู่ตามริมฝั่งทะเล หรือแม้จนกระทั่งผู้ที่ไปพักผ่อนตามริมทะเลเพื่อในการอาบน้ำทะเล ในการพักผ่อนสุดสัปดาห์นั้นก็ย่อมที่จะต้องเกิดอุบัติเหตุในทำนองดังกล่าวนี้ขึ้นมาได้เป็นประจำ และในสมัยที่เรา

ทุกคนกำลังสนใจเกี่ยวกับการศึกษาทางด้านชีวภาพใต้น้ำใน การใช้เครื่องหายใจใต้น้ำ (SCUBA) หรือที่เรียกกันว่าปอดน้ำ (Aqualang) สามารถดำน้ำลงไปได้เป็นระดับลึกถึงกว่า 300 ฟุต หรือมากกว่านั้นด้วยระยะเวลา 2 หรือ 3 ชั่วโมงเพื่อศึกษาและชมความเป็นไปซึ่งมีความงามสุดจะพรรณานั้น ก็ย่อมมีโอกาสที่จะต้องประสบกับเหตุการณ์ ซึ่งอาจจะเป็นอันตรายกับชีวิตได้อย่างง่ายดาย

ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันภัยเหล่านี้ และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอันตรายที่จะได้รับจากสัตว์น้ำในทุกกรณี จึงได้มีการร่วมมือในการค้นคว้าและแนะนำให้รู้จักกับสัตว์น้ำทุกชนิดทุกประเภท และทุกแง่ทุกมุมเพื่อเป็นการรักษา และป้องกันชีวิตอันนับว่าเป็นสิ่งที่มีค่ายิ่งไว้ สำหรับประเทศไทยเรานั้นเหตุการณ์ดังกล่าวก็มักจะเกิดขึ้นเป็นประจำ จากหน้ากระดาษหนังสือพิมพ์จะทำให้เราได้ทราบว่า มีผู้ป่วยเป็นอันตรายถึงกับชีวิตในการบริโภคสัตว์ทะเลชนิดต่าง ๆ เข้าไปปีหนึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยราย มีผู้ที่ได้รับการขบกัดจากสัตว์น้ำทะเล เช่นปลาฉลามก็มีอยู่บ้างเป็นประจำ หรือผู้ที่ไปเล่นน้ำที่หัวหิน หรือบางแสน ถูกแมงกระพรุนไฟที่เป็นพิษถึงกับเป็นแผลเป็นน่าเกลียดถึงกับเสียโฉม สำหรับสุภาพสตรีนั้นนับว่าเป็นสิ่งร้ายแรงอย่างยิ่ง เหล่านี้เป็นต้น จึงนับได้ว่าสัตว์ทะเลนั้น แม้ว่าจะมีคุณอนันต์ก็จริงอยู่แต่ทางตรงกันข้ามก็โทษมหันต์เหมือนกัน ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวกับทะเล ที่จะได้มีการรู้จักกับสัตว์ทะเลที่นับว่าเป็นภัยต่อชีวิตของเราไว้ และในเวลาเดียวกันก็จะใช้เป็นเครื่องช่วยเหลือผู้อื่นที่ไม่รู้จักและแก้ไขให้สถานการณ์จากร้ายให้เป็นเบาได้ในเมื่อมีเหตุร้ายเกิดขึ้นซึ่งไม่สามารถที่จะบอกได้ว่าเมื่อใด ! ที่ไหน !

บทที่ 2 สัตว์ทะเลที่เป็นภัยต่อชีวิต

สัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในทะเล และจัดว่าเป็นอันตรายต่อชีวิตนั้นมีอยู่มากมายหลายสิบชนิด และอันตรายที่ได้รับจากสัตว์ซึ่งนับว่ามีพิษนี้ก็มีลักษณะแตกต่างกันออกไป บ้างก็มีอาวุธในการแทง หรือบ้างก็มีอันตรายจากการกัด หรือบางชนิดนั้นก็อาจจะเป็นอันตรายเมื่อถูกตัวของมันเข้าหรือบ้างก็เป็นพิษเพราะใช้เป็นอาหาร ซึ่งเพื่อความสะดวกสำหรับสัตว์ทะเลที่มีพิษนี้ เมื่อได้แบ่งแยกออกไปจากลักษณะและประเภทของเครื่องมือ หรือพิษที่มีอันตรายแล้ว ก็อาจจะแบ่งได้ออกเป็นหมวดหมู่และลักษณะดังต่อไปนี้

2.1 สัตว์ทะเลที่เป็นอันตรายโดยการกัด (Marine Animals That Bite)

2.2 สัตว์ทะเลที่เป็นภัยโดยการแทง ฟันหรืองับ (Marine Animals That Strike)

2.3 สัตว์ทะเลที่เป็นภัยโดยการต่อย ตำ และปล่อยเหล็กใน (Marine Animals That Sting)

2.4 สัตว์ทะเลที่เป็นภัยโดยการบาด ตัด (Marine Animals That Cut)

2.5 สัตว์ทะเลที่เป็นภัยโดยการถูกช๊อค (Marine Animals That Shock)

2.6 สัตว์ทะเลที่เป็นภัยจากการบริโภค (Marine Animals That Are Poisonus to Eat)

ซึ่งเมื่อได้มีการแยกประเภทของสัตว์ทะเลที่เป็นภัยต่อชีวิตออกมาในลักษณะเช่นนี้แล้ว ก็จะเป็นการง่ายต่อการบรรยายถึงลักษณะพิเศษของสัตว์

แต่ละชนิด ตลอดจนกระทั่งการป้องกันการแก้ไขเมื่อได้รับภัยต่าง ๆ เหล่านั้น ดังหัวข้อต่อไปนี้

2.1 สัตว์ทะเลที่เป็นอันตรายโดยการกัด (Marine Animals That Bite)

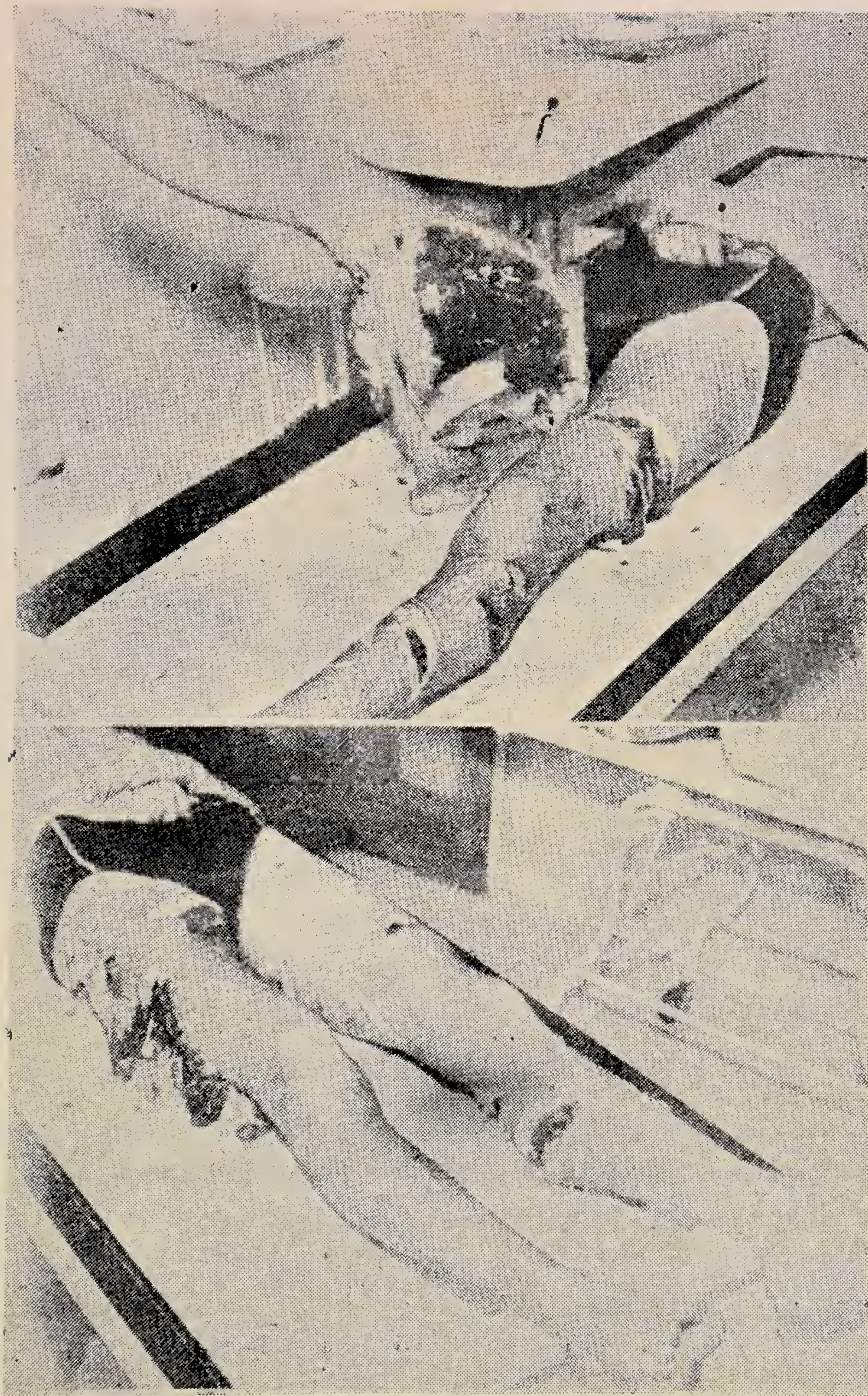
สัตว์ทะเลชนิดนี้นับว่ามีอยู่เป็นอันมาก ทั้งบริเวณที่ตื้นนับตั้งแต่ริมฝั่งทะเลเป็นต้นไปจนถึงสถานที่ลึกๆ กลางมหาสมุทร อาวุธที่ใช้ทำร้ายคือฟันอันแหลมคมแบบฟันสุนัข และสัตว์เหล่านี้ล้วนแต่เป็นประเภทที่ใช้เนื้อเป็นอาหารทั้งสิ้น (Carnivorous) แยกประเภทออกเป็นจำพวกปลา (Fishes) พวกสัตว์เลื้อยคลาน (Reptiles) แล้วก็มีจำพวกเลี้ยงลูกด้วยนม (Mammals)

2.11 ปลาชนิดต่าง ๆ (Fishes) ปลาที่อาศัยอยู่ในน่านน้ำจืดและเค็มนั้นมีอยู่ด้วยกันหลายประเภท บางชนิดก็เป็นปลาที่ใช้พืชเป็นอาหารและบางชนิดก็นิยมกินจำพวนจุลชีพเล็กๆ คือแพลงค์ตอน (Plankton) เป็นอาหาร สัตว์พวกนี้นับได้ว่าเป็นอันตรายต่อคนน้อยมาก ส่วนใหญ่ ของปลาที่นับว่าเป็นอันตรายต่อคนก็คือ ปลาจำพวกที่ใช้เนื้อเป็นอาหารอันมีฟันที่ค่อนข้าง-คมเป็นแถวเป็นจำนวนมากในการฉีกเนื้อของเหยื่อเพื่อ ใช้เป็นอาหาร ในการเจริญเติบโตของมัน ปลาที่นับว่าเป็นอันตรายต่อคนหรือผู้อาบน้ำ เมื่อแบ่งออกเป็นชนิดใหญ่แล้วก็มีดังต่อไปนี้ คือ

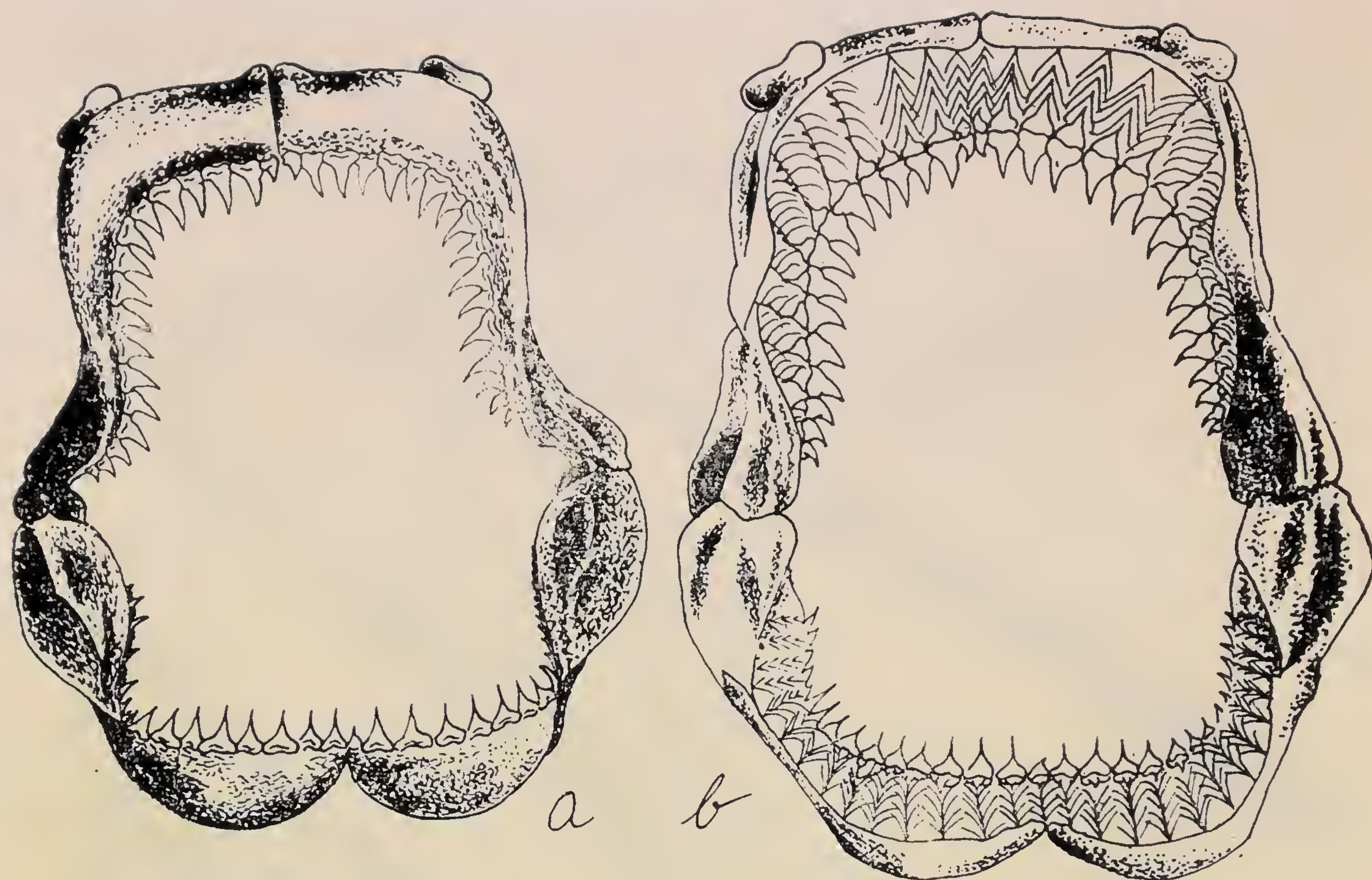
2.11 ปลาฉลาม (Sharks) เข้าใจว่าทุกคนคงจะรู้จักกับชื่อของฉลามเป็นอย่างดีว่าเป็นปลาที่ดุร้ายชนิดหนึ่งในทะเลและมหาสมุทร ปลาฉลามแทบทุกชนิดกินเนื้อเป็นอาหาร นอกจากฉลามวาฬ (Whale shark) ซึ่งมีขนาดใหญ่ก็จริงอยู่แต่ไม่ทำอันตรายคนกินแต่แพลงค์ตอนเป็นอาหารมีฟันที่คมกริบราวกับใบมีดโกน สามารถที่จะงับสิ่งใดสิ่งหนึ่งของอวัยวะที่อ่อน

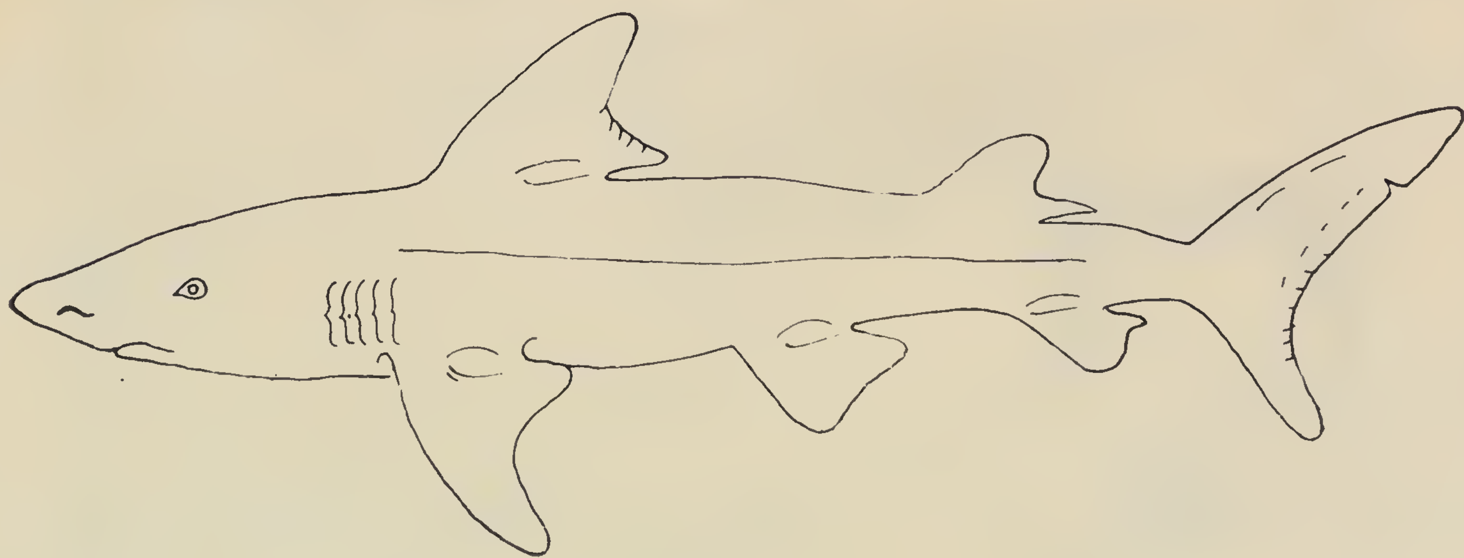
ของสัตว์น้ำอื่นหรือเนื้อคนให้ขาดกระจุยไปได้ ด้วยกำลังแรงขบงับเข้าหากันจากขากรรไกรอันมหึมา และนับได้ว่าปลาฉลามนี้เป็นภัยที่สมควรสนใจและได้รับการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะและอุปนิสัยอย่างถี่ถ้วนสำหรับประดาน้ำหรือแม้แต่ผู้ที่ลงเล่นน้ำทะเล และอาจจะต้องมีกรณีที่ต้องเผชิญกับสัตว์ร้ายชนิดนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น เท่าที่เรารู้จักกันในปัจจุบันปลาฉลามทั่วโลกมีอยู่ด้วยกันประมาณ 350 ชนิด อาศัยอยู่ตามสถานที่ทั่วไปทั้งทะเลและมหาสมุทรและตั้งแต่โซนหนาวจนถึงโซนร้อนและโซนอบอุ่น บางชนิดก็ชอบอาศัยอยู่ตามสถานที่ตื้นโดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นสถานที่ตามปากแม่น้ำลำคลอง และบางชนิดก็มักชอบอาศัยอยู่แต่เพียงในท้องทะเลลึก ในมหาสมุทรเป็นการประจำไม่เดินทางเข้ามาในสถานที่ตื้น หรือบางชนิดก็มักจะอาศัยอยู่ทั้งสถานที่ตื้นและลึก ส่วนบางชนิดนั้นสามารถที่จะปรับปรุงตัวของมันเองได้ในการเข้าอาศัยในน่านน้ำจืดก็มีอยู่บ้าง แต่เมื่อพูดทั่ว ๆ ไปแล้วฉลามมักจะอยู่ในน่านน้ำเค็ม

รูปร่างของปลาฉลามทั้งหมดมีรูปร่างเพรียวลม มีครีบหางอันใหญ่มีความรวดเร็วในการเคลื่อนที่เป็นพิเศษ มีผิวหนังอันสากและเป็นทรายเช่นเดียวกันกับกระดาษทราย สามารถก่อให้เกิดแผลฉกรรจ์และเรียกโลหิตให้ออกจากตัวผู้เคราะห์ร้ายเมื่อได้รับการเสียดสีเสียก่อนอันเป็นการเพิ่มความดุร้ายและให้ปลาฉลามเกิดความบ้าเลือด เข้าโจมตีอย่างจริงจังต่อเหยื่อที่เคราะห์ร้าย ฉลามส่วนมากมักจะชอบอาศัยอยู่กับผิวพื้นทะเล แต่ถึงอย่างไรก็ดีไม่จำกัดย่อมสุดแท้แต่อาหารที่มันต้องการ บางครั้งมันอาจจะลงไปหากินบริเวณพื้นท้องทะเลหรือระดับกลางความลึกของน้ำ ประเภทของฉลามที่ทำอันตรายคนโดยการกัด เมื่อแบ่งออกแล้วจะได้เป็นประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

ผู้เคราะห์ร้ายที่ถูกปลาฉลามกัดและถึงแก่ความตาย สังเกตุเห็นบาดแผลที่เสียเนื้อและเลือดเป็นจำนวนมาก

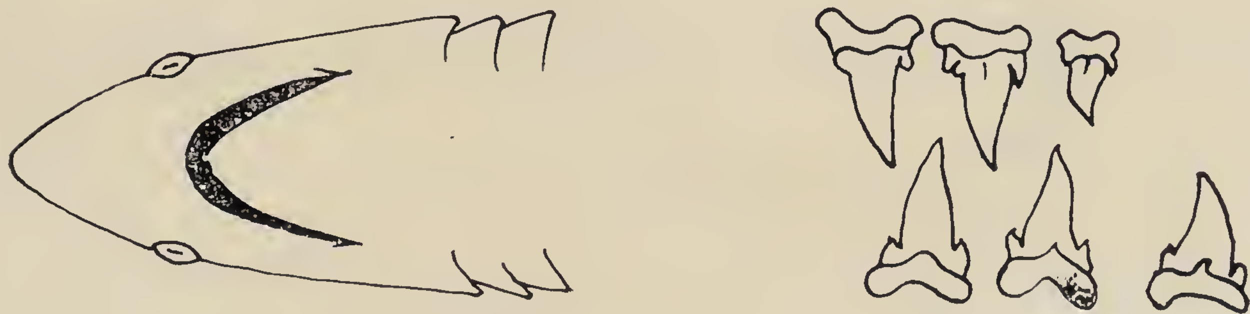

บน ลักษณะปากของปลาฉลามกินคน (Carcharinid Eulamnia) แสดงให้เห็นพื้นที่เรียงรายเต็มปาก a เป็นภาพมองจากด้านหน้า b เป็นภาพมองจากด้านหลัง

ภาพล่างนั้นเป็นภาพแสดงลักษณะทั่วๆไปของปลาฉลาม

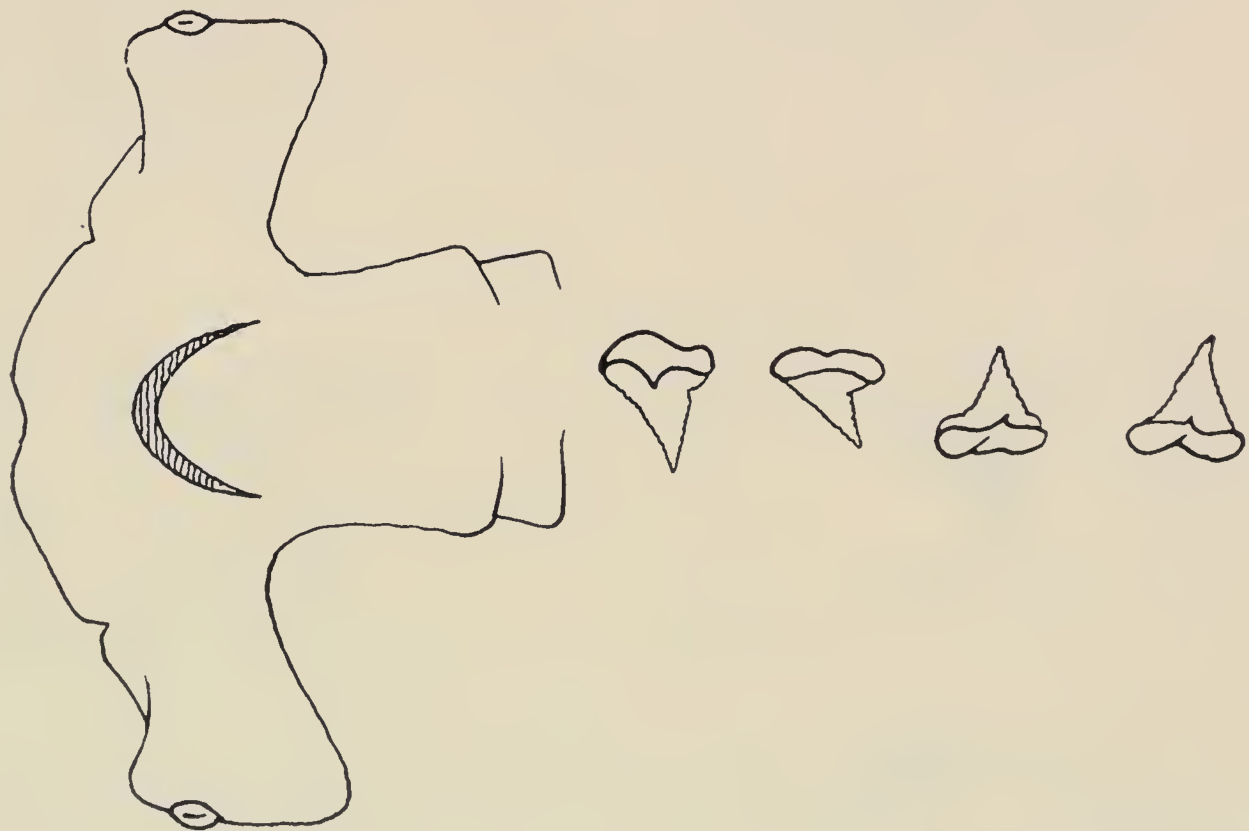

แสดงลักษณะของปากและฟันของปลาฉลามชนิดต่างๆ จากบนถึงล่าง Carcharodon carcharias (Linnaeus). Isurus oxyrinchus Rafinesque. Lamna nasus (Bonnaterre). Galeocerdo cuvier (Lesueur)

บน แสดงลักษณะของปากและฟันของปลาฉลามสีน้ำเงิน (Blue shark Carcharias taurus) ล่าง ปลาฉลามหัวฆ้อน Hammer head Shark (Sphyrna diplana Springer)

ฉลามกินคน หรือฉลามแมคเคเรล (Isuridae–the Mackerel or Man eaters)

ฉลามเสือ (Carcharhindae—The Requiem Sharks)

ฉลามทราย (Carcharidae—The Sand Sharks)

ฉลามหัวฆ้อน (Sphyrnidae—the Hammerhead Sharks)

ฉลามกินคน (Mackerel ro Man eater) นั้นแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด

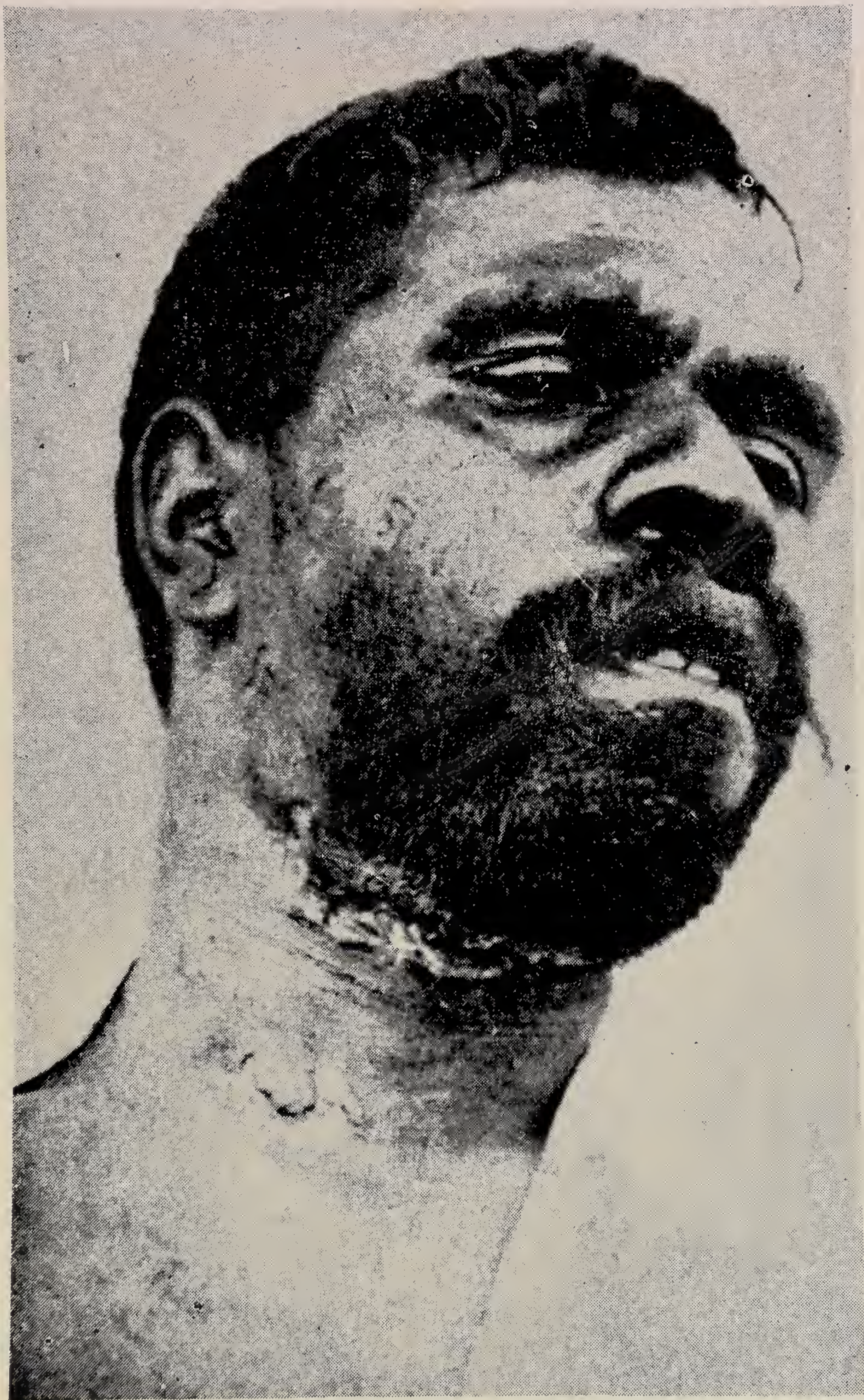
ฉลามขาว (White Shark, Carcharadie carcharias (Linnaeus)) จัดว่าเป็นฉลามประเภทที่มีความดุร้ายมากชนิดหนึ่ง ในประเภทปลาฉลามที่นับว่ามีภัยต่อนักว่ายน้ำและประดาน้ำ ว่ายน้ำได้รวดเร็วเป็นพิเศษ มีนิสัยดุร้ายเป็นที่สุด และได้เคยรับรายงานว่ากินคน กัดนักดำน้ำและนักว่ายแม้จนกระทั่งไม่เกรงกลัวที่จะเข้าจู่โจมเรือเล็กที่มีคนนั่งอยู่ สิ่งที่น่าสังเกตง่ายสำหรับฉลามชนิดนี้ก็คือ พื้นค่อนข้างใหญ่และหยาบ โดยหางใหญ่แข็งตอนส่วนหลังมีสีน้ำตาลอ่อนปนเทา หรือโดยปกติค่อนข้างดำ และค่อย ๆ จางลงมาเป็นสีขาวซีด ๆ ตอนส่วนท้องมีความยาวมากที่สุดประมาณ 9 เมตร อาศัยอยู่ตามทะเลและมหาสมุทรโดยทั่วไปในโซนร้อนและโซนอบอุ่น

ฉลามหัวแหลม (Sharp–nosed Mackerel, or Mako Shark, Isurus oxyrinchus) ฉลามประเภทนี้จัดอยู่ในจำพวกที่ทำอันตรายต่อนักดำน้ำและนักว่ายน้ำเช่นเดียวกันกับฉลามขาวที่กล่าวมาแล้วข้างต้น มันชอบว่ายขึ้นสู่บริเวณผิวพื้นทะเลเสมอ สิ่งที่เห็นเด่นชัดเป็นพิเศษก็คือหัวที่ค่อนข้างแหลม มีพื้นซี่เล็กแต่เรียวยาว มีสีเทาเข้มตอนส่วนหลัง และบางครั้งอาจดูเป็นสีน้ำเงิน ตอนส่วนท้องมีสีขาวคล้ายหิมะ อาศัยอยู่ในทะเลมหาสมุทรในโซนร้อนโดยทั่วไป มีความยาวประมาณ 3–4 เมตร สำหรับในมหาสมุทรแปซิฟิก

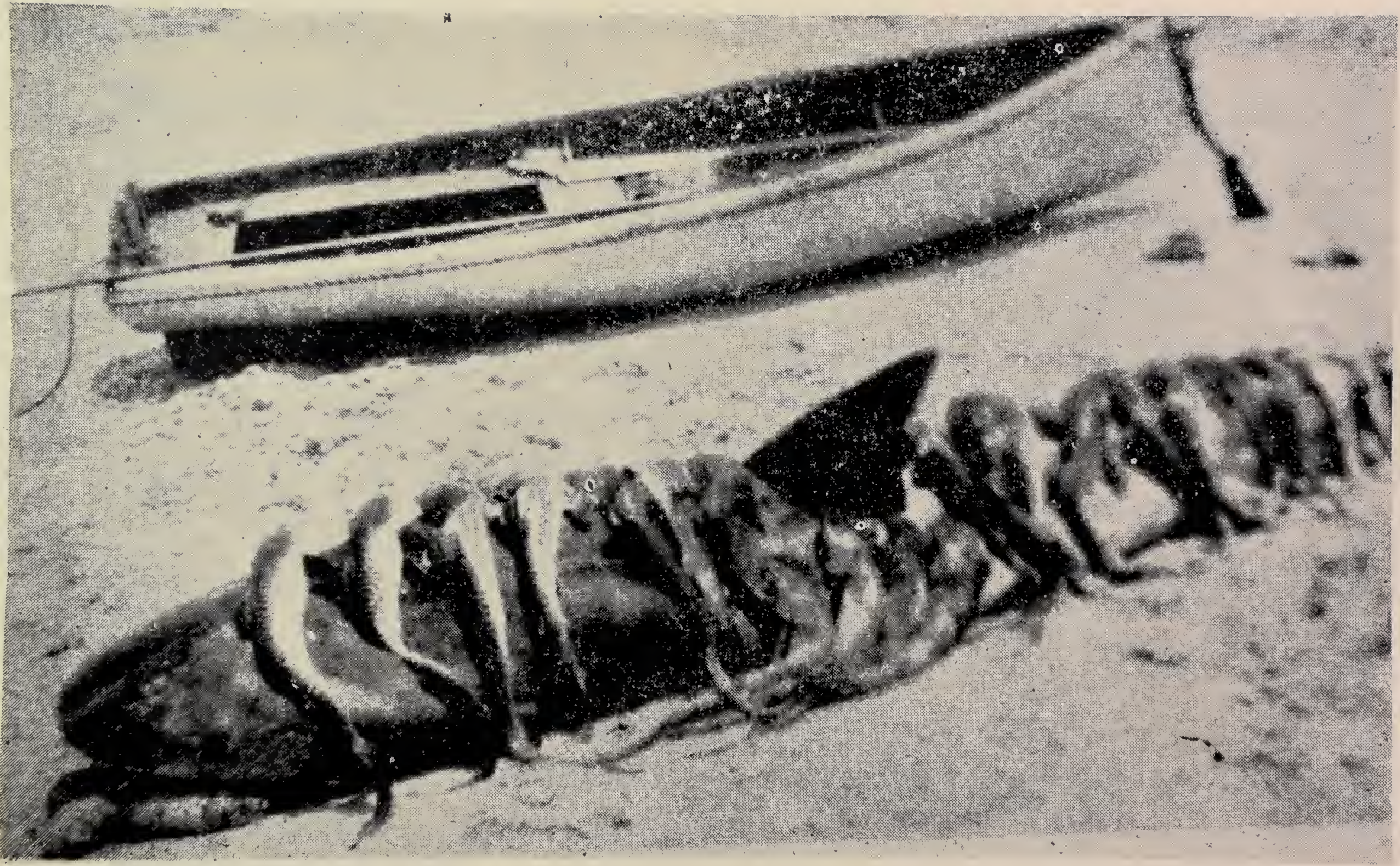
นั้นเป็นประเภท I. glaucus ส่วนในมหาสมุทรอินเดียนั้นเป็นประเภท I. guntheri ในการสำรวจแหล่งประมงของเรือสำรวจประมง 2 ในมหาสมุทรอินเดียนั้น ได้ปลาฉลามชนิดนี้เป็นจำนวนไม่น้อยและได้ขนานนามพิเศษว่า "ฉลามปากหมา" เพราะมีลักษณะหัวแหลมและฟันที่คมกริบ แต่มีเนื้อที่มีรสอร่อยและเป็นสินค้าออกที่ดีจำหน่ายในอิตาลีซื้อขายกันในราคา กก. ละกว่า 10 บาท

ฉลามเสือ Tiger Shark, Galcocerdo cuvieri (Lesueur)

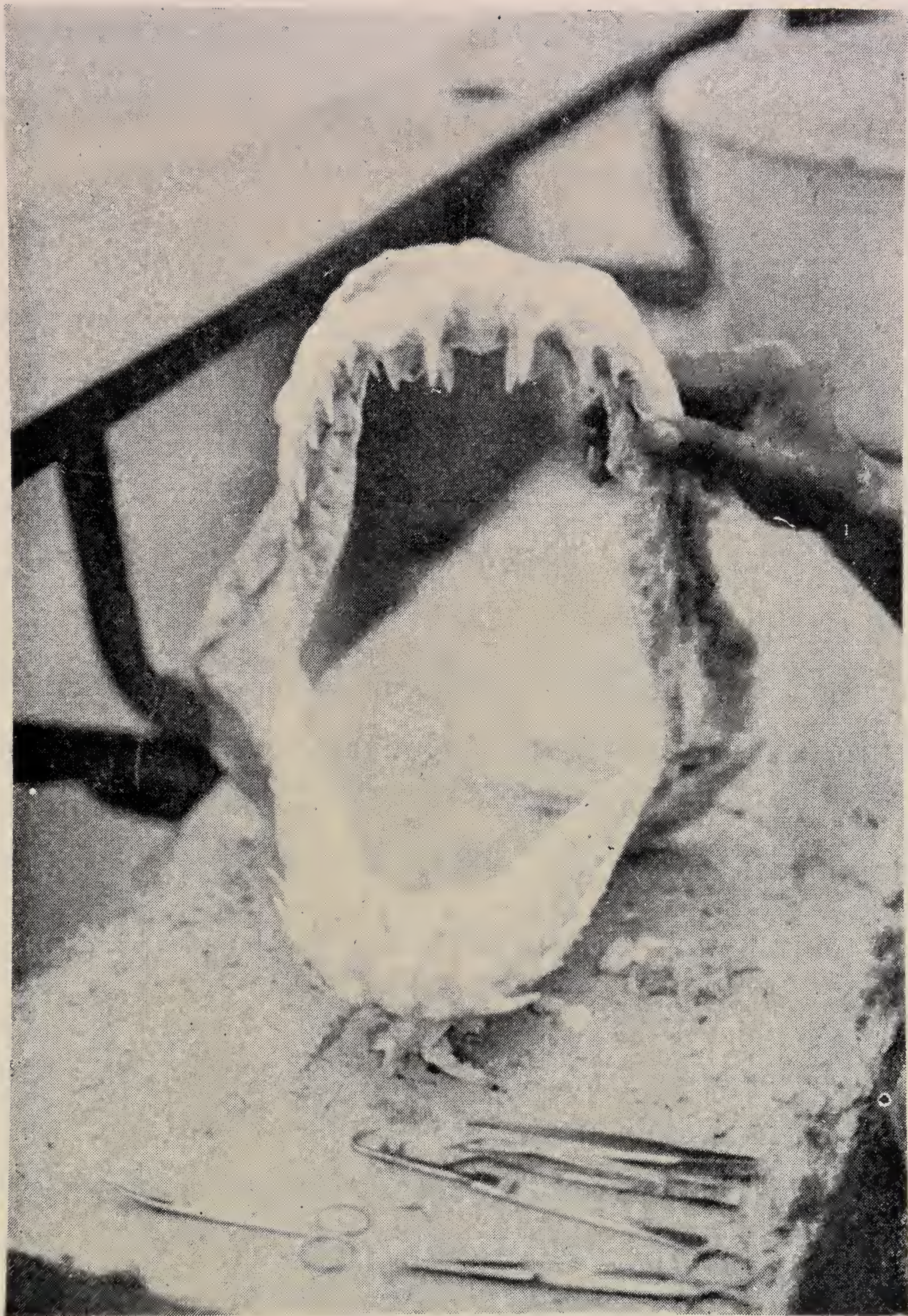
ที่เรียกว่าเป็นฉลามเสือ ก็เพราะเหตุว่ามันมีความดุร้ายประหนึ่งเป็นเสืออยู่ในทะเลก็ว่าได้ และมีลายคล้ายกับเสือ และเป็นที่น่าสนใจศึกษาและรู้จักกันอย่างกว้างขวาง ในประเทศไทยเราภัยจากฉลามเสือนั้นจัดว่ามีมาก ความดุร้ายของมันเป็นที่หวั่นเกรงกับชาวประมงและนักเล่นน้ำโดยทั่วไป ชาวประมงไทยนิยมเรียกฉลามชนิดนี้ว่า "ตะเพียนทอง" จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับปลาฉลามกินคนที่ศรีราชา เคยเป็นข่าวในหน้ากระดาษหนังสือพิมพ์ก็เป็นปลาประเภทนี้ ฉลามเสือนี้เป็นปลาที่กินเนื้อไม่เลือกว่าเป็นอะไรทั้งสิ้น แม้จนกระทั่งเศษอาหารเศษไม้ลอยน้ำในกรณีที่เข้าใจผิดนึกว่าเป็นเหยื่อก็มีการพบในท้องของมันที่จับได้แล้วเสมอ ส่วนหลังมีสีน้ำตาลปนเหลือง มีลายเสือสีเขียวอ่อนปนดำและเหลือง มีสีที่ใกล้เคียงกับเสือลายพาดกลอนมาก เมื่ออยู่ในน้ำหัวกลมผิดแผกกับหัวปลาธรรมดาซึ่งมักจะรีและแหลม อาศัยอยู่ทั่วไปทั้งบริเวณริมฝั่งทะเลและในท้องทะเลลึก เคยได้รับรายงานจากชาวประมงเสมอว่าเมื่อมันเข้าใกล้คนนั้น จะมีเสียงคำรามคล้ายกับเสือ ทำให้ชาวประมงที่กำลังทำงานเกี่ยวกับงานโป๊ะต้องรีบหนีขึ้นเรือทันทีเมื่อประสบกับมันเข้าอย่างบังเอิญ และไม่กล้าที่จะอยู่ในน้ำอีกเมื่อปรา-

ผู้เคราะห์ร้ายที่ถูกปลาฉลามจู่โจมกัดบริเวณลำคอ

ภาพปลาฉลามเสือ "ตะเพียนทอง" ที่ถูกยิงด้วยปืน และลูกเล็ก ๆ จำนวนสิบ ๆ ตัวที่คุร้าย

ปลาฉลามปากหมา (Blue shark) ที่จับได้ด้วยเครื่องมือเบ็ดราวทะเลลึกของเรือสำรวจประมง 2 ในทะเลอันดามัน สังเกตุเห็นฟันทั้งกรามบนและล่างจำนวนหลายแถวซ้อนกัน

กฎว่ามีปลาฉลามชนิดดังกล่าวป้วนเปี้ยนอยู่ในบริเวณแล้ว นับว่าเป็นปลาที่ดุร้ายที่สุดในย่านทะเลโซนร้อน

ฉลามทราย (Sand Shark, Carcharias taurus Rafinesque)

เป็นปลาฉลามชนิดหนึ่ง ที่มักจะชอบอาศัยอยู่กับพื้นท้องทะเลโดยเฉพาะ ที่สังเกตง่ายก็คือครีบที่สอง ซึ่งมักจะมีความใหญ่โตเกือบจะเท่าครีบหลังอันที่ 1 ซึ่งไม่มีลักษณะดังกล่าวในปลาฉลามชนิดอื่น และสถานที่ตั้งของครีบหลังอันแรกนั้น จะอยู่ตรงข้ามกับเบื้องหน้าของครีบท้องพอดี ส่วนบนนั้นมักจะมีสีค่อนข้างดำ มีความยาวประมาณ 3—4 เมตร อาศัยอยู่ทั่วไปในทะเลโซนร้อน และตามทะเลต่าง ๆ ในย่านเอเซียตะวันออกเฉียงใต้นี้อยู่ในตระกูลนี้ทั้งสิ้น และมีอีกลักษณะหนึ่ง ก็คือฉลามน้ำจืด ฉลามประเภทนี้ได้รับรายงานว่า เป็นปลาฉลามที่มักชอบอาศัยอยู่บริเวณริมฝั่งทะเล และสามารถที่จะเข้าอาศัยในแม่น้ำที่เป็นน้ำจืดต่อน้ำเค็ม และน้ำกร่อยได้อีกด้วย มีสีเทาตอนส่วนหลัง ส่วนท้องนั้นมีสีขาว มีความยาวประมาณ 2—3 เมตร

ฉลามหัวฆ้อน (Hammerhead Snark Sphyrnibae diplana Springer)

ปลาฉลามประเภทนี้ เป็นปลาฉลามที่สังเกตง่ายเพราะมีสิ่งพิเศษที่แตกต่างกันออกไปกว่าปลาฉลามธรรมดา กล่าวคือ มีเดือยแบน ๆ คล้าย ๆ กับเขายื่นออกไปทั้งสองด้านของหัว และมีตาอยู่ที่ปลายเดือยดังกล่าวนี้ ทั้งสองด้าน เคยได้รับรายงานว่ามีเศษอวัยวะของคนเราในกระเพาะของมัน ดังนั้นจึงเข้าใจว่าอยู่ในประเภทที่มีอันตรายต่อคนเช่นเดียวกัน ที่พบเห็นส่วนมากมักจะใช้ปลาเป็นอาหาร แต่ถึงอย่างไรก็ดี ในการสำรวจทะเลอันดามันด้วยเครื่องมือเบ็ดราวทะเลลึกของเรือสำรวจประมง 2 กรมประมงได้ติดปลา

ฉลามดังกล่าวเป็นจำนวนไม่น้อย ปรากฏว่ามักจะมีนิสัยดุร้ายกว่าปลาฉลามประเภทอื่นที่พบ ส่วนมากมีสีเทาและเทาปนดำตอนส่วนหลัง และส่วนท้องมีสีขาว มีความยาวสูงสุดประมาณ 6 เมตร โดยปกติแล้วประมาณ 2—3 เมตร อาศัยอยู่ในทะเลลึกมากกว่าในทะเลตื้น

อันตรายที่จะได้รับจากปลาฉลาม

ส่วนมากอันตรายที่ได้รับจากปลาฉลามนั้นมักจะเป็น 2 ลักษณะคือ ลักษณะจากการเสียดสีของผิวหนังของมันที่มีลักษณะเช่นเดียวกันกับกระดาษทราย จะทำให้ผู้เคราะห์ร้ายได้รับแผลถลอก และมีเลือดออกจากการเสียดสีจากผิวหนังของมันด้วยความเร็วที่ค่อนข้างสูงและลักษณะที่สอง ก็คือบาดแผลที่เกิดจากการกัด หรืองับจากฟันอันแหลมคมของมันทำให้เกิดแผลเหวะหวะขึ้นไปตามส่วนต่าง ๆ ซึ่งมันจะเป็นขาแขน และลำตัว แผลต่าง ๆ เหล่านี้ส่วนมากเป็นแผลฉกรรจ์ซึ่งมักจะทำให้ผู้เคราะห์ร้าย ถึงแก่ความตายเสียเป็นจำนวนประมาณ 50—80 เปอร์เซนต์ เพราะนอกเสียจากจะทนพิษบาดแผลไม่ไหวแล้ว ส่วนมากมักจะเกิดการตายโดยการช๊อคก็มีเป็นจำนวนไม่น้อย สำหรับผู้เคราะห์ร้ายที่ถูกฉลามกัดขณะเรือจมแล้วไม่มีผู้ใดช่วยเหลือนั้นส่วนมากจะตายทั้งหมด เพราะจะถูกกัดซ้ำแล้วซ้ำเล่า จากบาดแผลที่มีโลหิตออกแล้วทำให้ฝูงฉลามบ้าเลือดรุมเข้าทำร้ายซ้ำเติม

การปฐมพยาบาล

บาดแผลที่เกิดจากภัยของปลาฉลามกัดนี้ มักจะเป็นแผลที่เกิดขึ้น 2 ลักษณะตามที่ได้กล่าวมาข้างบนแล้ว คือเป็นแผลที่จะเสียทั้งเนื้อและโลหิต ดังนั้นการปฐมพยาบาล จึงสมควรที่จะป้องกันใน 2 ลักษณะของบาดแผล คือ การห้ามเลือด และการป้องกันการช๊อค สำหรับการห้ามเลือดเพื่อ

ป้องกันมิให้ผู้ป่วยต้องเสียเลือดมากจนเกินไปนั้น จัดว่าเป็นสิ่งสำคัญซึ่งจะต้องกระทำเป็นการด่วนก่อนสิ่งอื่นใดทั้งหมด ผ้าพันแผลที่ใช้ในการห้ามเลือดนั้นควรจะเป็นชนิดที่ยืดหยุ่นได้เป็นดีที่สุด สำหรับถ้าแผลเป็นหลุมนั้นก็ควรที่จะต้องหาผ้าก๊อทที่สะอาดยัดเข้าไปให้เต็มแผล เพื่อป้องกันมิให้โลหิตออกมากจนเกินควร ส่วนมากผู้เคราะห์ร้ายนั้นมักจะเกิดการเสียโลหิตมากเกินไปทุกราย ถ้าใช้ยาฉีดบำรุงหัวใจจำพวก Dextran หรือ serum ก็จะเป็นการดีที่สุดสำหรับการพยาบาลขั้นแรก การให้โลหิตนั้นสมควรกระทำภายหลัง และสมควรจะรีบนำคนเจ็บส่งโรงพยาบาลที่ใกล้เคียงที่สุดเพื่อรับการพยาบาลที่ถูกวิธีเป็นการด่วน

การป้องกัน

ภัยที่เกิดจากบาดแผลจากปลาฉลามกัดนั้นก็มีอยู่หลายลักษณะ ส่วนมากผู้เคราะห์ร้ายจะพลัดตกลงไปในน้ำ หรือเรือจม หรือกรณีที่มีการเล่นน้ำทะเล หรือดำน้ำ เพื่อในการประกอบอาชีพทางการประมงหมายความว่าผู้เคราะห์ร้ายจะต้องอยู่ในน้ำทะเลที่มีปลาฉลามอาศัย มีคนเป็นจำนวนมากให้ความเห็นว่าในย่านที่มีปลาฉลามอาศัย หรือเมื่อเราพบฉลามแล้วก็สมควรกระทุ่มน้ำด้วยมือหรือเท้า หรือออกเสียงตะโกน หรือใช้ก้อนหินกระแทกกันให้เกิดเสียงดังอึกทึกเพื่อขับไล่ หรือแม้จนกระทั่งการเป่าฟองอากาศเพื่อให้เกิดภาพหรือทำให้ประสาทตาของปลาฉลามเห็นเป็นภาพลวง เหล่านี้ก็มีอยู่ด้วยกันหลายวิธี แต่ถึงอย่างไรก็ดี สิ่งเหล่านี้นั้นยังไม่ได้รับการยืนยันว่าจะได้ผลดีเพียงใด เพราะเป็นสัญชาติญาณในการป้องกันตัวของคนเรานึกไปว่าการทำเช่นนั้นอาจจะทำให้สัตว์ร้ายหนีไปได้ แต่ในบางกรณีแล้วอาจจะกล่าวกันว่าเสียงที่เกิดขึ้นจากการกระทำทั้งหมดนี้อาจจะเป็นการเรียกฝูงปลาฉลามให้ใกล้

ตัวเรามากยิ่งขึ้นก็เป็นได้ หรือการระเบิดนั้นแทนที่จะเป็นการทำให้ปลาฉลามหนีไป กลับเป็นการตรงกันข้ามซึ่งพบเสมอว่า มันเป็นการจูงใจให้ปลาฉลามมารวมกันมากยิ่งขึ้น

สิ่งที่จำเป็นและสำคัญที่สุดในเมื่อเราพบกับฉลามก็คือ ทำจิตใจของท่านให้เป็นปกติ และไม่สมควรที่จะหวาดเกรงจนเกินไปนัก เพราะเหตุที่ว่าโดยปกติแล้วปลาฉลามนั้นมิใช่เป็นสัตว์ที่ดุร้ายอะไรนัก เมื่อมันว่ายไปมาเพื่อในการหาอาหารธรรมดาแล้ว ระงับการเคลื่อนไหวให้น้อยลงมากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้เพื่อเตรียมตัวป้องกันตนเอง การเอะอะโวยวายและการเคลื่อนไหวโดยรวดเร็วนั้น ถือกันว่าเป็นการจูงใจให้ฉลามทำร้ายเร็วยิ่งขึ้น เพราะโดยปกติฉลามนั้นมักจะเข้าจู่โจมสิ่งที่เคลื่อนไหวอยู่ในน้ำ เพราะเข้าใจว่าเป็นเหยื่ออยู่แล้ว พยายามหาโอกาสด้วยความใจเย็นเข้าใกล้กับเรือหรือแพหรือยานเร็วโดยเร็ว และเมื่อมีโอกาสแล้ว สมควรขึ้นจากน้ำให้เร็วที่สุด อย่าใช้มือหรือเท้าแกว่งในน้ำในย่านที่มีปลาฉลามชุกชุม เพราะมันอาจจะโผเข้างับอวัยวะของเราได้โดยง่าย เพราะประการสำคัญที่สุดก็คือเมื่อเรามีโลหิตไหลออกจากตัวแล้วสมควรหาทางขึ้นพ้นน้ำให้เร็วที่สุด

ในน้ำทะเลใส ๆ นั้นเราสามารถที่มองเห็นความเคลื่อนไหวของปลาฉลามที่กำลังเคลื่อนไหวได้โดยง่าย และประการสำคัญที่สุดก็คือ ปากปลาฉลามทุกชนิดนั้นยื่นง้ำลงไปอยู่ส่วนล่างของหัว ดังนั้นจุดรวมประสาทของมันคือตอนปลายหัวนั้น (Snout) จึงนับว่าเป็นโอกาสของเราที่จะใช้อาวุธหรือแม้จนกระทั่งมือเปล่าทุบเข้าไปที่จุดรวมประสาทนั้น ก็จะทำให้มันตกใจถอยออกไปได้เหมือนกัน และก็เป็นวิธีการหนึ่ง จุดรวมประสาทที่รองลงมาก็คือบริเวณตาและช่องเหงือก การใช้ผ้าขาวแกว่งไกวให้เป็นรูปวงกลมใน

น้ำนั้น ก็กล่าวกันว่าทำให้ปลาฉลามเข้าใจว่าเป็นสัตว์ใหญ่ไม่กล้าเข้าทำร้ายได้เหมือนกัน เรื่องนี้มักจะเกิดจากพวกชาวประมงญี่ปุ่นที่เกาะโอคินาว่าใช้เป็นการประจำในการใช้เครื่องมืออวนโอยโกมิอามิหรือ (Drive in net) หรือมุโรอามิ (Muro Ami) ทำการจับปลาเหลือง (Caesio sp) ตามบริเวณหินกองกลางทะเลตามข้างเกาะโดยทั่วไป กล่าวกันว่าชาวประมงพวกนี้มีความกล้าหาญไม่เกรงกลัวฉลามเลย

ฉลามโดยปกติมีประสาทที่ค่อนข้างไวมาก จากผลของสงครามโลกครั้งที่สองในมหาสมุทรแปซิพิก ปรากฏว่าเรือและเครื่องบินของสหรัฐ ฯลฯ จมหรือตกเป็นจำนวนมาก และได้รับอันตรายจากภัยปลาฉลามนี้เป็นจำนวนไม่น้อย ได้มีการค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องยาป้องกันปลาฉลาม (Shark Chaser) ขึ้น หลังจากการค้นคว้าทดลองมาเป็นเวลานาน มีส่วนผสมของเนื้อฉลามบูด กรดมัลลิก (Maleic Acid) จุลสี (Copper Sulphate) คอบเปอร์แอสซิเตค (Copper Acetate) มาภายหลังได้ผสมสีดำที่ละลายในน้ำได้ดีเข้าไปอีกอย่างหนึ่งเพื่อในการพรางตัวผู้เคราะห์ร้ายมิให้ปลาฉลามเห็น เช่นเดียวกันกับเรือรบปล่อยม่านควัน หรือปลาหมึกปล่อยหมึกเพื่อในการพรางศัตรู แต่ถึงอย่างไรก็ดี ยากันปลาฉลามดังกล่าวนี้ มักจะสามารถป้องกันได้เฉพาะเมื่อมีเวลาที่ได้พบปลาฉลามกำลังหากินอยู่อย่างโดดเดี่ยว (Individual feeding pattern) หรือโดยบังเอิญเท่านั้น แต่ถ้าเป็นกรณีที่ฝูงปลาฉลามกำลังบ้าเลือด เข้ากัดคนในขณะที่เรือล่ม และได้กลิ่นคาวเลือดมากแล้วก็ยังเป็นที่น่าสงสัยอยู่ เพราะตามหลักฐานปรากฏว่าในกรณีที่เกิดการบ้าเลือด (Mobfeeding pattern) ของปลาฉลามเกิดขึ้นได้แล้ว มันมักจะกินและกัดไม่เลือกแม้แต่พวกปลาฉลามด้วยกัน มักจะไม่รั้งรอในการเข้า

งับเนื้อของพวกมันเองและรุมแทะกันอย่างอุตตลุดเป็นอันมาก เรื่องนี้ได้ประสพแล้วในการสำรวจเบ็ดราวทะเลลึกด้วยเรือสำรวจประมง 2 ในทะเลอันดามัน เพราะปรากฏว่าเหยื่อของปลาฉลามนั้นมิใช่เพียงปลาทูน่าที่ติดเบ็ดเท่านั้น แม้ปลาฉลามที่ติดเบ็ดก็ถูกงับขาดเช่นเดียวกันกับปลาอื่นเหมือนกัน ยากันฉลามนี้กรมวิทยาศาสตร์ทหารเรือ แห่งราชนาวีไทยก็ได้ผลิตขึ้นใช้ในราชการเสมอ

2.112 ปลาน้ำดอกไม้ ปลาสาก หรือปลาโซกุน (Barracuda)

ปลาน้ำดอกไม้ (Sphyraena barracuda Wallbaum) เป็นปลาที่มีรูปร่างยาวเพรียวลมคล้ายกับตอร์ปิโด มักชอบอาศัยอยู่ตามสถานที่รก ๆ เช่น เป็นต้นว่า ทรากโป๊ะ ตามเหนือหินกองกลางทะเล หรือตามโพรงหิน แม้จนกระทั่งกลางทะเลลึกในย่านน้ำเค็มซึ่งมีปริมาณความเค็มที่ค่อนข้างสูง มีจงอยปากที่แหลม มีฟันคมกริบทั้งด้านบนและล่างของขากรรไกรที่แข็งแรง ติดต่อกันเป็นแถบยาวตลอด สำหรับขนาดใหญ่เท่าที่พบนั้นมีอยู่ด้วยกัน 3 ชนิดคือ

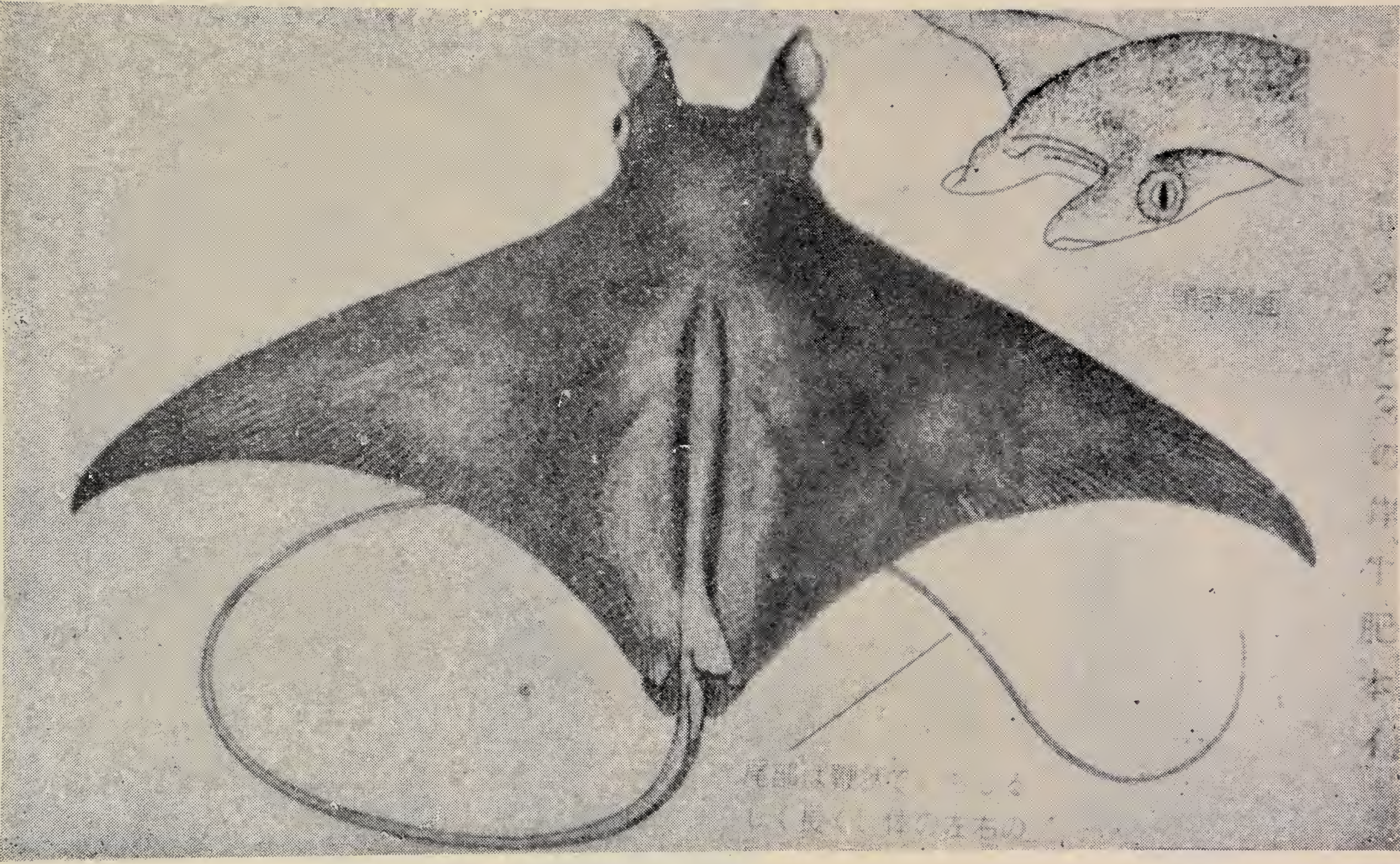
สากเหลือง (Sphyraena schlegeli Steindachner) เป็นปลาสากที่มีขนาดเล็กที่สุดในจำนวนปลาชนิดนี้ด้วยกัน มีความยาวประมาณไม่เกิน 1 เมตร หรือเกินกว่าก็เล็กน้อย สีของลำตัวส่วนบนนั้นมีสีดำปนเหลืองอ่อน ๆ พื้นท้องมีสีขาวสะอาด มีน้ำหนักตัวละไม่เกิน 15 ก.ก. ส่วนมากประมาณ 3—4 ก.ก. เมื่อมีขนาดเล็กนั้นมักจะอาศัยเป็นฝูง ๆ ละเป็นจำนวนหลายพันหลายหมื่นตัวตามหินกองกลางทะเล ตามข้างเกาะแก่งโดยทั่วไป มันมักจะลอยกินอาหารและมักจะมีความสนใจในฟองอากาศที่เกิดขึ้น จากการหายใจของประดาน้ำมากจากการศึกษาภาพใต้น้ำของมนุษย์กบบนเรือประมง 2 บริ-

เวณเกาะอาดัง มันจะมีการวนเวียนว่ายเข้ามาดูใกล้ ๆ เสมอ ดูจะเป็นปลาที่มีอันตรายน้อยที่สุดสำหรับปลาสากด้วยกัน แต่ถึงอย่างไรก็ดีมักจะชอบไล่ลูกเหยื่อที่มีการเคลื่อนไหวเร็ว ๆ หรือแม้จนกระทั่งคนว่ายน้ำ

สากดำ เป็นปลาที่มีรูปร่างลักษณะคล้ายคลึงกับปลาสากเหลือง (Sphyraena barracuda Walbaunm) แต่มีพวกที่น้อยมากกว่า แต่ละตัวมีขนาดใหญ่หนักที่สุดถึงประมาณ 30 กก. หรือมากกว่านั้น มักอาศัยอยู่ตามหน้าโพรงซอก. ในน้ำ ลักษณะของลำตัวด้านบนสีดำปนเทา และมีลายดำเป็นแนวอยู่ทั่วไป ส่วนพื้นท้องขาว ชาวบ้านเรียกว่าสากดำหรือสากหม้อที่พบใหญ่ที่สุดยาวประมาณ 2.50 เมตร น้ำหนักกว่า 30 กก. จัดว่าเป็นปลาสากชนิดที่ดุร้ายที่สุด ในสหรัฐปรากฏเสมอว่าปลาชนิดนี้เข้าจู่โจมขบกัดผู้เล่นน้ำเป็นการประจำในมลรัฐฟลอริด้าและเป็นที่เกรงกลัวกันในหมู่นักว่ายน้ำเป็นอันมาก มักจะชอบจู่โจมสิ่งที่เคลื่อนไหวในน้ำ โดยเฉพาะสิ่งที่มีสีขาวพบชุกชุมบริเวณเกาะช้าง เกาะหมากในอ่าวไทย

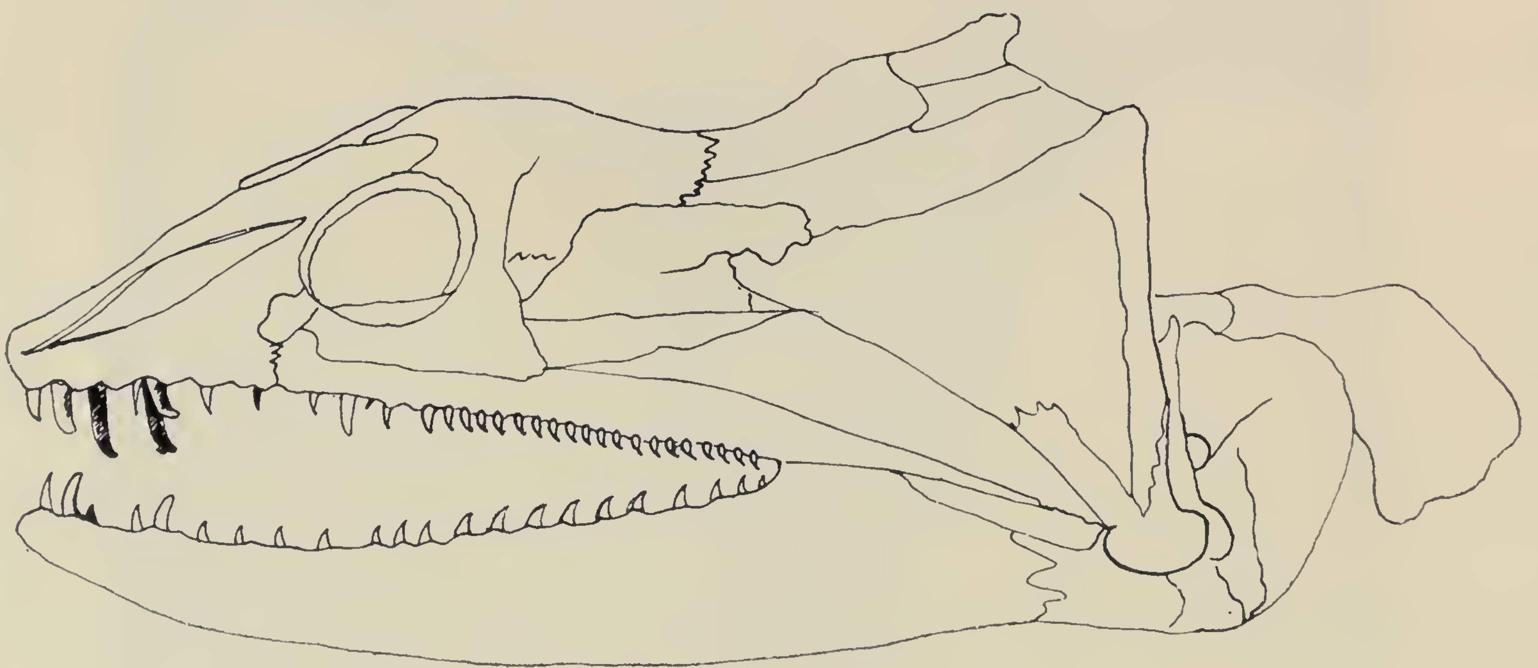
สากน้ำลึก (Sqhyraena picuda picuda Bloch & Schneider) ปลาชนิดนี้มักจะอาศัยอยู่ตามทะเลใหญ่และมหาสมุทรที่มีความเค็มค่อนข้างสูง ลักษณะคล้ายกับสากดำ แต่สั้นกว่า และสีน้ำเงินเข้ม ตอนหลังส่วนท้องมีสีขาว อาศัยอยู่ตามท้องทะเลลึก และพบน้อยมากตามสถานที่ใกล้ฝั่ง

ประเภทปลาสากนั้นได้กล่าวมาแล้วว่า เป็นปลาที่อาศัยตามหินกองกลางทะเล ดังนั้นเมื่อมีการดำน้ำตามบริเวณสถานที่เหล่านั้นก็สมควรจะได้รับการระมัดระวังเป็นพิเศษเพราะมันชอบเข้าโจมตี สิ่งที่มีการเคลื่อนไหวรวดเร็วและแผลที่ถูกกัดนั้นมักจะไม่ร้ายแรงเหมือนกับแผลปลาฉลาม เป็นบาดแผลที่น้อย เสียทั้งเลือดและโลหิตน้อยกว่า เพราะปากมีขนาดเล็กกว่าปากปลาฉลามมาก

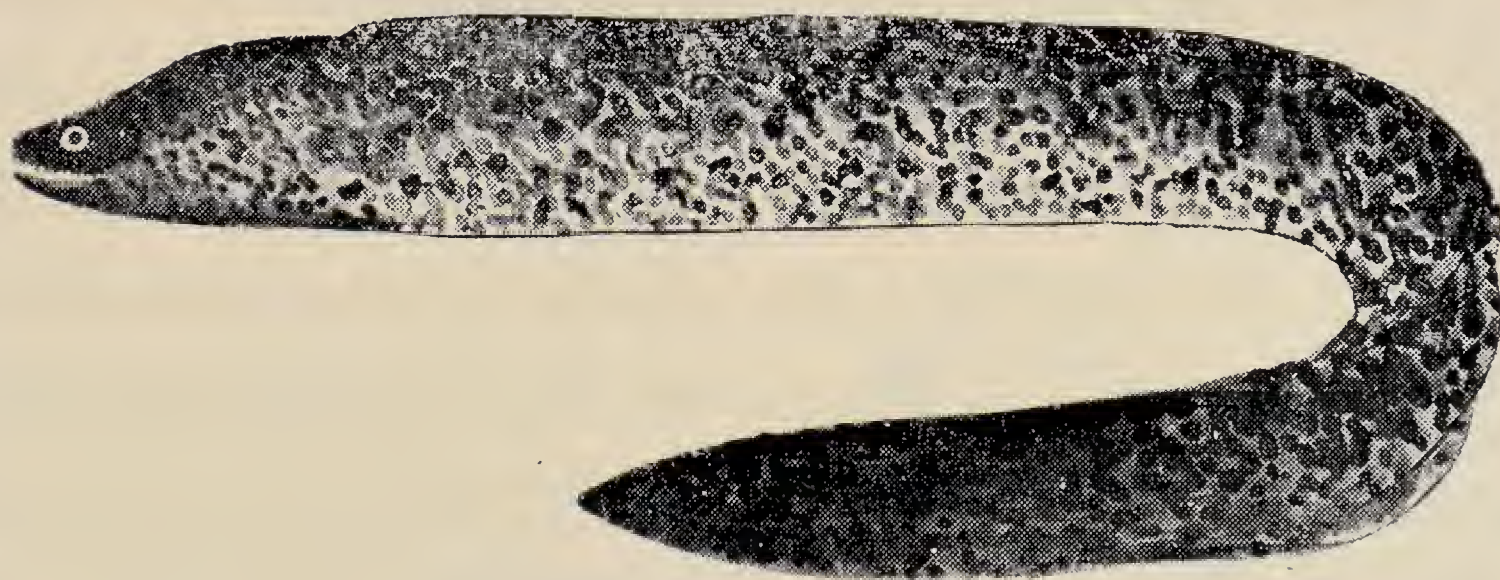
กระเบนราหู (Devil Ray) ที่มีขนาดใหญ่ถึง 1 ตัน ที่อาจจะพันสายอากาศของประดาน้ำให้ขาดและเป็นอันตรายได้

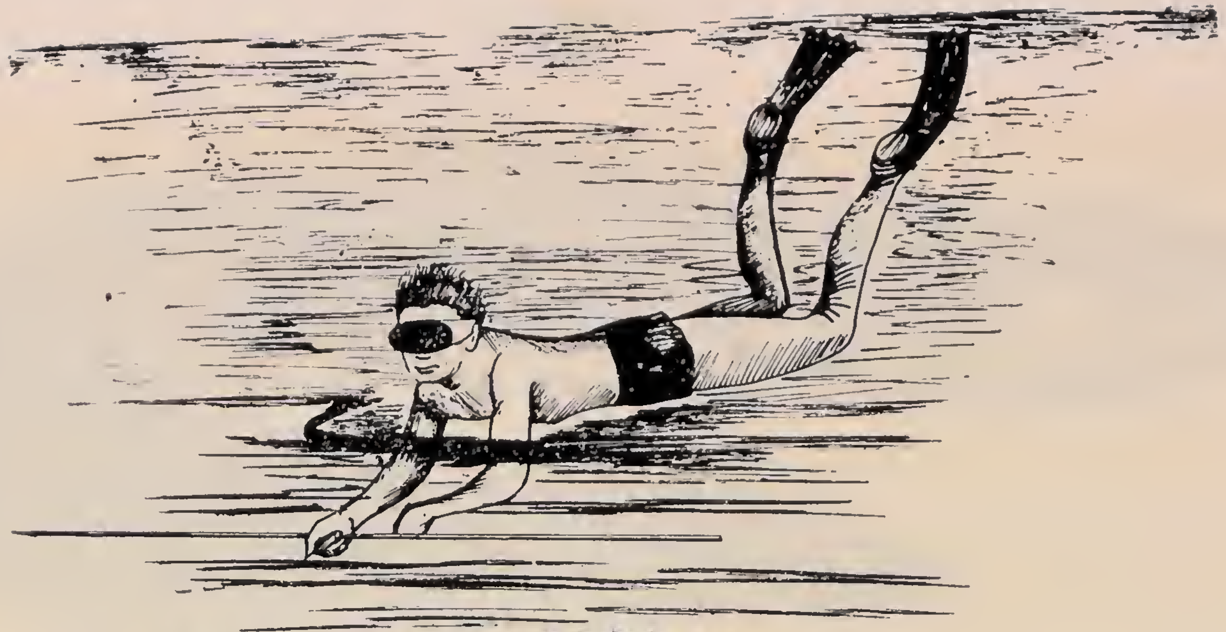

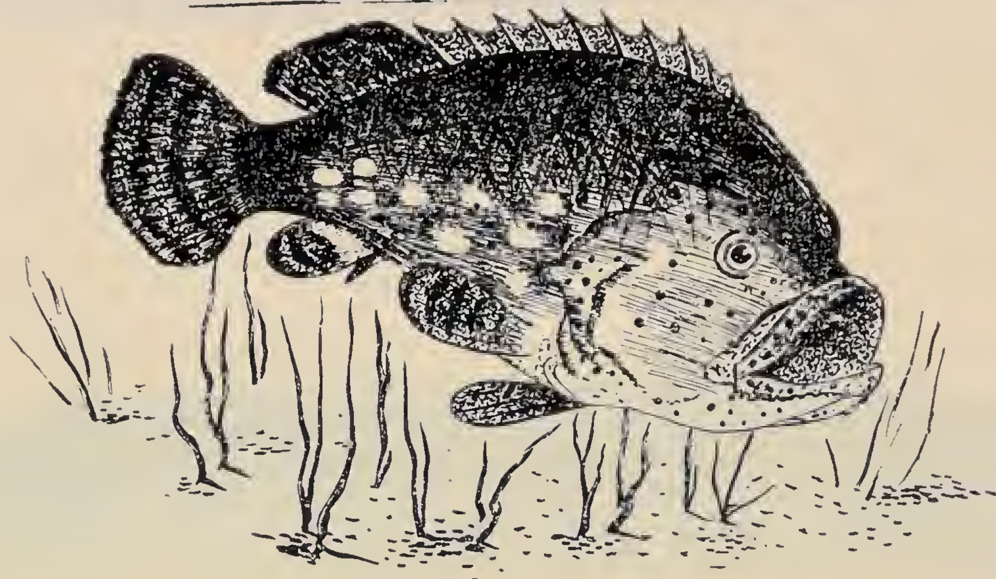
บน แสดงกรามของปลาน้ำดอกไม้ขนาดใหญ่ (Sphyraena barracuda) แสดงให้เห็นถึงฟันที่คมราวกับมีดโกน และล่าง แสดงกรามของปลาหลดหิน Moray eel (Gymnothorax sp.) ซึ่งอาศัยอยู่ตามโพรงซอกหินโดยทั่วไปตามกลุ่มปะการังในโซนร้อน และเป็นอันตรายต่อนักดำน้ำอย่างยิ่ง

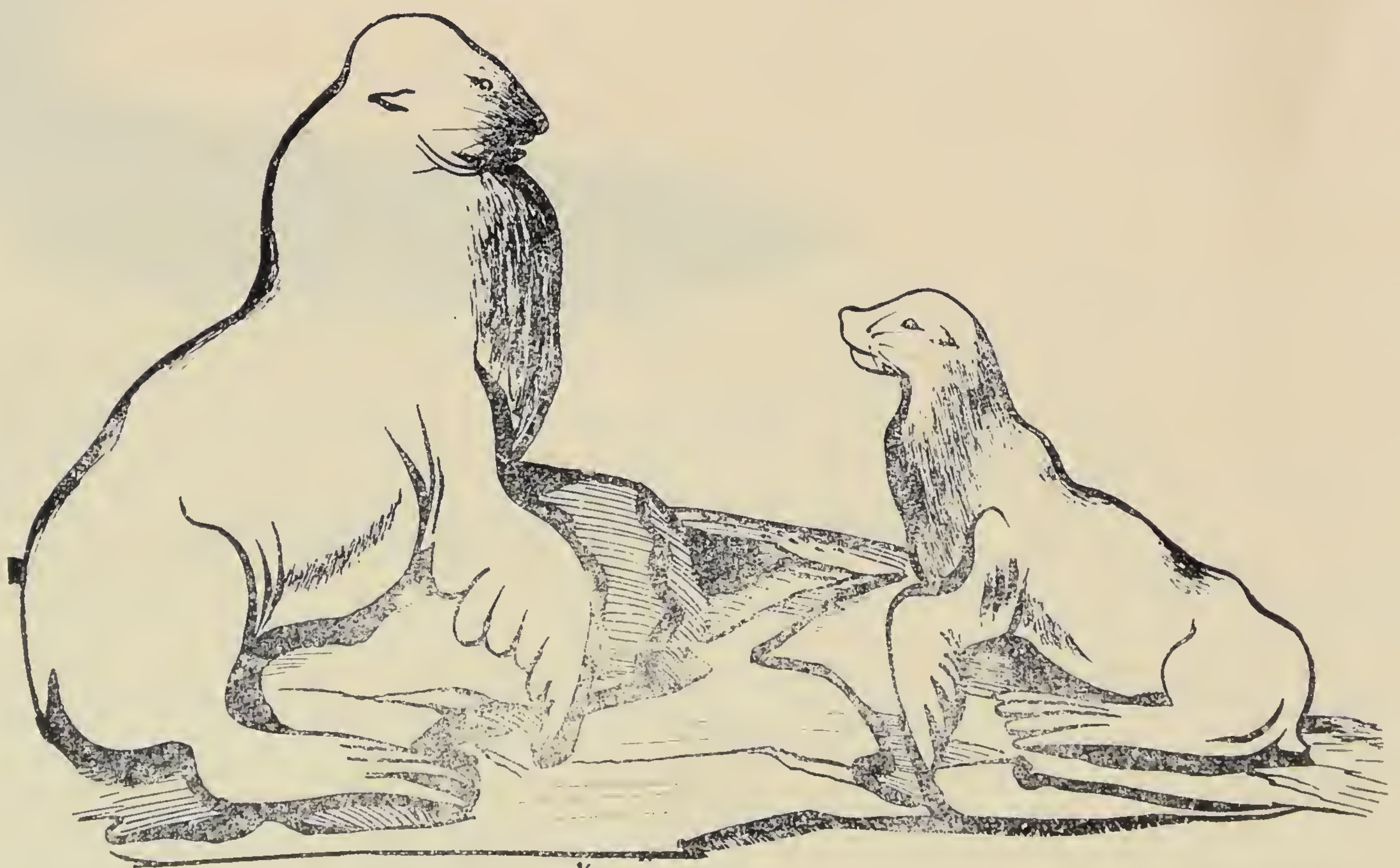

แสดงปลาหลดหิน Gymnothorax Sp.

แสดงให้เห็นนักดำน้ำ กำลังดำเข้าใกล้ปลาหมอทะเล Spotted Grouper Promicrops itaiara (Lichenstein) ภาพล่างนั้นเป็นภาพของสิงห์โตทะเล Sea. lion Zalophu scalifornianus (Lesson)

2.113 ปลาหลดหิน (Moray Eels) หรือจำพวก Gymnothorax Sp. เป็นปลาหลดขนาดใหญ่ ที่มักชอบอาศัยอยู่ตามหินกองกลางทะเลตามสถานที่ข้างเกาะที่เป็นปะการังโดยทั่วไป ในโซนร้อนพบทั้งในอ่าวไทย และฝั่งมหาสมุทรอินเดีย แต่ที่พบในอ่าวไทยนั้นส่วนมากมีขนาดเล็ก เมื่อเทียบกันกับชนิดที่พบในหมู่เกาะสิมิแลนด์บริเวณเกาะสุรินทร์ ในท้องที่จังหวัดพังงา ซึ่งมีขนาดลำตัวยาวประมาณ 1.50 เมตร และมีน้ำหนักกว่า 20 กก. มีอยู่ด้วยกันประมาณ 20 ชนิดเศษๆ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไป มีทั้งสีเหลืองลายสีดำ สีขาว รูปร่างลักษณะคล้ายๆกับงูหรือปลาไหล แต่ขนาดสั้นกว่าและอ้วนกว่ามาก ทั้งหมดมักจะนอนอยู่ในโพรงหิน โผล่ปากออกมาเช่นเดียวกับปลาไหลที่อยู่ในรู แต่มีฟันที่คมและมีนิสัยค่อนข้างดุร้าย ดังนั้นการดำน้ำเพื่อในการชมปะการังตามโพรงซอกแล้ว ไม่เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะยื่นมือเข้าไปล้วงตามโพรงตามสถานที่กล่าวมาแล้ว เนื่องด้วยเป็นน้ำใส ดังนั้นถ้าเรามีการสังเกตุให้ดีแล้ว ก็จะเห็นมันได้โดยง่าย เพื่อเป็นการปลอดภัย ไม่เป็นการสมควรที่จะเข้าไปใกล้ในรัสมีประมาณ 1 เมตร เพราะมันอาจจะพุ่งออกมางับมือหรือตัวเราได้โดยไม่นึกฝัน ปกติไม่ชอบว่ายเพ่นพ่านแต่จะอยู่ในโพรงรูของหินปะการังเท่านั้น

นอกจากปลาหลดหินอันอาศัยอยู่ตามหินกอง ข้างเกาะนี้แล้วปลาหลดหรือยอดจาก (Muraenesox Sp.) ก็เป็นอีกชนิดหนึ่งซึ่งสมควรได้รับการระมัดระวังเป็นพิเศษ เพราะปรากฏว่าปลาพวกนี้อาศัยอยู่ตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน โคลนเหลวและมักจะจับได้ด้วยเครื่องมือเบ็ดราวหรือเครื่องมืออวนลาก และในสภาพที่มันเป็นอยู่เป็นการยากในการปลดมันออกจากเบ็ด เพราะมีขนาดยาวประมาณ 1.50 เมตร และน้ำหนักกว่า 5 กก. ขึ้นไป มีความ

ลื่นและว่องไวในการเคลื่อนไหวมาก ด้วยความแรงมันอาจจะงับอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของเราได้ง่าย สมควรได้รับการระมัดระวังเป็นพิเศษในเมื่อได้พบกับปลาชนิดนี้เข้าทั้งบนเรือและในน้ำ ปรากฏว่าปลาชนิดนี้เคยกัดผู้เชี่ยวชาญชาวเยอรมันซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่กับเรือประมง 2 กรมประมง บริเวณอ่าวไทยถึงต้องรีบนำส่งโรงพยาบาลที่ประจวบคีรีขันธ์มาแล้ว

2.114 ปลาหมอทะเล (Giant Grouper, Promicrops itaira Lichcn stein) เป็นปลาทะเลที่มีขนาดใหญ่มากชนิดหนึ่ง มีรูปร่างใหญ่โตปากค่อนข้างใหญ่ เมื่อพบคนดำน้ำเข้าแล้วมักจะมีการพองเช่นเดียวกันกับปลากัดเพื่อในการข่มขวัญศัตรู ทำให้เพิ่มความน่ากลัวมากยิ่งขึ้น มักชอบอาศัยอยู่ตามสถานที่รกๆเช่น ตามทรากโป๊ะ ตามหินกอง ปากถ้ำใต้น้ำ มันมักจะชอบนอนนิ่งๆ ลักษณะของลำตัวส่วนมากมีดำปนเทาเข้ม และบางครั้งก็มีจุดดำหรือน้ำตาลโดยทั่วไป มีความยาวมากกว่า 2 เมตร น้ำหนักมากกว่า 100 กก. เมื่อได้พบปลาเช่นนี้แล้วก็มักไม่ทำอันตรายคน แต่เนื่องด้วยมันพองจึงเกิดให้มีการน่ากลัวเกิดขึ้น ทำจิตใจให้เป็นปกติ และอย่าให้อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของเราเข้าไปในปากของมันก็เป็นการใช้ได้ และจัดเป็นปลาที่มีอันตรายน้อยกว่าปลาฉลามมาก การเคลื่อนไหวเชื่องช้ากว่า กล่าวกันว่ามันนอนขี้เซา เคยมีชาวประมงที่ใจกล้าดำน้ำลงไปนำเชือกร้อยเหงือกจับเป็นขึ้นมาได้แถบฝั่งทะเลตะวันออกของไทย

2.12 ประเภทสัตว์เลื้อยคลาน (Leptiles)

มีสัตว์ทะเลที่เป็นสัตว์เลื้อยคลานอยู่เป็นจำนวนไม่กี่ชนิดที่จัดว่า เป็นภัยต่อชีวิต และนักดำน้ำ แต่ที่มีมากที่สุดก็คือจำพวกงูทะเลชนิดต่างๆ (Sea Snake) เป็นสัตว์ทะเลที่นับว่าเป็นภัยที่ร้ายแรงมากรองลงมาจากปลา

ฉลาม เพราะนอกเสียจากบาดแผลที่ถูกขบกัดแล้วมันยังมีเขี้ยวพิษซึ่งสามารถทำอันตรายให้ถึงกับชีวิตได้เช่นเดียวกับปลาฉลาม และงูทะเลต่าง ๆ นี้ก็มักมีอยู่อย่างชุกชุมบริเวณโซนร้อนในย่านเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ ตามสถานที่ปากแม่น้ำที่เป็นน้ำเค็มต่อน้ำจืดโดยทั่วไป และพบว่ามีงูทะเลเป็นจำนวนไม่น้อยตามน้ำเข้ามาในแม่น้ำในฤดูเดือนพฤศจิกายน และธันวาคม เป็นจำนวนมาก ภูมิภาคเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ (Indo Pacific) อันรวมประเทศไทยนั้นนับได้ว่าเป็นแหล่งที่ชุกชุมมากที่สุดรองลงมาก็เป็นมหาสมุทรอินเดีย งูทะเลส่วนมากมักชอบอาศัยตามสถานที่เป็นอ่าวปิดบริเวณปากแม่น้ำ ที่มีความเค็มค่อนข้างต่ำ ตามสถานที่พื้นท้องทะเลเป็นโคลนเหลวโดยทั่วไป ลักษณะความโปร่งแสงของน้ำทะเลค่อนข้างต่ำ สีของน้ำทะเลต่ำ แต่ถึงอย่างไรก็ตามได้พบเห็นงูทะเลในย่านน้ำลึกห่างจากฝั่งออกไประยะทางไกลกว่า 100 ไมล์ หรือมากกว่านั้นอันเป็นชนิดพิเศษที่จะกล่าวต่อไป งูทะเลส่วนมากมีรูปร่างที่แตกต่างกันกับงูบกเล็กน้อยเกี่ยวกับสภาพถิ่นอาศัย คือมีลำตัวที่ค่อนข้างยาวเพรียวมีเกล็ดปกคลุมอยู่ทั่วไปทั้งด้านหน้าและด้านท้อง หางงูทะเลส่วนมากมีลักษณะแบนคล้ายพายเรือ แทนหางเรียว เช่นงูบก เพื่อเหมาะสมในการใช้ว่ายน้ำ งูทะเลส่วนมากอาศัยอยู่ตามพื้นท้องทะเลบางชนิดก็อาศัยอยู่ตามรู แต่มักขึ้นมาสู่ผิวพื้นทะเลเป็นการบ่อย ๆ ครั้ง หรือบางครั้งอาจจะลอยอยู่กับผิวพื้นทะเลเป็นระยะเวลานาน ๆ อาหารสำคัญของมันก็คือปลาเป็นส่วนใหญ่ มันจะจับปลาด้วยเขี้ยวที่น่ากลัวและบางชนิดก็มีพิษร้าย ความยาวของทะเลนั้นแตกต่างกันไปสุดแท้แต่ชนิด บางชนิดก็ต่ำกว่า 1 เมตร และบางชนิดก็มีความยาวกว่า 2 เมตร หรือมากกว่า 3 เมตร พิษงูทะเลเท่าที่ทราบนั้นกล่าวกันว่ามีความรุนแรงมากกว่าพิษงูเห่าบกถึง 50 เท่า แต่เนื่องด้วยการเจริญเติบโต

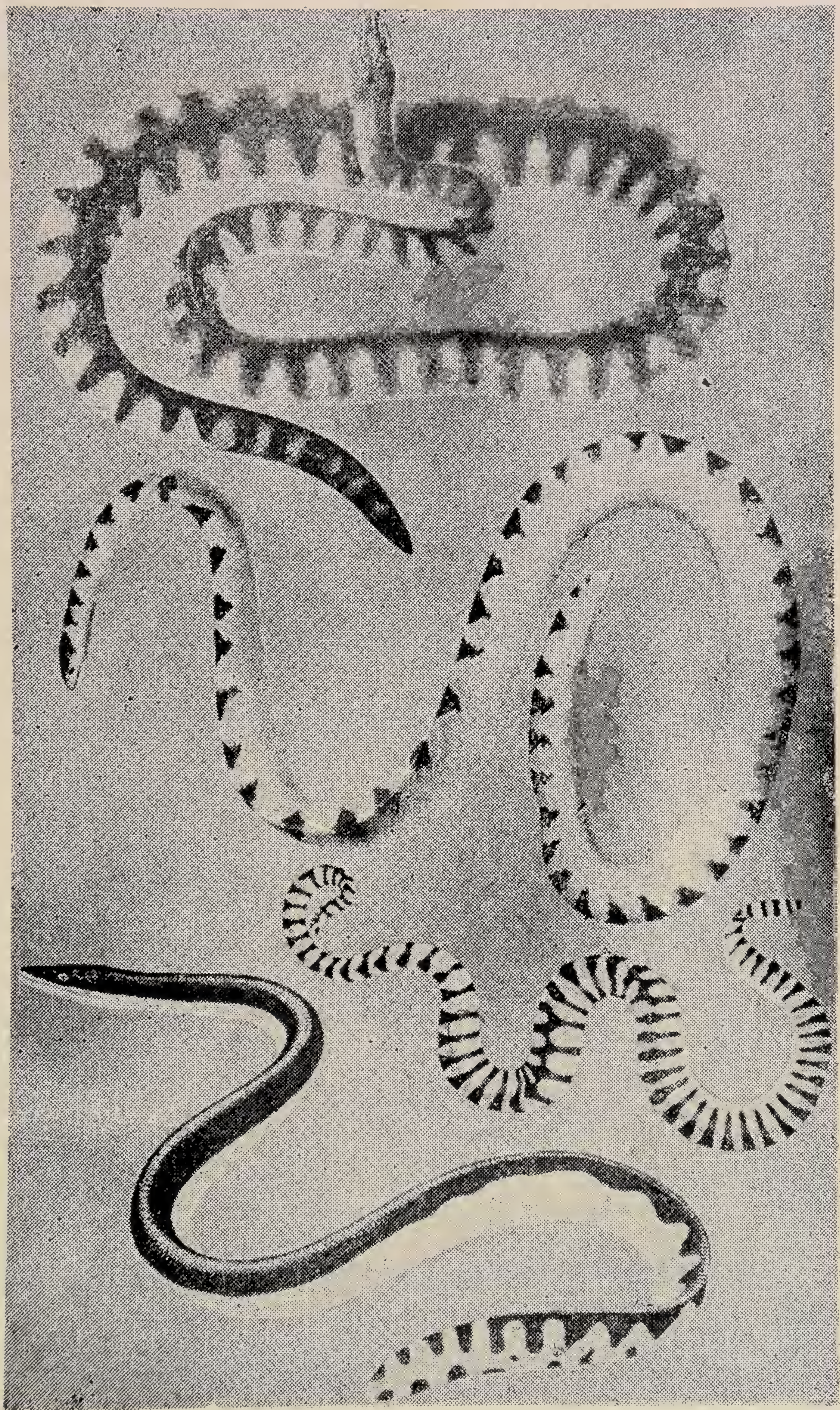
ของต่อมน้ำพิษของงูทะเลไม่ดีเท่ากับงูบก ดังนั้นพิษของงูทะเลทั่ว ๆ ไปจึงไม่มีความรุนแรงเท่าที่ควร แต่ถึงอย่างไรก็ดีมันสามารถที่จะทำอันตรายให้กับผู้เคราะห์ร้ายที่ถูกขบกัดในระยะเวลาไม่ช้านัก งูทะเลส่วนมากขาดความว่องไว นอกเสียจากเวลาไล่เหยื่อแล้วจะมีความประเปรียวเป็นพิเศษ หรือในโอกาสที่ถูกรบกวนจะมีการเคลื่อนไหวได้รวดเร็วมาก งูทะเลที่พบกันในน่านน้ำของเราที่พบนั้นมีปริมาณและชนิดดังต่อไปนี้

2.121 งูแสมรัง หรือเสมียนรัง (Enhydrina schistosa Daudin)

จัดว่าเป็นชนิดที่ค่อนข้างใหญ่ชนิดหนึ่ง ในหมู่งูทะเลที่มีพิษด้วยกัน ลักษณะของหัวค่อนข้างใหญ่มีสีเหลืองปนดำตามส่วนหลัง และมีปล้องดำสลับเป็นลายตั้งแต่หัวจดหาง ส่วนท้องนั้นมีสีเหลืองเรื่อ ๆ อาศัยอยู่ทั่วไปตามหาดเลน ทะเลตื้นตามปากแม่น้ำทั่วไป และได้รับรายงานว่าบางครั้งถึงกับไล่กัดคนเมื่อถูกแย่งอาหาร มีความยาวประมาณ 1.75 ถึง 3 เมตร เคลื่อนที่ได้ว่องไวทั้งในน้ำและบนเลน

2.122 งูคออ่อน (Chittul or Banded Sea snake, Hydrophis Caerulescens Shaw)

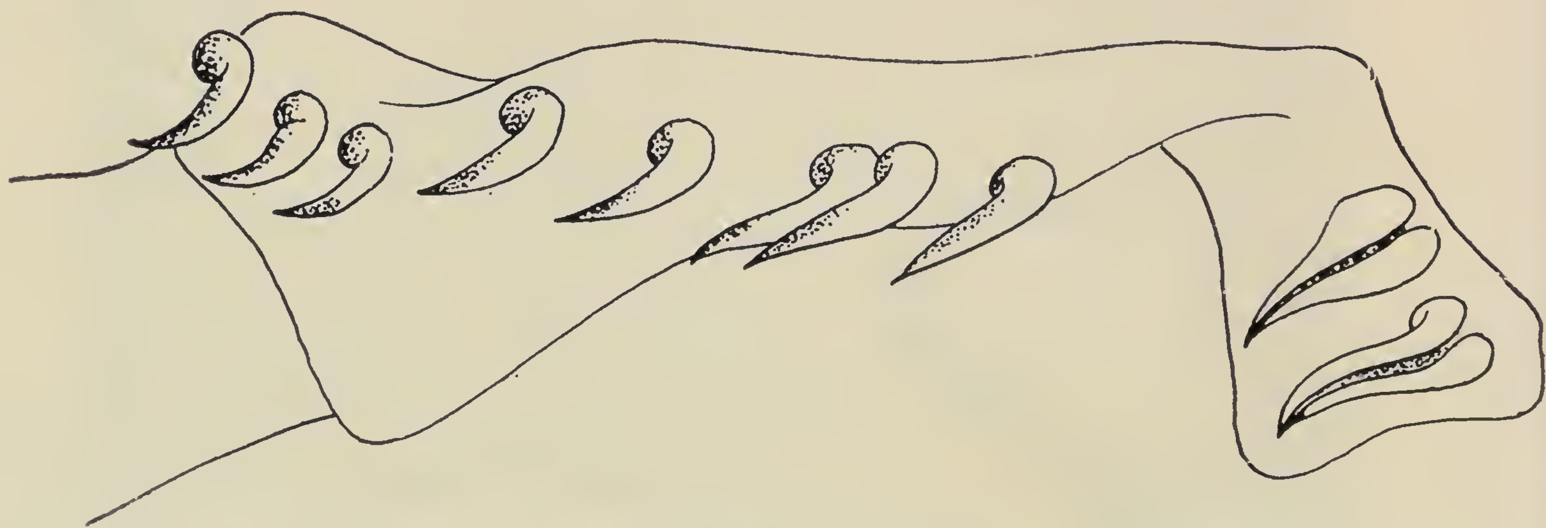
เป็นงูทะเลที่มีพิษสงมากชนิดหนึ่ง ลักษณะลำตัวค่อนข้างเรียวยาวไปทางด้านหัวและหาง แต่ตอนคอค่อนไปทางด้านหัวนั้นเรียวเล็กเห็นได้อย่างชัดเจน ตอนกลางลำตัวนั้นค่อนข้างใหญ่กว่าหัวและหาง ตอนคอที่เล็กนั้นเคลื่อนไหวไปได้อย่างรวดเร็ว สีตามหลังนั้นเป็นสีเหลืองซีด ๆ มีปล้องดำเล็ก ๆ บนหลัง และส่วนท้องนั้นมีสีเหลืองเรื่อ ๆ มีความยาวประมาณ 40 ถึง 80 ซม. หรืออาจจะมากกว่า 1 เมตรเล็กน้อย จัดว่าเป็นงูทะเลที่มีพิษมาก อาศัยอยู่ทั่ว ๆ ไปตามหาดเลนย่านน้ำตื้นพื้นที่เป็นโคลน โคลนปนทราย

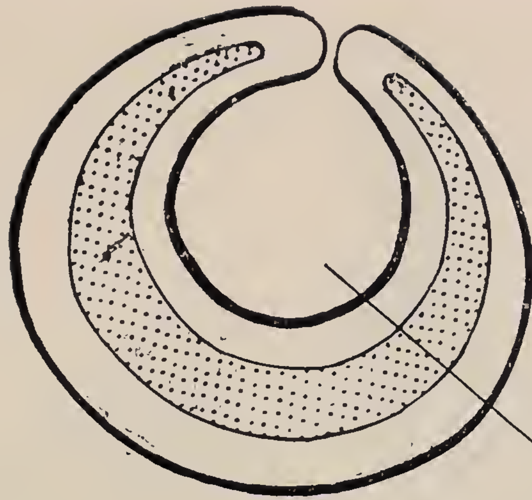
งูทะเลที่มีพิษ จากบน งูแสมรัง เสมียนรัง Enhydrina schistosa งูคออ่อน Hydrophis caer ulescens งูผ้าขี้ริ้ว Hydrophis nigrocinctus Daudin และ งูปื้นแก้วทะเล Pelamis Platurus (Linnaeus)

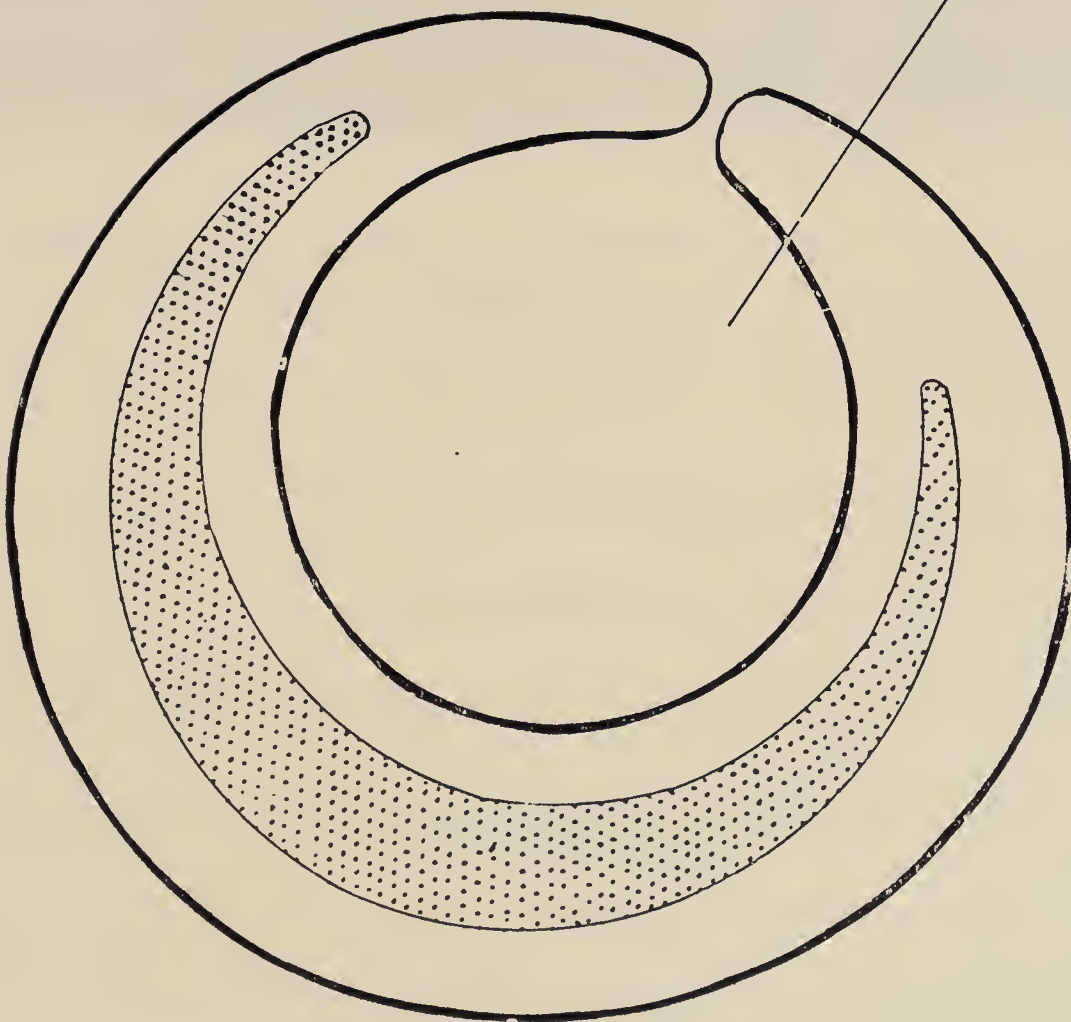
แสดงลักษณะของหัวงูทะเล (ปื่นแก้วทะเล) Pelamis Platurus สังเกตุดูถุงน้ำพิษซึ่งอยู่ใต้ตา และพร้อมที่จะฉีดออกจากเขี้ยวพิษเมื่อมีการงับ

แสดงเขี้ยวพิษของงูทะเล จากกรามเบื้องบน Distira cyanocincta (Daudin)

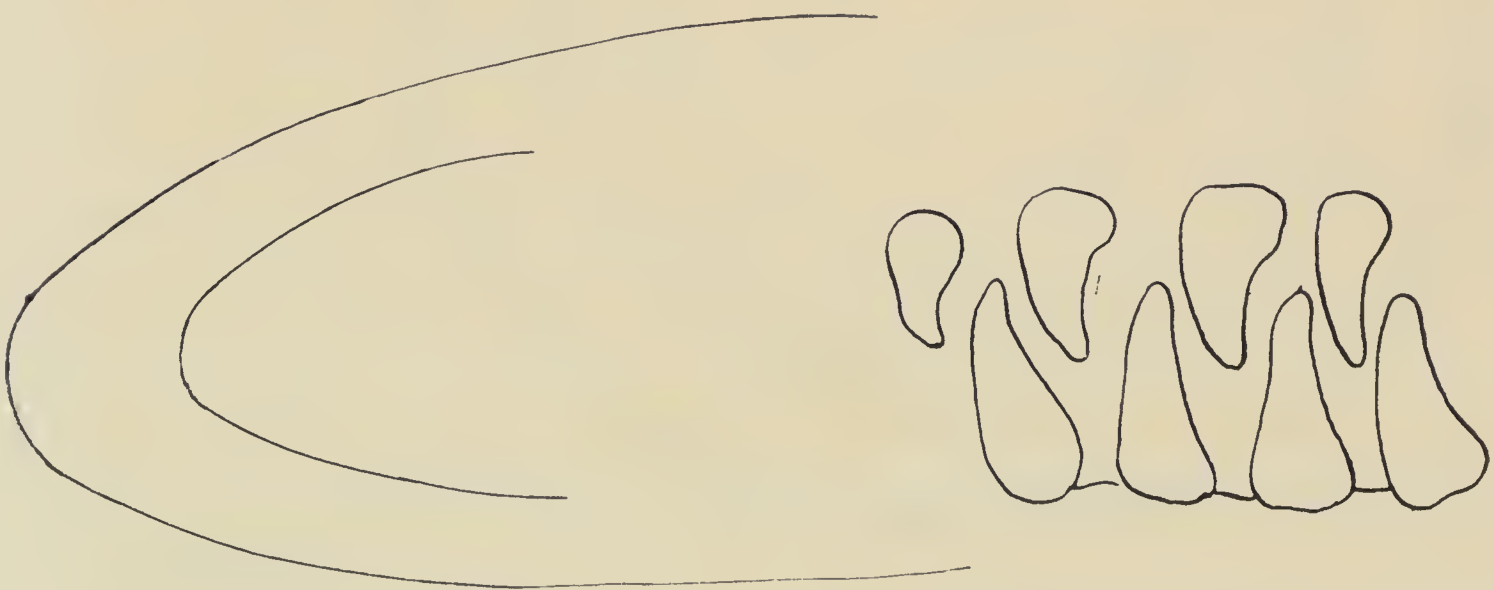

ช่องน้ำพิษ

แสดงภาพด้านตัดของเขี้ยวพิษจากงูทะเล สังเกตเห็นช่องน้ำพิษที่สามารถไหลออกอย่างสะดวก

ภาพคิลเลอร์เวฬ (Killer Whale) เป็นปลาวาฬชนิดหนึ่งที่จัดว่าเป็นสัตว์ซึ่งดุร้ายที่สุดในท้องทะเลปัจจุบันแม้แต่ปลาฉลามก็ยังต้องยอมแพ้

ลักษณะของปากและฟันที่คมกริบราวกับใบเลื่อย ชอบทำร้ายสิ่งที่มีชีวิต ทั้งหมดนับตั้งแต่ปลาวาฬ นกดำน้ำ ปลาทูน่าที่ติดเบ็ด ฯลฯ Killer Whale Grampus orca (Linnaeus)

2.123 งูผักมะรุม (Hydrophis torquatus)

ลักษณะของลำตัวและส่วนอื่นคล้ายกันกับงูคออ่อนมาก แต่ตอนส่วนคอนั้นค่อนข้างแข็ง แม้จะแกว่งไปซ้ายและขวาได้รวดเร็วก็ตาม ความยาวนั้นค่อนข้างสั้นกว่างูคออ่อน แต่มีถิ่นอาศัยเช่นเดียวกับงูคออ่อน

2.124 งูผ้าขี้ริ้ว (Hydrophis nigrocinctus)

จัดว่าเป็นงูที่เชื่องช้าที่สุดในประเภทงูทะเลที่มีพิษด้วยกัน มักจะชอบขดตัวเป็นก้อน และลักษณะของลำตัวที่นุ่มนิ่ม หัวค่อนข้างเล็ก ลำตัวเป็นปล้องขาวสลับดำติดต่อกันไปตั้งแต่หัวจดหาง และหางของงูชนิดนี้กลมเช่นเดียวกับงูบก เคลื่อนที่ค่อนข้างเชื่องช้า ยาวตั้งแต่ 40 ถึงประมาณ 80 ซม. ชอบอาศัยอยู่ตามริมฝั่งทะเลที่มีเขตติดต่อกับแม่น้ำทั่ว ๆ ไป และชอบลักษณะพื้นท้องทะเลเป็นโคลนเช่นเดียวกับงูทะเลอื่น ๆ

2.125 งูอ้ายงั่ว (Lepemis hordwickii)

จัดว่าเป็นงูทะเลที่ได้รับรายงานว่ามีพิษเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ถ้าทำอันตรายก็ไม่ถึงแก่ชีวิต นับว่าเป็นประเภทของงูทะเลซึ่งมีพวกและปริมาณมากที่สุด จะพบเห็นทั่วไปชอบอาศัยตามพื้นทะเลเป็นโคลนตามสถานที่ตื้นโดยทั่วไปในอ่าวไทย งูนี้มักจะชอบขึ้นมาหายใจบริเวณผิวน้ำและดำกลับลงไปใหม่ หรือชอบลอยอยู่บริเวณผิวพื้นน้ำเป็นระยะเวลานาน ๆ ลักษณะลำตัวค่อนข้างใหญ่ หัวก็ใหญ่เช่นเดียวกัน บนหลังมีสีเหลืองอ่อนและมีลายสลับดำเป็นปล้อง ๆ ตั้งแต่หัวจดหาง หางแบบพายเรือและมีสีดำ

2.126 งูชายธง (Thalassophina uiperina)

เป็นงูทะเลพิษอีกชนิดหนึ่งซึ่งมีลักษณะคล้ายกับงูอ้ายงั่วมากที่สุด ผู้ชำนาญเท่านั้นที่สามารถบอกได้ว่าเป็นงูชนิดใดระหว่างสองชนิดนี้

2.127 งูบิ่นแก้วทะเล (Pelamis platurus)

งูชนิดนี้นับว่าเป็นงูทะเลที่แท้จริง คือ มักจะชอบอาศัยอยู่บริเวณผิวพื้นทะเลลึกเป็นการประจำ มักจะชอบลอยตัวอยู่บริเวณผิวพื้นทะเลอันมีน้ำทะเลค่อนข้างใสและมีความเค็มสูง ห่างจากฝั่งนับจำนวนเป็นสิบถึง 100 ไมล์ ลักษณะลำตัวยาวเพรียว มีสีดำตามส่วนหลังตลอดหัวจดหางส่วนที่ท้องนั้นมีสีเหลืองเรื่อ ๆ ตอนหางนั้นมีสีดำเป็นจุด ๆ หลาย ๆ จุดด้วยกัน และลักษณะของหางแบนเช่นเดียวกับพายเรือ มีการเคลื่อนไหวที่ค่อนข้างรวดเร็ว ในเมื่อตกใจหรือเมื่อมีเรือเข้าไปในสถานที่ซึ่งมันลอยตัวอยู่ พบทั่ว ๆ ไปในอ่าวไทย ตอนกลางอ่าวไทยและทะเลจีนตอนใต้

เขี้ยวพิษ (Venom Apparatus)

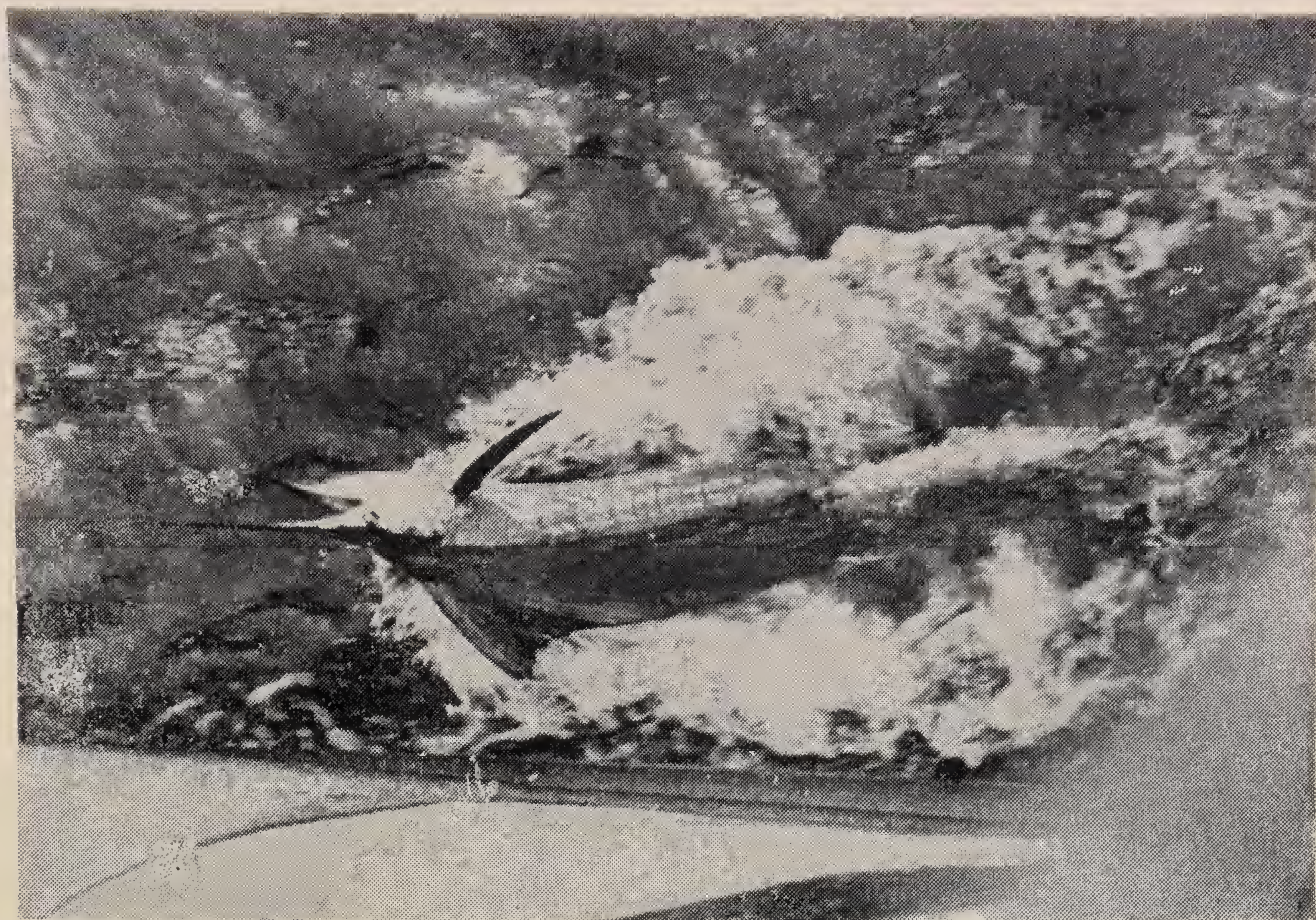
งูทะเลที่มีพิษ นั้นเมื่อเทียบกับงูบก แล้วจะเห็นว่ามีลักษณะ คล้ายคลึงกันมากที่สุด แต่ผิดกันที่ว่างูทะเลนั้นเล็กกว่างูบกมาก เพราะหัวของงูทะเลเล็ก ดังนั้นจึงทำให้ลักษณะอื่น ๆ เล็กตามไปด้วย จะเป็นเพราะว่าต้องการปรับตัวเองเพื่อให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมก็อาจจะเป็นไปได้ แต่ระบบน้ำพิษก็เช่นเดียวกันกับงูบก คือมีเขี้ยวพิษอยู่คู่หนึ่ง แต่ก็มีบางชนิดที่มีเขี้ยวเพียงอันเดียว ต่อมน้ำพิษนั้นอยู่ใต้ตาค่อนไปทางด้านหลัง และมีรางติดต่อกับเขี้ยว เมื่องูทำร้ายคนหรือสัตว์แล้วน้ำพิษก็จะไหลออกจากรางเข้าสู่ร่างกายของคนหรือสัตว์ อาการของพิษงูทะเลนี้จะแสดงออกมาช้ามากผิดกับงูบก เมื่อถูกกัดครั้งแรก อาจจะไม่มีความรู้สึกเจ็บมากไป กว่าการถูกกัดธรรมดาอา-การจะเริ่มแสดงเมื่อถูกกัดหลังไปจากนั้นประมาณ 30 นาที ถึงประมาณ 1 ชั่วโมงเป็นอย่างช้า จะมีอาการอ่อนเพลียและปวดเมื่อยตามส่วนต่าง ๆ

ของร่างกาย เช่น แขน ลำคอกล้ามเนื้อต่าง ๆ อาการชักกระตุกจะติดตามมาภายหลัง เมื่อถูกงูทะเลกัดก่อนอื่นต้องใช้ผ้าหรือเชือกรัดให้แน่นระหว่างแผลกับหัวใจ ให้แน่นและค่อย ๆ คลายทุก ๆ 30 นาที ให้คนเจ็บนอนนิ่ง ๆ อย่าพยายามให้เดิน การดูดพิษออกจากแผลนั้นไม่ควรรีบกระทำ รีบนำคนเจ็บไปส่งโรงพยาบาลใกล้ที่สุด เนื่องด้วยยังไม่มีเซรุ่มพิเศษที่ใช้กับงูทะเลโดยเฉพาะ แต่การใช้เซรุ่มพิษงูธรรมดาก็ใช้ได้ผลดีเหมือนกัน และควรใช้ยาคอติโซนควบกันไปด้วย (Cortisone) เพื่อเป็นการป้องกันปฏิกริยาที่เกิดจากเซรุ่ม สำหรับการป้องกันนั้นต้องพยายามระมัดระวัง เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องจับงูพิษเหล่านี้ หรือเมื่อเวลาเห็นเข้าก็ให้พยายามหลีกเลี่ยงเสีย ประการสำคัญที่สุดงูเหล่านี้เมื่อไม่มีผู้ใดไปรบกวนแล้ว จะไม่มีทางที่จะมากัดคนได้เลย นอกเสียจากเราไปเหยียบมันเข้าโดยบังเอิญ หรือทำร้ายมันให้เจ็บ ดังนั้นการระมัดระวังสิ่งต่าง ๆ นี้ก็เป็นการป้องกันตัวที่ดีอยู่แล้ว การย่ำเดินไปในหาดโคลนที่มีงูทะเลอาศัยอยู่สมควรระวัง เพราะอาจจะไปเหยียบและถูกกัดโดยไม่รู้ตัว หรือการลุยน้ำทะเลซึ่งมีลักษณะขุ่นตามริมฝั่งทะเลที่เป็นโคลนนั้นก็สมควรให้ความระวังเป็นพิเศษ เพราะอาจจะไปเหยียบมันเข้าโดยไม่ตั้งใจ

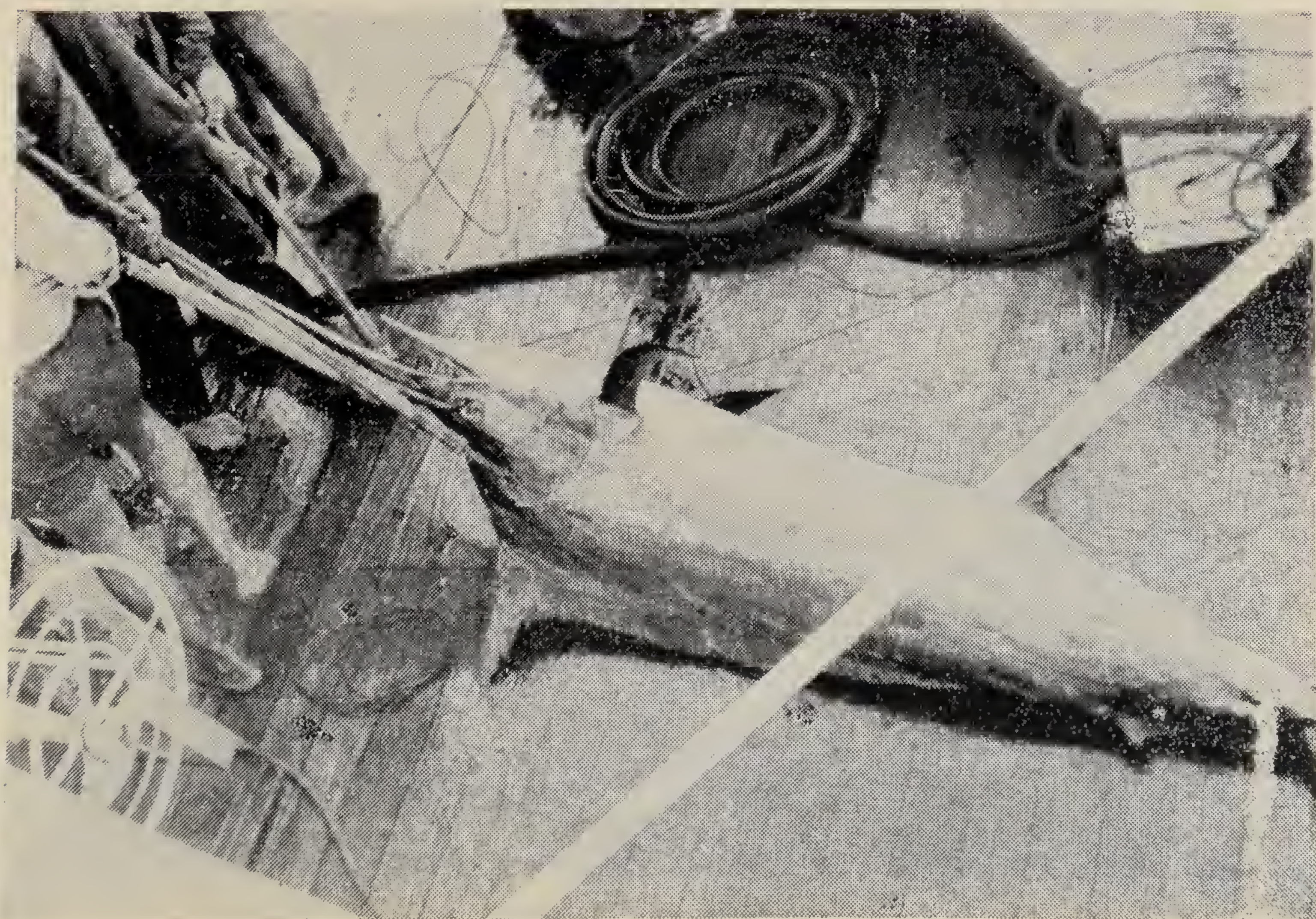
2.13 ประเภทสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม (Mammals)

สำหรับสัตว์น้ำประเภทนี้จัดว่า เป็นสัตว์ที่มีอันตรายต่อนักดำน้ำและว่ายน้ำมาก ก็ได้แก่จำพวกปลาวาฬขนาดเล็กอันเป็นสัตว์ที่ชอบอาศัยอยู่ตามท้องทะเลเปิดโดยทั่วไปทั้งในโซนร้อนและโซนหนาวแต่เนื่องด้วยไม่มีชื่อเรียกเป็นภาษาไทย จึงให้ชื่อว่า "โลมายักษ์"

คำว่าโลมายักษ์ หรือ เวลคีลเลอร์ (Whale killer, Crampup orca (Linnaeus)) นี้เมื่อแปลตามตัวก็จะมีชื่อว่าผู้พิชิตปลาวาฬชนิดที่มีหนวด (Blue Whale) ก็เพราะเหตุที่ว่ามันเป็นปลาวาฬชนิดที่มีฟันและมักจะชอบจู่โจมเพื่อทำร้ายปลาวาฬขนาดใหญ่ให้กับความตายเพื่อกินเนื้อเป็นอาหารเราคงจะเคยได้อ่านจากข่าวหน้าหนังสือพิมพ์ถึงเรื่องปลาวาฬลอยมาตายที่หาด - ภูเก็ตหรือตามสถานที่ทั่วไป และตามตัวมีรอยบาดแผลฉกรรจ์นั้นก็เป็นเพราะถูกปลาโลมายักษ์นี้ไล่รุมนั่นเอง ตัวของมันเป็นปลาวาฬขนาดเล็กชนิดหนึ่งมีฟันที่น่ากลัวเป็นอาวุธ มีขนาดใหญ่กว่าปลาโลมามาก ความยาวประมาณ 6—12 เมตร มีน้ำหนักตัวเป็นจำนวนตัน ๆ และมีครีบหลังที่ค่อนข้างสูงและมักจะชอบขึ้นผิวน้ำเสมอ และมักชอบอาศัยอยู่เป็นฝูงขนาดใหญ่ 10 ถึงหลายสิบตัว เคลื่อนที่ได้รวดเร็ว ลำตัวตอนบนมีสีดำปนเทาเข้มและท้องมีสีขาวเรื่อ ๆ นับกันได้ว่าเป็นสัตว์น้ำที่ดุร้ายที่สุดในทะเลปัจจุบัน ดังนั้นเมื่อพบสัตว์น้ำชนิดนี้เข้าแล้ว ก็ขอให้รีบขึ้นจากน้ำโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะมันเป็นภัยร้ายแรงยิ่งกว่าปลาฉลามมาก มักจะว่ายเข้างับหรือทำร้ายสิ่งที่ขวางหน้าทุกชนิดอย่างไม่เลือก (ยังไม่เคยพบรายงานในอ่าวไทย) ในการใช้เครื่องมือเบ็ดราวทะเลลึกของเรือสำรวจประมง 2 ทั้งในมหาสมุทรอินเดียตอนใต้ และทะเลอันดามันนั้น ปลาทูน่าที่ติดเบ็ดถูกปลาดังกล่าวกัดเสียหายไปเป็นจำนวนมากที่สุด คงทิ้งให้เหลือแต่หัวหรือแม้จนกระทั่งริมฝีปากติดที่เบ็ดไว้สูงสุดถึงวันละประมาณ 40 ตัว นับว่าเป็นภัยร้ายแรงในการทำการประมงด้วยเครื่องมือเบ็ดราวทะเลลึกของชาวประมงชาติต่าง ๆ มาก และสัตว์ทะเลชนิดนี้นับได้ว่าเป็นสัตว์น้ำที่ดุร้ายที่สุดในท้องทะเลปัจจุบัน ยิ่งกว่าฉลามหลายเท่า แม้แต่ฉลามเมื่อพบสัตว์นี้ก็ต้องรีบหนีโดยเร็ว

ปลากะโทงร่มที่ติดเบ็ดราวทะเลลึกของเรือสำรวจประมง 2 กำลังอาละวาดก่อนขนเรือ

ปลากะโทงแทงขาว (White marlin) ขนาดใหญ่ หนัก 140 กก. ที่มีจงอยปากแหลม สามารถแทงเรือไม้ให้ทะลุได้ขณะติดเบ็ดราวทะเลลึกของเรือสำรวจประมง 2

ภาพปลาฉนกขนาดใหญ่ที่ติดอวนลากหน้าดินของเรือสำรวจประมง 2 นอกเกาะภูเก็ต
(หนักตัวละประมาณ 300 กก. เศษ)

2.2 สัตว์ทะเลที่เป็นอันตรายจากการ แทง ฟัน พัน หรืองับ (Marin Animals That strike)

สัตว์ทะเลที่แยกออกจากประเภทแรกจากการกัดก็คือการใช้อาวุธประจำกายของมันที่ธรรมชาติได้สร้างไว้ ไปทำร้ายคนหรือสัตว์ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันออกไปดังนี้คือ

2.21 สัตว์ทะเลที่เป็นอันตรายเกิดจากการแทง

สัตว์น้ำมีอยู่ประเภทเดียวคือ จำพวกปลาน้ำลึกขนาดใหญ่คือ ปลากะโทงแทง (Marlin) ปลาชนิดนี้มีขนาดใหญ่มาก อาศัยอยู่ตามท้องทะเลเปิดมหาสมุทร หรือตามข้างเกาะที่น้ำทะเลส่วนมากค่อนข้างเค็มจัดและใสทั่วไป ทั้งโซนร้อน โซนอบอุ่นและโซนหนาว เป็นสัตว์น้ำซึ่งมักจะเกิดอาการบ้าเลือดหรือดุร้ายมากเมื่อได้รับบาดเจ็บ เพราะมันจะใช้ปลายปากอันเปรียบประหนึ่งหอกที่แหลมและแข็งแรงเข้าแทงและโจมตีอย่างดุร้าย สำหรับบาดแผลที่ถูกทำร้ายนั้น เมื่อถูกที่สำคัญเข้าก็มักจะทำอันตรายถึงกับชีวิตได้เพราะความเร็วในการพุ่งตัวเข้าแทงของปลาชนิดนี้นั้นอาจจะมีความเร็วมากกว่า 10 น๊อตก็เคยปรากฏ แม้จนกระทั่งเรือโบ๊ตซึ่งมีความแข็งแรงมากยังถูกปลาดังกล่าวแทงจนทะลุ และจัดว่าเป็นภัยต่อนักว่ายน้ำอีกประเภทหนึ่งเหมือนกัน ปลากะโทงแทงแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ได้ 3 ชนิดด้วยกันคือ

2.211 ปลากะโทงแทงปากกลม (Marlin)

เป็นปลาผิวน้ำขนาดใหญ่ที่มีลักษณะค่อนข้างยาวและเพรียวลม มีจงอยปากแหลมประหนึ่งหอก อาวุธธรรมชาตินี้มีความยาวสุดแท้แต่ลำตัว ถ้าตัวใหญ่ก็มีขนาดยาวตั้งแต่ประมาณ 40 ถึง 80 ซม. เมื่อพิจารณาทางด้านตัดแล้ว จะเห็นว่าจงอยปากหรือหอกนี้เป็นรูปวงรีหรือแบน แต่มีความแข็งมาก มีอยู่ด้วยกัน 3 ชนิด คือ

ปลากะโทงแทงดำ เป็นปลากะโทงแทงที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในจำพวกปลากะโทงแทงด้วยกัน มีความยาวสูงสุดถึงประมาณ 4 ถึง 5 เมตรน้ำหนักมากกว่า 500 กิโลกรัม ชื่อ Black marlin, Makaira mazara Jordan & Snyder ท้องเป็นสีขาวปนดำ สันหลังดำมะเมื่อม เป็นปลาที่หากินอยู่บริเวณใต้ผิวพื้นทะเลลงไปเล็กน้อย เมื่อได้รับบาดเจ็บมักจะอาละวาด

ปลากะโทงแทงขาว มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับปลากะโทงแทงดำ มีชื่อว่า White marlin, Istiomax indicus Cuvier ลักษณะลำตัวเช่นเดียวกัน แต่ส่วนหลังมีสีเขียวหรือสีน้ำเงินแทนสีดำ ท้องเป็นสีขาวหรือสีทอง ครีบหลังยาวและเป็นรูปชายธงมาจนถึงบริเวณโคนหาง มีความยาวประมาณ 2–4 เมตร น้ำหนักสูงสุดถึงประมาณ 300 กิโลกรัม เช่นเดียวกันเมื่อได้รับบาดเจ็บแล้วมักจะอาละวาด

ปลากะโทงแทงลาย (Stripp Marlin, Makaira mitsukurii Jordan & Snyder) เป็นปลาที่อยู่ในตระกูลเดียวกัน แต่มีขนาดเล็กมากกว่า สีสันหลังนั้นเป็นสีน้ำเงิน ท้องขาวหรือสีทองเรื่อ ๆ ตอนด้านขวางของลำตัวนั้นมีเส้นลายดำบางพาดแบบลายพาดกลอนอยู่ตลอดไป ปลากะโทงแทงทุกชนิดหาอาหารอยู่บริเวณมหาสมุทรลึก ๆ และบางชนิดก็เข้ามาบริเวณใกล้เกาะ พบในอ่าวไทยมาก บริเวณเกาะคราม เกาะเสม็ด เกาะช้าง และบริเวณหน้าสามร้อยยอด ตามสถานที่น้ำทะเลค่อนข้างใสและมีความเค็มค่อนข้างสูง

2.212 ปลากะโทงดาบ (Sword fish, Broadbill, Xiphias gladius Linne)

เป็นปลากะโทงแทงอีกชนิดหนึ่ง ที่มีจงอยปากค่อนข้างแหลม เมื่อดูจากด้านตัดแล้วจะเห็นว่าจงอยปากนี้แบน สำหรับครีบนั้นมีสิ่งที่น่าสังเกตุคือมีครีบหลังที่สูงมาก และไม่มีชายธงยาวตลอดหางเช่นเดียวกับ

ปลากะโทงแทง ขนาดนั้นมีความยาวประมาณ 1–3 เมตร น้ำหนักตัวสูงสุดประมาณ 200 กิโลกรัม จงอยปากนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับปลากะโทงแทงแล้วค่อนข้างบอบบางและมีความยาวมากกว่า มีนิสสัยดุร้ายเมื่อได้รับบาดเจ็บ อาศัยอยู่ตามผิวพื้นทะเลในมหาสมุทรลึก ๆ โดยทั่วไป

2.213 ปลากะโทงร่ม หรือกะโทงแทงเรือใบ (Sail fish, Histiophorus orientalis Temminck & Schlegel)

เป็นปลากะโทงแทงที่จัดว่าเล็กที่สุดและสวยงามมากที่สุดกล่าวคือลำตัวค่อนข้างยาวแบน มีความยาวประมาณ 2 ถึง 4 เมตร น้ำหนักประมาณไม่เกิน 100 กิโลกรัม ปากมีลักษณะเช่นเดียวกันกับปลากะโทงแทงคือกลม แต่มีครีบหลังที่มีความสูงประมาณ 40 ถึง 80 ซม. หรือมากกว่า 1 เมตร เกือบตลอดถึงโคนหาง ครีบนี้เมื่อเวลามันว่ายไปบริเวณผิวพื้นทะเลจะเห็นชูขึ้นมาคล้ายกับเรือใบสวยงามมาก อาศัยอยู่ตามบริเวณข้างเกาะผิวพื้นทะเลโดยทั่วไป สีสันหลังมีสีเขียวหรือน้ำเงินท้องสีขาวเหลืองเรื่อ ๆ เป็นปลาที่รักพรรคพวกมาก เมื่อปลาตัวเมียติดเบ็ดนั้นปลาตัวผู้จะว่ายตามเรือจนถูกเกี่ยวขึ้นเรือพร้อมกับตัวเมียในที่สุด

2.22 สัตว์ทะเลที่ใช้ปากฟัน

มีปลาฉลามอีกชนิดหนึ่งที่ใช้ปลายปากซึ่งเป็น เลื่อยเป็นอาวุธในการฟาดฟันเหยื่อให้ตายเสียก่อนแล้วจึงใช้เป็นอาหาร ปลานั้นคือปลาฉนาก (Saw fish, Pristiophorus Sp.) รูปร่างลักษณะคล้ายกับปลาฉลามทุกอย่าง แต่มีครีบหลังที่ 1 และที่ 2 สูงกว่าปลาฉลามธรรมดามาก และครีบนี้ใช้เป็นวัตถุดิบของอาหารประเภทหูปลาฉลาม มีราคาสูงมาก ตอนด้านหัวสุดนั้นมีเดือยยื่นออกไป เดือยนี้แบนยาวสุดแท้แต่ขนาดของลำตัว ตั้งแต่

ประมาณ 80 ซม. จนถึงประมาณ 1.50 เมตร หรือยาวกว่านั้น สองด้านของเดือยนี้มีเงี่ยงแหลมยื่นออกมาทั้งสองด้าน แต่ละเงี่ยงห่างกันประมาณ 2–3 ซม. ตั้งแต่โคนตลอดปลาย เงี่ยงดังกล่าวนี้มีความคม ปลาฉนากจะใช้อาวุธนี้ทำการฟาดฟันศัตรูเมื่อได้รับบาดเจ็บ หรือเมื่อเวลาหาอาหารให้ศัตรูตายเสียก่อนจึงจะใช้เป็นอาหาร โดยปกติแล้ว ตัวของมันเองมีขนาดใหญ่มากตั้งแต่ 2 ถึงประมาณ 6 เมตรหรือบางครั้งยาวกว่านั้น มีน้ำหนักสูงสุดถึงกว่า 500 กิโลกรัมขึ้นไป ด้านหลังมีสีเทาอ่อน ท้องสีขาว มักจะชอบหากินอยู่บริเวณผิวพื้นน้ำ และบางครั้งจะลงไปหาอาหารบริเวณพื้นท้องทะเล อันตรายที่จะได้รับจากปลานั้นก็คือ การโดนฟันด้วยเงี่ยงตามที่กล่าวมาแล้ว และเมื่อถูกที่สำคัญแล้วอาจจะถึงแก่ชีวิตได้ง่าย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องระมัด-ระวังเมื่อพบมันเข้าในน้ำ หรือแม้เมื่อจับมันได้ขึ้นมาบนเรือแล้วก็ตามอย่าปล่อยโอกาสให้มันดิ้นใช้เดือยฟาดฟันเราได้ เพราะถ้าถูกมันฟันเข้าแล้วจะเป็นแผลเหวะหวะเพราะความแรง และอาจถึงแก่ชีวิตได้เมื่อถูกที่สำคัญ เรือประมง 2 เคยจับได้มีน้ำหนักมากกว่า 500 กก. ในบริเวณเกาะรอกตรัง เดือยขนาดใหญ่ของมันจะพบตามที่บูชาของศาลเจ้าทั่วไปตามต่างจังหวัด และนับถือกันว่าเป็นปลาจ้าวแต่ไม่ใช่

2.23 สัตว์ทะเลประเภทฟัน

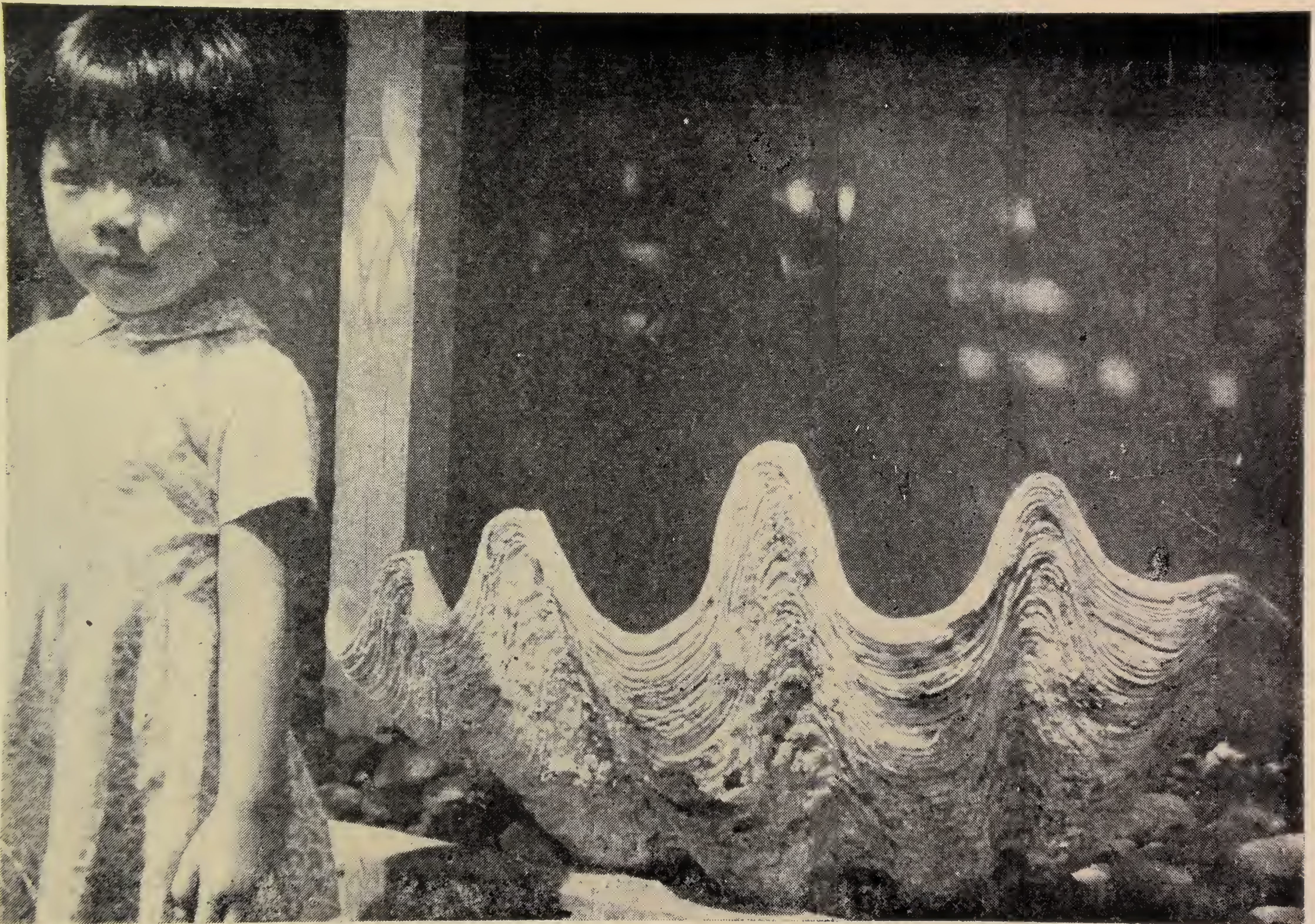
ปลาที่จะกล่าวต่อไปนี้ คือปลากะเบนขนาดใหญ่ที่ชาวทะเลเรียกกันว่า ปลากะเบนราหู รูปร่างเหมือนกับยานดำน้ำบินในเรื่องผจญภัยใต้ทะเลลึกทางโทรทัศน์ช่อง 4 (Devil Ray or Manta, Manta birostris Donndorff) สำหรับปลาชนิดนี้ไม่มีอันตรายกับคนมากนัก อีกทั้งไม่มีอาวุธที่จะทำร้ายคนด้วยซ้ำไป แต่ถึงอย่างไรก็ดีเนื่องด้วยมันมีขนาดใหญ่โตมาก มีลักษณะคล้ายกับเครื่องบิน ความกว้างจากปีกหนึ่งถึงปีกหนึ่งนั้นอาจจะมากกว่า 5 เมตร

น้ำหนักอาจจะมากกว่า 1 ตัน ตอนหลังนั้นมีสีดำ ท้องขาว ตอนหัวนั้นมีปุ่มยื่นออกไป 2 ปุ่ม ชอบอาศัยอยู่ตามทะเลเปิด และมหาสมุทรที่น้ำทะเลค่อนข้างเค็ม ใช้แพลงค์ตอนหรือกุ้งทะเลขนาดเล็กเป็นอาหารโดยการหงายตัวว่ายขนานไปกับผิวพื้นทะเลอ้าปากให้บรรดากุ้ง หรือเคยผ่านเข้าปากซึ่งเปิดอ้ารออยู่เบื้องล่าง นับว่าเป็นการกินอาหารที่พิสดารยิ่ง พบเสมอบริเวณเกาะช้าง เกาะกูด, จังหวัดตราดในฤดูจับเคยเดือนมิถุนายน กรกฎาคมทุกปี

ที่ว่าเป็นอันตรายมากที่สุดก็คือ ปลาพวกนี้มักจะมีความสนใจกับฟองอากาศของประดาน้ำ และมักชอบเข้ามาป้วนเปี้ยนแถบที่ประดาน้ำอยู่เป็นประจำ แต่เนื่องด้วยความใหญ่โตพร้อมทั้งการเคลื่อนไหวที่อุ้ยอ้ายนั้นจะเกิดพันเข้ากับสายอากาศของประดาน้ำ และในที่สุดก็ถึงกับทำให้สายอากาศที่เป็นหัวใจของประดาน้ำเบาหรือหนักขาดหรือบิด ทำให้ประดาน้ำที่กำลังลงทำงานอยู่ถึงแก่ความตาย เพราะไม่มีอากาศหายใจได้โดยง่ายถ้าไม่สามาถแก้ไขได้ทัน แต่สำหรับเครื่องมนุษย์กบ และอควางรังแล้วเนื่องด้วยไม่มีสายอากาศจึงไม่เป็นอันตราย แต่ถึงอย่างไรก็ดี เนื่องด้วยมีขนาดใหญ่มากดังนั้นเมื่อมีโอกาสพบมันใต้น้ำก็ต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ แต่สัตว์นี้จะไม่เข้ามาทำอันตรายคน เพราะไม่มีฟันหรือเงี่ยงที่จะเข้าทำอันตรายได้นอกเสียจากทำให้นักว่ายน้ำหรือดำน้ำเกิดความตกใจ เพราะเข้าใจว่าเป็นสัตว์ร้าย

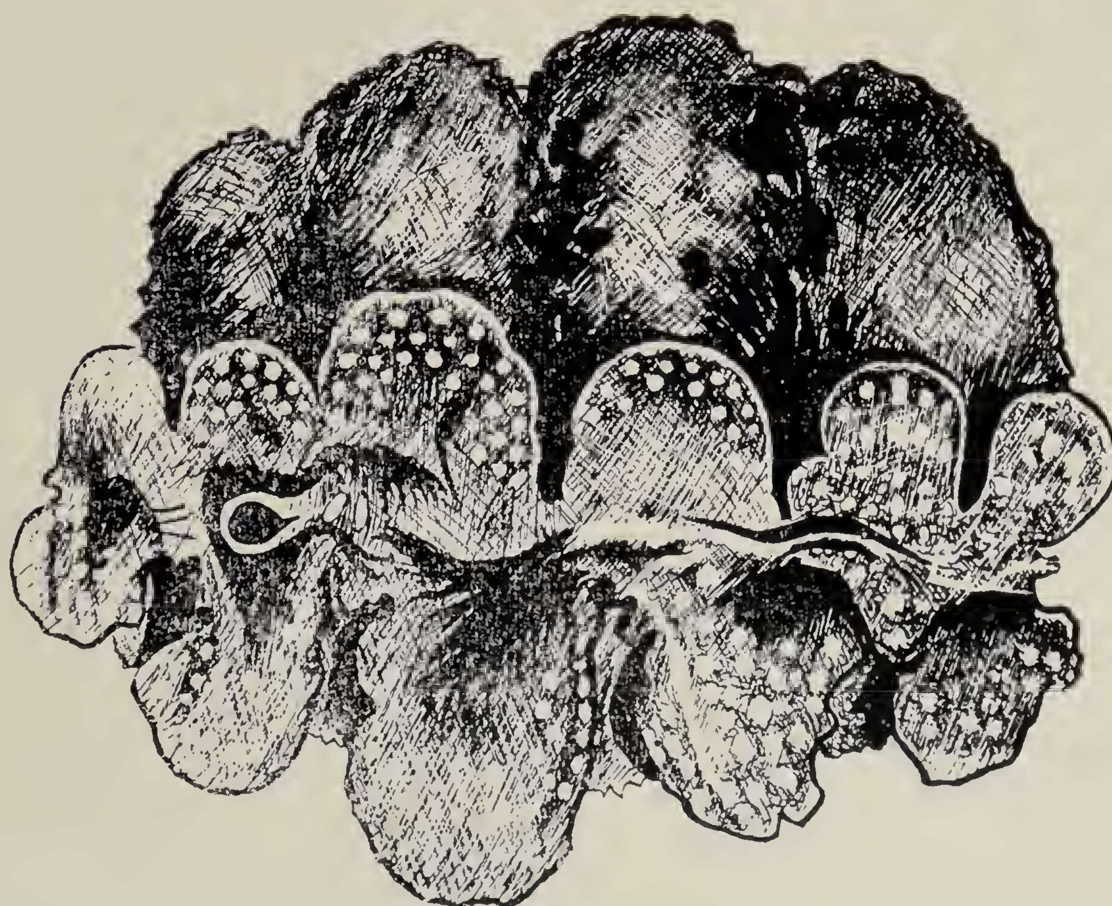
2.24 สัตว์ทะเลที่เป็นอันตรายโดยการงับ

มีสัตว์เนื้ออ่อน (Molluscs) บางชนิดที่มีขนาดใหญ่มาก และอาศัยอยู่กับพื้นท้องทะเล และเป็นสิ่งที่น่ากลัวมากสำหรับนักดำน้ำ ซึ่งชอบตามบริเวณหินปะการังใกล้เกาะ สัตว์น้ำชนิดนั้นก็คือหอยมือเสือขนาดใหญ่

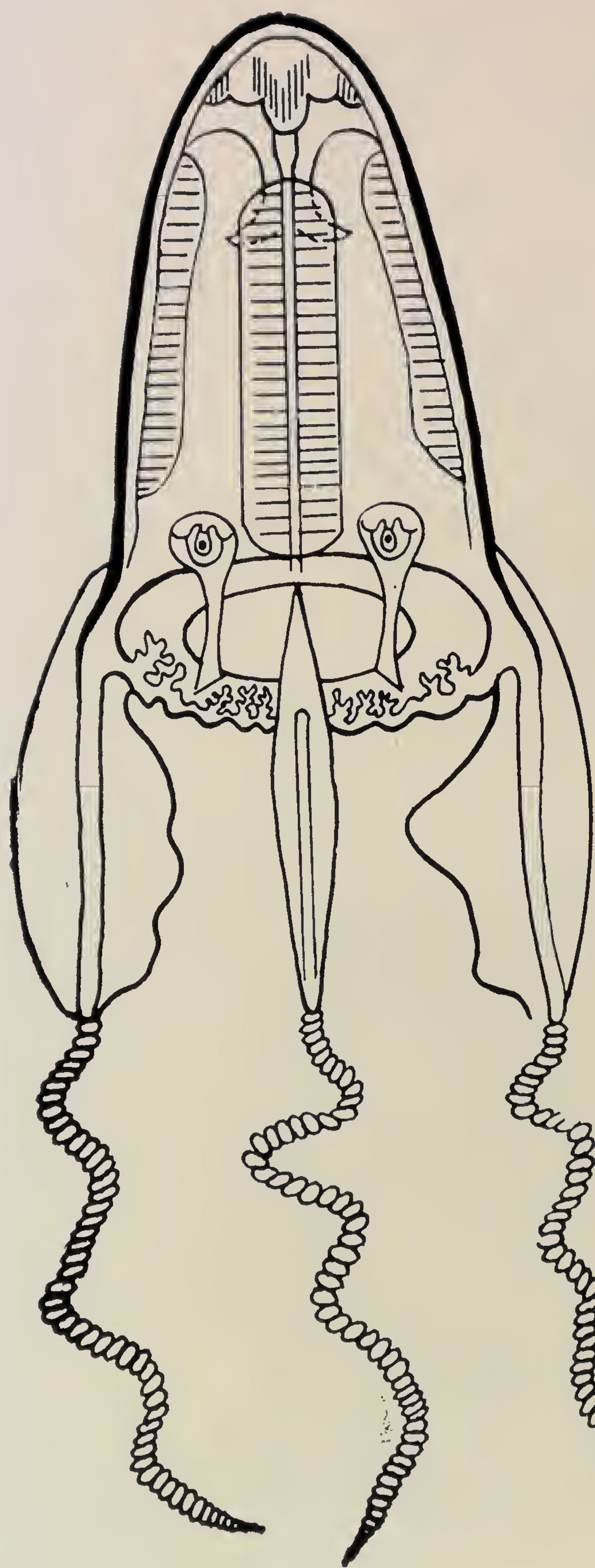

หอยมือเสือขนาดใหญ่หนักหลายร้อย กก. เมื่อเทียบกับภาพของเด็ก ซึ่งหอยชนิดนี้เมื่อถูกงับ และไม่มีทางแก้ไขแล้ว จะถึงแก่ความตาย

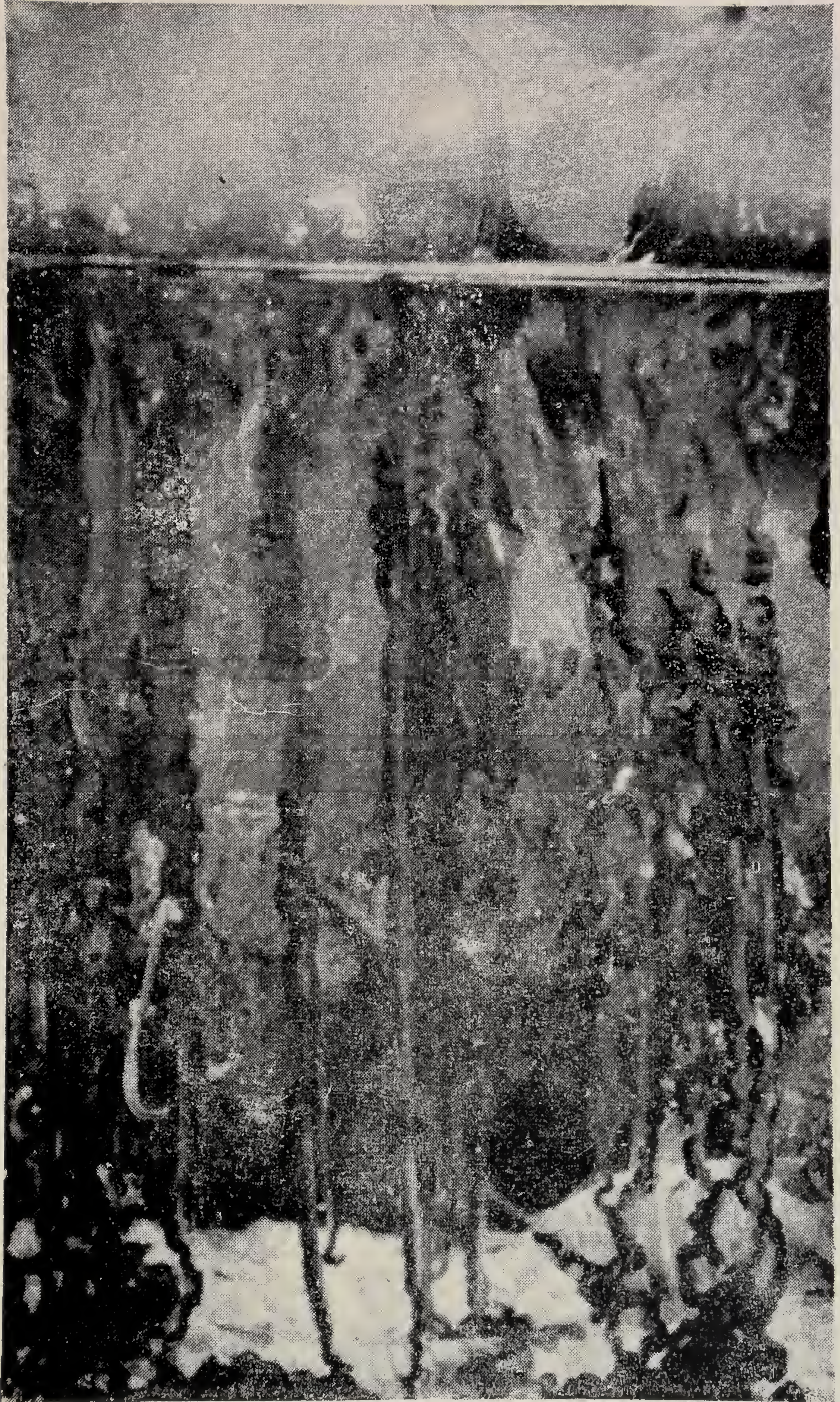

แสดงภาพของหอยมือเสือขนาดใหญ่ Giant Clam (Tridacna gigas) ภาพบนเป็นภาพที่หอยกำลังอยู่ในลักษณะปกติ ภาพล่างเป็นการแสดงให้เห็นถึงการตัดกล้ามเนื้อสำหรับปิดะเปิดปากออกด้วยมีดะเพื่อให้ปากอ้าออกจากกัน เมื่อมีภัยฉุกเฉินจากการที่ถูกกาบทั้งสองหนีบเอาไว้และไม่สามารถที่จะหนีได้ (Adductor muscle)

แสดงแมงกะพรุนไฟ หรือที่นิยมกันเรียกว่า สาหร่าย ภาพซ้าย Sea Wasp (Carybdea alata Rer) และภาพขวา Sea Blubble (Cvanea capillata Eschscholatz) นับว่าเป็นสัตว์ที่ไม่มีกระดูกสันหลังจำพวกแมงกะพรุนที่เป็นภัยต่อนักว่ายน้ำเป็นอย่างยิ่ง

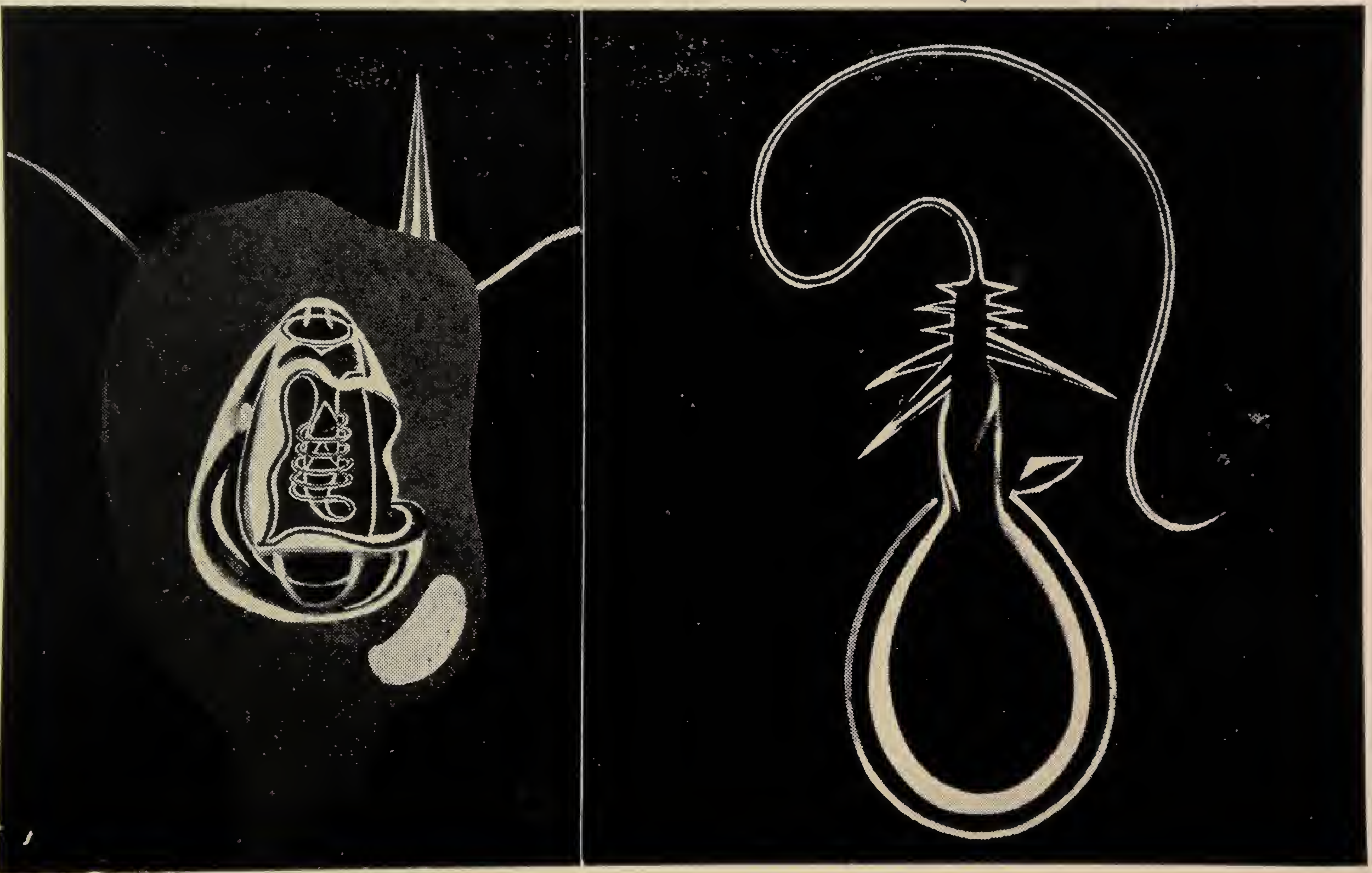
สภาพสายพิษของขวดเขียวหรือ " เรือรบปอตุเกศ " ที่มีพิษร้ายแรงยิ่ง

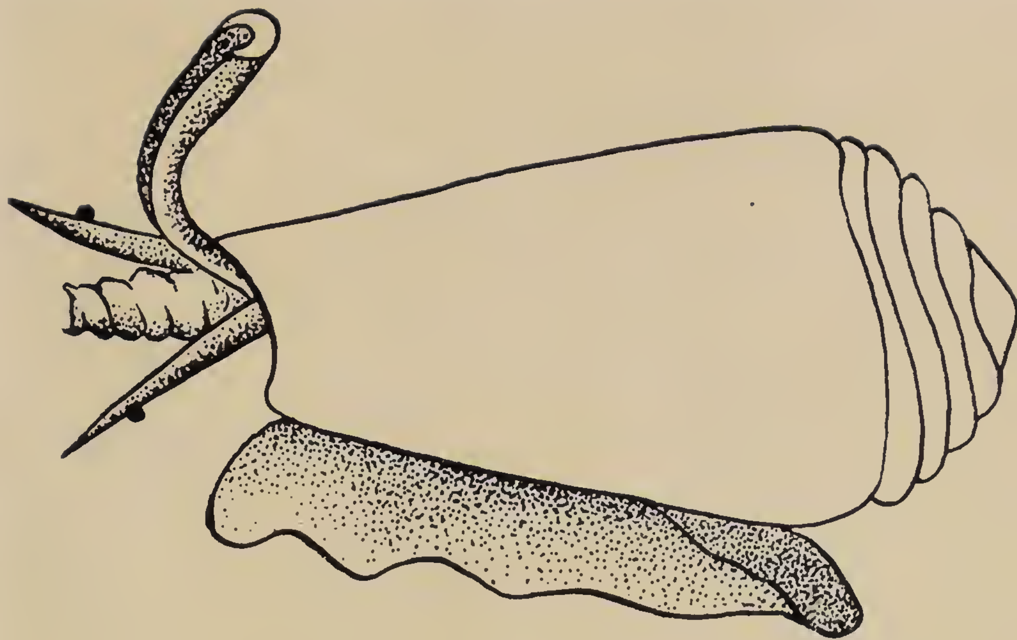
"เรือรบปอร์ตุเกศ" เมื่อถูกคลื่นซัดขึ้นมาบนหาดทราย แต่พิษที่สายของมันยังทรงอานุภาพอยู่ ฉะนั้น อย่าได้แตะต้องด้วยมือเปล่าจะเป็นอันตราย

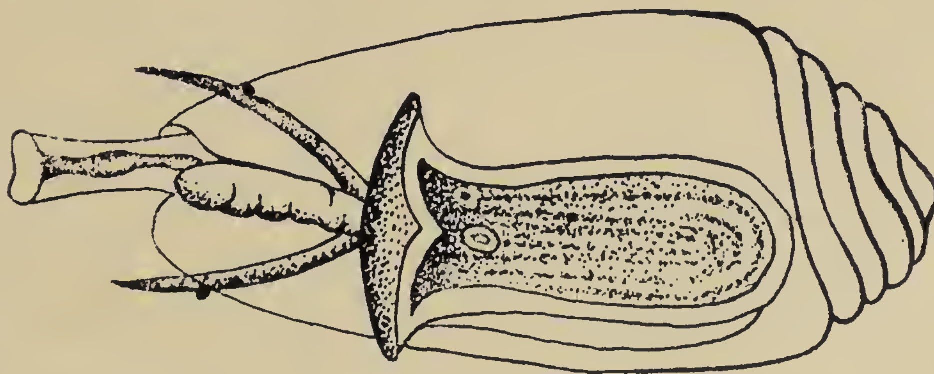

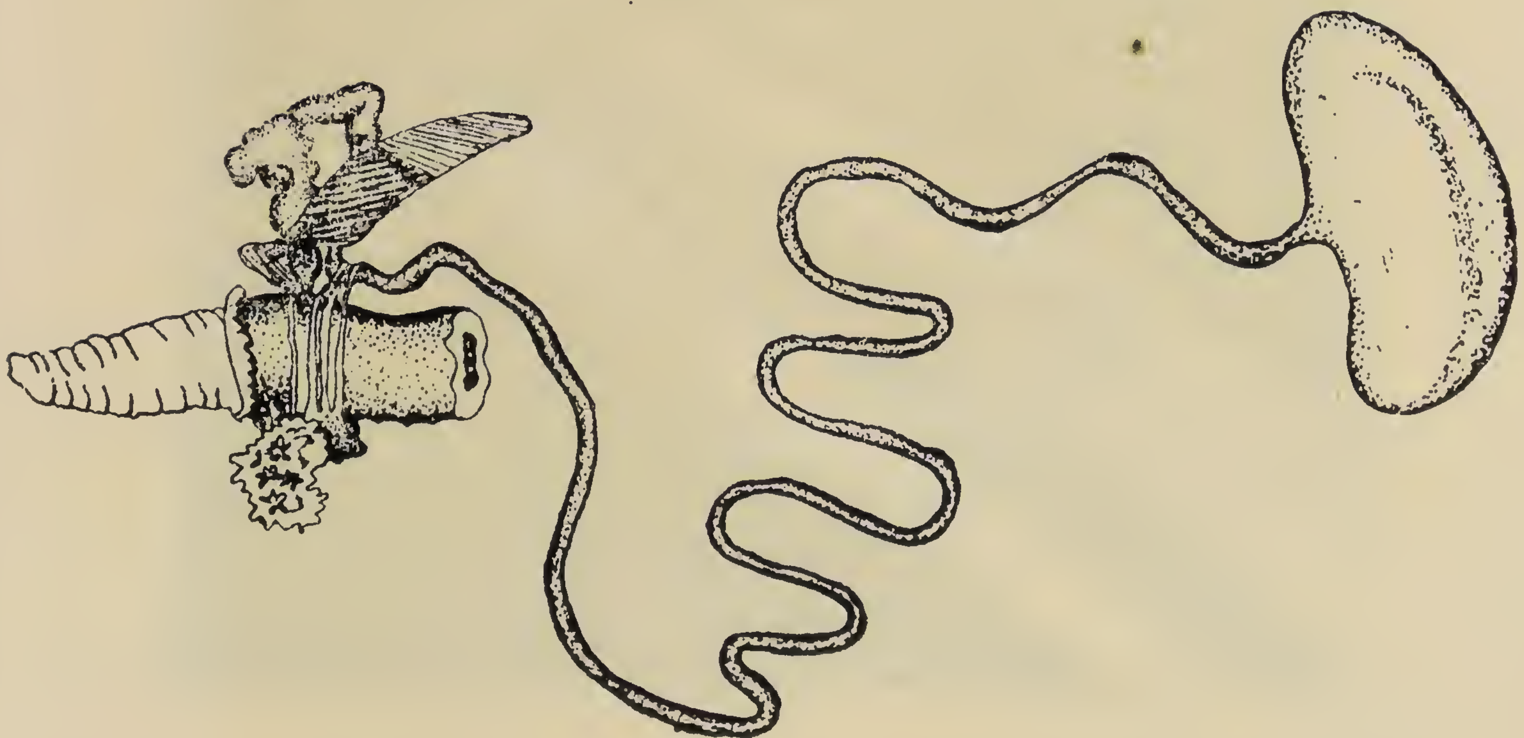
หอยเต้าปูนชนิดต่าง ๆ ที่นับว่ามีเหล็กในที่ร้ายแรงสามารถปล่อยแทงให้ถึงตายได้
บน จากซ้าย Court Cone, Conus aulicus Linnaeus Geopraph-er Cone, Conus geopraphus Linnaeus
กลาง จากซ้าย Marbled Cone, Conus marmoreus Linnaeus Striated Cone, Conus striatus Linnaeus
ล่าง จากซ้าย Textile Cone, Conus textile Linnaeus Tulip Cone, Conus tulipa Linnaeus

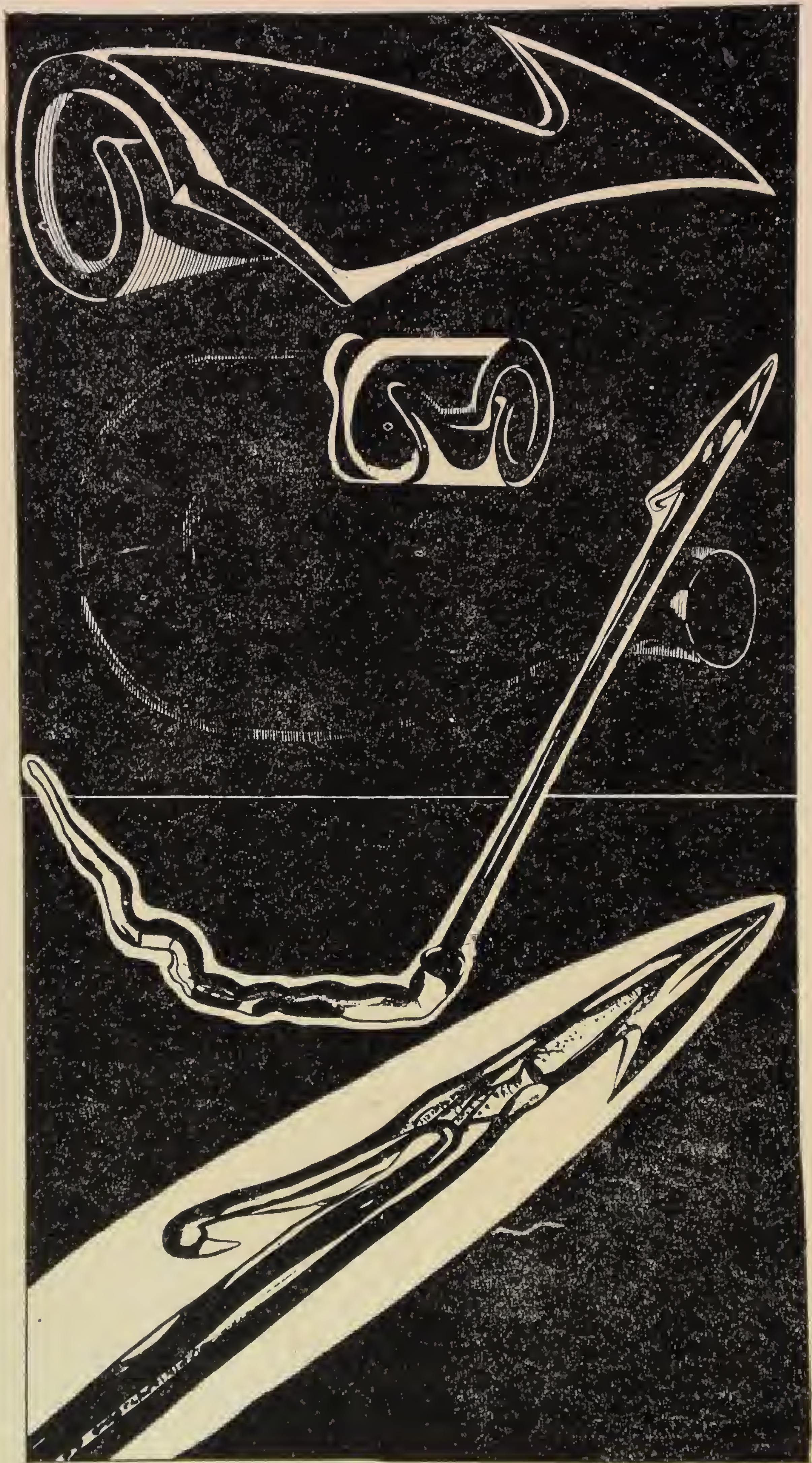
แสดงปุ่มเหล็กไนของสัตว์ทะเลจำพวกแมงกะพรุน ,ซ้าย อยู่ในลักษณะที่ยังมิได้ปล่อยเหล็กไน Nematocyst สังเกตเห็นขดเหล็กไนซึ่งมีน้ำพิษอาบอยู่ด้วย venom ภาพขวา หลังจากที่ได้ปล่อยเหล็กไนเป็นการเรียบร้อยแล้ว ทั้งหมดนี้เป็นภาพขยาย

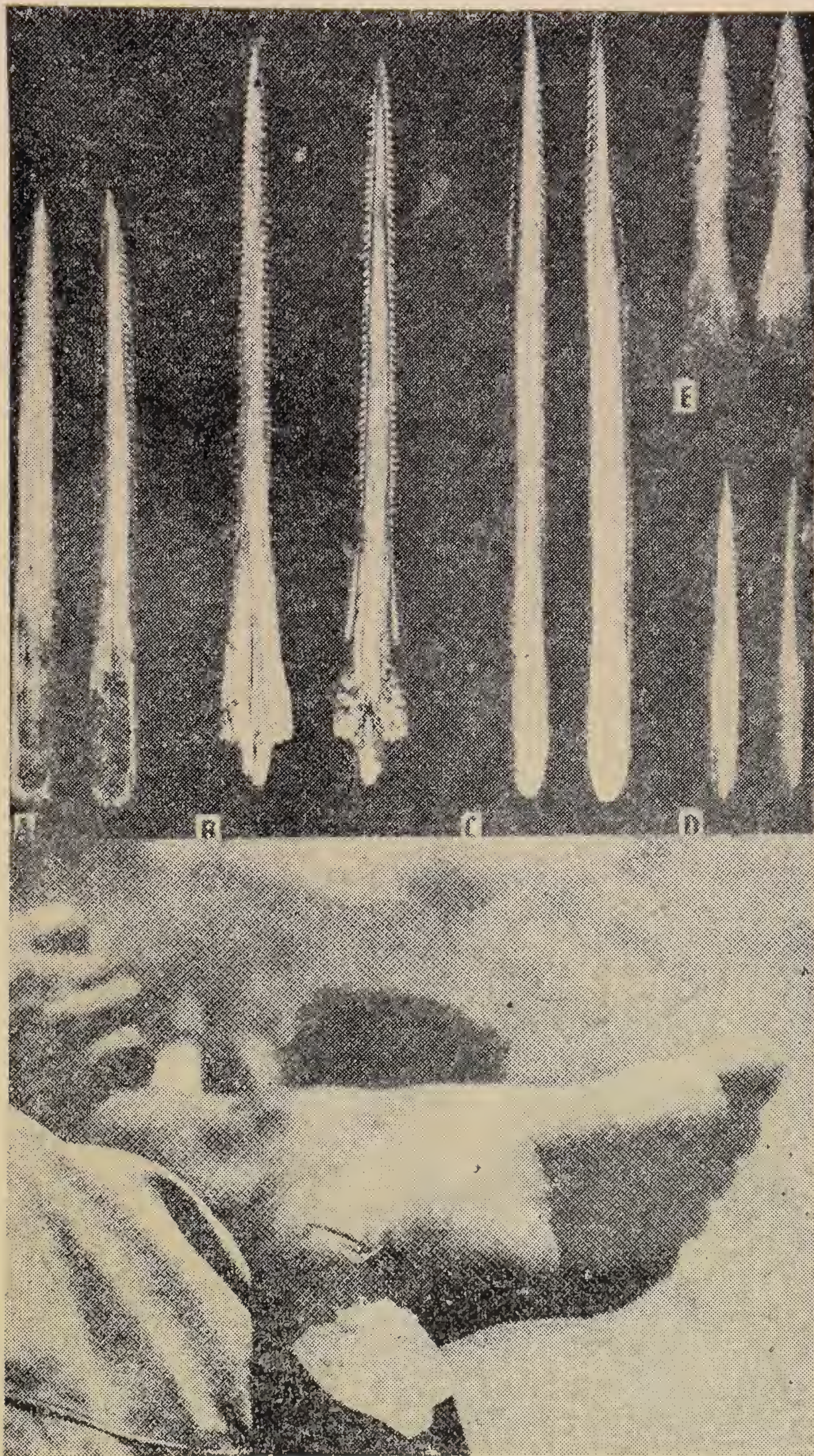

แสดงลักษณะทั่ว ๆ ไปของหอยเต้าปูน Cone shell ที่มีพิษ และแสดงลักษณะของถุงน้ำพิษ ที่สามารถทำอันตรายให้ถึงกับชีวิตได้

ภาพแสดงลักษณะของปลายลูกศรพิษของหอยเต้าปูน Cone shell Conus sp. ภาพกลางและล่างนั้น เป็นหัวลูกศรพิษของหอยเต้าปูน ชนิด Conus striatus สำหรับภาพบนนั้น เป็นภาพขยายแสดงให้เห็นถึงลูกศรพิษ Conus striatus

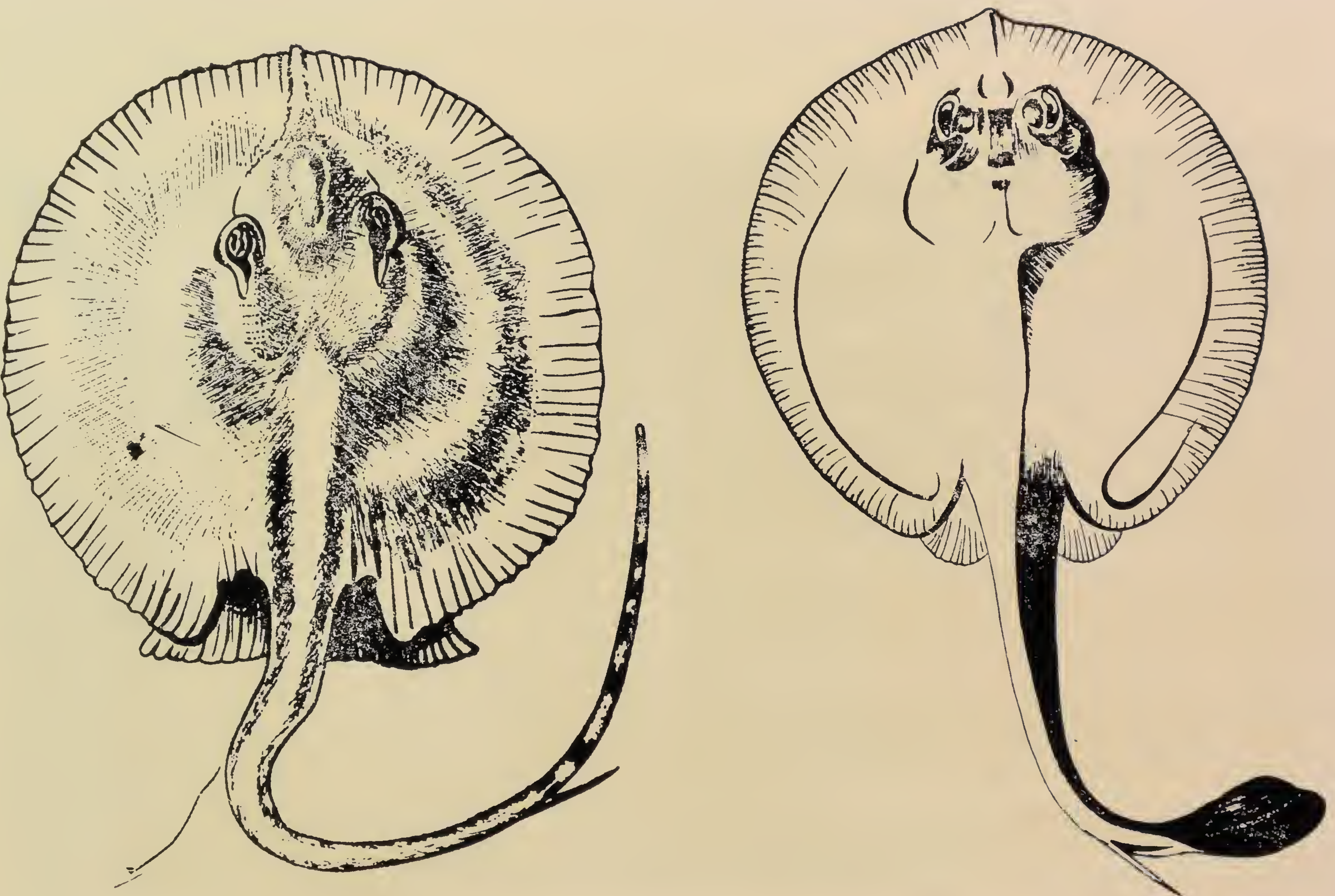
ภาพบน แสดงเงี่ยงปลากะเบนชนิดต่าง ๆ

a. Myliobatis californicus b. Aetobatus narinari

c. Dasyatis dipterrurus d. Urolophus halleri

e. Gymnura marmorata

ภาพล่าง แผลที่เกิดจากการยักของเงี่ยงปลากะเบนชนิด Aetobatus narinari

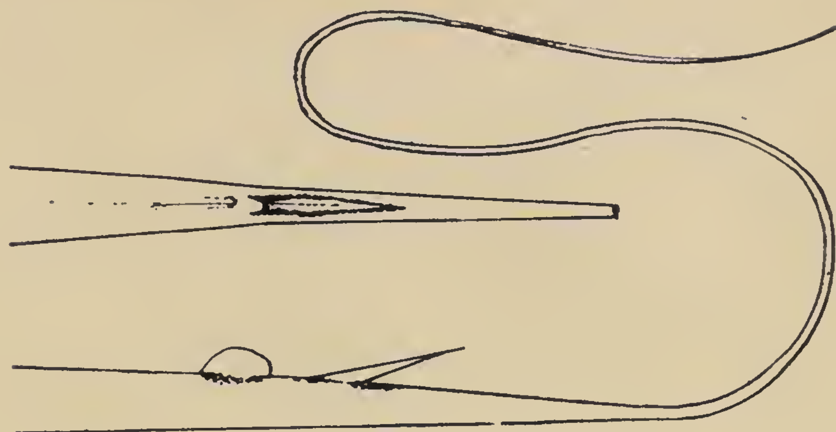

ซ้าย ปลากะเบนน้ำจืดในอาฟริกา (Fresh water stingray Potumotrygon motoro Muller and Henle) ขวา ปลากะเบนน้ำเค็ม (Round stingray Urolophus halleri Cooper)

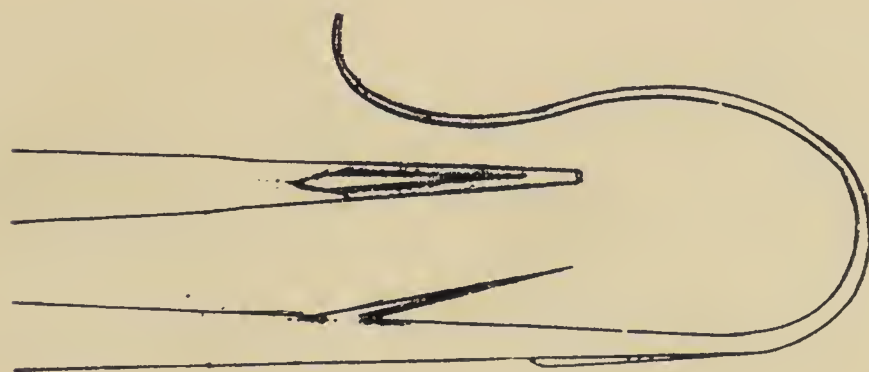

GYMNURID

MYLIOBATID

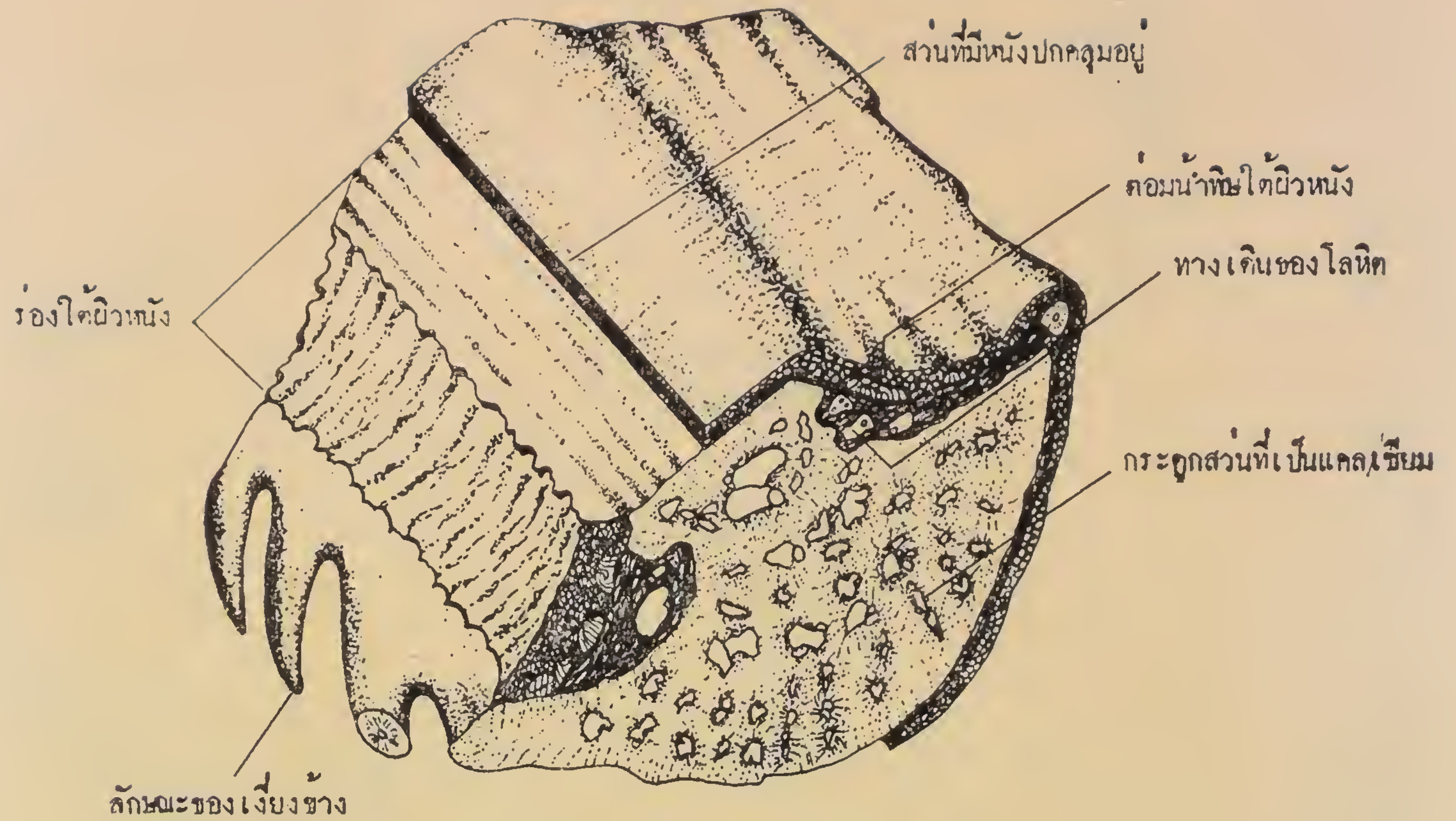
DASYATIS

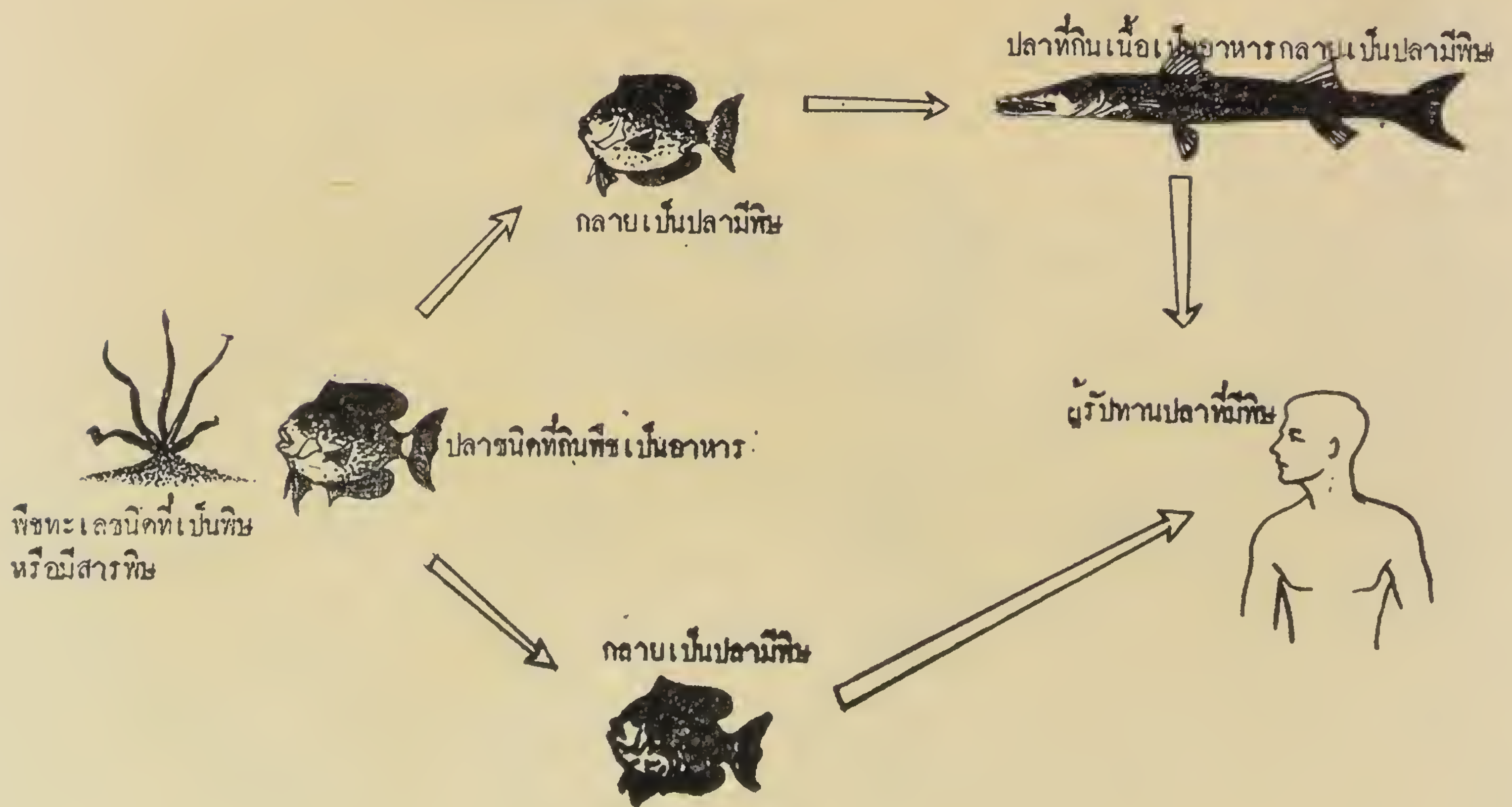

UROLOPHID

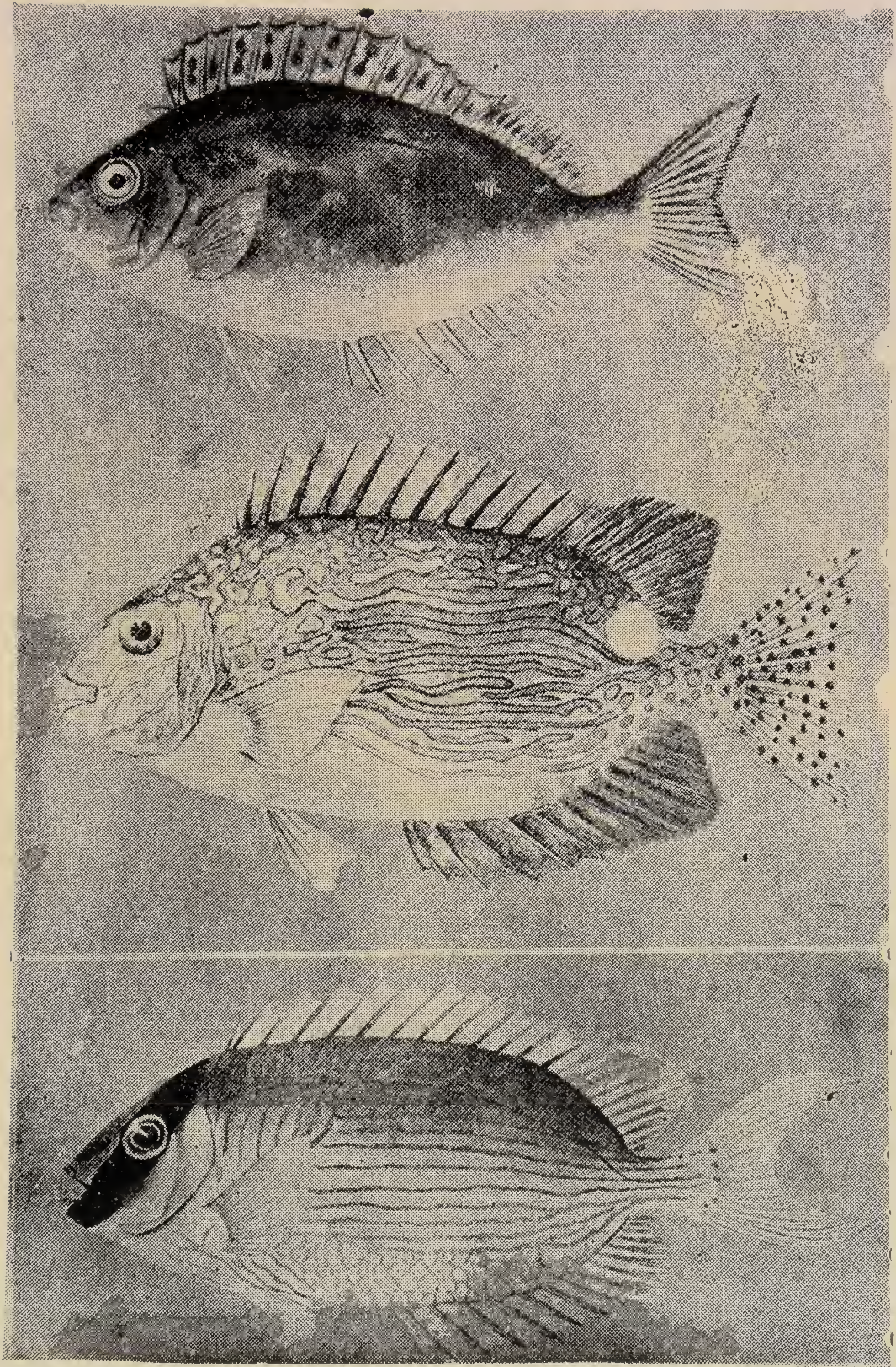
แสดงลักษณะของเงี่ยงปลากะเบนชนิดต่าง ๆ ซึ่งมีต่อมน้ำพิษพอที่จะทำอันตรายแก่ชีวิต

แสดงภาพด้านตัดของเงี่ยงปลากะเบน

ภาพแสดงสาเหตุของปลามีพิษ ที่ใช้เป็นอาหารแล้วเป็นอันตราย

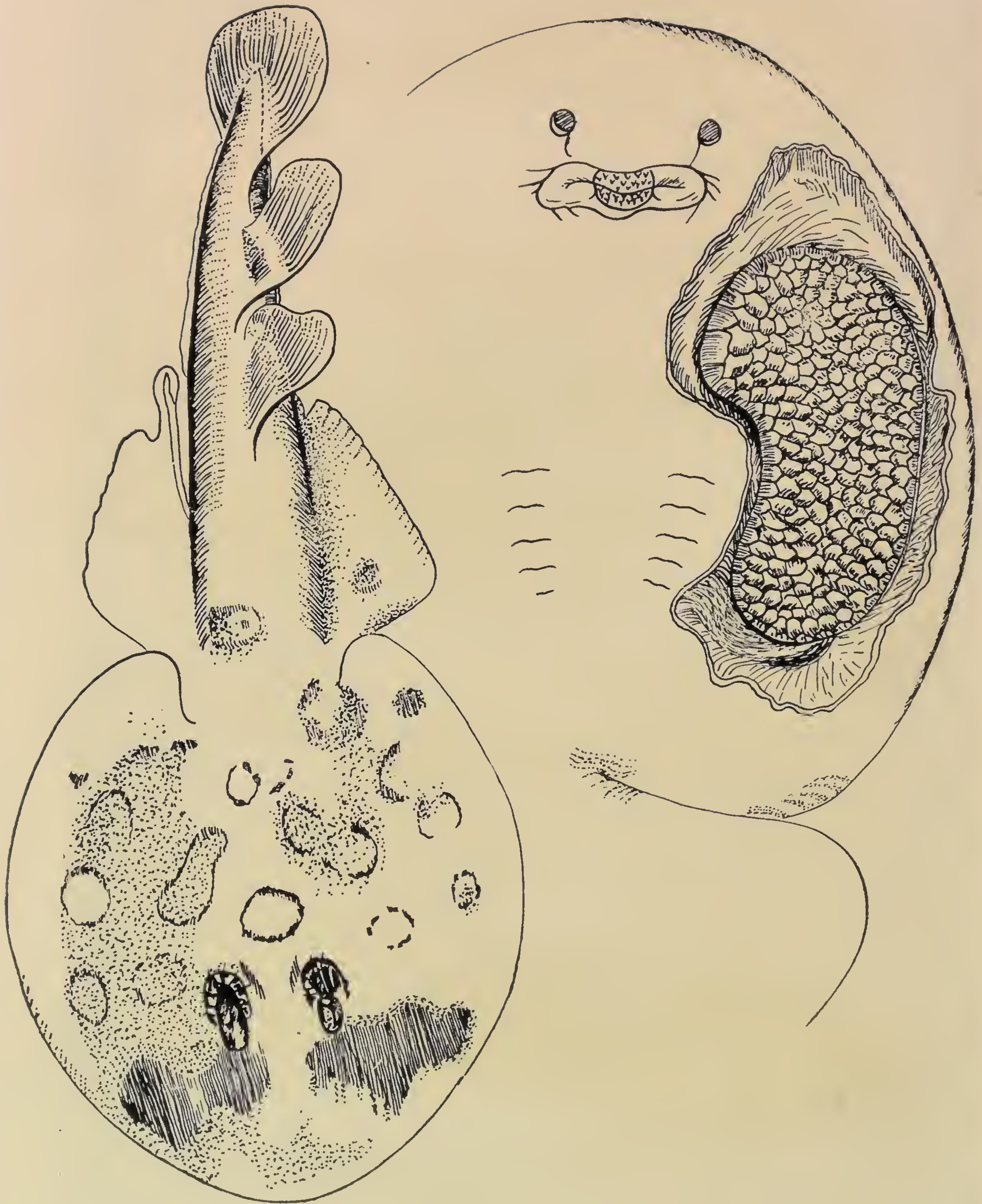

ปลาสลิดหิน หรือปลาใบขนุนที่มีเงี่ยงพิษและทำให้ได้รับความเจ็บปวด

บน ชนิด *Siganus fuscescens* Houttuyn

กลาง ชนิด *Siganus lineatus* Valenciennes

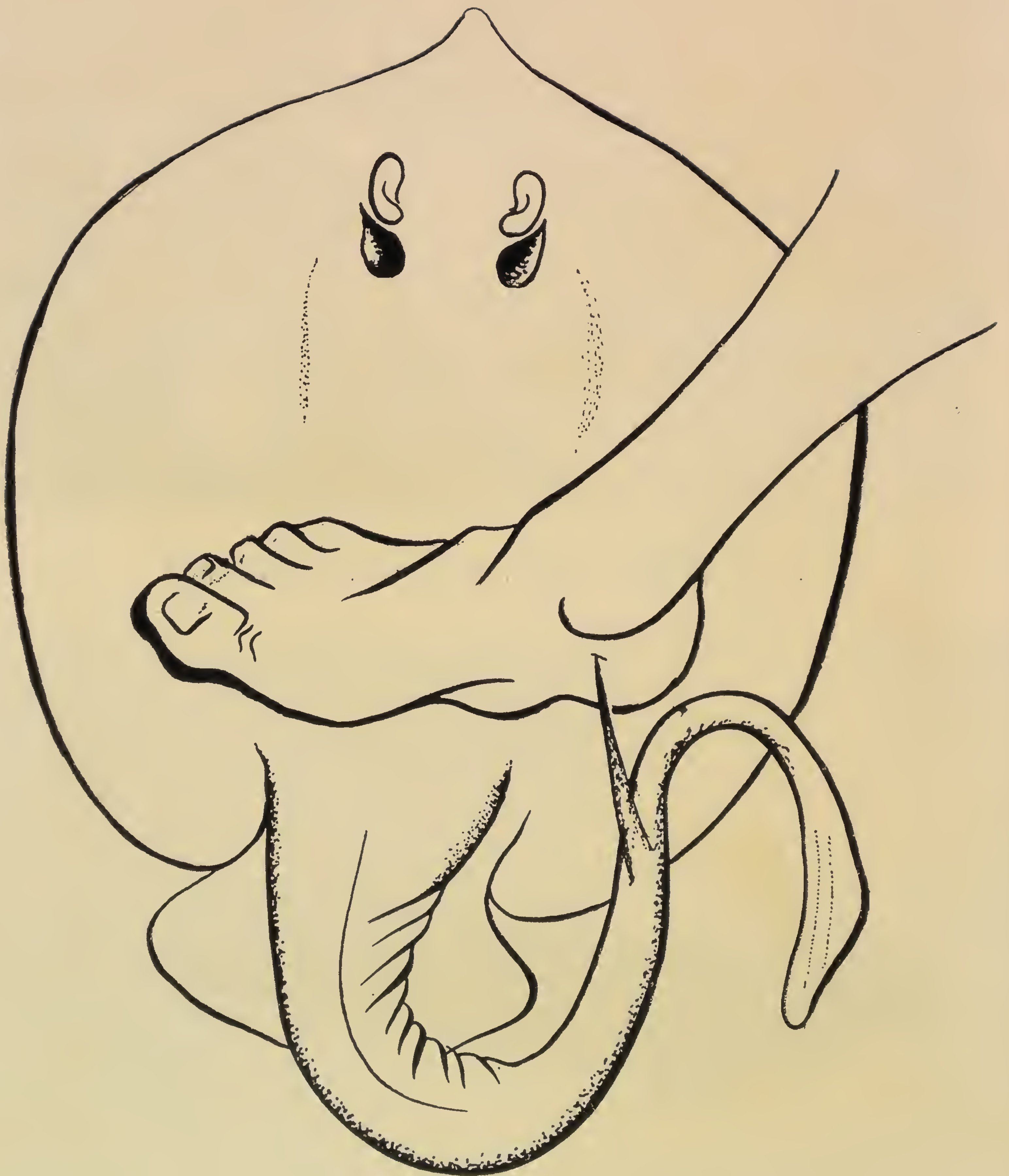
ล่าง ชนิด *Siganus puellus*

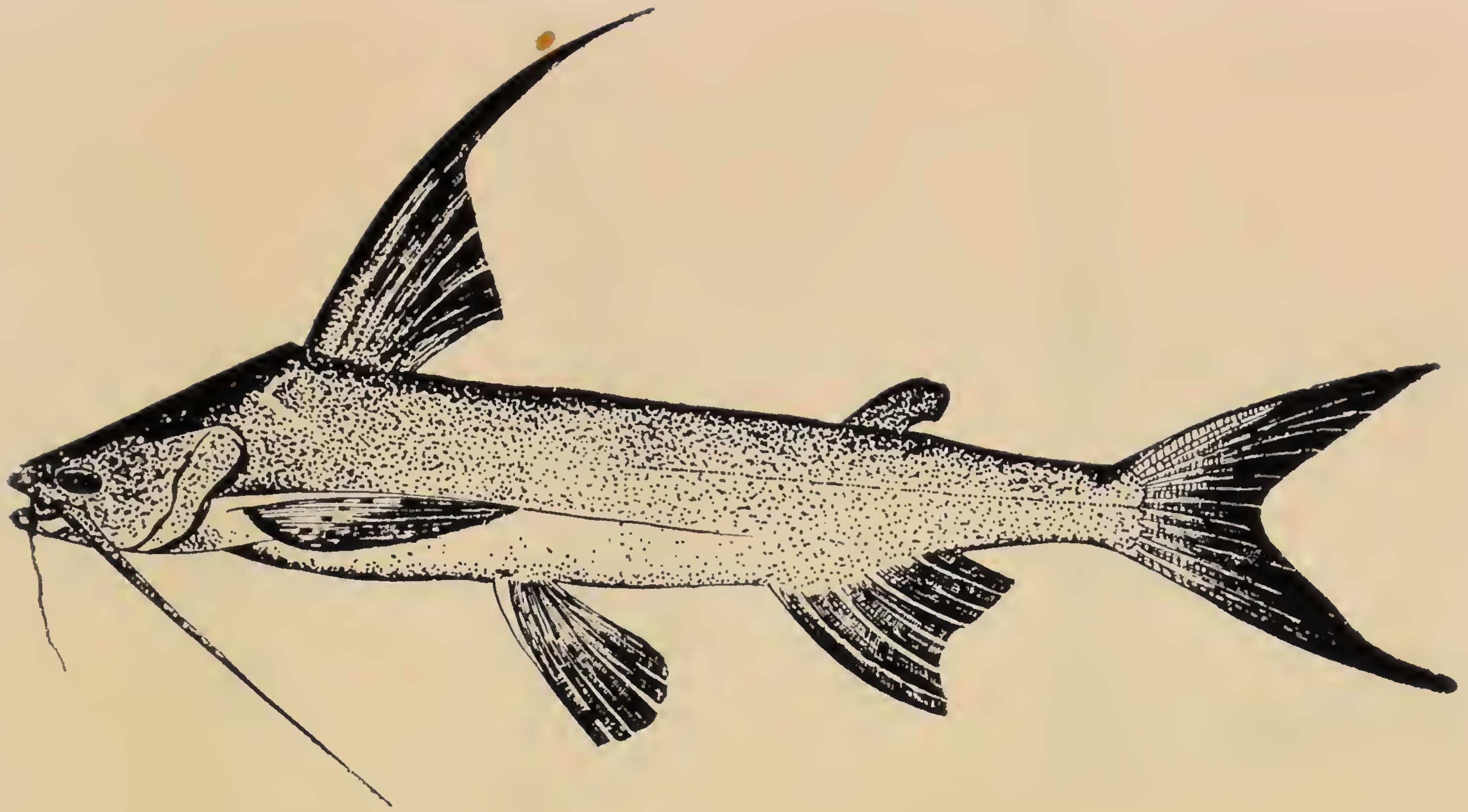
แสดงภาพปลากะเบนไฟฟ้า Electric Torpedo ซ้าย แสดงลักษณะของลำตัวทั่วๆไป ขวา แสดงด้านล่างของลำตัวที่มีเครื่องกำเนิดไฟฟ้า

ภาพปลากะเบนธง ที่นับว่ามีเงี่ยงพิษที่ร้ายแรงชนิดหนึ่ง

ภาพปลาดุกทะเล ซึ่งมีเงี่ยงที่เป็นพิษ เพราะสามารถสร้างความเจ็บปวดให้กับผู้เคราะห์ร้ายได้เป็นจำนวนหลายวัน

แสดงลักษณะของการเหยียบไปบนหลังปลากะเบนที่เข้ามาอาศัยหมกดินอยู่บริเวณริมฝั่งในน้ำขึ้น และการค้ำสู่เท้าของผู้เหยียบจากเงี่ยงพิษ

แสดงชนิดของปลากดทะเล

เงี่ยงหลังของปลากดทะเล (1) ครีบหลังของปลามังกร และด้านข้าง (2) เป็นเงี่ยงข้าง และลักษณะภายนอก

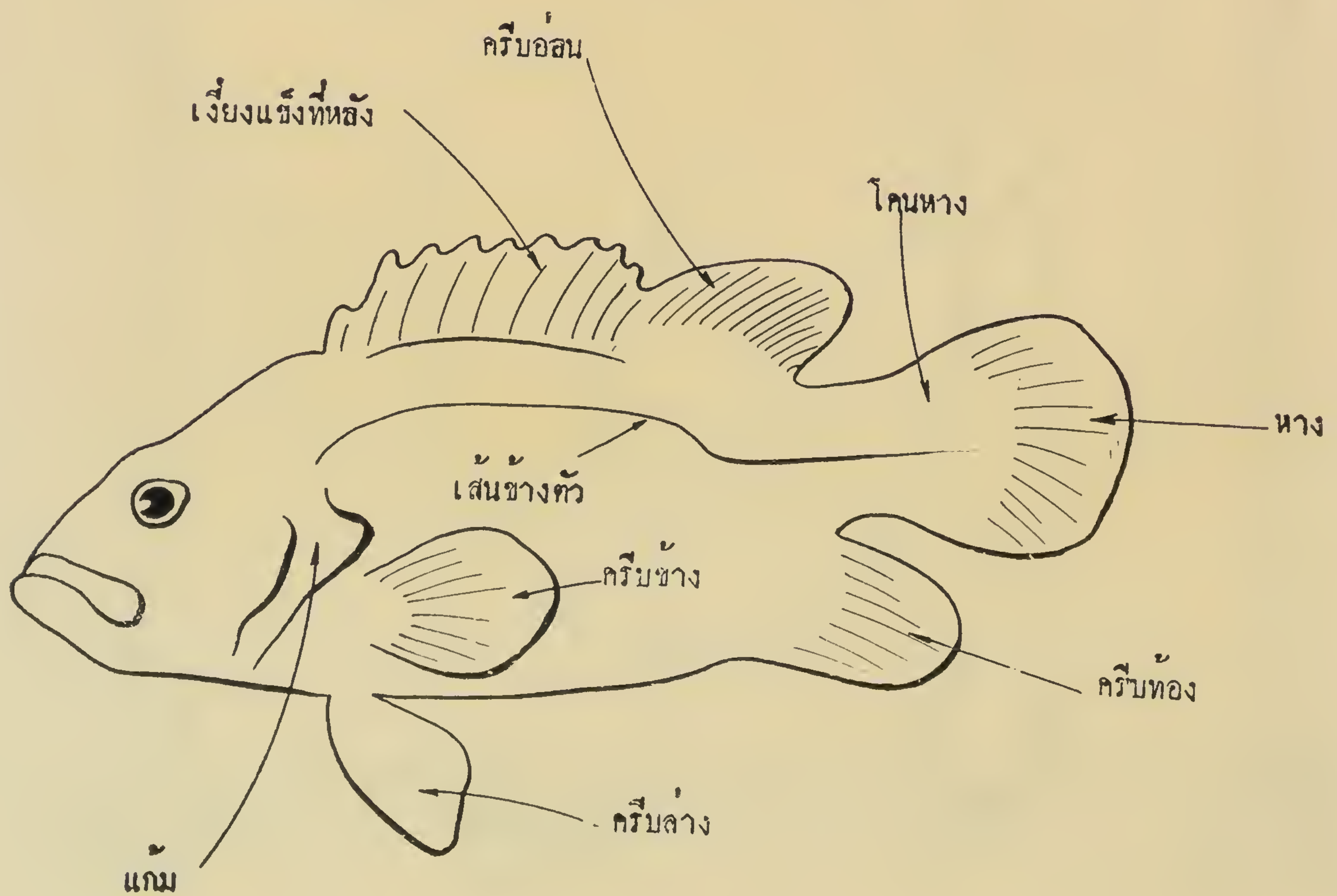
ช่องน้ำพิษ

ท่อน้ำพิษตอนกลาง

เหยื่อหุ้มโคนเงี่ยง

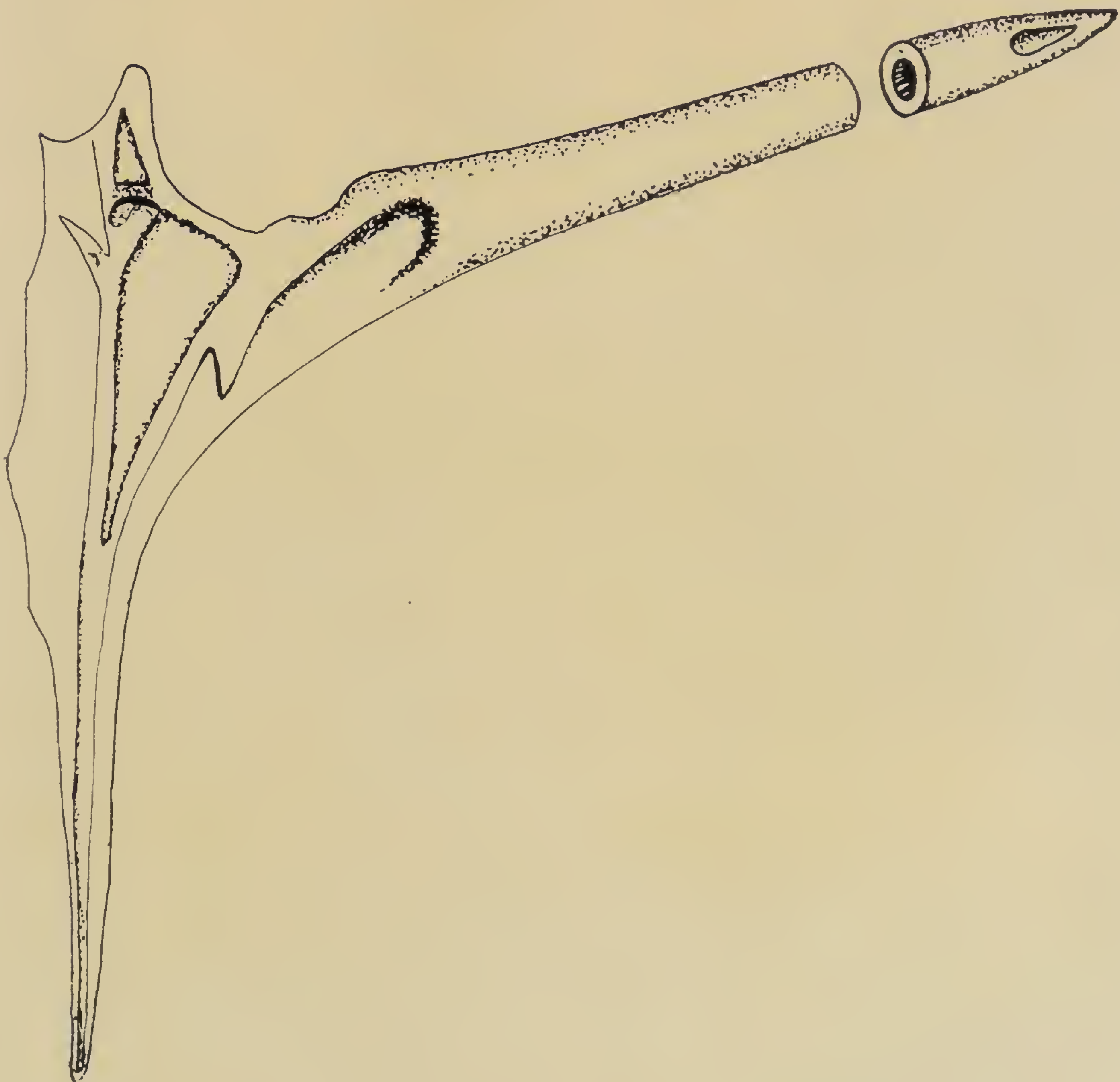
ปลามังกร　　　ปลาแมลงปอง　　　ปลากะรังหัวโขน

แสดงการเปรียบเทียบเงี่ยงของปลาจำพวกปลาแมลงป่องปลากะรังหัวโขน

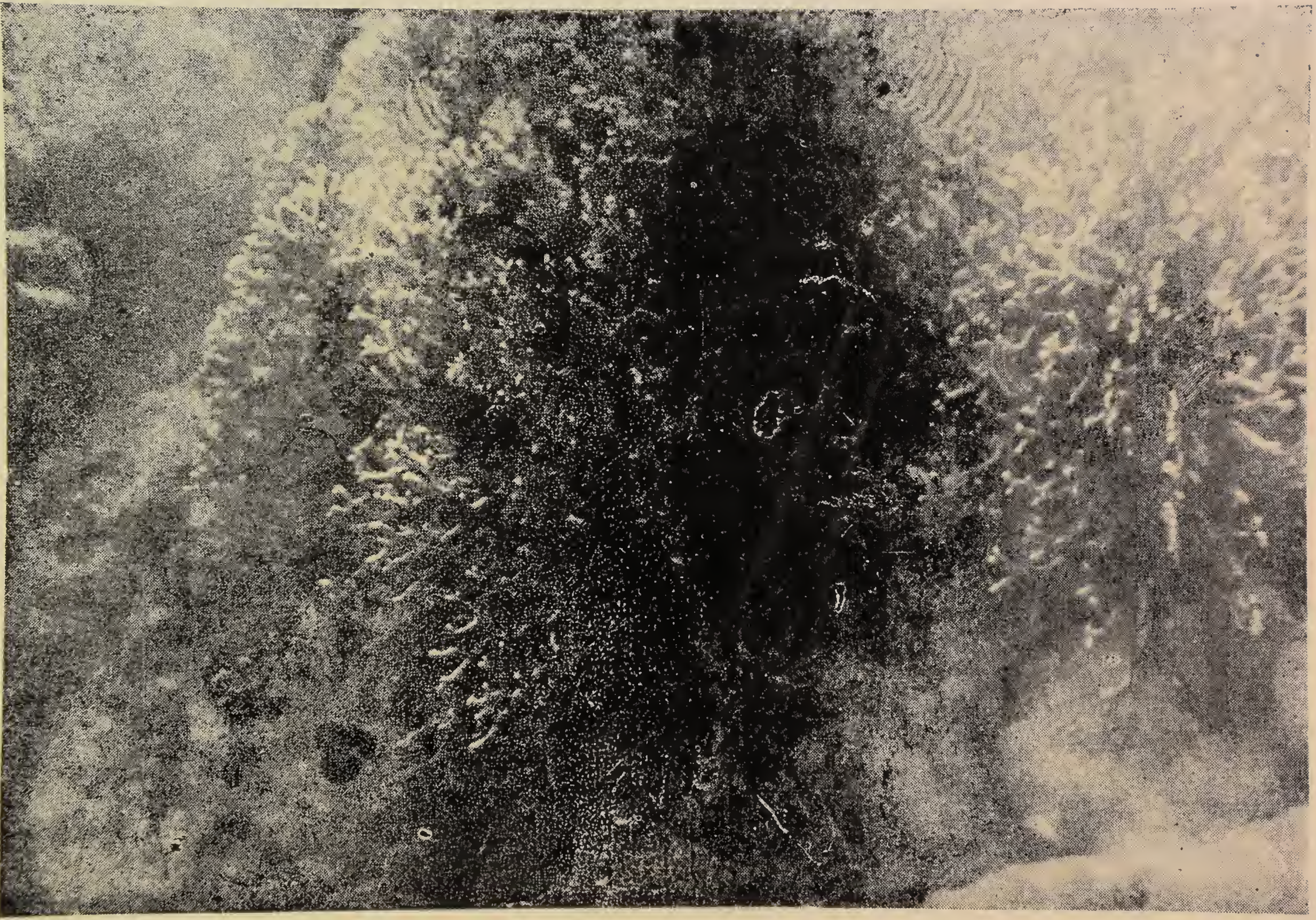

แสดงลักษณะธรรมดาของปลา ที่อาจจะมีค่อม หรือปุ่มพิษ ที่สามารถจะทำอันตรายกับชีวิตให้เจ็บปวด

แสดงเงี่ยงของปลาคางคก Thalassophryhe บนเงี่ยงหลัง ล่างเงี่ยงที่แก้ม

ภาพปะการัง (Fire coral) ที่ชุกชุมบริเวณเกาะอาดัง และราวี และเกาะสุรินทร์ ซึ่งสามารถสร้างแผลที่ผิวหนังไว้และกว่าจะหายต้องกินเวลาหลาย ๆ วัน

(Giant clam, Trsdacna gigas (Linnaeus) หอยชนิดนี้เป็นหอยกาบ (Bivalve) และมีขนาดใหญ่ที่สุดในจำพวกหอยกาบด้วยกัน เป็นหอยที่มีอยู่ในโซนร้อน ตามซอกหิน ตามพื้นทราย บางตัวก็เกิดติดแน่นอยู่กับหิน มีขนาดใหญ่ยาวประมาณ 30 ซม. ถึงมากกว่า 1 เมตร มีน้ำหนักเป็นจำนวนหลายร้อยกิโลกรัมสำหรับตัวขนาดใหญ่มาก โดยปกติมันจะอ้าปากเพื่อในการหาอาหาร ปากของมันนั้นปิดเปิดโดยกล้ามเนื้อหุบ (Adductor muscle) ซึ่งสามารถปิดเปิดได้อย่างรวดเร็ว ลักษณะที่มันอ้าปากเพื่อในการกินอาหารนั้น เมื่อดูอย่างไม่สังเกตจะมีลักษณะคล้าย ๆ กับดอกไม้ซึ่งบานอยู่ในน้ำ มีสีม่วง น้ำเงินหรือเขียว กลมกลืนกับสีบริเวณรอบ ๆ ถิ่นที่มันอาศัย ถ้าเราเผลอโดยการเดินหรือว่ายน้ำไปในสถานที่เหล่านี้ หรือเอามือเท้าแหย่ลงไปประหว่างฝาทั้งสองที่อ้าตักเหยืออยู่นั้น แล้วมันก็จะหุบฝาสองด้านเข้าหากันและหนีบมือหรืออวัยวะของเราไว้แน่น ไม่สามารถที่จะชักออกได้ และในกรณีที่มันตกใจเช่นนี้มันจะไม่ยอมเปิดฝาทั้งสองเพื่อปล่อยให้เราเป็นอิสระ ซึ่งเมื่อเกิดกรณีเช่นนี้ขึ้นแล้ว เราก็จะถึงแก่ความตาย โดยหมดลมหายใจในกรณีที่เราดำน้ำอยู่อย่างไม่มีทางช่วยเหลือได้ ทางดีที่สุดในการดำน้ำหรือว่ายน้ำบริเวณข้างเกาะตามสถานที่ดังกล่าว สมควรที่จะต้องมีมีดพกติดตัวไปเป็นประจำ เพราะสิ่งนี้แหละจะเป็นเครื่องมือให้เราพ้นจากอันตรายอันใหญ่หลวงที่ถึงแก่ชีวิตได้ ก่อนอื่นเมื่อเราตกอยู่ในสถานะการณ์เช่นนี้แล้วก็ไม่จำเป็นที่จะต้องตกใจมาก การงับของมันอาจจะทำให้อวัยวะของเราซ้ำไปก็ได้ ต้องพยายามตั้งสติมิให้ใจเสียมากจนเกินไป เพราะจะทำให้ลมหายใจของเรามากยิ่งขึ้น ชักมีดออกมาแล้วสอดเข้าไประหว่างปลายทั้งสองด้านซึ่งแม้มันจะหุบเข้าหากันก็ตาม แต่เนื่องด้วยอวัยวะของเราคาไว้มันจึงไม่สามารถที่จะหุบให้

แน่นได้ ยังคงมีช่องว่างพอที่จะมีมีดของเราเข้าไปได้อย่างไม่ยากนัก ตัดกล้ามเนื้อบีดเบี๊ด (Adductor) อันมีอยู่สองด้านนั้นให้หลุดขาดออกจากกัน แล้วฝาที่งับแน่นต่ออวัยวะของเราก็จะเบี๊ดอ้าออกโดยอัตโนมัติ เพราะขาดแรงดึง เราก็เป็นอิสระทันที แม้ว่าเราจะไม่ว่ายน้ำ เพียงแต่เดินทางไปตามหาดที่ยื่นออกไปในขณะน้ำลงตามสถานที่ข้างเกาะทั่วๆ ไปก็ตาม สิ่งที่ควรระวังมากก็คือ ต้องไม่ให้ขาของเราทั้งสองเข้าไปในระหว่างฝาของมัน เพราะความแรงของการหุบเข้าหากัน อาจจะทำความเจ็บปวดหรือทำให้ขาแพลงได้

หอยมือเสือชนิดนี้มักจะอาศัยอยู่ตามชายหินปะการังตามสถานที่น้ำใส และมีความเค็มที่ค่อนข้างสูง เช่น บริเวณเกาะคราม เกาะเต่า เกาะสมุย เกาะสุรินทร์ เกาะอาดัง ทั้งในด้านอ่าวไทยและทะเลอันดามัน

2.3 **สัตว์ทะเลที่เป็นภัยโดยการ ยัก ต่อย หรือ ตำ** (Marine Animals That Sting)

มีสัตว์ทะเลจำนวนมากที่มีพิษโดยการใช้เงี่ยงพิษของมัน ทำอันตรายด้วยการ ยัก ต่อย หรือตำเข้าสู่อวัยวะหรือร่างกายทำให้เกิดความเจ็บปวด เป็นอันตรายต่อนักว่ายน้ำ ดำน้ำ ฯลฯ เป็นอันมาก และเมื่อพิษของมันแรงมากอาจจะทำให้ผู้เคราะห์ร้ายถึงแก่ความตายได้ง่าย อุบัติเหตุเหล่านี้นับได้ว่าเกิดขึ้นเป็นประจำทั่วทุกแห่งของโลก มีผู้ได้รับอันตรายด้วยสัตว์น้ำเหล่านี้มากกว่าอย่างอื่นในปีหนึ่ง ๆ เนื่องด้วยมีอยู่หลายชนิดประเภทด้วยกันสำหรับสัตว์ทะเลประเภทดังกล่าว เพื่อความสะดวกในการแบ่งหมวดหมู่อาจจะแบ่งสัตว์ที่กล่าวมาแล้วนี้ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ :—

2.21 สัตว์ทะเลประเภทที่ไม่มีกระดูกสันหลัง (Invertebrates)

สัตว์ทะเลเหล่านี้ได้แก่สัตว์น้ำ ที่นอกเหนือไปจากปลาทะเล อันเป็นสัตว์ที่อาศัยอยู่ในท้องทะเลทั่ว ๆ ไปแต่ไม่มีกระดูกสันหลัง เช่น เป็นต้นว่า กุ้ง ปู หอย แมงกระพรุน ฯลฯ และจะได้แยกแยะสำหรับสัตว์ประเภทดังกล่าวที่นับว่าเป็นอันตรายในลักษณะดังกล่าวออกเป็น แต่ละชนิดดังต่อไปนี้

2.311 ประเภทสัตว์ที่มีปากที่ท้อง (Coelenterates) สัตว์น้ำชนิดนี้นับได้ว่ามีโครงสร้างอย่างง่าย ๆ ตลอดจนกระทั่งมีสัตว์โครงสร้างสลับซับซ้อน ส่วนมากอาศัยอยู่ในทะเล เช่น จำพวกแมงกระพรุน (Jelly fish) ปะการัง (Coral) พวกแอนนิโมน (Sea Anemones) ขนทะเล (Hydroids) เป็นต้น สิ่งที่น่าสนใจควรได้รับการศึกษาเป็นพิเศษก็คือ หนวดพิษ (Tentacles) อันประกอบด้วยเหล็กไน (Nematocysts) แฝงอยู่ด้วยเป็นจำนวนมาก และเหล็กไนเหล่านี้แหละที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดเข้าเมื่อเราได้ถูกมันเข้าโดยบังเอิญหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เหล็กไนเหล่านี้มีท่อพิษที่สามารถสร้างความเจ็บปวดให้กับผู้เคราะห์ร้ายนับตั้งแต่การเจ็บปวดแบบบาดแผลธรรมดาจนกระทั่งถึงแก่ชีวิตในกรณีที่ร้ายแรง สำหรับประโยชน์ของเหล็กไนนี้โดยปกติแล้วธรรมชาติสร้างไว้เพื่อในการป้องกันตัวหรือเพื่อในการหาอาหารเพื่อเลี้ยงตัว จากบรรดาสัตว์เหล่านี้เมื่อเราได้แบ่งแยกให้ละเอียดมากไปกว่านี้ก็จะได้ดังต่อไปนี้คือ:—

พวกไฮโดรซัว (Hydrozoa) หรือที่เรียกกันว่า "ขนทะเล" สัตว์น้ำชนิดนี้มีลักษณะคล้ายกับพืชมากที่สุด ส่วนมากผู้ที่ไม่เคยรู้จักอาจจะเข้าใจว่าเป็นพืชทะเลอย่างหนึ่งไป เพราะมันมีลักษณะคล้ายๆ กับต้นไม้ขนาดเล็ก

มีกิ่งก้านเช่นเดียวกันกับต้นไม้บนบก แต่แทนที่จะเป็นใบนั้นกลับเป็นขนเล็ก ๆ มากมายตามกิ่งที่ออกมาจากลำต้น เกิดตามหินกอง ปะการัง เสาโป๊ะ เสาสะพาน และสิ่งก่อสร้างในน้ำทั่ว ๆ ไป มีทั้งประเภทเคลื่อนที่และประเภทประจำที่

สำหรับพวกประจำที่นั้นได้แก่จำพวกประการังไฟ (Fire Coral Millepora alcicornis) สัตว์จำพวกนี้มีอาศัยอยู่ปะปนกับพวกปะการังอย่างแท้จริง และเป็นสัตว์ทะเลจำพวกประจำที่ และจากการไม่สังเกตจะไม่ทราบว่าเป็นประการังชนิดที่มีพิษ และสามารถที่จะทำอันตรายกับผิวอย่างร้ายแรง ลักษณะของมันคล้าย ๆ กับปะการังโดยทั่วไป และมีก้านบางแข็งเป็นสีน้ำตาลเข้ม อาศัยอยู่ตามปะการังโดยทั่วไปในระดับน้ำลึกประมาณ 2 ถึงประมาณ 10 เมตร ในหมู่เกาะสุรินทร์ เกาะสิมิแลนด์ เกาะหยง และบริเวณหมู่เกาะอาดัง ยังไม่ได้พบเห็นในอ่าวไทย เมื่อโดนเข้าแล้วจะรู้สึกคัน และปวดแสบปวดร้อน แผนนี้หายได้ยาก เมื่อหายแล้วจะมีการตกสะเก็ดเป็นระยะเวลาอีกหลายครั้งและหลายวัน พวกนี้เป็นพวกประจำที่ (Staionary) จำพวกที่เคลื่อนที่ (Movable) นั้นได้แก่เรือรบ บ่อตุเกศหรือขวดเขียว (Portuguese—Man—O—War or Blue Bottle Pnysalis physclis) ไฮดรอย์พวกนี้ผู้ที่มักไม่คุ้นเคยกับมันนักเข้าใจว่ามันเป็นแมงกะพรุนชนิดหนึ่ง เพราะรูปร่างลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่แท้จริงแล้วมันเป็นพวกไฮดรอย์ที่กล่าวถึงนี้เอง ลักษณะของมันคล้ายกันกับกระเพาะปลา มีขนาดยาวตั้งแต่ 2 ถึง 30 ซม. มีสีครามอ่อน ๆ และมีอากาศอยู่ในกะเปาะดังกล่าวเพื่อทำหน้าที่ให้พยุงลอดไปกับผิวพื้นทะเลได้สะดวก และรวดเร็ว ๆ ด้านล่างนั้นมีหนวดเส้นเล็ก ๆ มีสีขาวปนน้ำเงิน บางครั้งจะเห็นเป็นสีแดงเรื่อ ๆ บาง ๆ มีความยาวประมาณ 1 เมตรหรือบางครั้งมากกว่า

2 เมตร หนวดนี้มีพิษร้ายแรงมาก เมื่อถูกเข้าแล้วจะเกิดความเจ็บปวดและบริเวณที่โดนนั้นจะร้อนราวกับไฟและปวดแสบปวดร้อนไปนาน มักจะอาศัยอยู่บริเวณผิวพื้นทะเลโดยทั่วไปเป็นกลุ่มก้อน นับตั้งแต่เป็นจำนวนสิบตัวจนเป็นจำนวน 100 ตัวขึ้นไป ถ้ามีคลื่นลมแรงมักจะถูกพัดลอยขึ้นไปอยู่บนหาดเป็นจำนวนมาก สำหรับในอ่าวไทยเคยพบที่บริเวณสงขลา บริเวณแหลมสมิหราในทะเลสาป ประมาณเดือนกรกฎาคมและสิงหาคม อันเป็นลมที่พัดมาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ นอกนั้นแล้วยังไม่เคยพบในสถานที่ใดเลย เข้าใจว่าลมคงจะพัดพาสัตว์ดังกล่าวมาจากทะเลจีนใต้

2.312 จำพวกแมงกระพรุน (Jello fish Scyphozoa) สัตว์น้ำจำพวกนี้ก็คือพวกแมงกระพรุนที่เราพบเห็นกันมากในอ่าวไทย และในย่านน้ำเค็มโดยทั่วไป รวมทั้งแมงกระพรุนขนาดใหญ่ที่มีหนาดจำนวน 8 เส้น (Large Medusae) ส่วนมากอาศัยตามริมฝั่งทะเลและในท้องทะเลลึก นับได้ว่าเป็นสัตว์น้ำที่มีอันตรายมากกับนักว่ายน้ำ และผู้ที่ชอบลงเล่นน้ำริมฝั่งทะเลในฤดูตากอากาศในประเทศเราเป็นจำนวนมากราย สัตว์พวกนี้มีพิษที่เหล็กไนซึ่งจะปล่อยออกมาแทงผิวหนังของเราเมื่อยามเราไปโดนมันเข้า และเหล็กไนนี้มีพิษ ซึ่งทำให้เกิดอาการผื่นแดง ปวดแสบปวดร้อน และจะมีความรุนแรงมากน้อยเพียงใดก็ย่อมสุดแต่ว่าเราถูกมันเข้าไปมากน้อยเพียงไร บางรายอาจจะถึงกับชีวิต หรือกลายเป็นแผลเป็นที่ไม่สามารถรักษาให้หายได้ ถ้าดำเนินการรักษาโดยไม่ถูกวิธีสัตว์น้ำเหล่านี้มีอยู่หลายชนิดและการเกิดหรือการแผ่กระจายออกไปตามถิ่นต่าง ๆ นั้นย่อมแตกต่างกันในรอบปี

พวกสาหร่าย สาโหร่ง (Sea Wasp)

ที่ชาวทะเลนิยมเรียกว่าสาหร่ายนั้น บางครั้งคนเราอาจจะเข้าใจว่าเป็นพืชน้ำชนิดหนึ่ง ซึ่งมีอยู่ในทะเล แต่เป็นภาษาของชาวทะเลเรียกพวก

แมงกระพรุนชนิดที่มีพิษร้างแรงมากชนิดหนึ่ง ภาษาจีนเรียกว่า "ฮวยเท่" มีรูปร่างลักษณะคล้าย ๆ กับกระเป๋าใส่สตางค์โบราณ มีสีขาวหรือสีเหลืองแกมแดงเป็นนวลใสและมีสีสวยยาวต่อจากส่วนล่าง ของลำตัวจำนวนหลายเส้น สายนี้ส่วนมากยาวไม่ต่ำกว่า 1.50 เมตร หรือมากกว่านั้น มักมีการเคลื่อนไหวได้น้อย ย่อมต้องอาศัยกระแสน้ำพัดพาไปตามสถานที่ต่าง ๆ ในยามที่ไม่มีฝนตกในทะเลนั้นสายของมันจะคงยังสภาพพร้อมอยู่ แต่เมื่อมีฝนตกลงมานั้นจะทำให้สายของมันส่วนมากขาดไปจนเหลือแต่ตัวด้วน ๆ ถึงอย่างไรก็ดี ทั้งสายที่ติดประจำตัวหรือแม้ว่าจะขาดลอยไปแล้วก็ตาม มันคงยังมีพิษสงที่จะทำอันตรายให้กับผู้เคราะห์ร้าย ถึงกับมีการไหม้เกรียมในแผลที่โดน เกิดการจุกเสียด รู้สึกตะครั่นตะครอในกรณีที่เป็นมากแล้วจะเกิดอาการไม่สบายและสบัดหนาวสบัดร้อนไม่ต่ำกว่า 2 หรือ 3 วัน กว่าจะรู้สึกปกติ อ่าวไทยพบมากแถบชุมพร หัวหินและก้นอ่าวไทยโดยทั่วไป

พวกแมงกระพรุนหนัง (Giant Jelly fish) พวกนี้จัดว่าเป็นขนาดใหญ่ที่สุดในจำพวกแมงกระพรุนที่มีพิษด้วยกัน มักอาศัยอยู่ตามท้องทะเลเปิดตามสถานที่ใกล้ปากแม่น้ำโดยทั่วไป แมงกระพรุนขนาดใหญ่นี้สามารถทำอันตรายให้กับผิวหนังได้อย่างแรงร้าย แผลที่เกิดจากการโดนแมงกระ-พรุนชนิดนี้ส่วนมากจะไหม้ และเป็นแผลเป็นอย่างน่าเกลียดที่ไม่มีทางรักษาหาย แต่ในทางตรงกันข้าม ชาวจีนนิยมใช้แมงกระพรุนดังกล่าวนำมาแช่น้ำฝาดและดัดแปลงให้เป็นอาหารรับประทานอย่างอร่อย

พวกแมงกระพรุนไฟ (Sea Nettle) พวกนี้เป็นอีกพวกหนึ่งที่ต่างกับสาหร่ายและแมงกระพรุนหนัง มีลักษณะคล้ายกับกระพรุนหนัง แต่มีขนาดเล็กกว่า มีสีแดง หรือสีเขียว และมีจุดขาวเต็มไปทั่วทั้งด้านร่ม

หรือด้านบนของมัน นับได้ว่าเป็นอันตรายต่อนักว่ายน้ำ มีขนาดใหญ่ที่สุดเท่าที่พบประมาณเส้นผ่าศูนย์กลาง 30–40 ซ.ม

2.313 แอนโทซัว (Anthozoa) สัตว์ที่มีพิษจำพวกนี้ได้แก่ปะการังต่าง ๆ ชนิดที่อาศัยอยู่ตามข้างเกาะหรือตามหมู่หินปะการังในโซนร้อนกับพวกแอนนีโมนซึ่งมักจะมีชุกชุมในเขตร้อนโดยทั่วไป

หินเขากวางอย่างแบน (Elk Horn Coral,) Acropora palmata (Lamarck)

ปะการังพวกนี้มีลักษณะคล้ายกับเขากวาง ที่อาศัยอยู่บริเวณขั้วโลกเหนือ เพราะเป็นเขากวางที่มีความเบนและเป็นซี่ ๆ และค่อนข้างใหญ่ มีอยู่ตามโซนร้อนโดยทั่วไป เท่าที่พบในประเทศไทยเป็นจำนวนมากก็คือบริเวณเกาะสุรินทร์ในท้องที่จังหวัดระนอง เกาะหูยง และเกาะสิมิแลนด์ในท้องที่จังหวัดพังงา และในท้องที่จังหวัดสตูลที่บริเวณเกาะบูตัง และอาดังแต่สำหรับอ่าวไทยนั้นปัจจุบันยังไม่เคยพบหินเขากวางมีพิษอย่างนี้เลย ลักษณะเป็นสีน้ำตาลเข้ม และปะปนอยู่ทั่วไปกับกลุ่มหินปะการังในระดับน้ำลึกประมาณ 2 ถึง 10 เมตร เมื่อถูกเข้าแล้วจะเกิดอาการปวดแสบปวดร้อนและแผลนั้นจะตกสเก็ดหลายครั้ง นับว่าเป็นการยากกว่าแผลจะหายสนิท

แอนนีโมน (Sea Anemones) มีลักษณะคล้าย ๆ กับดอกทานตะวันขนาดใหญ่ ที่บานอยู่บริเวณกลุ่มหินปะการังในโซนร้อนโดยทั่วไป พบทั้งในด้านอ่าวไทยและฝั่งมหาสมุทรอินเดียบริเวณข้างเกาะโดยทั่วไป และนับว่าเป็นอันตรายต่อนักว่ายน้ำมากตามสถานที่ดังกล่าว

อาวุธที่มีพิษสำหรับสัตว์ประเภทมีปากที่ท้อง

พิษที่ทำความเจ็บปวด และอันตรายให้กับผิวหนังอันอ่อนนุ่มของผู้เคราะห์ร้ายก็คือเหล็กไน (Nematocysts) เหล็กไนของสัตว์พวกนี้จะอยู่ที่

หนวด (Tentactcle) ซึ่งแต่ละอันจะหุ้มห่ออยู่ในหลอดแคปซูลเรียกว่าเหยื่อชั้นนอก (Enidoblast) และตอนปลายของเหล็กในซึ่งอยู่ตามผิวนอกของหนวดนั้นมีลักษณะเช่นเดียวกับไกปืน (Trigger) และตอนโคนของเหล็กในนั้นจะมีสายและท่อน้ำพิษเช่นเดียวกันกับขดด้ายหลอดยุ่ง ๆ ขดอยู่ในกะเปาะแคปซูล และมีทางติดต่อกับต่อมน้ำพิษ (Venom) เมื่อมีสัตว์มากระทบกันไกปืนนี้ เหล็กในซึ่งอยู่ในกะเปาะเมื่อได้รับแรงกระทบก็จะปล่อยเหล็กในซึ่งมีน้ำพิษอยู่ด้วยเข้าสู่ร่างกายของมนุษย์หรือสัตว์ผู้เคราะห์ร้าย และเหล็กในที่กล่าวนี้มีขนาดเล็กมากไม่สามารถที่จะมองด้วยตาเปล่าได้นับเป็นจำนวนหมื่นหรือแสนเล่ม เมื่อทะลุผิวหนังเข้าไปเช่นนี้จึงรู้สึกเจ็บปวดทันที

อาการ

อาการที่เกิดจากพิษของสัตว์น้ำประเภทดังกล่าวนี้ ย่อมมีความรุนแรงแตกต่างกันไปสุดแท้แต่ละชนิดและอาการกระทบกระแทก สถานที่ถูกและบาดแผลที่ได้รับ ตลอดจนกระทั่งอาการต้านทานของผู้ประสพ ถ้าเป็นสถานเบาเช่นไปถูกจำพวกขนทะเล ซึ่งนับว่ามีพิษน้อยก็จะเกิดอาการคันธรรมดาชั่วครู่ก็หายไป สำหรับพวกขวดเขียวตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นนับว่ามีพิษรุนแรง จำพวกปะการังเขากวางแบนและพวกแอนนีโมนก็เช่นเดียวกัน สัตว์จำพวกนี้นับได้ว่ามีพิษมากที่สุดในจำพวนสัตว์ที่มีปากที่ท้องด้วยกันถ้ามีอาการรุนแรงอาจถึงแก่ความตายได้ภายในเวลาประมาณ 3–8 นาที

อาการที่ได้รับจากสัตว์พวกนี้มีทั้งอาาการ คัน ปวดแสบปวดร้อนไหม้เกรียมหรือบางครั้งก็ทำให้แน่น จุกเสียดที่ท้อง แม้ว่าจะโดนบริเวณอื่นของร่างกายเช่นแขนขาก็ตาม รู้สึกตะครั่นตะครอ เมื่อยบ้าง แผลจะเป็นรอยไหม้สุดแท้แต่สายตาจะพาดไปบริเวณใด หรือเป็นผื่นแดงทั่วทั้งบริเวณ

ที่โดน ส่วนมากเป็นบริเวณที่มีเนื้ออ่อน เช่น ขาอ่อน แขน หรือเนื้อที่เป็นส่วนอ่อนนั้นมักจะมีความผิดปกติมากกว่าบริเวณอื่น หรือบริเวณหน้านั้นจะรู้สึกเจ็บปวดมากเป็นพิเศษ บางครั้งทำให้มีไข้สูง คอหอยตีบ พูดลำบาก หรือชักจนกระทั่งหมดสติเพ้อเป็นต้น สำหรับผู้เคราะห์ร้ายที่ถูกสัตว์ที่มีพิษดังกล่าวอย่างจังและประเภทที่มีพิษรุนแรงแล้วมักจะ ตายในที่สุด

การปฐมพยาบาล

สำหรับอาการที่เกิดขึ้นจากการโดนสัตว์ทะเลพวกนี้ เรายังมีวิธีพยาบาลเพื่อในการถอนพิษร้ายอยู่ 3 ลักษณะด้วยกัน คือ ระงับความปวด ถอนพิษ และป้องกันช๊อค มอร์ฟีนหรือฝิ่นนั้น นับได้ว่าเป็นยาที่ช่วยระงับความเจ็บปวดได้ดีที่สุด ในหมู่ชาวประมงในสมัยก่อนผู้ที่โดนสัตว์ทะเลพวกนี้เข้ามักจะหันเข้าหาการสูบฝิ่นเพื่อประทังความเจ็บปวด การฉีดแคลเซี่ยมกรูโคเนท (Calcium gluconate)เข้าไปในกล้ามเนื้อของคนเจ็บนั้น จัดว่าเป็นการป้องกันการสบั่นซั้ม จำพวกแอมโมเนีย และแอลกอฮอล์ก็สามารถระงับความเจ็บปวดได้ดี และระงับการปวดแสบปวดร้อนได้ด้วย การช่วยการหายใจด้วยการให้อ๊อกซิเจนนั้นก็เป็นการพยาบาลที่ดีที่สุด แต่ถึงอย่างไรก็ดี ปัจจุบันยังไม่มียาที่ดีสำหรับป้องกันหรือเยียวยา เมื่อได้รับภัยจากสัตว์ทะเลเหล่านี้แล้ว สิ่งแรกที่สมควรดำเนินการก็คือการใช้พวกแอมโมเนีย หรือแอลกอ-ฮอล์ ถ้าไม่มีสิ่งเหล่านี้ ใช้น้ำฝนจากหลังคาที่เย็นนั้นทาหรือล้างบริเวณที่ถูกแล้วก็จะทำให้อาการทุเลาไปมาก หลังจากนั้นควรนำตัวผู้เคราะห์ร้ายส่งโรงพยาบาลหรือพาไปพบกับนายแพทย์เป็นการด่วนที่สุด เพื่อการพยาบาลที่ถูกต้องต่อไป

การป้องกัน

ข้อควรจำสำหรับผู้ที่ดำน้ำ นักว่ายน้ำ หรือผู้ที่ชอบเล่นน้ำในโอกาสวันสุดสัปดาห์ตามชายฝั่งทะเลโดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นฤดูร้อนหรือฤดูหนาว อันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตัวท่านมีอยู่ทุกโอกาส ในขณะที่น้ำทะเลมีความโปร่งแสงสูงนั้น ท่านอาจจะสังเกตการเคลื่อนไหวของสัตว์น้ำจำพวกแมงกระพรุน สาหร่ายได้เป็นอย่างดี ในโอกาสที่น้ำขุ่นนั้นโอกาสที่จะเห็นสัตว์น้ำนี้เป็นจำนวนน้อยมาก เพราะว่าสายหรือหนวดของสัตว์ทะเลเหล่านี้อาจจะมีความยาวตั้งแต่ 1 เมตรเศษขึ้นไปจนถึงประมาณ 20 เมตร ก็ได้เคยพบกัน ดังนั้นการเคลื่อนไหวในน้ำก็พยายามให้ห่างเจ้าพวกสัตว์ทะเลเหล่านี้ไว้ หรือเมื่อเห็นว่ามีสัตว์ทะเลเหล่านี้มากแล้วก็ขอให้ขึ้นจากน้ำเสีย และเลิกล้มความคิดเสียก่อนที่จะได้รับภัยนั้นเป็นการป้องกันที่ดีที่สุด การใช้เสื้อผ้าที่ห่มร่างกายหรืออวัยวะ เช่น แขน ขานั้น เป็นการป้องกันที่ดีที่สุดในโอกาสที่จะไม่ให้เหล็กในของสัตว์เหล่านี้แทงทะลุผ้าเข้ามาได้ สัตว์พวกนี้แม้จะถูกคลื่นซัดมาบนหาดทรายแล้วก็ตาม อย่าเข้าใจว่าพิษร้ายของมันจะสลายไป พิษของมนยังคงทรงอิทธิพลและสร้างความเจ็บปวดได้เหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลงชั่วขณะหนึ่ง ดังนั้นไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะให้สัตว์เหล่านี้ถูกตัวเราได้ เนื้อส่วนที่หนา เช่น ฝ่าเท้าหรือฝ่ามืออาจจะป้องกันการตำของเหล็กในได้บ้างในการต้องการจับสัตว์น้ำเพื่อการศึกษาควรใช้ปากคีบ

ในกรณีที่โดนสายของสัตว์เหล่านี้ที่มแทงหรือเกาะติดแน่นกับเนื้อของเรานั้น การปลดสายที่เกาะแน่นกับเนื้อของเรานั้น บางครั้งอาจจะทำได้ด้วยความยากลำบาก และสร้างคความเจ็บปวดให้ การใช้สาหร่ายทะเลพวกพืชหรือทรายชายหาด ถูบริเวณที่หนวดเกาะติดก็นับว่าเป็นการกระทำที่ดี ในกรณีเมื่อเล่นน้ำและได้รับภัยจากสัตว์ทะเลนี้แล้ว ขอให้รีบขึ้นจากน้ำทันที

เพราะพิษของมันอาจจะทำให้เป็นตะคิวหรือจมน้ำได้ในที่สุด นอกจากเครื่องยาที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนับได้ว่าเป็นยาที่พอจะสามารถหาได้ใกล้มือ หรือถ้าไม่มีจริง ๆ จำพวกสุราชนิดต่าง ๆ ซึ่งเป็นจำพวกแอลกอฮอล์อย่างหนึ่ง น้ำ-มันที่ใช้ทาเด็ก ทาบริเวณที่ถูก ก็จะสามารถระงับอาการบวมปวดได้เหมือนกัน แต่ถึงอย่างไรก็ดี ผู้ที่ต้องการไปเที่ยวชายทะเล ในการอาบน้ำบริเวณริมทะเลสมควรที่จะมียาประเภทดังกล่าวติดประจำตัวไปด้วย นับว่าเป็นการ-ป้องกันไว้ดีกว่าอย่างอื่น สถานที่พบสัตว์น้ำเหล่านี้มากนั้นมักจะเป็นฤดูร้อนต่อกับต้นฤดูฝนตามสถานที่ทั่วไป ทั้งในอ่าวไทยและฝั่งมหาสมุทรอินเดียบริเวณช่องแคบปีนังกับบัทเตอร์เวิทธ์นั้นเป็นแหล่งที่พบแมงกระพรุน หรือสาหร่ายที่มีพิษมากที่สุด แทบจะกล่าวได้ว่าบริเวณที่ชุกชุมแล้วในน้ำทะเล 1 ตารางเมตร อาจจะมีสัตว์จำพวกดังกล่าวประมาณ 2 ถึง 3 ตัว หรือมากกว่านั้น เมื่อมีกรณีเช่นนี้เกิดขึ้นแล้ว ก็ขอให้ขึ้นจากน้ำทันที เมื่อมีฝนหรือกระแสน้ำจืดไหลลงมานั้นสายของมันส่วนมากจะขาดและลอยไปตามกระแสน้ำซึ่งแม้ว่าสายของมันจะขาดแล้วก็ตาม มันยังคงมีพิษชั่วขณะหนึ่งจนกว่าจะบูดเน่าไป ดังนั้นข้อควรจำไม่ควรลงเล่นน้ำ ขณะที่หลังฝนตกในย่านที่พบว่ามีสาหร่ายชนิดที่เป็นพิษเป็นจำนวนมาก เพราะอาจจะเกิดอันตรายได้โดยง่ายจากสายที่ขาดหลุดลอยตามน้ำและเห็นได้ยากมาก

2.314 พวกเนื้ออ่อน (Molluscs)

จำพวกหอยเต้าปูน (Cone Shell) สัตว์น้ำประเภทเนื้ออ่อนนับได้ว่าเป็นภัยไม่น้อยต่อนักว่ายน้ำดำน้ำ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทด้วยกันคือ จำพวกหอยทรงกลม (Gastropod) จำพวกหอยเต้าปูนชนิดต่าง ๆ (Conus Sp.) กับจำพวกปลาหมึกยักษ์ซึ่มีฟันแหลมคมราวกับปลานกแก้ว มีพิษร้ายพอที่จะทำอันตรายให้กับชีวิตของเราได้

ประเภทหอยเต้าปูนนั้นจัดว่าเป็นหอยที่มีพิษต่อนักสะสม นักดำน้ำหรือนักว่ายน้ำเป็นอันมาก เพราะว่าหอยชนิดนี้มีสีสรรค์ที่สวยงามล่อตาล่อใจนักสะสมหอยนี้ให้ลูบคลำ และการสะสมหอยโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์จากความสวยงามของมันนี้แหละ เป็นเครื่องจูงใจให้มีการเสียชีวิตเกิดขึ้นมากรายด้วยกันแล้วในต่างประเทศ สำหรับประเทศของเรานั้น เนื่องด้วยอยู่โซนร้อนซึ่งมีหอยชนิดนี้อาศัยอยู่ด้วยเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้จึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง มีหอยเต้าปูนทั้งหมดในโลกและที่รู้จักกันประมาณ 400 ชนิด หอยชนิดนี้อาศัยอยู่ตามซอกโพรงหินปะการัง ตามข้างหิน แม้จนกระทั่งขุดอยู่ในพื้นทรายตามชายฝั่งทะเลโดยทั่วไป แต่ที่ทราบและเป็นพิษต่อชีวิตมีดังต่อไปนี้

หอยเต้าปูนชนิด Court Cone Conus aulicus Linnaeus มีตั้งแต่บริเวณหมู่เกาะฮาไวอิ ของสหรัฐไปจนถึงมหาสมุทรอินเดียในแถบโซนร้อน

หอยเต้าปูนชนิด Geographer Cone, Conus geopraphus Linnaeua มีตั้งแต่บริเวณหมู่เกาะฮาไวอิ ไบจนถึงอัฟริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณภูมิภาคอินโดแปซิพึก หรือเอเซียตะวันออกเฉียงใต้

หอยเต้าปูนมุกด์ (Marbled Cone Conus marmoreus Linnaeus) มีตั้งแต่ฮาไวอิจนถึงอาฟริกา

หอยเต้าปูนชนิด Striated Cone, Conus Striatus Linnaeus มีจากย่านอินโดแปซิพึกไปจนถึงบริเวณออสเตรเลีย

หอยเต้าปูนชนิด Textile Cone Conus textile Linnaeus มีจากหมู่เกาะฮาไวอิจนถึงทะเลแดง

หอยเต้าปูนทูลิป Tulip Cone, Conus tulipa Linnaeus มีจากเกาะฮาไวอิถึงทะเลแดง

เหล็กในและพิษของหอยเต้าปูน

พิษของหอยเต้าปูนนี้ ประกอบด้วยถุงน้ำพิษ (Venom bulb) ท่อน้ำพิษ (Venom duct) แผงฟัน (Radular sheeth) และฟัน (Radularteeth) จงอยปากและคอหอยนั้นจัดได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือย่อยอาหาร และในเวลาเดียวกันก็ใช้เป็นอาวุธในการทำร้ายสัตว์ต่าง ๆ ให้ถึงแก่ความตายได้ด้วยในเวลาเดียวกัน ถุงน้ำพิษนั้นซ่อนอยู่ในลำตัวของมัน กล่าวกันว่าก่อนที่จะลงมือทำร้ายผู้เคราะห์ร้ายนั้น มันจะต้องมีการเตรียมตัวเกี่ยวกับเรื่องนี้เหมือนกัน ฟันที่อยู่บนแผงนั้นจะเริ่มเปิดและขยายออกจากที่ซ่อนภายใต้ลำตัว และจะเริ่มทำงานเมื่อหอยนี้จับหรือเกาะเข้ากับเนื้อศัตรูอย่างแข็งแรงแล้ว และด้วยการอัดตัวของต่อมน้ำพิษพุ่งออกมาจากท่อตามฟัน เข้าสู่เนื้อของผู้เคราะห์ร้าย ฟันของมันมีลักษณะคล้ายกับลูกศรอาบยาพิษ จะแทงทะลุเข้าใต้ผิวหนังและทำอันตรายต่อศัตรู

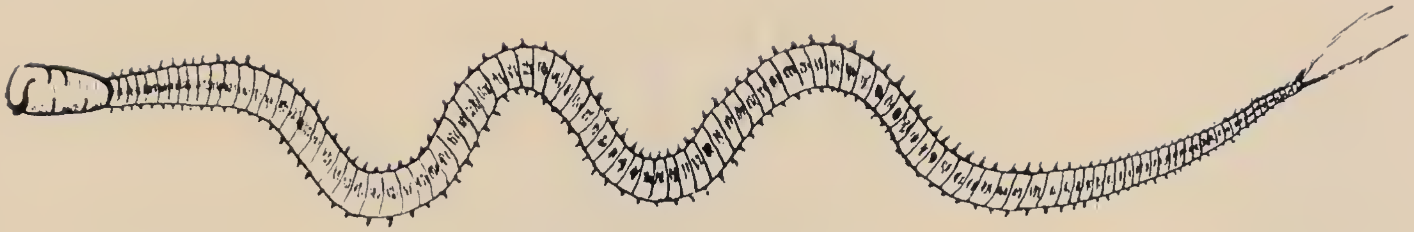
อาการที่เกิดขึ้นจากการทำร้ายของหอยเต้าปูนนี้ จะเกิดขึ้นหลังจากที่ถูกพิษซึ่งซ่อนอยู่ในฟันขบกัดเข้าไป บาดแผลที่ได้รับนั้น จะกลายเป็นผื่นแดง และเจ็บปวด การเจ็บปวดนี้จะแผ่สร้านไปอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะอย่างยิ่ง บริเวณปากและริมฝีปาก จะเกิดอาการชักกระตุกสำหรับผู้ที่ถูกพิษเป็นจำนวนมาก การหายใจที่ค่อนข้างจะขัดเข้าขั้นโคม่าและถึงแก่ชีวิตในที่สุด

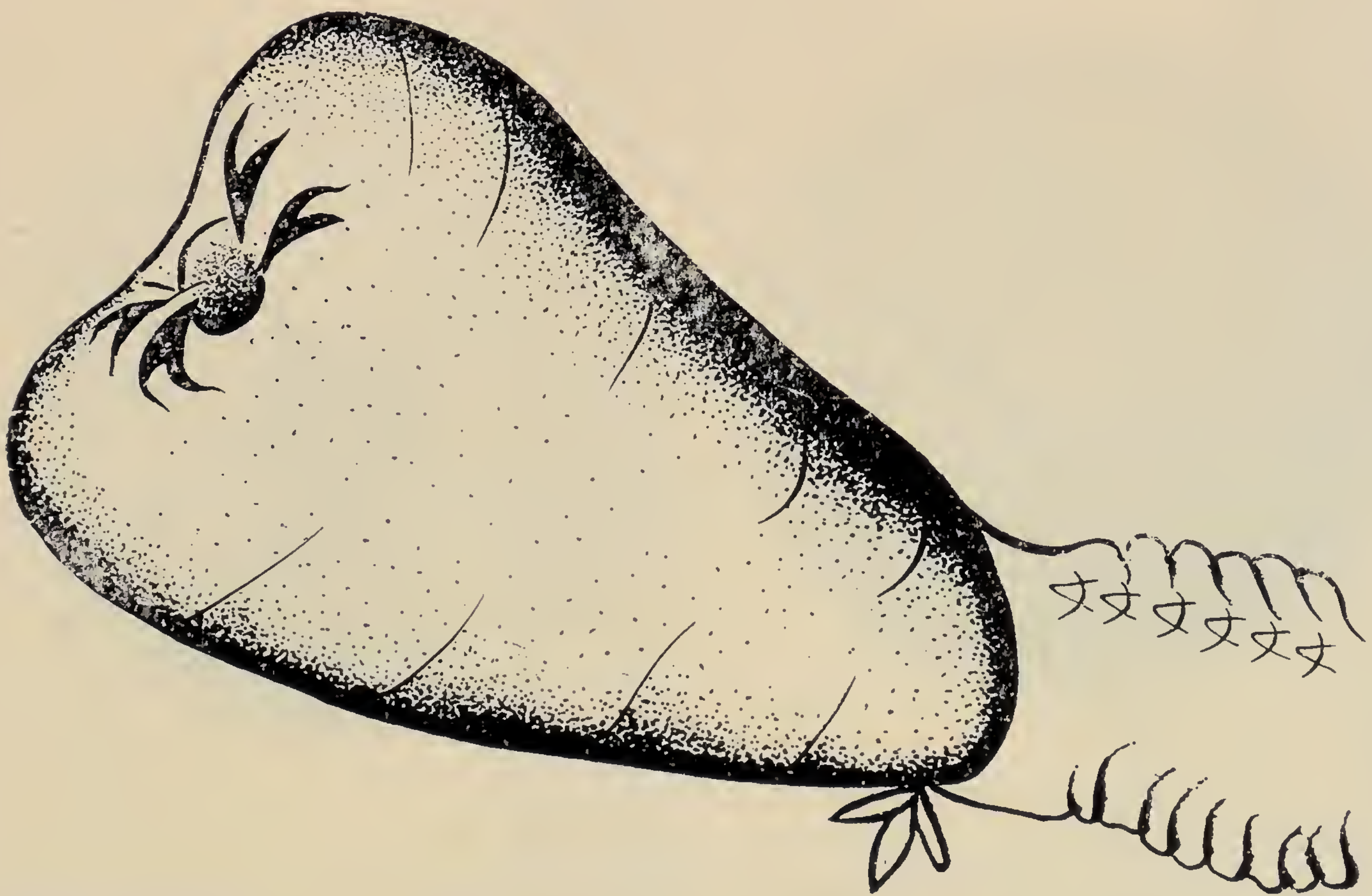
การพยาบาล

ไม่มีการพยาบาลที่แน่นอน การรักษาพิษของมันก็เช่นเดียวกันกับสัตว์ชนิดที่มีเงี่ยงตำ สำหรับการป้องกันนั้น เนื่องด้วยหอยเต้าปูนนี้จะสำแดงพิษได้ก็อยู่ในลักษณะที่มีชีวิตอยู่เท่านั้น เปลือกหอยที่ตายแล้วไม่สามารถที่จะทำอันตรายเราได้ และอีกประการหนึ่งการทำร้ายเราได้ก็ต่อเมื่อ

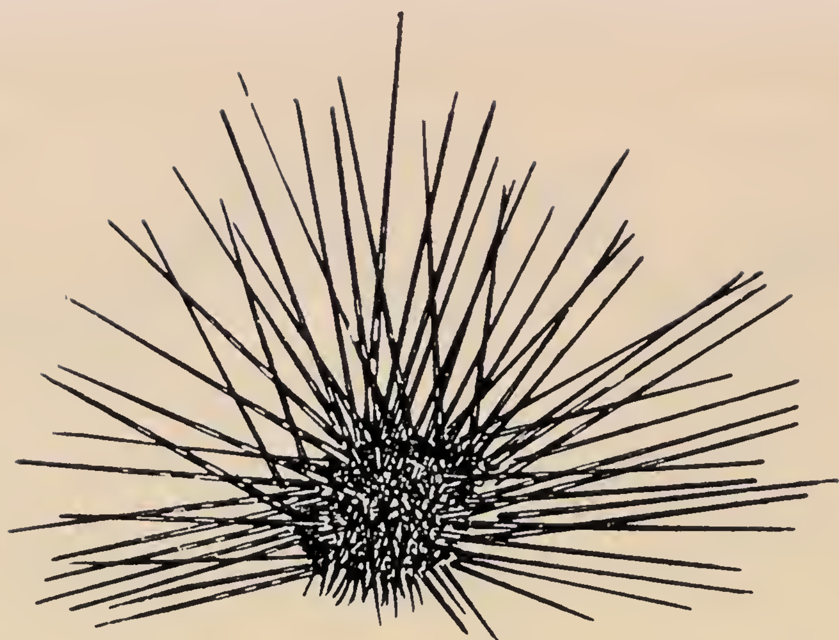
มันได้จับหรือเกาะอย่างแข็งแรงบนอวัยวะส่วนหนึ่งส่วนใดของเราแล้ว จึงจะเริ่มลงมือทำร้ายได้ ดังนั้นจะเห็นว่ามันต้องมีการเตรียมการที่ค่อนข้างเชื่องช้ามาก ไม่เป็นการบังควรอย่างยิ่งที่จะใช้มือเปล่าจับหอยเต้าปูนที่ยังมีชีวิตอยู่ทางด้านส่วนล่างของลำตัวหรือส่วนปาก สมควรที่จะจับส่วนหลังที่เป็นเปลือกแข็งของมัน เมื่อจับแล้วไม่เป็นการควรอย่างยิ่งที่จะวางตัวของมันลงบนอวัยวะส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกายเรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามสถานที่อ่อน เช่น ขา แขน ขาอ่อน เป็นต้น แม้แต่การว่ายน้ำดำน้ำไปตามสถานที่มีหอยชนิดนั้นอยู่ก็ให้ความระมัดระวังเกี่ยวกับเรื่องนี้แล้วภัยที่จะได้รับก็เป็นอันว่าหมดไป ข้อควรจำอีกอย่างหนึ่งก็คือ ความสวยงามของมันอาจจะเป็นเครื่องกระตุ้นให้เราลืมนึกถึงอันตรายที่จะได้รับ ขนาดของมันนั้นมีความยาวตั้งแต่ประมาณ 2 ซม. ถึง 20 หรือ 30 ซม. มีสีสรรค์เป็นสีเหลือง น้ำตาลดำลาย เหล่านี้เป็นต้น

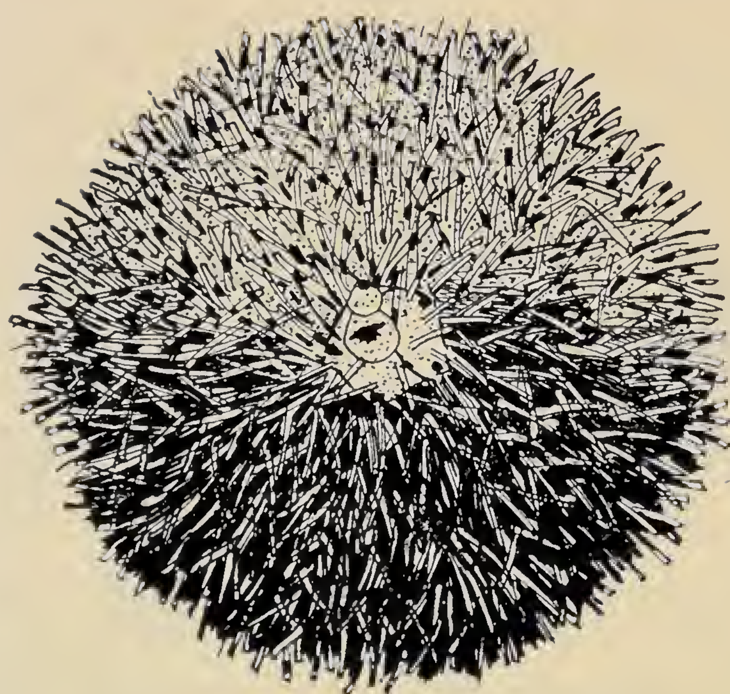
ประเภทปลาหมึกยักษ์ อาจจะมีผู้ไม่เข้าใจว่าสัตว์ทะเลที่เราอาจจะใช้มันเป็นอาหารได้อย่างง่ายดายและมีลำตัวที่อ่อนนุ่มเช่นนี้จะกลายเป็นสิ่งที่มีพิษอาจทำอันตรายกับชีวิตของเราได้ ปลาหมึกมีอยู่ด้วยกันหลายประเภทสำหรับชีวิตที่ได้รับรายงานว่าเป็นพิษคือ พวกปลาหมึกสาย ปลาหมึกยักษ์ (Octopus) สัตว์เหล่านี้รวมทั้งพวก Nautilus ด้วยเหมือนกัน มีลักษณะตอนหัวใหญ่ ตาโต เคลื่อนที่ได้อย่างรวดเร็วเมื่อมันอยู่ในน้ำ และค่อนข้างเชื่องช้าเมื่ออยู่บนบก อาศัยอยู่บนบก อาศัยอยู่ตามพื้นท้องทะเลซึ่งเป็นโคลน โคลนปนทราย หินโดยทั่วไป ตัวขนาดใหญ่ที่สุด มีความยาวถึง 8 เมตร หรือบางครั้งอาจจะใหญ่กว่านั้น เป็นสัตว์ทะเลที่มีพิษเล็กน้อย แต่ถึงอย่างไรก็ตามถ้าจับอย่างไม่ระมัดระวังแล้วก็อาจถึงตายได้เหมือนกัน

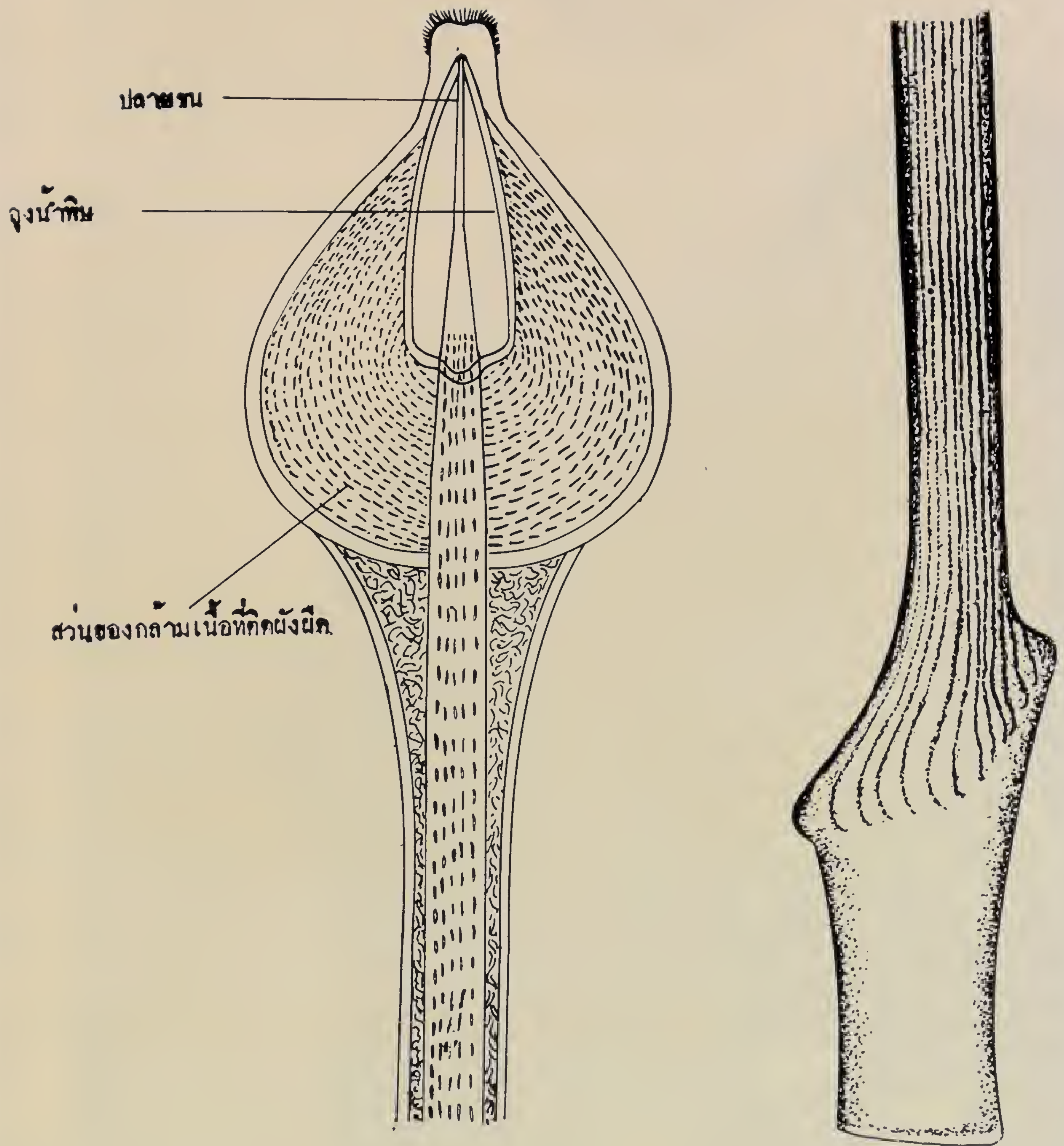
ภาพบน แสดงภาพของหนอนตัวบ๊อง Bloodworm (Cycera dibranchiata Ehlers) ส่วนภาพล่างนั้นแสดงส่วนของหัวได้ขยายแล้ว

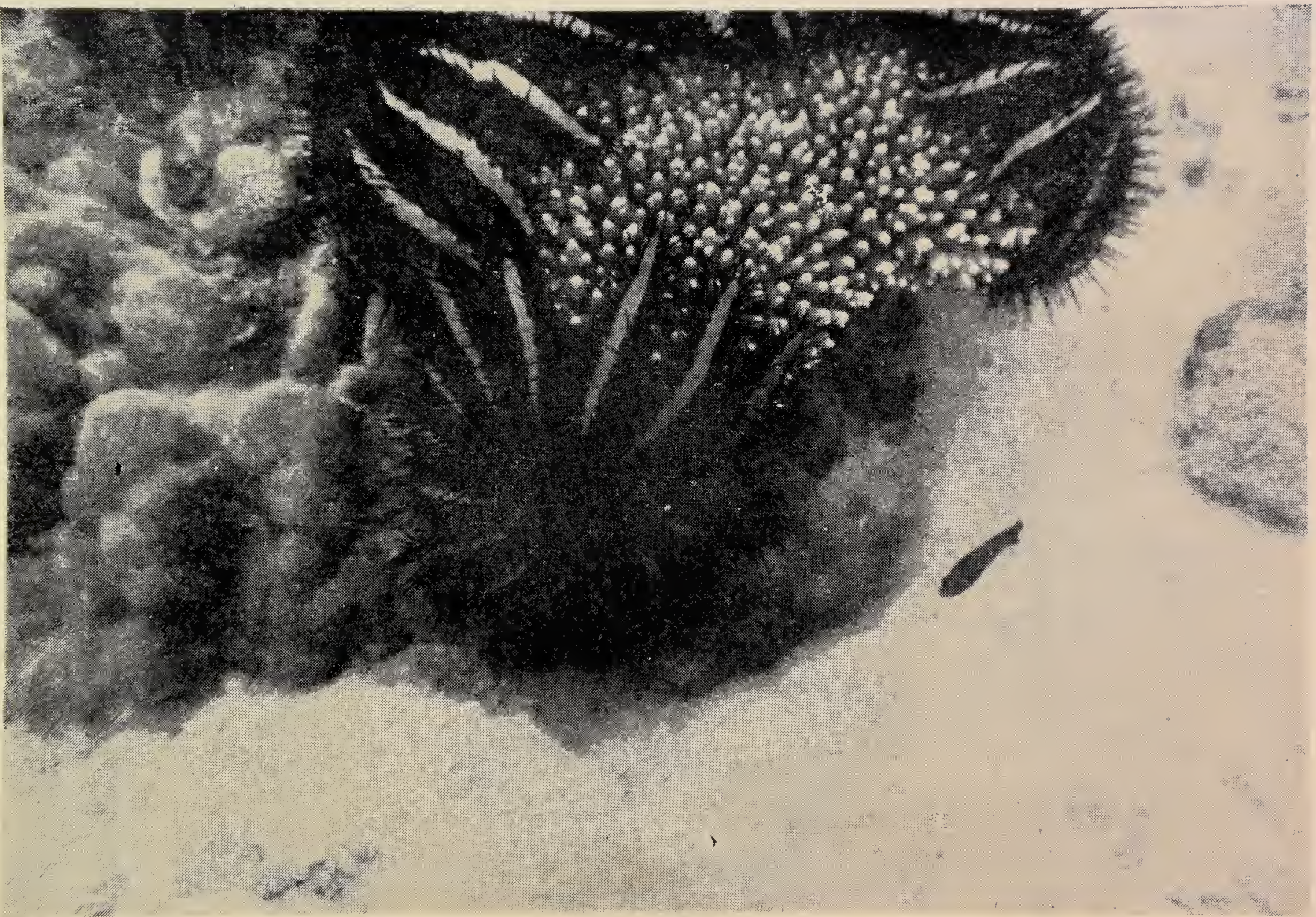

ภาพบน ภาพหอยเม่นชนิดขนยาว (Long spined sea urchin Diadema setosum Leske) ที่ชุกชุมในประเทศไทยตามหินปะการังโดยทั่วไป ส่วนภาพล่างซ้ายนั้นเป็นภาพของหอยเม่นชนิด (Toxopneustes elegans Dorderlein) และภาพขวานั้นเป็น Asthenosoma ijimai Toshiwara

ภาพของขนเม่นทะเลซึ่งมีน้ำพิษอยู่ด้วยของหอยเม่นชนิด Asthenosoma ijimai

ปลาดาวหนาม (Spiny star) ที่มีหนามแข็งและสามารถสร้างความเจ็บปวดให้กับผู้เคราะห์ร้ายได้เมื่อไปเหยียบมันเข้า พบมากบริเวณเกาะอาดัง เกาะสุรินทร์ เกาะกค เกาะเต่า

พิษของปลาหมึกยักษ์

ประกอบไปด้วยส่วนประกอบภายใน ลักษณะภายนอกนั้น ประกอบไปด้วยปากที่มีพื้นดำคมเหมือนกับนกแก้ว และมีหลอดเชื่อมติดต่อกันต่อมน้ำพิษภายในคอหอย อาการที่ถูกพิษของปลาหมึกยักษ์นั้นจะปรากฏเป็นรอยเขี้ยว 2 หย่อม ตามรอยเขี้ยมของมันมีอาการเจ็บปวด ปวดแสบปวดร้อนราวกับถูกไฟไหม้ จะมีอาการบวมเป็นผื่นแดง ปรากฏการณ์เช่นนี้เคยได้รับรายงานว่านักว่ายน้ำชาวออสเตรเลียถูกปลาหมึกยักษ์ขนาดเล็กซึ่งเมื่อยืดออกไปทั้งหนวดของมันจะมีความยาวเพียง 20 ซม. ให้มันต่ายไปตามแขน หลังไหล่ที่เปลือยเพราะเข้าใจว่าสัตว์น้อย ๆ นี้คงไม่มีพิษสง เมื่อสักครู่ระหว่างที่มันต่ายไปมาอยู่นั้นมันก็ฝังเขี้ยวของมันเข้าที่หลังนักดำน้ำผู้นั้น หลังจากถูกกัดเพียงเล็กน้อย เขาจะเกิดอาการเมื่อย ริมฝีปากสั่น เมื่อขึ้นมาบนชายหาดทรายบริเวณที่เขาลงเล่นน้ำได้เพียงไม่กี่ก้าวก็ล้มลง เพราะไม่สามารถที่จะควบคุมระบบกล้ามเนื้อไว้ได้ ต้องนำส่งโรงพยาบาลเป็นการด่วน ดังนั้นผู้ที่ไปพบสัตว์เล็ก ๆ ที่น่ารักเช่นนี้เข้า ไม่สมควรจับมันวางลงบนผิวหนังอันเปลือยเปล่าของเรา

2.315 พวกหนอนตัวปล้อง (Segmented worms)

พวกหนอนตัวปล้อง (Annelids) นี้ เป็นสัตว์ที่อาศัยอยู่ตามรูตามพื้นท้องทะเลโดยทั่วไป หรือบางครั้งอาจจะอาศัยอยู่ตามสถานที่รก ๆ เสาไม้ ฯลฯ หรือหินปะการัง มีลำตัวที่ค่อนข้างยาวเมื่อมองครั้งแรกจะเห็นเป็นไส้เดือนบนบก บางชนิดจะมีขน (Setae) ออกมาจากปล้องที่ต่อกันเป็นจำนวนมาก ภัยจากขนนี้จะทำให้ปวดแสบปวดร้อนจากการโดนมันเข้า โดยเฉพาะส่วนของเนื้อที่อ่อนทั่วไปของเรา จัดว่าเป็นภัยอย่างหนึ่งสำหรับนัก

ว่ายน้ำหรือดำน้ำ อาวุธที่ใช้ทำร้ายคนก็มีสองลักษณะ คือ มีพื้นสำหรับขบ หรือมีขนสำหรับแทง

พวกหนอนเลือด (Bleodworm, Clycera dibranchiata pallas)

มีรูปร่างยาว ลำตัวปล้อง ๆ หัวมีลักษณาคล้ายผลมะม่วงหิม-พานต์ มีกรามที่เป็นพิษ (Biting jaws) ใช้เป็นอาวุธในการทำร้ายอยู่ในปาก

พวกบุ้งทะเล (Bristleworm Eurythoe complanata pallas) ลักษณะตัวแบนรีและรอบ ๆ ตัวมีขนรอบ ๆ ขนาดยาว ขนนี้ถูกเข้าจะปวดแสบปวดร้อนคัน ตามปกติจะอาศัยอยู่ในรูตามสถานที่เป็นโคลน จะขึ้นมาลอยไปตามกระแสน้ำ

เป็นพวกที่อาศัยอยู่ตามทะเลในโซนร้อนโดยทั่วไป ก่อนที่จะมีคลื่นลมจัดนั้น จะปรากฏว่าสัตว์พวกนี้จะลอยตามน้ำมาเป็นจำนวนมาก อันเป็นการเตือนอย่างหนึ่งว่า จะเกิดมีพายุหรือลมจัดภายในสองหรือสามวันข้างหน้าอันเป็นลางให้สำหรับชาวประมง มีทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ จากประมาณ 4 ซม. ถึงประมาณ 20 ซม. ขนที่เป็นอันตรายนั้นมีอยู่รอบ ๆ ตัวคล้ายกับขนเม่นบนบก แต่มีขนาดสั้นและเล็กกว่า จำนวนมากกว่า รอบตัวที่เป็นปล้องที่ติดต่อกันของส่วนลำตัว ขนที่กล่าวนี้มีลักษณะคล้ายกับแปรงสีฟันมากที่สุด คือ เป็นกระจุก ลำตัวมีสีแดงหรือสีแดงเรื่อ ๆ

อาการจากพิษ

กรามของหนอนชนิดนี้เมื่อกัดเข้าไปในเนื้ออ่อนของเราแล้วก็จะทำให้เกิดอาการเจ็บปวดเหมือนกับถูกผึ้งต่อย ลักษณะของแผลที่ถูกทำร้ายมีรูปเป็นวงกลมเหมือนรูปไข่ มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมรณ 5 มิลิเมตร และตรงกลางนั้นมีรอยเป็นแว่นสีแดงเรื่อ ๆ ปรากฏอยู่อย่างชัดเจน รอบ ๆ แผลนั้นจะบวมขึ้นมาตามระยะเวลาที่ผ่านไป จะมีความรู้สึกว่ามีความร้อนบริเวณ

แผลนั้น พร้อมทั้งอาการเจ็บแปลบ ๆ อาการนี้จะแสดงอยู่ประมาณ 1 หรือ 2 วัน หรือหลาย ๆ วันถ้ารุนแรง

การรักษา ไม่มียาพิเศษเพื่อในการรักษาพิษที่เกิดจากการทำร้ายของสัตว์น้ำชนิดนี้โดยเฉพาะ ก่อนอื่นควรใช้ปากคีบถอนขนที่ตำถูกเนื้อเราออกให้หมด แล้วทำความสะอาดด้วยแอมโมเนียหรือแอลกอฮอล์เช่นเดียวกันกับแผลที่ถูกเงี่ยงปลาตำก็ได้

การป้องกัน ไม่สมควรที่จะจับสัตว์น้ำทะเลชนิดนี้ด้วยมือเปล่า ควรจะใช้ถุงมือที่เป็นยางมากกว่าถุงมือที่เป็นผ้า ในการที่มีความจำเป็นจะต้องจับมันพลิกไปมาเพื่อในการศึกษา และสมควรระมัดระวังในการเล่นน้ำทะเลอย่าให้ถูกตัวมันได้ ดังนั้น การเล่นน้ำสมควรใช้เสื้ออาบน้ำจะเป็นการป้องกันที่ดี

2.316 พวกเอไคโนเดิม (Echinoderms)

สัตว์ทะเลชนิดหนึ่งที่จัดว่าเป็นภัยเสมอ ๆ ต่อนักดำน้ำและว่ายน้ำเพื่อชมความสวยงามของปะการัง ก็คือจำพวกหอยเม่น (Sea Urchin) ชนิดต่าง ๆ ที่มีอยู่ชุกชุมในโซนร้อนโดยทั่วไปตามบริเวณสถานที่รก ๆ เช่น ซากโป๊ะ เสาสพาน หินปะการัง ตามข้างเกาะในแง่ซอกโพรงโดยทั่วไป หอยเม่นที่กล่าวนี้มีอยู่ด้วยกันหลายสิบชนิดและมีชื่อต่างกัน บางชนิดก็ใช้เป็นอาหารได้อย่างดี บางชนิดก็ทำอันตรายคนให้เจ็บปวด ดังมีรายชื่อที่จัดว่าเป็นอันตรายสำหรับนักดำน้ำในย่านทะเลของเราดังต่อไปนี้

หอยเม่นชนิดขนยาว (Long-spined or Black Urchin Diadema setosum Leske) หอยเม่นชนิดนี้มีมากที่สุดในย่านทะเลโซนร้อนโดยทั่วไป ตั้งแต่บริเวณหมู่เกาะฮาไวอิ จนถึงอาฟริกา และโดยเฉพาะในย่านอินโด-แปซิฟิก รวมทั้งประเทศไทย พบมากทั้งฝั่งตะวันออกและตก เช่นเกาะสีชัง

เกาะคราม เกาะจาน และเกาะเต่า เกาะกระ ฯลฯ หอยเม่นชนิดนี้มีหนาม หรือขนแข็งแต่เปลาะยาวกว่าลำตัวของมันมาก ประมาณ 30 ซม. หรือมากกว่านั้น และมันใช้ขนนี้ทำร้ายให้เป็นอันตรายได้ส่วนหอยเม่นชนิดอื่นนั้นก็มักจะมีตามโป๊ะโดยทั่วไปและมักจะมีจำนวนน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับชนิดที่กล่าวมาแล้ว

น้ำพิษของหอยเม่นเข้าใจว่าอยู่ในท่อของหนามที่แหลมคมเหมือนเข็ม แต่มีลักษณะเปราะและหักง่ายมากที่สุด ส่วนอีกอย่างหนึ่งนั้นอยู่ที่ เปดิก-เซลลารี (Pedicellariae) ซึ่งอยู่ในระหว่างหนามแหลมของมันนั้นเองลักษณะคล้ายกับเกษรของดอกไม้

หนามของหอยเม่น (Spine) หนามของหอยเม่นนั้น ไม่เหมือนกันสุดแท้แต่ชนิด ส่วนมากมีลักษณะเรียวแหลม เช่นเดียวกับเข็มเย็บผ้า แต่ยาวกว่าและเปราะกว่า จะหักฝั่งอยู่โดยง่ายเมื่อกระทบหรือแทงสิ่งหนึ่งสิ่งใดเข้า บางชนิดจะเป็นการยากในการที่จะบ่งเอาหนามนั้นออกจากบริเวณที่ถูกตำและบางชนิดก็มีน้ำพิษฝั่งอยู่ในเข็มหรือหนามนั้นด้วย

อาการ เมื่อถูกหนามแหลมของหอยแม่นตำเข้าไปนั้นจะมีอาการเจ็บแปลบเหมือนกับถูกเข็มฉีดยาหรือเข็มเย็บผ้าตำเข้าไป แต่เนื่องจากการตำนั้นมิได้ตำเพียงอันเดียวเหมือนกับเข็มฉีดยา การตำจะต้องเกิดขึ้นในเวลาเดียวกันเป็นจำนวนสิบ ๆ อัน ดังนั้นรอยที่ถูกตำจึงแดง และบวมแข็งไปทั่วบริเวณอย่างรวดเร็ว และกล่าวได้ว่าหนามทุกอันที่ตำเข้าไปนั้นจะหกคาทั้งสิ้นไม่สามารถที่จะถอนออกได้เหมือนเข็มฉีดยา และบางครั้งจะเกิดอาการชาไปหมดทั่วบริเวณ เพราะความรุนแรงบริเวณที่ถูกตำ จะเห็นหนามของมันหักคาเป็นจุดดำ ๆ ทั่วไป และจะหมดความรู้สึกไปถ้าร้ายแรง ส่วนการที่ถูก

พวกเปดิกเซลลารีตำนั้นจะมีอาการมากกว่า จะมีอาการชักกระตุก และพูดไม่ได้ และอาจถึงตายได้ ถ้าผู้เคราะห์ร้ายเกิดอาการช๊อค ถ้าถูกตำเพียงเล็กน้อยหลังจากการตำแล้วประมาณ 15 ถึง 20 นาที อาการเจ็บปวดดังกล่าวจะค่อย ๆ หายไป แม้ว่าอาการเจ็บปวดจะหายไปก็ตามอาการชายังคงอยู่ต่อไปประมาณ 6 ชั่วโมงหรือมากกว่านั้น

การปฐมพยาบาล ในฐานะที่พิษจากหอยแม่นี้ก็เป็นสิ่งที่น่ากลัวเหมือนกันและอาจถึงแก่ชีวิตได้ถ้ารู้เท่าไม่ถึงการณ์ การปฐมพยาบาลก็ควรกระทำเช่นเดียวกันกับการถูกสัตว์ทะเลมีพิษอื่นต่อยเอา แต่ถ้าสามารถเอาเปดิกเซลลารีออกได้ก็สมควรกระทำ แต่ส่วนมากมักจะนำออกลำบากเพราะหนามทุกอันเมื่อตำเข้าไปแล้วจะหักคา เคราะห์ดีอย่างหนึ่งเมื่อหนามของมันตำเข้าไปในเนื้อของเราแล้วภายในระยะเวลาประมาณ 24 ถึง 28 ชั่วโมงมักสลายตัวไป และจะปรากฏเนื้อที่บริเวณนั้นกลายเป็นสีม่วง เพราะสีของหนามมันละลายอยู่ในเนื้อของเรา ถึงอย่างไรก็ดีการดำเนินการดังกล่าวต่อไปนี้นั้นสมควรที่จะกระทำ กล่าวคือใช้ของแข็งทุบบริเวณที่ถูกตำให้นานเท่าที่เราจะสามารถทนความเจ็บปวดได้เพื่อในการเร่งให้ขนซึ่งเปราะเหล่านั้นหักเร็วและละเอียดยิ่งขึ้น ช่วยในการชาให้น้อยลงหายเร็วที่สุด หลังจากการใช้ของแข็งทุบเป็นการเรียบร้อยแล้ว ใช้แอมโมเนียหรือแอลกอฮอล์ทาบริเวณบาดแผลนั้นจะทำให้อาการปวดหายไปเร็วมาก ถ้าไม่สามารถที่จะจัดหาเครื่องยาดังกล่าวได้ การใช้ปัสสาวะของผู้ถูกตำขณะอุ่น ๆ รดบริเวณแผลของผู้เคราะห์ร้ายก็จะเป็นการรักษาที่ดีที่สุด

การป้องกัน เนื่องด้วยเราทราบแล้วว่า หอยเม่นดังกล่าวนี้จะอาศัยอยู่ตามโพรง ซอกหินปะการัง ดังนั้นการเคลื่อนไหวไปตามสถานที่เหล่านี้สมควรที่จะได้รับการระมัดระวังเป็นพิเศษ ไม่สมควรที่จะเข้าไปใกล้มัน

บางครั้งเราจะเห็นมันอาศัยเป็นกลุ่ม เป็นจำนวนหลายร้อยตัวภายใต้น้ำสีครามเข้ม ตัวของมันมีสีม่วงปนดำและมีตาสีม่วงที่งามมากขนอันแหลมของมันจะขยับอยู่ไปมาตลอดเวลาพร้อมทั้งพยายามเคลื่อนขยับตัวของมันเข้าหาผู้เคราะห์ร้าย เพื่อจะฝากหนามอันแหลมของมันให้กับเรา สมควรหลีกเลี่ยงไป ไม่สมควรที่จะใช้มือเปล่าจับตัวของมันนอกเสียจากใช้ปากคีบขนาดยาว ในการเดินขึ้นหาดทรายในกรณีที่เรือเล็ก ไม่สามารถที่จะเข้าเทียบหาดได้นั้นนับว่าเป็นอันตรายยิ่ง ไม่สมควรที่จะย่ำลงบนสิ่งที่ดำ ๆ เป็นพืดเพราะนั่นคือกลุ่มหอยเม่น การใช้รองเท้ายางสวมในการขึ้นบกก็ไม่สามารถจะป้องกันได้เพราะหนามอันแหลมของมันสามารถตำทะลุขึ้นมาได้อย่างง่ายดาย การระมัดระวังในการเดินท่องน้ำตามข้างเกาะนั้นเป็นเรื่องที่สมควรกระทำอย่างยิ่ง ภัยที่เกิดขึ้นทั่วไปนั้นมักจะเกิดกับกรณีเช่นนี้มากที่สุดเพราะเมื่อเราเหยียบลงไปบนกลุ่มของมันแล้วความเจ็บปวดอาจจะทำให้เราเสียหลักและล้มลงไปทับบนกลุ่มของมัน เป็นการเจ็บปวดและอาจถึงแก่ชีวิตได้ในกรณีเช่นนี้มักเกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว

ปลาดาวหนาม เป็นสัตว์ที่จัดอยู่ในจำพวกหอยแม่นด้วยเหมือนกันแต่เป็นปลาดาวและสำหรับชนิดนี้ผิดแผกไปจากปลาดาวธรรมดาที่ว่ารอบๆ ของตัวมันนั้นมีหนามแหลมรอบ ๆ ไปหมด เรียกว่าปลาดาวหนาม Spiny star (Acanthaster plancy Linne) ซึ่งปกติมักจะชอบอาศัยอยู่ตามบริเวณสถานที่ข้างเกาะตามท้องทะเลที่เป็นหินทรายโดยทั่วไปเป็นจำนวนมากและเป็นกลุ่ม-ก้อน บางครั้งก็มีสีน้ำเงินอมฟ้าและบางตัวมีสีออกไปทางแดงส้มเป็นต้นหนามบนหลังของมันนั้นมีเป็นจำนวนมาก เมื่อตำเข้าไปแล้วจะรู้สึกปวด

เจ็บแปลบ ๆ แต่ถึงอย่างไรก็ดีการตำของมันนั้นไม่มีพิษภายหลัง หลังจากใช้แอมโมเนียหรือแอลกอฮอล์ชะโลมบริเวณบาดแผลที่ถูกตำมันก็ค่อย ๆ หายไปในที่สุด ส่วนมากมักจะอาศัยอยู่ตามสถานที่ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นการเคลื่อนไหวในบริเวณดังกล่าวแล้ว ก็จะนับว่าเป็นการป้องกันอันตรายได้อย่างดีที่สุด เท่าที่พบในปัจจุบันที่เกาะรังจังหวัดตราด เกาะเต่าจังหวัดสุราษฎรธานี ที่เกาะสุรินทร์จังหวัดพังงา ที่เกาะราชาใหญ่จังหวัดภูเก็ตและที่เกาะบูโล้น (บริเวณเกาะอาดังหรือเกาะหินงาม) ในท้องที่ของจังหวัดสตูลนั้นมีจำนวนมากที่สุด สมควรได้ให้ความระมัดระวังในการเคลื่อนไหวใกล้กับสัตว์ชนิดนี้ ถ้ามีความจำเป็นที่ต้องการจับมันเพื่อในการศึกษา ถ้าไม่มีเครื่องมือก็ให้หักหินเขากวางในบริเวณที่มันอาศัย และค่อนข้างเปราะงัดตัวมันขึ้นมาจากน้ำได้สะดวกกว่าการใช้มือจับถูกตัวมัน เพราะหนามอันแหลมและแข็งของมันจะตำทำให้ได้รับความเจ็บปวด

2.32 สัตว์ทะเลประเภทที่มีกระดูกสันหลัง (Vertebrates)

นอกเหนือไปจากสัตว์ทะเลที่ไม่มีกระดูกสันหลัง ก็มีสัตว์ทะเลประเภทที่มีกระดูกสันหลังเป็นโครงสร้างที่มีเงี่ยงพิษที่สามารถต่อยหรือตำยักเอาทำให้เกิดอันตรายขึ้นอยู่เสมอ ส่วนมากมักจะเป็นปลาหรือสัตว์น้ำอื่นที่มีกระดูกสันหลัง ประเภทที่มีเงี่ยงเป็นอาวุธที่ค่อนข้างจะคมแหลม กับมีต่อมน้ำพิษอยู่ติดกับเงี่ยงนั้น เมื่อเงี่ยงแทงเข้าไปในเนื้อน้ำพิษก็จะไหลออกมา เงี่ยงของสัตว์เหล่านี้อาจจะอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ ของสัตว์น้ำไม่แน่นอนไปได้ บางชนิดอาจจะอยู่ที่หลัง บางชนิดอาจจะอยู่ที่หางเป็นต้นหรือบางชนิดอาจจะเป็นกระดูกที่ข้างแก้ม เหนือข้างลำตัวที่มีพิษก็เป็นได้มีชนิดต่าง ๆ กันมากเป็นประเภทดังต่อไปนี้ (ส่วนมากจะเป็นพวกปลามากกว่าอย่างอื่น)

2.321 พวกปลาฉลาม (Horned or Spiny Sharks)

ปกติฉลามทั่ว ๆ ไปอาจจะเป็นอันตรายเพราะการกัดหรืองับทำให้เกิดบาดแผลขึ้น แต่สำหรับปลาฉลามหนาม (Spiny Dogfish, Syualus acanthias Linnaeus) ซึ่งมีอยู่ด้วยกันหลายชนิด มีเงี่ยงอยู่ที่ครีบหลังและข้างตัว แต่มีชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นอันตรายในการยักหรือแทงคนนั้น คือปลาฉลามหมา (Dogfish) เป็นปลาที่อาศัยในมหาสมุทรแอตแลกติคและมักจะชอบอาศัยในอ่าวบึดซึ่งมีกำบังตามธรรมชาติ เป็นปลาที่ชอบทำอันตรายคนได้ เคลื่อนไหวที่ค่อนข้างจะเชื่องช้า เงี่ยงที่สามารถทำอันตรายคนนั้นอยู่ตอนครีบหลังที่ 1 จำนวน 1 อัน และครีบหลังที่ 2 อีก 1 อัน รวม 2 อัน ต่อมน้ำพิษนั้นอยู่ตอนบนของร่องเงี่ยงของมันเอง เมื่อเกิดการแทงคนเข้าแล้ว ต่อมพิษก็จะถูกทำลายโดยแรงกดดันและน้ำพิษก็จะไหลเข้าสู่ร่างกายของผู้เคราะห์ร้ายตามบาดแผลอาการของคนที่ถูกพิษจากปลานั้น เมื่อถูกตำเข้าก็จะรู้สึกเจ็บแปลบและอาการเจ็บนี้จะยังคงเป็นอยู่ติดต่อกันไปเป็นระยะเวลาหลายชั่วโมงติดตามมาด้วยการบวมอูม วงรอบ ๆ บาดแผลมีสีแดง การอักเสบจากบาดแผลนั้นจะติดต่อกันเป็นระยะเวลาหลาย ๆ วัน การรักษาก็เช่นเดียวกันกับเมื่อถูกปลามีเงี่ยงพิษชนิดอื่นโดยทั่วไป อันตรายที่เกิดจากพิษของมันนั้นก็เพราะการถูกเงี่ยงพิษจำนวน 2 อันที่อยู่ส่วนบนของหลังดังนั้นเมื่อมีความจำเป็นที่ต้องปลดปลาฉลามที่มีเงี่ยงบนหลังออกจากที่มันติดอวนแล้วก็ขอให้ระมัดระวังให้ดี

2.322 พวกปลากะเบน (Stingrays)

พวกปลากะเบนนั้น นับว่ามีชุกชุมในน่านน้ำของไทยเราทั้งในฝั่งมหาสมุทรอินเดียและในฝั่งอ่าวไทย พบมากบริเวณริมฝั่งทะเลและแม้จนกระทั่งในท้องทะเลลึก มันมักจะเข้ามาอาศัยกบดานอยู่ในท้องที่ริมฝั่ง

โดยทั่วไปสถานที่เป็นโคลน โคลนปนทราย หรือทราย เมื่อเวลาน้ำขึ้น ดังนั้นเมื่อเราเดินทางไปตามหาดทรายริมทะเล ตามสถานที่เหล่านี้จะเห็นเป็นแอ่ง ๆ กลม ๆ อยู่โดยทั่วไป นั่นคือร่องรอยการเข้ามาอาศัยเมื่อเวลาน้ำขึ้นของปลากะเบนชนิดต่าง ๆ นับว่าเป็นภัยมากสำหรับผู้ที่ชอบว่ายน้ำตามสถานที่ตื้นโดยทั่วไป เป็นสัตว์ทะเลที่มีเงี่ยงที่น่ากลัวและมีพิษอยู่ตอนหางของมันเพื่อในการทำร้าย ปีหนึ่ง ๆ มีผู้เคราะห์ร้ายจากพิษของปลากะเบนมีเป็นจำนวนมากรายด้วยกันทั้งในประเทศเราและต่างประเทศ ชนิดของปลากะเบนนั้นเมื่อแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ แล้วจะเห็นว่ามีดังต่อไปนี้คือ

พวกกะเบนธง (Stingrays or Whiprays, Dasyatis dipterrurus) ตัวกลมใหญ่ ขนาดยาวของปีกกางประมาณ 50 ซม. หรือ 1 เมตรเศษ หางยาวเรียว พื้นตอนหลังเป็นสีดำปนเทาเข้ม มีเงี่ยงอยู่ที่หางจำนวน 2 อัน และหางนั้นตอนโคนมีลักษณะเป็นแผ่นบาง ๆ ขึ้นมาราวกับธงจึงเรียกกันว่ากะเบนธง

พวกกะเบนทุ้งทิ้ง หรืออ้ายเฟียค (Butterfly Ray, Cymnura marmorata)

เป็นกะเบนขนาดเล็กตัวใหญ่ที่สุด ก็มีความยาวจากปีหนึ่งประมาณไม่เกิน 60 ซม. หลังมีสีน้ำตาลเข้มอมดำ ท้องขาวเกมเหลือง หางสั้นมีสีดำสลับขาวเป็นปล้อง ๆ มีเงี่ยงขนาดเล็กอยู่ที่หาง

พวกกะเบนเนื้อดำ (Rst Ray, or Spotted Ray. Aetobatus narinari Euphrasen)

เป็นพวกกะเบนที่มีลักษณะคล้าย ๆ กับนก หัวเป็นหยักมีขนาดโตเล็กต่างกันไป ขนาดใหญ่ที่สุดนั้นมีความยาวจากกางปีกประมาณ 1 เมตร

หรือมากกว่านั้น เนื้อด้านบนมีสีดำ และเป็นดอกจุดขาวอยู่ทั่วไป มักจะชอบกระโดดขึ้นสูง ๆ บริเวณผิวพื้นทะเลเป็นประจำ เพื่อสลัดพวกปลาเหาที่เกาะติดตัวมันออก มีเงี่ยงขนาดเล็กอยู่ที่หางอันค่อนข้างสั้น สำหรับพื้นท้องนั้นมีสีขาวเรื่อ ๆ

พวกกะเบนหัวแหลม มีขนาดที่ไม่ค่อยใหญ่นัก ตอนหัวนั้นมีลักษณะที่ค่อนข้างแหลม

กะเบนราหู (Giant Devil Ray or Manta, Manta birostris Donndorff)

ในจำพวกกะเบนนับว่าเป็นสัตว์น้ำที่มีขนาดใหญ่มากที่สุด อาจจะมีน้ำหนักมากกว่า 1 ตัน หรือมากกว่านั้น มักอาศัยอยู่ตามท้องทะเลลึกโดยทั่วไป

พวกกะเบนหางกลม (Round Stingrry, Urolophus halleri Cooper)

เป็นพวกกะเบนทั่ว ๆ ไป ที่อาศัยอยู่ตามริมทะเลเป็นจำนวนมาก มีขนาดใหญ่ เช่น กะเบนลายเสือ เป็นต้น

พวกกะเบนแม่น้ำหรือกะเบนน้ำจืด (Freshwater Stingray Potamotrygon motoro) เป็นปลากะเบนชนิดที่อาศัยอยู่ในแม่น้ำจืดโดยทั่วไป

ลักษณะของเงี่ยงพิษปลากะเบน

เงี่ยงนั้นเป็นอาวุธที่น่ากลัวอันตรายที่สุด สำหรับปลากะเบนและเนื่องด้วยปลากะเบนมีขนาดใหญ่ ดังนั้น เงี่ยงพิษของมันจึงมีขนาดใหญ่ และนับว่ามีพิษพอที่จะทำอันตรายให้กับคนได้มากที่สุด ปกติเงี่ยงของปลากะเบนนั้นอาจจะแบ่งออกได้ตามลักษณะต่าง ๆ ได้เป็น 4 แบบด้วยกันดังต่อไปนี้

ประเภทเงี่ยงสั้น (*Gymnvrid type*) ชนิดนี้ ได้แก่ประเภทของปลากะเบนนก กะเบนทุ้งทิ้ง (Butterfly Ray) เงี่ยงนั้นค่อนข้างเล็ก สั้น อยู่ค่อนไปทางลำตัว ค่อนไปทางหาง บางครั้งอาจจะไม่สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนนัก

ประเภทเงี่ยงหลังครีบ (*Myliobatid lyye*) ปลากะเบนชนิดนี้ มักจะพบในประเภทกะเบนนก (Eagle Rays) มากที่สุด โดยมีลักษณะของหางที่ค่อนข้างยาว เงี่ยงนั้นค่อนข้างยาวและแหลม ตั้งอยู่ชิดไปทางส่วนที่ติดกับหลังของมันค่อนไปทางครีบเล็กน้อย จัดว่าเป็นอาวุธที่ร้ายแรงชนิดหนึ่ง

ประเภทเงี่ยงห่าง (*Dasyatis type*) ปลากะเบนชนิดนี้ พบในประเทศของปลากะเบนธง จัดว่าเป็นอันตรายมากที่สุดในหมู่ปลากะเบนพิษด้วยกัน ลักษณะของมันนั้นค่อนข้างใหญ่และมีต่อมน้ำพิษเงี่ยงนี้ติดอยู่บนหาง แต่ค่อนข้างห่างจากลำตัวไปมาก

ประเภทเงี่ยงหลบ (*Urotohtid type*) ปลากะเบนนี้เป็นพวกปลากะเบนหางสั้น ที่มีโคนหางกลมใหญ่ จัดว่าเป็นอันตรายมากที่สุดสำหรับประดาน้ำ ปลากะเบนทั่ว ๆ ไปมักจะมีเงี่ยงอยู่เพียง 1 อัน บางครั้งอาจจะพบ 2 หรือ 3 อัน ทั้งสองด้านของเงี่ยงนั้นจะมีลักษณะเป็นหยัก ๆ คล้ายกับตะไบ มีเงี่ยงหลังคลุมอยู่เล็กน้อย เมื่อปลากะเบนแทงเราแล้ว จะเป็นการยากที่จะดึงให้หลุดออกมาได้ เพราะลักษณะของเงี่ยงนั้นมีหนามที่กลับทางกัน เมื่อเวลาเราดึงออกมา เงี่ยงที่กลับทางนี้มีตั้งแต่โคนเงี่ยงยาวติดต่อกันไป ตลอดอาการที่ได้รับจากการตำจากเงี่ยงพิษของปลากะเบนนั้น จะเกิดขึ้นหลังจากที่ถูกตำประมาณ 10 นาที และจากนั้นก็มีการปวดหนึบ ๆ เป็นพัก ๆ (พิษจากปลากะเบนน้ำจืดนั้นก็นับว่าร้ายแรงมาก) และหลังจากนั้นก็มีการอักเสบ

บวมเป็นผื่นแดง จนถึงขั้นอันตรายหรือถึงแก่ชีวิตในภายหลัง แผลที่เกิดจากการโดนปลากะเบนยักนี้ มักจะมีลักษณะคล้ายกันกับแผลมีดบาด เนื่องด้วยเงี่ยงของปลากะเบนนั้นมีลักษณะคล้ายคลึงกับฟันเลื่อย มีเงี่ยงเป็นซี่เล็กๆ หันกลับด้านนอกดังนั้นในการชักเงี่ยงของมันออกจากบาดแผลที่ถูกตำจึงต้องทำให้บาดแผลฉีกขาดมากออกไปยิ่งขึ้น แผลที่ได้รับจะเริ่มอักเสบบวมแดงเป็นผื่นใหญ่ บาดแผลส่วนมากที่เกิดขึ้นมักจะเกิดบริเวณเท้านับได้ว่ามากรายที่สุด หรือแขน หรือบางกรณีที่หน้าอก การพยาบาลก็คงดำเนินการเช่นเดียวกันกับแผลที่ถูกปลาที่มีเงี่ยงยักเช่นเดียวกัน

การป้องกันสำหรับการโดนปลากะเบนตำนั้น ก็คือการระมัดระวังตัวนั่นเอง โดยปกติปลากะเบนส่วนใหญ่มักจะเข้ามานอนพักตามชายทะเลสถานที่ตื้นโดยทั่วไปในเวลาน้ำทะเลขึ้น โดยมันจะฝังตัวของมันกับใต้พื้นทรายหรือโคลน หรือเพียงตาสองข้างเท่านั้นที่โผล่ขึ้นมาเหนือพื้นดิน ดังนั้นการเดินท่องน้ำเพื่อความสนุกสนานตามสถานที่น้ำตื้น ๆ ประมาณ 40 ถึง 50 ซม. จึงนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องเพิ่มความระมัดระวัง เพราะอาจจะไปเหยียบมันเข้าโดยบังเอิญ ซึ่งเมื่อไปเหยียบมันเข้าแล้วโอกาสที่จะได้รับจากการตำจากมันนั้นก็ย่อมเป็นของแน่นอนมาก การเคลื่อนที่ไปในถิ่นที่เข้าใจว่ามีปลากะเบนอาศัยนั้นถ้าเป็นไปได้ ใช้เท้าเตะน้ำด้านหน้าให้แหวกไปเกิดเสียงดังซู่ซ่า ๆ นั้น ดูออกจนเป็นวิธีที่ดีที่สุด เพราะเสียงเหล่านี้จะทำให้มันตกใจรีบว่ายน้ำหนีไปเสียก่อนที่เราจะไปเหยียบมันเข้า ซึ่งมันจะพบลักษณะเช่นนี้เสมอไปมักจะเร่งทำการว่ายหนีอย่างรวดเร็ว เมื่อได้ยินเสียงทำให้ตกใจดังกล่าว

2.323 ประเภทปลาช้างเยียบ (Elephantfish)

ปลาชนิดนี้มีเงี่ยงพิเศษอยู่บริเวณข้างแก้มทั้งสอง ด้านละ 1 อัน และสามารถที่จะสร้างความเจ็บปวดให้กับผู้เคราะห์ร้ายได้ไม่น้อย อาศัยอยู่ทั่วไป

ตามสถานที่ตื้นพื้นท้องทะเลเป็นโคลน โคลนปนทรายโดยทั่วไป มีความยาวประมาณ 10 ถึง 50 ซม. มีสีน้ำตาลปนดำ บางชนิดก็มีสีเขียวปนดำ ดังนั้นโอกาสที่จะไปเหยียบมันเข้าและได้รับบาดเจ็บนั้น มักจะเกิดขึ้นในตอนที่เดินทางไปตามสถานที่ตื้น หรือไปจับมันเข้าเมื่อเวลามันติดอวนของชาวประมง ดังนั้นควรระวังในการจับปลาประเภทดังกล่าว

2.324 ปลากด ปลาดุก (Sea Catfish)

ปลาประเภทนี้นับได้ว่ามีจำนวนมากที่สุดทั้งในย่านน้ำเค็ม และย่านน้ำจืด และนับได้ว่าเป็นอันตรายมากที่สุดประเภทหนึ่งเหมือนกันสำหรับนักว่ายน้ำ ดำน้ำ ลักษณะใหญ่ ๆ ของมันก็คือ มีเงี่ยงพิษอยู่ 3 แห่งด้วยกันคือบริเวณเงี่ยงหลัง 1 อัน และข้างตัวอีกด้านละ 1 อัน รวม 3 อัน บางชนิดอาจจะมีเพียง 2 อันเท่านั้นก็มี เป็นปลาที่อาศัยอยู่ทั่วไปตามริมฝั่งทะเลและทะเลลึก เมื่อแยกชนิดที่สำคัญ ๆ และพบปะกันเสมอ ทั้งสามารถที่จะทำอันตรายให้กับคนได้ดังต่อไปนี้

ปลาดุกทะเล (*Plotosus canius Hamilton*) ลำตัวเรียวยาวตั้งแต่ประมาณ 20 ถึง 60 ซม. สีดำปนเทาเข้ม สำหรับขนาดใหญ่กว่านี้เรียกกันว่าปลาดักมีหลังสีดำ ท้องสีเขียวเรื่อ ๆ เงี่ยงที่น่ากลัวอันตรายมีอยู่ด้วยกันจำนวน 3 เงี่ยง คือด้านหลัง และข้าง ๆ ละ 1 อันรวม 3 อัน มักชอบอาศัยตามสถานที่รก ๆ เช่นทรากโป๊ะ ซอกโพรงที่มืด ๆ บริเวณน้ำที่มีความเค็มค่อนข้างต่ำ ปกติเงี่ยงของมันจะหลบกับลำตัวเมื่อมีอันตราย หรือเกิดการดิ้นของมันเท่านั้น เงี่ยงจึงจะตั้งและพร้อมที่จะยักกับผู้เคราะห์ร้าย เงี่ยงของมันนี้สามารถที่จะสร้างความเจ็บปวดให้กับเราได้ 2–3 วัน นับว่ารุนแรงที่สุดสำหรับประเภทปลากดทะเลด้วยกัน

ปลาปิ่นแก้ว หรือปลาสามเงี่ยงปลาดัก (*Oriental Catfish*) *Plotosus anguillaris Bloch* ภาษาจีนเรียกว่า "ซั่วม้อ" เป็นปลาทะเลที่มีพิษที่เงี่ยง และสามารถที่จะสร้างความเจ็บปวดให้กับผู้ที่ได้รับอย่างรุนแรง อีกชนิดหนึ่ง รูปร่างคล้ายปลาดุกทะเล แต่มีสีน้ำตาลเข้ม และทางขาวทางด้านตัว มีขนาดเล็กกว่าประมาณ 8 ถึง 30 ซม. มักชอบอาศัยเป็นกลุ่มก้อนตามสถานที่เป็นโคลน โคลนปนทรายตามริมฝั่งทะเลโดยทั่วไป มักชอบรวมเป็นกลุ่มก้อนเป็นจำนวน 100 หรือ 1000 ตัวในสถานที่เป็นซอกโพรง เช่นทรากโป๊ะ หรือทรากลอบเก่า ๆ ตามชายหาดทราย เงี่ยงพิษของมันเมื่อตำเข้าไปแล้วจะรู้สึกเจ็บปวดมาก อาจจะต้องใช้เวลา 2 หรือ 3 วันกว่าจะหายเป็นปกติบริเวณบาดแผลที่โดนตำนั้นมักจะบวมเบ่งและมีความร้อนแข็งเป็นไต โดยมากมักจะโดนบริเวณแขน จะทำให้แขนไม่สามารถจะยกขึ้นเพราะความอักเสบเป็นระยะเวลา 2 หรือ 3 วันเช่นกัน

ปลากดทะเลทุกชนิด ปลาประเภทปลากดทะเลทุกชนิด นับตั้งแต่ ปลาริวกิว ปลาทูกัง ปลากดแดง ปลากดเหลือง ปลากดคันหลาว ฯลฯ ปลากดทุกชนิดมีเงี่ยงพิษจำนวน 3 เงี่ยงเช่นเดียวกันกับปลาดุก แต่มีพิษที่ร้ายแรงน้อยกว่า ถึงอย่างไรก็ดีนับว่าเป็นปลาที่มีอันตรายทั้งสิ้น มักชอบอาศัยอยู่ตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน โคลนปนทรายมากกว่าพื้นท้องทะเลเป็นทราย ทั้งตามริมฝั่งทะเลและกลางทะเลลึกโดยทั่วไป มักจะติดเบ็ดอวนของชาวประมง ดังนั้นในการจัดการกับปลาประเภทเหล่านี้จึงสมควรที่ระมัดระวังตัวเป็นพิเศษ ควรจะใช้ถุงมือผ้าเพื่อในการจับสำหรับผู้ที่ไม่เคย เพราะตัวมันมีเมือกมากและมักจะทำให้ลื่นเก่ง ถ้าผู้ไม่สันทัดการลื่นนี้แหละเป็นโอกาศที่เงี่ยงพิษของมันจะทำร้ายเราได้อย่างง่ายดาย โดยเฉพาะเมื่อเวลามันยังมีชีวิตอยู่

ปลาน้ำจืดจำพวกปลาสวาย เทโพ ปลาดุกน้ำจืดเหล่านี้ก็มีเงี่ยงพิษเช่นเดียวกันกับปลากดทะเลเหมือนกัน ดังนั้นการจับปลาพวกนี้ให้มีความระวังเช่นเดียวกับการจับปลากดทะเล

2.325 ปลากะรังหัวโขน (Scorpionfishes) ปลาเหล่านี้เป็นปลาที่มีรูปร่างน่าเกลียดน่ากลัวมากกว่าน่ารัก มีสีสรรค์ต่าง ๆ กัน บ้างก็เป็นสีเหลือง สีน้ำตาลเข้ม หรือสีดำเหล่านี้เป็นต้น มักมีเงี่ยงพิษอยู่บริเวณโหนกแก้มหรือตอนหนามด้านหัวของมัน เงี่ยงพิษดังกล่าวนี้จะทำอันตรายต่อผู้ที่ไปโดนมันเข้า และก่อให้เกิดความเจ็บปวดรุนแรงมากมีชนิดที่สำคัญควรแก่การศึกษาดังต่อไปนี้

ปลามังกร (*Zebra fish, Pterois volitans Lennaeus*) ชอบอาศัยอยู่ทั่วไปตามสถานที่ตื้น ที่พื้นท้องทะเลเป็นทรายมากกว่าเป็นโคลน มีสีแดงๆ เรื่อ ๆ ตอนตัว และมีลายขาว ๆ สลับดำ และมีครีบหลังครีบข้างตัว และมีครีบหางสวยงามมาก ยามเมื่อมันกางออกเช่นเดียวกับยูงลำแพนไปกับพื้นท้องทะเลที่เป็นทรายขาวสะอาด มักจะชอบอาศัยอยู่ตามโพรงซอกหินโดยทั่วไป มีความยาวของลำตัวประมาณ 10 ถึง 30 ซม. เกี่ยวกับอะควาเรี่ยมนั้นมักจะชอบจัดอยู่ในประเภทปลาสวยงามประเภทหนึ่ง ตามตู้กระจกของอะควาเรี่ยมที่มีชื่อเสียงของโลกทั่วไป เช่นสิงค์โปร์ นาตรัง เดนมารค์ สหรัฐเป็นต้น

ปลากะรังหัวโขน (*Scarpion fish, Scorpaeena plumieri Bloch*) เป็นปลาที่มีรูปร่างน่าเกลียด อาศัยอยู่ตามหินปะการังตามสถานที่รก ๆ โดยทั่วไป มีสีดำหรือสีน้ำตาลเข้ม และมีจุดตกกระอยู่ทั่วลำตัว สีของมันนี้สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานที่อาศัยซึ่งเปลี่ยนไป เมื่อเราไม่สังเกตแล้ว บาง–

ครั้งอาจจะนึกว่าเป็นหิน หรือส่วนหนึ่งของปะการังไปมันจะนอนนิ่ง ๆ ราวกับก้อนหินอยู่ในกลุ่มปะการัง จากความนิ่งเฉยของมันนี้แหละ จึงทำให้เกิดอันตรายขึ้นเสมอกับนักดำน้ำที่สนใจในหินรูปร่างลักษณะต่าง ๆ โดยไม่รู้ตัว อันตรายที่จะได้รับอยู่บริเวณเงี่ยงตอนหัวโดยทั่วไปกับเงี่ยงแข็งตอนครีบหลัง

ปลาหิน (*Deadly Stone fish Synanceia horrida Linnaeus*) เช่นเดียวกันมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับปลาปะการังหัวโขน มีพิษอยู่ที่เงี่ยงบริเวณหัวและสันหลัง

สำหรับเงี่ยงพิษของมันนั้น เมื่อแบ่งออกเป็นลักษณะแล้วจะเห็นว่าเป็นแบบฉบับที่ไม่เหมือนกันดังต่อไปนี้

แบบของปลามังกร (Zebrafish Type) ปลามังกรมักจะประกอบด้วยเงี่ยงพิษบนส่วนหลังจำนวน 13 อัน 3 อันอยู่ที่ส่วนล่างของลำตัว และอีก 2 อันอยู่ตอนครีบข้างตัว และทุกครีบอันมีเงี่ยงพิษอยู่นั้นมีต่อมน้ำพิษติดอยู่ด้วยทุกอัน เงี่ยงทุกเงี่ยง ซ่อนอยู่ในร่องของครีบอ่อนอย่างเรียบร้อย เป็นการพลางไปด้วยในตัว ซึ่งในร่องนี้มีต่อมน้ำพิษอันมีหนังบาง ๆ คลุมอยู่อีกชั้นหนึ่ง

แบบเงี่ยงของปลากะรังหัวโขน (Scorpionfish Type) สำหรับปลาชนิดนี้นั้นภาษาอังกฤษเรียกว่าปลาแมลงป่อง (Scorpion) มักจะมีครีบแข็งซึ่งมีพิษจำนวนที่ไม่เท่ากัน โดยปกติแล้วตอนส่วนหลังประมาณ 13 ส่วนล่าง 3 และตอนข้างลำตัวอีก 2 ครีบแข็ง ครีบแข็งทั้งหมดอันมีต่อมน้ำพิษซ่อนอยู่เบื้องล่างของร่องซึ่งมีหนังปกคลุมอยู่บาง ๆ นั้น ส่วนมากมักจะสั้น แต่แข็งแรงกว่าเมื่อเทียบกันกับแบบของปลามังกร

แบบเงี่ยงพิษของปลาหิน (Stonefish Type) ครีบที่มีของปลาหินนี้ตอนหลังมีอยู่ด้วยกันจำนวน 13 และ 3 ที่ส่วนล่าง จำนวน 2 ที่ด้านข้าง

พร้อมด้วยต่อมน้ำพิษที่มีกระเปาะใหญ่กว่าชนิดของปลามังกร และปลากะรังหัวโขน ครีบพิษส่วนใหญ่สั้นและแข็งมาก ต่อมน้ำพิษซ่อนอยู่ใต้ผิวหนังที่ค่อนข้างหนา และเนื่องด้วยมันมีสีเช่นเดียวกันกับขยะหรือบริเวณที่อาศัยอยู่ จึงเป็นการลำบากที่จะสังเกตเห็นได้ง่าย

การปฐมพยาบาล

การพยาบาลเกี่ยวกับบาดแผลที่ได้รับจากปลาจำพวกนี้ก็คงไปคล้ายคลึงกันกับพิษที่ได้รับจากปลาที่มีเงี่ยงพิษธรรมดา พิษร้ายและอาการที่ได้รับก็เช่นเดียวกัน แตกต่างกันออกไป มากกว่าหรือน้อยกว่าบาดแผลที่ได้รับความเจ็บปวดที่ได้รับจากเงี่ยงพิษนี้จะเกิดขึ้นทันที รู้สึกเจ็บแปลบ และเริ่มบวมขึ้นทันทีในบริเวณที่ถูกตำ และบาดแผลเริ่มมีความร้อน แดง และเริ่มมีความรุนแรงมาก อาจจะกินเวลาจำนวนหลายวันกว่าจะหาย และบางครั้งอาจจะทำให้ผู้เคราะห์ร้าย คอแห้ง เพ้อ และหนักเข้าอาจจะถึงกับหมดสติได้ในที่สุด และบริเวณปากแผลนั้นอาจจะมีหนังถลอกออกมาเป็นหนองที่ถูกเป็นจำนวนมาก แล้วจะร้ายแรงมากอันเริ่มต้นด้วยการปวดเมื่อยตามข้อต่าง ๆ ซึม เพ้อ ไม่ได้สติถึงตายได้ในที่สุด และรายที่เป็นน้อยก็อาจจะทำให้ไม่ได้สติไปเป็นจำนวนเดือน กว่าจะหาย ปีนปกติหรืออาจจะทำให้สุขภาพทางด้านสมอง และจิตใจของผู้บาดเจ็บไม่เป็นปกติอย่างเดิม สำหรับการพยาบาลนั้นก็คงเป็นไปเช่นเดียวกันกับปลาที่มีเงี่ยงพิษทั่วไป

การป้องกัน การที่ถูกปลาเหล่านี้ตำนั้น ส่วนมากก็เกิดจากประมาทสำหรับปลามังกรนั้น ผู้เคราะห์ร้ายอาจจะเห็นว่าเป็นปลาที่เคลื่อนไหวเชื่องช้า และพยายามจะใช้มือเปล่าช้อนตัวมัน เพื่อชมในความสวยงามสำหรับปลากะรังหัวโขนนั้น มักจะเกิดขึ้นจากการพยายามปลดมันจากเบ็ดขณะที่มันติดเบ็ด

สำหรับปลาหินนั้นมักจะชอบอาศัยอยู่ตามซอกโพรง หิน และในกรณีที่เราเอามือล้วงไปตามสถานที่ดังกล่าวเพื่อการรวบรวมตัวอย่างนั้น ก็เป็นโอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุขึ้นโดยง่าย ดังนั้นการป้องกันก็คือ การพยายามระมัดระวังเกี่ยวกับการถูกต้องตัวสัตว์น้ำที่นับว่าเป็นพิษเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นการจับตัวของมัน หรือว่ายน้ำไปตามสถานที่ต่าง ๆ ที่ขมุกขมัว ไม่เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะใช้มือแหย่ หรือล้วงตามซอกโพรงเพื่อความสนุกซึ่งอาจจะทำให้ถึงกับชีวิตได้เช่นนี้

2.326 ปลาคางคก (Toadfishes, Barchatus cirrhosus) ปลาคางคกนี้อยู่ในตระกูลของ Batrachoididae ส่วนมากมีขนาดเล็ก และมีน้ำตาลอม-เขียวอ่อน พื้นท้องขาวเรื่อ ๆ ลักษณะทั่ว ๆ ไปมักจะน่าเกลียด น่ากลัวน้อยกว่าปลากะรังหัวโขน หรือปลาหิน อาศัยอยู่ทั่วไปในโซนร้อนจากอเมริกัน เอเซียและยุโรป ปลาคางคกส่วนมากมักจะมีหัวโต ลำตัวยาวเรียว มีปากที่ค่อนข้างใหญ่ อาศัยตามสถานที่พื้นท้องทะเลเป็นทรายและสถานที่รก ๆ โดยทั่วไป ปลาคางคกส่วนมากอาศัยอยู่ในทะเลเปิด มีจำนวนน้อยที่อาศัยอยู่ตามปากแม่น้ำ หรือในย่านน้ำจืด มันจะหลบซ่อนตัวอยู่ตามปากแม่น้ำหรือในย่านน้ำจืด มันจะหลบซ่อนตัวอยู่เงียบ ๆ ใต้พืชทะเล โพรงซอกหินตามเศษผงหรือบางครั้งอาจจะซ่อนตัวอยู่ใต้พื้นโคลนหรือทราย มักจะเดินทางออกสู่ทะเลลึกในฤดูหนาว และมันสามารถที่จะแปลงสีของลำตัวของมันปรับให้เข้ากับสีของสิ่งแวดล้อมได้ดี

เงี่ยงพิษ เงี่ยงพิษของปลาคางคก ทุกชนิดมีเงี่ยงหลังที่แข็งและแหลมคมอยู่ 2 เงี่ยงบริเวณสันหลัง และตอนเหนือเหงือกทั้งสองด้าน ๆ ละ 1 เงี่ยง รวม 2 เงี่ยง จึงเป็นเงี่ยงพิษที่นับว่าร้ายแรงมาก ตอนส่วนบริเวณ

หัวทั้งหมดจำนวน 4 เงี่ยงพิษด้วยกัน เงี่ยงแหลมเหล่านี้มีกระเปาะถุงน้ำพิษซ่อนตัวอยู่เบื้องล่างแต่ละเงี่ยง ส่วนล่างของเงี่ยงพิษนั้นมีก้อนเนื้อซึ่งผลิตน้ำพิษหุ้มห่ออยู่ ซึ่งเงี่ยงทั้งหมดนี้เป็นเงี่ยงที่มีระบบเพื่อในการป้องกันเองที่จะสามารถจะปล่อยน้ำพิษเข้าสู่ตัวศัตรูได้อย่างง่ายดาย อาการที่เกิดขึ้นจากการโดนเงี่ยงพิษนี้ มักจะเกิดความเจ็บปวดขึ้นอย่างรวดเร็ว ความเจ็บปวดและอาการคงคล้าย ๆ กับบาดแผลที่โดนปลากะรังหัวโขนคำ คือ บวมแดง และมีความร้อน ยังไม่เคยได้รับรายงานว่ามีอาการถึงตาย สำหรับผู้เคราะห์ร้ายที่โดนเงี่ยงพิษของปลาคางคกนี้ การพยาบาลนั้นก็เช่นเดียวกันกับปลาที่มีเงี่ยงพิษทั่ว ๆ ไป สำหรับการป้องกันเงี่ยงปลามีพิษชนิดอื่นคือควรมีความระวังในการที่จะจับต้องปลาเหล่านี้ เพราะตัวของมันมีเงี่ยงอยู่ส่วนหัว และมักจะมีลำตัวค่อนข้างลื่น เพราะส่วนมากไม่มีเกล็ดทั้งมีเมือกมาก

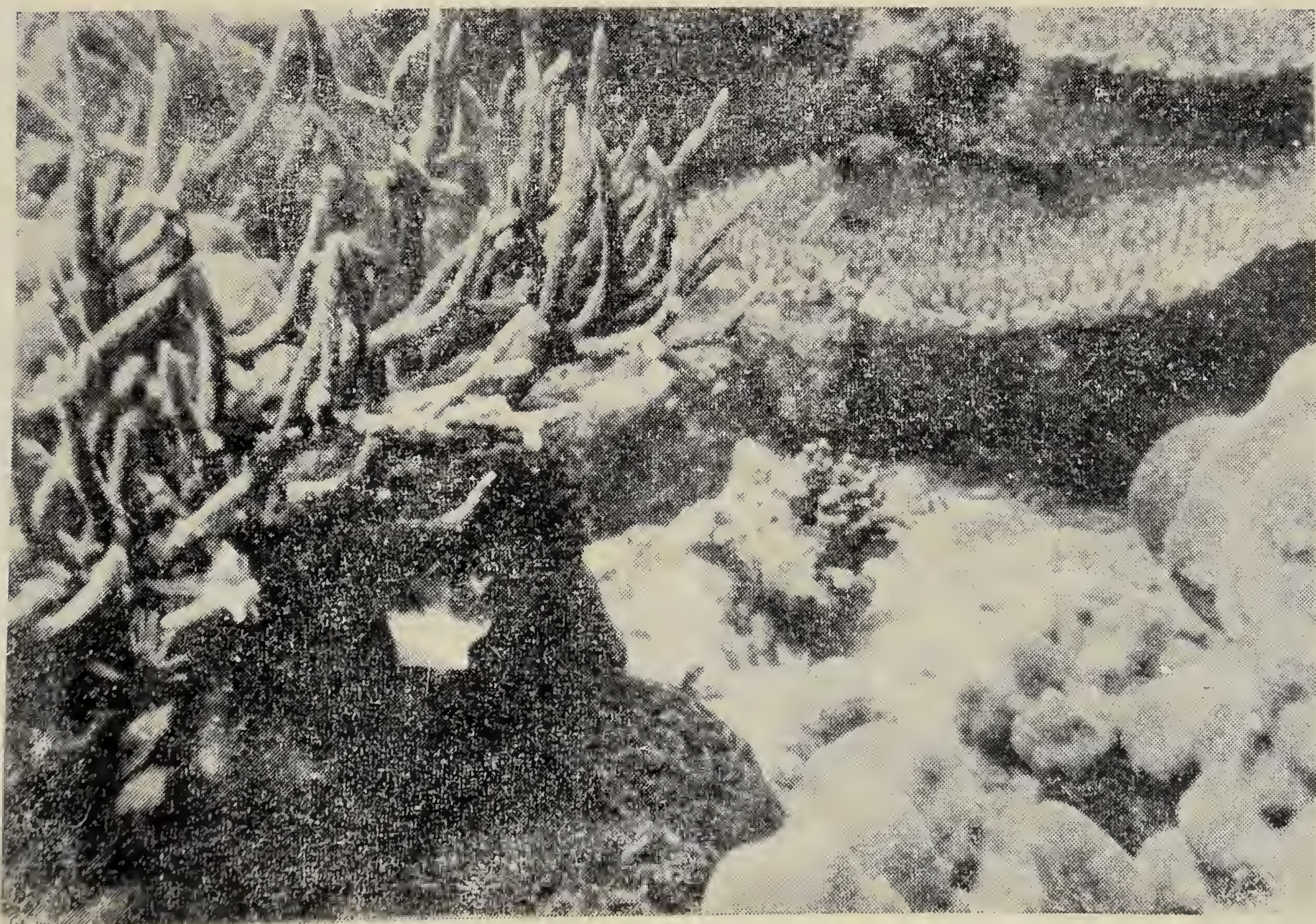
2.327 ปลาสลิดหิน หรือปลาใบขนุน (Rabbitfish, Siganus fuscescens Houttuyn) ภาษาอังกฤษเรียกว่าปลากระต่าย (Rabbitfish) บางครั้งผู้ที่เข้าใจผิด อาจจะมีการเรียกปลาซับขนุน หรือปลาญวน (อันนัมฮื้อ) Latarius นั้นเป็นปลาใบขนุนไป แต่สำหรับปลาใบขนุนที่แท้จริงแล้วก็คือปลาสลิดหินนี้เอง เป็นปลาที่จัดว่ามีอันตรายจากเงี่ยงพิษจำนวนมากบนหลังของมัน เป็นปลาที่มีลักษณะแบน ๆ เหมือนกับใบขนุน สีเขียว มีดอกขาว หรือมีสีม่วง มีลายเป็นดอกดวง ขนาดจากประมาณ 5 ซม. ถึงประมาณ 25 ซม. ชอบอาศัยตามหินกองกลางทะเลตามข้างเกาะโดยทั่วไปเป็นฝูง ๆ

เงี่ยงพิษ เงี่ยงพิษของปลาชนิดนี้ มีอยู่ด้วยกันจำนวน 13 เงี่ยงตอนส่วนหลัง 4 ที่ข้างตัว และจำนวน 7 ที่ตอนล่างของลำตัว ซึ่งแต่ละแถวของเงี่ยงพิษนี้มีท่อมน้ำพิษเป็นทางยาวตลอด เพื่อในการส่งน้ำพิษไปยังบาดแผล

ของผู้เคราะห์ร้าย อาการสำหรับพิษที่โดนเงี่ยงปลาชนิดนี้ตำแล้วตามรายงานว่าเช่นเดียวกับจำพวกปลากะรังหัวโขน แต่มีความรุนแรงน้อยกว่า เห็นจะเป็นเพราะเงี่ยงพิษของมันมีจำนวนมาก และบอบบางกว่าของปลากะรัง-หัวโขนก็ได้ เมื่อได้รับบาดเจ็บนั้นมักจะอาฆาตได้ ได้เคยพบปลาชนิดนี้บาดเจ็บด้วยการใช้ยาเบื่อให้เมา เพื่อการจับเป็นตัวอย่างไปศึกษาที่สหรัฐโดย "รล. เกล็ดแก้ว" บริเวณหินกองหน้าหมู่บ้านอ่างทอง เกาะสมุย ในท้องที่ของจังหวัดสุราษฎรธานี มันจะเวียนว่ายเข้ามาหาผู้รุกร่านพร้อมกับตำเข้าด้วยเงี่ยงพิษตอนสีข้างของผู้รวบรวมตัวอย่าง ซึ่งเป็นคราวเคราะห์ดีที่ Dr. Robert Roffen ผู้ถูกประทุษร้ายเป็นผู้เชี่ยวชาญอเมริกัน จากสถาบันแวนด์ยอรซ์เตอร์บิล (Georga Vanderbilt Foundation) มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ดแคลิฟอร์เนีย สรวมเสื้ออยู่ University ดังนั้นจึงไม่ทราบอาการว่าพิษที่โดนนั้นมีอาการเป็นอย่างใด และเมื่อตำแล้วมันก็ตาย การรักษาเงี่ยงพิษนั้นเช่นเดียวกับปลาที่มีเงี่ยงพิษอื่น ๆ ทั่วไป การระวังในการจับปลาเหล่านี้เป็นการป้องกันอย่างดีที่สุด เพื่อมิให้ได้รับอันตรายจากปลาประเภทเหล่านี้

นอกจากปลาเงี่ยงพิษชนิดต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ ยังมีปลาทะเลอีกเป็นจำนวนมากที่มีเงี่ยงพิษ แต่เนื่องด้วยเงี่ยงพิษเหล่านั้นไม่มีความรุนแรงพอที่จะทำอันตรายกับชีวิตได้ นอกเสียจากเกิดความเจ็บปวดเช่นเดียวกันกับบาดแผลธรรมดา ปลาต่าง ๆ ที่มีเงี่ยงพิษนั้นเป็นต้นว่า ปลาข้างตะเภา หรือมะโหรี (Therapon) ที่มีเงี่ยงพิษที่สองข้างแก้ม อาศัยอยู่ตามท้องทะเล และสถานที่ซึ่งมีปริมาณความเค็มต่ำ ปลากล่อง (Boxfishes Lactoria Cornuta Linnaeus) ที่มีเขาแหลมคล้ายกับเขาวัว 2 คู่ทางด้านหน้า

มนุษย์กบของเรือสำรวจประมง 2 กำลังขูดเพรียงออกจากใต้ท้องเรือ

ภาพประการังชนิดต่าง ๆ มีคมสามารถจะตัดหรือบาดนักว่ายน้ำให้เป็นแผลเหวะหวะได้

ปูทะเลนับว่าเบ็นสัตว์ทะเลที่มีอันตรายชนิดหนึ่งถ้าจับโดยไม่ระมัดระวัง

ภาพปูม้าก็จะใช้ก้ามของมันหนีบผู้เคราะห์ร้ายให้เจ็บปวดไปได้

อาศัยตามสถานที่รก ๆ ในทะเลเปิดโดยทั่วไป ปลาวัว (Triggerfish) ชนิดต่าง ๆ ที่มีเงี่ยงแข็งก็สามารถก่อให้เกิดความเจ็บปวดให้กับผู้เคราะห์ร้ายชั่วขณะหนึ่งได้เหมือนกัน

การปฐมพยาบาลเกี่ยวกับเงี่ยงพิษของปลา

การปฐมพยาบาล เกี่ยวกับ บาดแผล ที่ได้รับจากเงี่ยง ของปลา มีพิษนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอนด้วยกันคือ ระงับความปวด ป้องกันพิษ และป้องกันการอักเสบของบาดแผล การเจ็บปวดที่เกิดจากเงี่ยงพิษของปลานั้นเกิดจากอาการตำเข้าไปของเงี่ยงที่แหลม พร้อมกับปล่อยน้ำพิษที่มีลักษณะเป็นเมือก หรือรวมกับสิ่งสกปรกอื่นเข้าในบาดแผลที่ได้รับ ในกรณีสำหรับเงี่ยงปลาจำพวก กะเบน และปลากดทะเล อันมีเงี่ยงหยัก (Retrorse barbs) นั้น อาจจะทำให้บาดแผลชำรุดกว้าง เพราะการดึงเอาเงี่ยงพิษออกจากบาดแผลชนิดนี้ ควรได้รับการชำระล้างอย่างสอาดจากน้ำเกลือที่เค็มและเย็นถ้าเป็นไปได้ในกรณีที่มีเงี่ยงปลาชนิดนี้หักคาเป็นการดึงออกลำบาก อาจจะมีความจำเป็นในการผ่าบาดแผลให้กว้างเข้าเพื่อในการชักเงี่ยงออกและควรที่จะดูดพิษออกทันที แต่ถึงอย่างไรก็ดีพิษจากเงี่ยงปลานี้มีลักษณะต่างกันกับพิษของงู ดังนั้นการดูดพิษออกจากแผลที่ได้รับนั้นอาจจะไม่เป็นการเพียงพอก็ได้

มีความเห็นว่า ถ้าสามารถใช้เชือกรัดบริเวณบาดแผลโดยให้ใกล้ที่สุดกับบาดแผล แล้วก็จะเป็นการได้ผลดีและควรจะมีการคลายรัดนี้ทุกประมาณ 2 หรือ 3 นาที เพื่อในการให้เลือดได้ไหลถ่ายเทบ้าง มีนายแพทย์บางคนแนะว่า การจุ่มแผลที่ได้รับลงในน้ำร้อน ๆ ร้อนที่สุดเท่าที่ผู้เคราะห์ร้ายจะทนได้ประมาณจาก 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมงนั้น จะเป็นการพยาบาลที่ถูกต้อง

ต่อไป ถ้าบาดแผลนั้นเกิดขึ้นบริเวณหน้าของผู้ป่วยแล้ว ควรจะใช้ประคบด้วยผ้าก้อนกลมให้มีความร้อนเท่าที่จะสามารถทนได้ เพราะกล่าวว่าความร้อนนั้นจะทำลายเชื้อหรือต้นเชื้อพิษให้สุกไป ทำให้เกิดอันตรายน้อยลง การใช้แม็กนิเซียมซัลเฟทหยดลงไปในน้ำที่ใช้ประคบด้วยนั้นก็ได้รับรายงานว่าได้ผลดี สำหรับการใช้โปรเคน 0.5–2 เปอร์เซ็นต์ฉีดบริเวณรอบ ๆ แผลนั้นก็ได้รับผลดีเช่นกัน ถ้าการปฐมพยาบาลเบื้องต้นได้ผลดีแล้ว การทำความสอาดแผลให้เรียบร้อยก็เป็นการเพียงพอ ถ้าบาดแผลใหญ่มากก็สมควรล้างหรือประคบอย่างน้อย 2 วัน แล้วจึงทำความสอาดและปิดแผลด้วยผ้าพันแผลที่ฆ่าเชื้อโรคแล้ว

การช๊อคอาจจะตามมาจากผลของการถูกตำจากเงี่ยงปลากะเบนขนาดใหญ่ ซึ่งอาจจะต้องมีการให้อ๊อกซิเจนหายใจแก่ผู้ป่วยเมื่อจำเป็น

บางครั้งการใช้เชือกรัดบริเวณให้ใกล้บาดแผลมากที่สุด เมื่อได้รับการตำจากเงี่ยงปลากะเบนขนาดใหญ่ แล้วแช่แผลที่เชือกรัดลงไปในน้ำแข็งที่เย็นจัดประมาณ 5 นาทีให้แก้รัดออกได้ แต่ยังคงให้บาดแผลแช่อยู่ในน้ำเย็นนั้นประมาณอย่างน้อยอีก 2 ชั่วโมง กล่าวกันว่าวิธีการเช่นนี้ได้รับผลดีมากสำหรับในกรณีที่ถูกเงี่ยงปลากะเบนตำ

2.4 สัตว์ทะเลที่เป็นภัยโดยการบาด ตัด ขูดขีด หนีบ (Marine Animals That Cuts)

ในทะเลนั้นล้วนแล้วแต่มีสิ่งและสัตว์ที่มีอันตรายต่อชีวิตมาก ถ้าเราขาดความระมัดระวัง ส่วนมากมักจะเป็นบาดแผที่เกิดจากการบาด ขูด ขีดให้ได้รับบาดเจ็บ อันผิดกับบาดแผลจำพวกที่มีพิษ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว พวกเนื้ออ่อน (Mollusces) หรือจำพวกหอยที่อาศัยอยู่ตามสถานที่อย่างเป็น

การประจำที่นั้นก็คือสิ่งที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่นักว่ายน้ำได้มากที่สุด เนื่องด้วยหอยชนิดต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ตามสิ่งก่อสร้างในน้ำ เช่นเสาสะพานก็ดี เสาโป๊ะ หรือหินตามชายหาด หินกองกลางทะเลตามสถานที่เล่นน้ำดำทั่วไปก็ดี มักจะมีสิ่งที่เกาะ (Fouling) เป็นจำนวนมากอาศัยเจริญเติบโตอยู่เป็นจำนวนมาก สัตว์เหล่านั้นแหละ เมื่อเราขาดความระมัดระวังแล้วก็มักจะทำให้เกิดบาดแผลที่ฉกรรจ์ หรือไม่ฉกรรจ์ขึ้นกับเราเองเสมอ ๆ แต่ถึงอย่างไรก็ดีสิ่งเหล่านี้มักให้บาดแผลที่เป็นแผล บาด ตัด ขูดธรรมดา ไม่มีพิษ ถ้าเราระวังกับแผลให้ดีแล้วก็ไม่เป็นอันตรายมาก สัตว์ทะเลชนิดต่าง ๆ ที่สามาถก่อให้เกิดบาดแผลกับเราได้นั้นมีอยู่ตามชนิดดังต่อไปนี้ คือ

2.41 จำพวกเปลือกแข็ง (Crustaca)

ได้แก่ปูชนิดต่าง ๆ มีปูชนิดที่อาศัยอยู่ในทะเลและมีก้ามร้ายเป็นอาวุธ สามารถที่จะทำให้เกิดบาดแผลที่เจ็บปวดพอสมควรแก่ผู้ที่ไม่ระมัดระวัง ปูที่จัดว่ามีพิษและอันตรายในการกัดหรือหนีบให้เรารับบาดเจ็บคือปูทะเล (Scylla serrata) ปูทะเลนั้นเป็นอาหารที่ชาวเรามักชอบนิยมเป็นอาหารที่ดีอย่างหนึ่ง มีอยู่ด้วยกันเท่าที่พบคือ ปูทองหลวง (Scylla pelagicus) เป็นปูที่มีลักษณะของลำตัวค่อนข้างเขียวอ่อน อาศัยตามทะเลหรือตามแม่น้ำที่มีความเค็มค่อนข้างต่ำหรือตามป่าจากปูทองโหลง (Scylla oceanica) เป็นปูทะเลที่มีสีค่อนข้างเขียวครามเข้มปนสีม่วง นับว่าเป็นปูทะเลที่อาศัยอยู่ในทะเลอย่างแท้จริง ไม่ยอมเข้าอาศัยตามป่าแสมหรือในน้ำ มีหนามตามตัวที่แหลมที่สุดและตำเจ็บปวดมากกว่าปูทะเลชนิดอื่น ๆ ปูทองดำ หรือปูทองแดง (Scylla serrata) เป็นปูที่ชมบอาศัยอยู่ในป่าไม้ชายเลนทั้งในด่านอ่าวไทยและมหาสมุทรอินเดีย และอาศัยอยู่ในแม่น้ำโดยทั่วไป มี

สีดำปนแดง สำหรับสถานที่บางแห่งอาจจะมีสีดำเข้มจนเรียกว่าปูดำก็มี ปูทะเลนั้นจับได้ด้วยจั่นหรือคันธง อวน ฯลฯ และเป็นสัตว์ที่มีความว่องไวเป็นพิเศษ ตามตัวมีหนามแหลมทั้งมีก้ามและส่วนกระดอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปูทองโหลงและปูทองหลางนั้นมีหนามทั้งที่ก้ามและกระดองมากกว่าปูทองแดงซึ่งมักจะมีหนามที่ค่อนข้างทู่ และมีอาวุธร้ายมากก็คือก้ามทั้งด้านซ้ายและขวาของลำตัวก้ามนี้ (Pincer) เป็นอาหารที่ดีใช้ในการทำก้ามปูทอด (สำหรับปูตัวผู้) แต่มีพิษสงเนื่องด้วยเป็นอาวุธในการป้องกันตัว มักจะหนีบผู้เคราะห์ร้ายที่ไม่ระมัดระวังให้ถึงกับเจ็บปวดไปได้หลายชั่วโมง เมื่อปูทะเลหนีบเข้าแล้วมักจะปล่อยก้ามให้หลุดติดกับเนื้อของเรา ต้องทุบให้ก้ามนั้นแหลกเสียก่อนจึงจะรักษาบาดแผลได้ สำหรับผู้ที่ถูกปูหนีบ บางครั้งแผลจะบวมอักเสบเป็นเวลาหลาย ๆ ชั่วโมงกว่าจะหายดังนั้นเป็นการสมควรอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่ไม่คุ้นเคยในการจับปูที่กำลังมีชีวิตอยู่ ควรจะใช้ไม้กดป้องกันการหนีบจากก้ามที่นับว่าเป็นอาวุธเสียก่อน

ปูม้า (Neptunnus pelagicus Linne) เป็นปูที่มีจำนวนมากและนิยมเป็นอาหารของชาวเรามาก มักจะตายง่ายกว่าปูทะเล ส่วนมากเราจะเห็นปูม้าในท้องตลาดที่ซื้อกันตายหรือต้มแล้วเป็นจำนวนมากกว่าปูทะเลซึ่งซื้อขายกันในสภาพที่ยังเป็น ๆ อยู่ ปูม้าตัวผู้มีสีน้ำเงินหรือสีฟ้ามีดอกดวงสีขาวเบื้องบนของกระดอง สำหรับปูตัวเมียนั้นมีลักษณะค่อนข้างป้อมและมีสีน้ำตาลอ่อน และสีน้ำตาลแก่และยังมีดอกขาวตอนส่วนของหลังทั่วไปของปูไม่ว่าจะเป็นที่ก้ามหรือที่ก้ามหรือที่กระดองมีหนามแหลม ๆ โดยทั่วไป ดังนั้นการจับปูหรือเลือกปูนั้นก็สมควรได้รับการระมัดระวังเป็นพิเศษมิให้หนามเหล่านั้นเกี่ยวให้เป็นแผลได้ และอาจจะเกิดการอักเสบและเป็นพิษถ้าไม่ชำระ

ล้างให้ดี สำหรับปูม้าที่ยังมีชีวิตอยู่นั้น มันมีพิษสงในการใช้ก้ามหนีบมือหรือนิ้วของเราได้โดยง่าย ดังนั้นสมควรใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ อาการที่จะเกิดได้มากที่สุดก็คือเมื่อปูม้านี้อยู่ในน้ำที่มีความลึกประมาณ 10 ถึง 20 ซม. เพราะมันจะมีแรงมากกว่าเมื่อมันขึ้นมาอยู่บนบกแล้ว ปูม้าทั่วไปอาศัยตามหาดทราย พื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน โคลนปนทราย ปากแม่น้ำในทะเลตื้นโดยทั่วไป บริเวณก้นอ่าวไทยนั้นนับได้ว่าเป็นแหล่งที่ชุกชุมเป็นพิเศษ

ปูใบ้ (Actumnus Sp.) ปูชนิดนี้มีนิสัยเชื่องช้าเมื่อเทียบกันกับสองชนิดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น มักจะอาศัยอยู่ตามโพรงหิน และที่มากที่สุดก็คือตามหลักหอยแมลงภู่โดยทั่วไปในน่านน้ำตื้น ขนาดตัวใหญ่ที่สุดประมาณ 10 ซม. หรือใหญ่กว่านั้น เมื่อขึ้นบนบกมันจะทำตัวกลม ไม่คลานเคลื่อนไหวแบบปูทะเลหรือปูม้า ก้ามอันแข็งแรงของมัน ถ้ามันหนีบเราเข้าแล้ว จะมีความเจ็บปวดรุนแรงมากกว่าปูม้าหรือปูทะเล กล่าวกันว่าถ้าผู้ใดถูกปูใบ้หนีบแล้วถ้าฟ้าไม่ร้องมันจะไม่ยอมปล่อย เรื่องนี้ไม่เป็นความจริงแต่ประการใด เพียงแต่เป็นเรื่องเล่ากัน ความจริงมีอยู่ว่าปูใบ้นี้ก้ามสั้น และไม่ปล่อยก้ามเช่นเดียวกับปูม้าหรือปูทะเล เมื่อกัดเราเข้าแล้วก็มักจะปล่อยให้หลุดช้ากว่าปูทั้งสองชนิด แต่เนื่องด้วยขาดความว่องไวผิดกับปูทั้งสองชนิดดังนั้นโอกาสที่จะหนีบเราจึงนับว่ามีน้อยมาก แต่ถึงอย่างไรก็ดีสมควรระวังตัวเมื่อต้องการจะจับปูชนิดนี้

ปูแสม (Sesarma Sp.) ปูชนิดนี้นับได้ว่าเป็นอาหารที่ดีสำหรับคนไทยทั่วไป ตัวมีสีดำปนเทาแก่หรือสีม่วง อาศัยอยู่โดยทั่วไปตามป่าไม้ชายเลน จำพวกป่าแสม และตามพื้นดินใกล้ ๆ กับทะเลส่วนการผู้ที่มีอาชีพจับ

ปูขายมักจะถูกก้ามเล็ก ๆ ของมันหนีบเอาบ้าง เมื่อจับมันในเวลากลางคืน แต่ถึงอย่างไรก็ดี เนื่องด้วยก้ามของมันมีขนาดเล็กและพวกจับปูอาจจะใช้ผ้าพันมือในการจับ ดังนั้นจึงนับว่าเป็นอันตรายน้อยมาก นอกจากปูที่กล่าวมาแล้วก็จะมีปูชนิดอื่น เช่น ปูหิน, ปูตะกอย ปูก้ามดาบ ฯลฯ แต่โอกาสที่จะพบกับพวกนี้มีเป็นจำนวนน้อยมาก และมีอันตรายเป็นเพียงส่วนน้อยเมื่อเทียบกับปูที่ได้ออกชื่อมาแล้ว

นอกจากปูอันนับว่าเป็นพวกเปลือกแข็งแล้ว จำพวกเพียงต่าง ๆ ซึ่งเจริญเติบโตอยู่ตามสิ่งก่อสร้างในน้ำ เช่นตามเสาโป๊ะโพงพาง เสาสะพานและอื่น ๆ นั้นจัดว่าเป็นภัยต่อนักว่ายน้ำดำน้ำอย่างยิ่ง เพราะมันเป็นสิ่งที่มีคมพอที่จะบาดหรือตัดอวัยวะส่วนหนึ่งส่วนใดของเราออกจากกันได้ด้วยความคมของมัน ลักษณะของมันนั้นเมื่อได้มีโอกาสรับการวางไข่จากพ่อแม่ของมันแล้ว มันก็จะล่องลอยไปตามกระแสน้ำ อยู่ในสภาพที่เรียกว่าช่วยตัวเองไม่ได้ เป็นชีวิตของแพลงค์ตอน (Plankton) แต่เมื่อสภาพของสิ่งแวดล้อมอำนวยให้แล้วมันก็จะเข้าเกาะกับสิ่งก่อสร้าง ไม่ว่าจะเป็นเรือหิน เสาไม้โดยทั่วไปอย่างแข็งแรง แล้วเริ่มเจริญเติบโตอยู่ในสถานที่นั้นเป็นการประจำไม่มีการเคลื่อนย้าย เพรียงทั่ว ๆ ไปนั้นมีลักษณะคล้าย ๆ กับเจดีย์ ซึ่งมีฐานค่อนข้างกว้างเพื่อในการเกาะติดสิ่งก่อสร้างหรือท้องเรือ ด้านบนอันได้แก่ส่วนปากนั้นเปิดและปิดได้เพื่อในการหาอาหาร เพื่อในการเลี้ยงตัวของมันเองจากจุลชีพเล็ก ๆ ที่ล่องลอยอยู่ในน้ำทะเล การเจริญเติบโตของมันนั้นได้สร้างเปลือกที่นับว่าแข็งและคมมากและขนาดใหญ่ขึ้นทุก ๆ วันตามระยะเวลาผ่านไป สิ่งเหล่านี้แหละเป็นอันตรายต่อการขูด ขีด หรือทำให้เกิดอันตรายขนาดใหญ่ขึ้นได้ จากการไม่ระมัดระวังตัวให้ดีของผู้ที่ทำงานใต้น้ำมีอยู่พวกเท่าที่พบในย่านน้ำไทย คือ

เพรียงชนิด Balanus Sp. เป็นชนิดธรรมดาที่หาได้ทั่วไปตามบริเวณริมฝั่งทะเล มันมักจะเกาะเป็นกลุ่มก้อนตามเสาสะพาน หิน หรือสิ่งก่อสร้างโดยทั่วไป ตั้งแต่แนวน้ำขึ้นสูงสุด จนถึงแนวน้ำลงต่ำสุด หรือใต้น้ำเมื่อน้ำลงนั้นมันสามารถที่จะปิดป้องกันอันตราย ที่เกิดจากแสงอาทิตย์อันร้อน และจะอยู่ได้โดยไม่หาอาหารเป็นเวลาหลาย ๆ วัน เปลือกของมันสีขาวเรื่อ ๆ อมขาวหรือเหลืองอ่อน มีความคมมาก ดังนั้นการเดินการเดินไปตามหิน หรือสถานที่ต่าง ๆ นั้นสมควรจะได้รับการระมัดระวังเป็นพิเศษอย่าให้มีการระมัดระวังเป็นพิเศษอย่าให้มีการลื่นล้มไปได้ เพราะตัวของมันจะทำให้เกิดบาดแผลเหวะหวะ และถ้าเป็นมากอาจจะเสียโฉมหรือเสียชีวิตไปได้โดยง่าย

เพรียงชนิด Chthamalus Sp. มีลักษณะเช่นเดียวกันกับชนิดแรกผิดกันที่ว่ามีลักษณะของเปลือกหรือเจดีย์ต่ำกว่า ถิ่นอาศัยก็ใกล้เคียงกันผู้ชำนาญเท่านั้นที่จะสามารถบอกได้ว่าเป็นชนิดใด ถึงอย่างไรก็ดีทั้งสองชนิดนี้นับว่าเป็นอันตรายมากที่สุด ประเภทการบาดหรือตัด ที่ก่อให้เกิดบาดแผลที่หน้ากลัวขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นส่วนใดของอวัยวะ ขา หน้า ตัว ทั้งเมื่อเวลาเราว่ายน้ำ ดำน้ำ หรือเดินทางตามชายหาด หรือก้อนหินที่มีสัตว์นี้เกาะอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

4.2 สัตว์ชนิดที่มีปากที่ท้อง (Coelenterates) นับว่าเป็นสัตว์น้ำทะเลอีกชนิดหนึ่งที่สามารถสร้างบาดแผลเกี่ยวกับการบาด ตัดให้ได้รับอันตรายมาก ๆ ได้ สัตว์ทะเลพวกนี้อยู่ในประเภทของแอนโทซัว (Anthozoa) หรือพวกปะการังจริง ๆ (True corel) ซึ่งจะเจริญงอกงามอยู่ตามบริเวณข้างเกาะ หินกองกลางทะเล ซึ่งน้ำทะเลมีความเค็มที่ค่อนข้างสูงโดยทั่วไป และมักจะเป็นแหล่งที่นิยมการดำน้ำ (Skin diving) หรือ

กีฬาล่าปลา (Game fishing) ของนักดำน้ำสมัครเล่นที่สนใจเกี่ยวกับกีฬาทางน้ำในการใช้เครื่องมนุษย์กบ (SCUBA) เป็นอันมาก พวกที่จะทำอันตรายได้ก็ได้แก่หินเขากวาง (Stackhorn coral) พวกปะการังชนิดมันสมอง (Brain coral) ฯลฯ หรือพวกที่มีกิ่งก้านงอกงามขนาดใหญ่ ซึ่งเจริญเป็นกลุ่มก้อนตามสถานที่ซึ่งได้กล่าวมาแล้ว อันตรายที่จะได้รับจากมันนั้นก็เป็นบาดแผลที่เกิดจากการบาด ตัด ขีดข่วน เมื่อผู้ดำน้ำเกิดความประมาทในการเคลื่อนไหวเข้าไปใกล้บริเวณที่มันอาศัยเข้า ข้อควรจำก็คือการเคลื่อนที่ไปในย่านที่มีหินปะการังอาศัยนี้ควรจะได้รับการระมัดระวังเป็นพิเศษ เพราะตัวเราลอยอยู่ในน้ำนั้นสามารถควบคุมการลอยการจมของร่างกายได้ยากกว่าอยู่บนบก อาจถูกกระแสน้ำหรือคลื่นตีซัดโยนตัวเข้าใกล้ให้ความคมของสัตว์เหล่านั้นทำอันตรายโดยมิได้ตั้งใจ การเคลื่อนไหวตามสถานที่เหล่านี้ไม่เป็นการสมควรที่จะมีเชือกห้อยติดตัวหรือสิ่งเกะกะ เพราะมันอาจจะเกี่ยวเข้ากับหิน และทำให้เคลื่อนไหวของเราชงักและกระทบเข้ากับหินปะการังดังกล่าว ทำให้เกิดบาดเจ็บขึ้นโดยไม่บังเอิญก็ได้

4.3 ชนิดเนื้ออ่อน (Mollusces) สัตว์ทะเลเหล่านี้นับว่าเป็นพวกเนื้ออ่อนแต่ด้านในเท่านั้น ส่วนมากมักจะมีเปลือกที่หนาและแข็งแรงมากเพื่อเป็นการป้องกันตัวของมันเองจากศัตรูภายนอก สัตว์ทะเลที่กล่าวนี้ก็คือหอยกาบ (Bivalve) ชนิดต่างๆ ที่มีชุกชุมอยู่ในประเทศไทยเราได้และนิยมใช้เป็นอาหารได้อย่างดีอีกด้วย การเจริญเติบโตของมันได้แก่เปลือกที่แข็งและใหญ่ มีความคมประหนึ่งใบมีดโกน สามารถที่จะบาดหรือตัดอวัยวะของเราได้โดยง่าย มักจะมีอาศัยอยู่ทั่วไปตามพื้นท้องทะเล ซึ่งเป็นทั้งโคลนปนทราย และหิน สัตว์เหล่านี้จัดอยู่ในสัตว์ประเภทที่อาศัยอยู่กับพื้นท้อง

ทะเล (Benthos) ทั้งสิ้น และมักจะอยู่อาศัยเป็นการประจำที่ ไม่เคลื่อนย้ายไปสถานที่อื่น ถึงเคลื่อนย้ายได้ก็เป็นจำนวนระยะทางที่น้อยมาก มีอยู่ด้วยกันตามลักษณะที่จะทำอันตรายกับเราได้ดังต่อไปนี้ คือ

หอยจอบ (Sand Dweller Pinna Sp.) มีอยู่ด้วยกันหลายชนิด อาศัยอยู่ทั่วไปทั้งสถานที่พื้นท้องทะเลเป็นทราย โคลนและหิน สำหรับชนิดที่อาศัยอยู่กับพื้นทะเลที่โคลนนั้นมีเปลือกบางสีเขียวอ่อน ด้านในมีเนื้อขนาดยาวของตัวประมาณ 20 ถึง 40 ซม. อาศัยอยู่โดยการปักอยู่ตามสถานที่โคลนเหลวโดยทั่วไป เปลือกของมันทั้งสองด้านนั้นสามารถจะบาดผู้เคราะห์ร้ายให้เกิดเป็นแผลฉกรรจ์ได้ จำพวกที่อาศัยอยู่ตามพื้นที่เป็นทรายหรือซอกหิน ในสถานที่น้ำใสนั้นเป็นชนิดที่แตกต่างกันออกไปมีสีม่วงปนดำ และตอนหัวนั้นแหลม มันจะเอาด้านแหลมนี้ใช้หนวด (Byssus) ยึดปักกับพื้นทรายไว้ อันตรายที่จะได้รับเกิดจากการบาดมือผู้ที่จะเก็บหอยนี้เป็นอาหารหรือตัวอย่าง ความยาวของตัวนั้นประมาณ 20 ถึง 40 ซม. ส่วนเปลือกมีขนาดหนา และแข็งแรงอีกทั้งคมกว่าชนิดแรก

หอยถ่าน (Razor Clam, Ensis directus Conrad) มีลักษณะเป็นรูปสีเหลี่ยมผืนผ้าที่ค่อนข้างยาว มีสีขาวเรือ หรือสีเหลืองอ่อน ภายในมีเนื้อนุ่มที่อร่อยมาก อาศัยอยู่ตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน โคลนปนทราย โดยอาศัยอยู่ในรู และสามารถที่จะดำดินลงไปได้ทางรูเมื่อได้รับภัย เปลือกทั้งสองด้านที่ประกบเข้าหากันนั้นมีความบาง แต่คมราวกับใบมีดโกน สามารถบาดอวัยวะมือหรือเท้าของเราก่อให้เกิดบาดแผลฉกรรจ์ได้เช่นเดียวกับหอยจอบ อันตรายมักจะเกิดขึ้นจากการที่เราย่ำไปบนพื้นโคลนตามริมฝั่งทะเลเพื่อในการเก็บรวบรวมหอยที่ใช้เป็นอาหารหรือเป็นเกม

หอยกระซ้า (Window Shell) เป็นหอยกาบชนิดหนึ่งซึ่งอาศัยอยู่ทั่วไปในโซนร้อนถึงมีลักษณะเหมือนเกล็ดปลา มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 8 ถึง 10 ซม. ข้างในมีเนื้อเป็นจำนวนน้อยมากใช้รับประทานเป็นอาหารได้ ในประเทศฟิลิปปินส์นิยมเลี้ยงเป็นอุตสาหกรรมในอ่าวบินา–คายัน อ่าวมะนิลา และเปลือกนั้นใช้แทนกระจกเพื่อในการรับแสงสว่างจากหน้าต่างได้ดี เปลือกของมันนั้นจะบาดอวัยวะให้เป็นบาดแผลฉกรรจ์ได้มากกว่าหอยถ่าน โดยฉะเพาะอย่างยิ่งพวกเก็บหอยที่ใช้กระดานถีบตามจังหวัดชายทะเล เช่น ชลบุรี เป็นต้น

2.44 สัตว์ทะเลชนิดหนอน (Tubeworm) มีหนอนทะเลหลายชนิดทำรังอยู่ตามพื้นท้องทะเลที่เป็นทราย เพื่อในการป้องกันตัวของมันเองจากอันตรายที่จะได้รับจากศัตรู รังของมันที่อาศัยนั้นจะขดเป็นท่อกลมหรือเป็นชั้น ๆ ซับซ้อนกัน และตัวของมันก็จะขดตัวโผล่ปากออกมาเพื่อดูเหตุการณ์ภายนอก เมื่อยามปกติมันจะคลานออกมาหาอาหารเมื่อมีภัยจะหดเข้าไปในโพรง ปากท่อของมันที่อยู่ติดกับพื้นทรายหรือตามก้อนหินนั้นมีความคมตามเส้นรอบวง สามารถที่จะตัดหรือเจาะเท้าของผู้เคราะห์ร้ายให้เป็นแผลลึกได้ในเมื่อไม่ระมัดระวังตัว โดยเดินหรือเหยียบไปบนปากของมันเข้า ดังนั้นข้อควรจำในการเดินทางพื้นหาดทรายหรือเคลื่อนที่ในน้ำในย่านที่มีหอยชนิดนี้ก็สมควรระมัดระวังให้ดี เป็นการป้องกันอันตรายได้อย่างดียิ่ง

2.5 สัตว์ทะเลที่เป็นภัยโดยการทำให้เกิดช๊อค (Marine Animals That Shock)

มีปลาหลายชนิดที่สามารถทำไฟฟ้าได้ด้วยตัวของมันเอง เมื่อผู้เคราะห์ร้ายไปถูกตัวของมันเข้า กระแสไฟฟ้าที่เกิดขึ้นจากตัวของมันนั้นจะ

สามารถทำให้เกิดช๊อคถึงกับสิ้นสติไปชั่วขณะหนึ่งถึงกับจมน้ำตายในที่สุดได้ จัดว่าเป็นภัยร้ายแรงต่อนักว่ายน้ำอย่างยิ่ง สัตว์น้ำที่สามารถทำไฟฟ้าได้เองนั้นมีดังต่อไปนี้ คือ

ปลากด (Catfishes, Malopterurus) ปลาไหลไฟฟ้า (Electric eels, Electrohorus) ปลากะเบนไฟฟ้าชนิดต่าง ๆ (Electric rays Torpedo) จำพวกปลาไหลไฟฟ้าและปลากดนั้นส่วนมากมักจะอาศัยอยู่ในน้ำจืด ส่วนมากพวกปลากะเบนไฟฟ้านั้นอาศัยอยู่ตามชายฝั่งทะเลในโซนร้อนโดยทั่วไป สำหรับนักดำน้ำนั้นปลากะเบนไฟฟ้านับได้ว่าเป็นสิ่งที่น่ากลัวอันตรายมากที่สุด ส่วนมากมักจะว่ายน้ำเชื่องช้ามาก อาศัยหมกอยู่ตามพื้นท้องทะเลที่เป็นโคลน โคลนปนทราย ตามปากแม่น้ำและในทะเลตื้นโดยทั่วไป ลักษณะและรูปร่างของมันนั้นแตกต่างกันกับปลากะเบนธรรมดา เมื่อเห็นครั้งแรกแล้วบางคนอาจจะเข้าใจเป็นปลาฉลามไป เพราะรูปร่างของมันนั้นคล้ายกับครึ่งหนึ่งของปลาฉลามและปลากะเบนรวมกัน หัวส่วนมากกลมเป็นส่วนที่โตที่สุดและค่อย ๆ เรียวลงมาจนถึงส่วนหาง มีสีน้ำตาลเข้มปนเทาและมีจุดสีดำหรือขาวต่าง ๆ อยู่ตามตัวด้านบนทั่ว ๆ ไป ท้องนั้นมีสีขาวเรื่อ ๆ

เครื่องกำเนิดไฟฟ้าของมันนั้นมี น้ำหนักประมาณเศษ 1 ส่วน 6 ของน้ำหนักตัวทั้งหมด ตั้งอยู่ภายในซีกหนึ่งระหว่างครีบท้องกับหัวบริเวณที่กล่าวนี้สามารถที่จะเห็นได้ด้วยตาเปล่าอย่างชัดเจน ทั้งด้านหลังและด้านท้องมีโครงสร้างภายในคล้ายกับรังผึ้งหรือหม้อน้ำรถยนต์ โครงสร้างหรือช่อง ๆ เหล่านี้ย่อมแตกต่างกันเล็กน้อยสุดแท้แต่ชนิด ด้านล่างของท้องทำหน้าที่เป็นขั้วบวก ส่วนทางด้านเบื้องหลังของมันให้ค่าทางลบ การช๊อคที่เกิดขึ้นนั้นเข้าใจว่าเกี่ยวกับวงจรไฟฟ้า เมื่อไฟฟ้าในตัวของมันหมดไปกำลังไฟฟ้าก็จะ

ค่อย ๆ อ่อนกำลังลง และหมดพิษไปในที่สุด ถ้ามีการใช้ติดต่อกันไปและหลังจากนั้นมันก็จะเริ่มประจุไฟฟ้าขึ้นใหม่ กำลังไฟฟ้าที่มันสามารถผลิตขึ้นใช้เองนี้มีตั้งแต่ 8 ถึง 220 โวลท์ การช๊อคที่เกิดจากปลากะเบนไฟฟ้าหรือปลาไหลไฟฟ้านี้จะทำให้ถึงกับหมดสติ เมื่อประจุไฟฟ้าของมันแรงและถึงกับจมน้ำตายได้ในที่สุด

มีตัวอย่างเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในบ้านของเรา ซึ่งส่วนมากเข้าใจกันว่าถูกนางเงือกฉุดไป ซึ่งทั้งหมดนี้ตามคำสันนิษฐานแล้วเข้าใจว่าเกิดจากการช๊อคของปลาจำพวกดังกล่าวและทำให้ผู้เคราะห์ร้ายหมดสติไป และจมน้ำตายโดยไม่รู้สึกตัว จึงจัดว่าเป็นสัตว์ที่มีพิษและให้โทษอย่างหนึ่ง พบทั่วไปบริเวณอ่าวบางตะวาปัตตานี เกาะตะลิงบง และตามสถานที่ตื้นโดยทั่วไปตามชายทะเลสถานที่รก ๆ

2.6 สัตว์ทะเลที่เป็นอันตรายโดยการบริโภค (Marine Animals That Are Poisonus to Eat)

เนื่องด้วยคนไทยเรานั้น นิยมใช้อาหารสดและแห้งจากทะเล เป็นอาหารเพื่อในการบริโภคเป็นการประจำวัน เพราะว่าเป็นอาหารประเภทที่มีคุณค่าทางด้านอาหารโปรตีนไม่แพ้สัตว์บก แต่มีราคาต่ำกว่ามาก มีสัตว์น้ำเป็นจำนวนมากซึ่งเป็นพิษ เมื่อผู้ที่ไม่ทราบบริโภคเข้าไปก็อาจเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ถ้าแก้ไขไม่ทันต่อเหตุการณ์ ดังนั้นการรู้จักกับสัตว์น้ำที่นับว่าเป็นพิษไว้ จึงจัดได้ว่าเป็นการปลอดภัยกับชีวิตของตนเอง มีอยู่หลายอย่างซึ่งไม่มีพิษเป็นการประจำ แต่พิษที่เกิดขึ้นนั้นอาจจะมีจากธาตุอื่น ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสภาพของตัวหรือบางชนิดจะเกิดขึ้น เพราะไปกินสารที่มีชีวิตเข้า และเกิดให้เนื้อของมันเป็นพิษขึ้นชั่วขณะหนึ่ง หรือบางชนิดไม่เป็นพิษแต่เมื่อถึงฤดูวางไข่เกิดเป็นพิษเหล่านี้เป็นต้น ดังนั้นการศึกษา

เกี่ยวกับพิษของสัตว์แต่ละชนิดนั้นจึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง สัตว์น้ำที่กินแล้วเป็นอันตรายมากน้อยและบางครั้งอาจจะทำให้ถึงแก่ชีวิต เมื่อแยกประเภทนั้นได้ดังต่อไปนี้คือ

ปลาชนิดต่าง ๆ

ประเภทเนื้ออ่อนอันได้แก่หอยชนิดต่าง ๆ

ประเภทเนื้ออ่อนเทียม

ประเภทเนื้อสัตว์ที่มีข้อต่อ

2.61 ปลาชนิดต่าง ๆ ประเภทปลาที่บริโภคแล้วเกิดเป็นพิษชนิดของปลาที่บริโภคแล้วเป็นพิษ ตลอดจนอาการต่างๆ ของพิษที่ทำอันตรายนั้นยังเป็นที่สงสัยและลี้ลับกันเป็นส่วนมาก และสิ่งที่น่ารักประหลาดอีกอย่างหนึ่งก็คือว่า ปลาชนิดหนึ่งซึ่งสถานที่บางแห่งถือกันว่าเป็นปลามีพิษ แต่สำหรับที่อื่นแล้วอาจจะเป็นปลาที่ไม่มีพิษสงอะไร ใช้ประกอบเป็นอาหารได้อย่างเอร็ดอร่อยด้วยซ้ำไป แม้จนกระทั่งปัจจุบันปัญหาเหล่านี้ก็ยังคงมีอยู่ และไม่สามารถที่จะอธิบายได้ว่าเพราะอะไร แต่ถึงอย่างไรก็ดีมีการสันนิษฐานกันแต่ยังไม่ได้รับการยืนยันว่าจู่ ๆ ปลาที่ไม่มีพิษเกิดมีพิษและเป็นอันตรายต่อการบริโภคนั้นก็เพราะอาหารที่มันกินเข้าไปเอง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น พิษนั้นอาจจะแฝงอยู่ในอาหารที่มันกินเข้าไป จะเป็นพืชหรือสัตว์เล็กๆ ดังนั้นเมื่อปลากินสัตว์ที่มีพิษเข้าไปก็จะทำให้เนื้อของปลานั้นกลายเป็นพิษไปด้วย และในโอกาสเดียวกันนี้ถ้าบังเอิญปลาที่กินสัตว์ที่มีพิษเข้าไปและกลายเป็นปลามีพิษ แต่ถ้ามีปลาอื่นซึ่งมีขนาดใหญ่กว่า กินมันเข้าไปอีกทีหนึ่งพิษนี้ก็จะต้องย้ายไปทำให้ปลาใหญ่นั้นกลายเป็นปลาที่มีเนื้อเป็นพิษไปด้วย พวกปลาหางแข็งประเภทต่างๆ (Poisonous Scombroid) นั้น มีลักษณะแตกต่างกันไปอีกอย่างหนึ่งเป็นพิเศษ ปลาที่มีพิษนั้นส่วนมากมักจะอาศัยอยู่ตามทะเล

โซนร้อนโดยทั่วไป มักจะอยู่ในย่านที่มีหินปะการังมากๆ เช่น แถบแปซิฟิก อินโดแปซิฟิก เป็นต้น ปลาที่บริโภคแล้วเป็นพิษนั้นมีอยู่ด้วยกันเป็นจำนวนมากประมาณ 6 ประเภทดังต่อไปนี้ คือ

2.611 ประเภทปลาฉลามและปลากะเบน (Poisonus Sbarks and Rays) ได้รับรายงานว่ามีการเสียชีวิตเพราะการใช้ปลาฉลาม และกะเบนเป็นอาหารเป็นจำนวนมากราย ทั้งเป็นปลาฉลามและกะเบนที่อาศัยอยู่ในโซนร้อนทั้งสิ้น ส่วนมากในกรณีที่ตายนั้นมักจะพบว่าเกิดจากการใช้ตับของฉลามประเภท Carcharhinus ซึ่งอยู่ในโซนร้อนเป็นอาหารด้วยกันทั้งสิ้น และเนื้อของปลาฉลามจำพวก Somniosus microcephalus ที่อาศัยอยู่ในโซนหนาวก็นับได้ว่าเป็นอันตรายสำหรับคนและสัตว์เช่นเดียวกัน ที่มาของพิษนั้นยังไม่เป็นที่รู้จักกันดี แต่ปลาฉลามเท่าที่ได้รับรายงานว่ามีพิษนั้นมีดังนี้คือ

ฉลามหูดำ (Black—Tipped Sand Shark, Carcharhinus melanopterus) อาศัยอยู่ในย่านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หมู่เกาะมาเรียอานา ฮาไวอิ อาฟริกา และโซนร้อนโดยทั่วไป

ฉลามที่มีช่องเหงือก 7 ช่อง (Seven-Gilled Shark Heptranchias perlo)

มีอยู่บริเวณทางทิศตะวันตกและตะวันออกของมหาสมุทรแอตแลนติก และแหลมกู๊ดโฮบกับญี่ปุ่น

ฉลามที่มีช่องเหงือก 6 ช่อง (Six-Gilled Shark, Hexachus grisseus) มีอยู่แถบแปซิฟิกแอตแลนติกตอนสหรัฐ ชิลี่ มหาสมุทรอินเดียตอนใต้ และอาฟริกา

ฉลามขาว (White Shark, Carcharodon carcharias) มีอยู่ทั่วไปบริเวณทะเลของโซนร้อนและโซนอบอุ่น

ฉลามหัวฆ้อน (Hammerhead Shark, Sphyrna zygaena) มีอยู่ทั่วไปในมหาสมุทรในโซนร้อนและโซนอบอุ่นโดยทั่วไป

อาการและพิษ อาการและพิษที่เกิดขึ้นจากการใช้ปลาฉลามบริโภคนี้ส่วนใหญ่เกิดขึ้นเพราะการใช้ตับปลาฉลามเป็นอาหาร พิษที่เกิดขึ้นนั้นอยู่ในตับของมันมีลักษณะคล้ายกับนมสด จะเกิดอาการผิดปกติขึ้นหลังจากการใช้ตับเป็นอาหารประมาณ 30 นาที จะมีรู้สึกไม่สบาย ปวดเมื่อย ปวดศีรษะ ลิ้นคับ รู้สึกร้อนลำคอและหายใจไม่สะดวก และเมื่ออาการเข้าขั้นรุนแรงแล้วก็มักจะเพ้อไม่ได้สติ หายใจไม่สะดวกกล้ามเนื้อชักกระตุก และกล้ามเนื้อไม่ทำงานระงับประสาทไม่ได้ เข้าขั้นโคม่าและถึงแก่ความตายในที่สุด

การพยาบาลนั้นเช่นเดียวกันกับรักษาเกี่ยวกับพิษปลาโดยทั่วไป การป้องกันนั้นก็คือ การไม่ใช้ตับของมันเป็นอาหารนั้นจัดว่าเป็นการป้องกันที่ดีที่สุด จนเป็นที่แน่ใจแล้วว่าตับของปลาฉลามชนิดนั้นไม่เป็นอันตรายต่อการใช้เป็นอาหาร ตับสำหรับปลาฉลามที่อาศัยอยู่ในโซนร้อนนั้นกล่าวกันว่ามีพิษร้ายแรงเป็นพิเศษ แม้แต่เนื้อของปลาฉลามก็เช่นเดียวกัน ควรจะมีการตรวจสอบเป็นที่แน่ใจเสียก่อนว่าไม่มีภัย จึงสมควรที่จะใช้บริโภค

2.612 ประเภทปลาหลดหิน (Poisonus Moray Eels) ปลาไหลชนิดที่ได้รับรายงานว่าใช้เป็นอาหารแล้วมักจะเป็นพิษ ก็ได้แก่พวกปลาหลดหินในตระกูลของ Muraenidae ปลาชนิดนี้บางชนิดอาจจะมีขนาดยาวมากกว่า 3 เมตรหรือยาวกว่านั้น ด้วยลำตัวที่ค่อนข้างอ้วนกลมทุกชนิด ที่ทราบกันว่าเป็นอันตรายต่อการใช้เป็นอาหารนั้น อาศัยอยู่ตามหินกองปะการังใน

โซนร้อนทั้งสิ้น ส่วนมากของรายงานที่ทราบถึงพิษที่เกิดขึ้นนั้นได้จากการใช้เนื้อของปลาหลดหินชนิดนี้เป็นอาหารหรือใช้เนื้อของมันต้มเพื่อในการกินต่างซุบ เพราะพิษของมันนี้ละลายได้ในน้ำ ที่ได้รับรายงานว่ามีพิษก็คือ

ปลาหลดหินชนิด Moray Eel, Gymnothorax flavimarginatus อาศัยอยู่บริเวณเกาะฮาไวอิ อาฟริกา

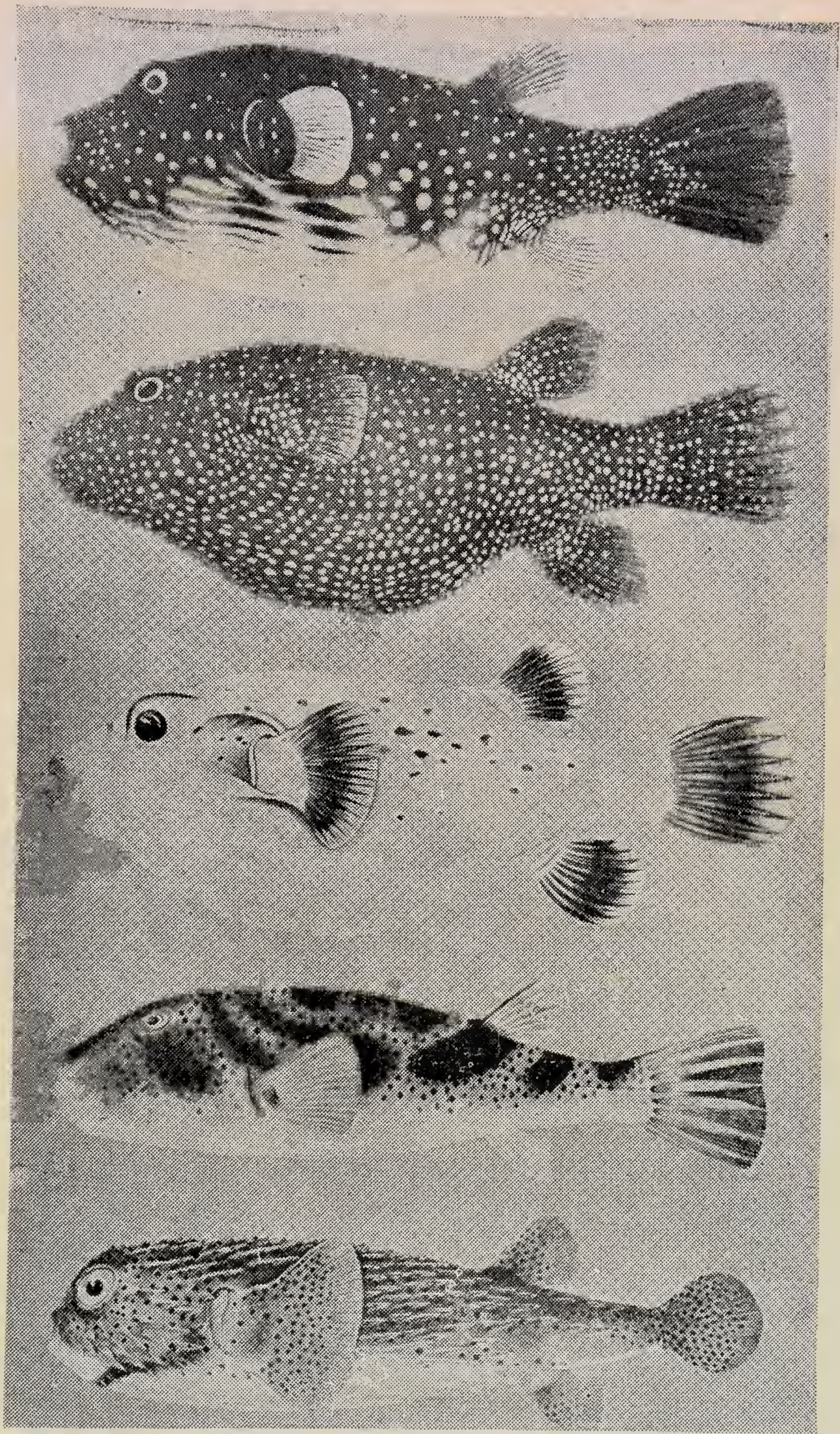
ปลาหลดหินชนิด Gymnothorax javanicus อาศัยอยู่บริเวณเกาะฮาไวอิ อาฟริกา

ปลาหลดหินชนิด Gymnothorax meleagrjs อาศัยอยู่ตามหมู่เกาะฮาไวอิ ทางตะวันตกของอาฟริกา ญี่ปุ่น และออสเตรเลียใต้

ปลาหลดหินชนิด Gymnothorax pictus บริเวณหมู่เกาะโปริเนเชียถึงอาฟริกา

ปลาหลดหินชนิด Gymnothorax undulatus บริเวณหมู่เกาะฮาไวอิ ทะเลแดง และอาฟริกา

อาการพิษ อาการพิษจะเกิดขึ้นเพราะการใช้เนื้อหรือซุบของปลาหลดหินเป็นอาหาร จะเกิดอาการริมฝีปากสั่น ลิ้นคับปาก บวม มือและเท้าชา และรู้สึกหนักที่เท้า รู้สึกเพลียปวดขัดตามข้อต่าง ๆ ปวดสันหลังและรู้สึกเป็นการลำบากในการกลืนอาหาร ปากบวม และหายใจขัด ๆ จนกระทั่งหมดสติหรือกล้ามเนื้อไม่สามารถจะบังคับได้ ประมาณ 10 เปอเซนต์ ของผู้ป่วยจากการใช้ปลาหลดหินเป็นอาหารถึงแก่ความตาย และกว่าจะหายขาดจากพิษของมันนั้น อาจต้องกินเวลาเป็นระยะเวลาหลาย ๆ วันหรือเดือน ข้อควรระวังก็คือ ขอให้ระงับการใช้ปลาหลดหินเป็นอาหารอย่างเด็ดขาด แม้ว่าบางชนิดจะไม่เป็นพิษก็ตาม แต่เมื่อถึงฤดูหนึ่งมันอาจจะเป็นพิษขึ้นมาอย่างไม่ทราบได้ล่วงหน้า

ชนิดของปลาปักเป้าที่กินแล้วเป็นอันตราย

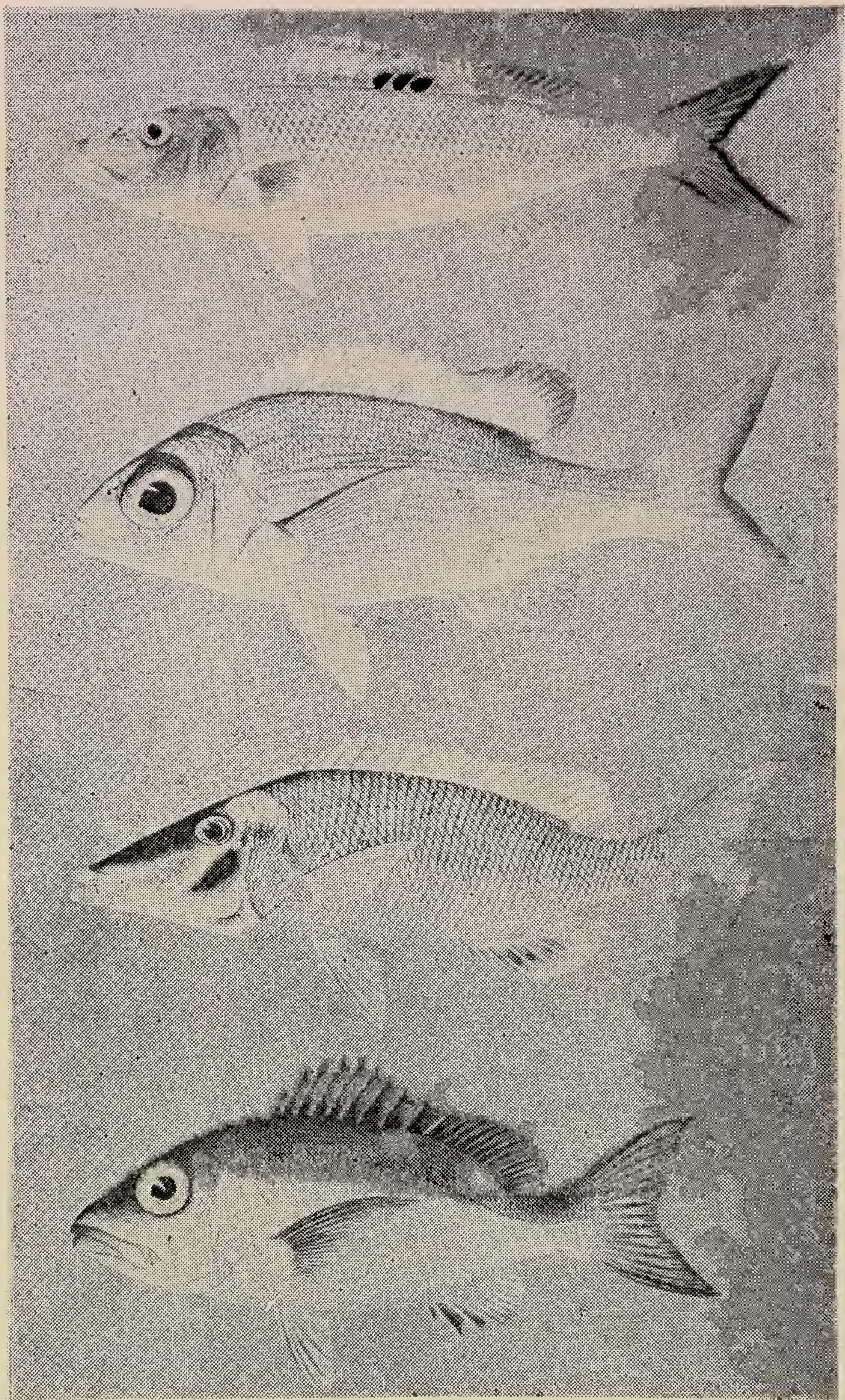
จากบน ชนิด Maki–maki or Deadly Death Puffer. Arothron hispidus Linnaeus

White–spotted Puffer, Arothron meleagris Lacepede

Black – spotted Puffer, Arothron nigropunctatus Bloch & Schneider

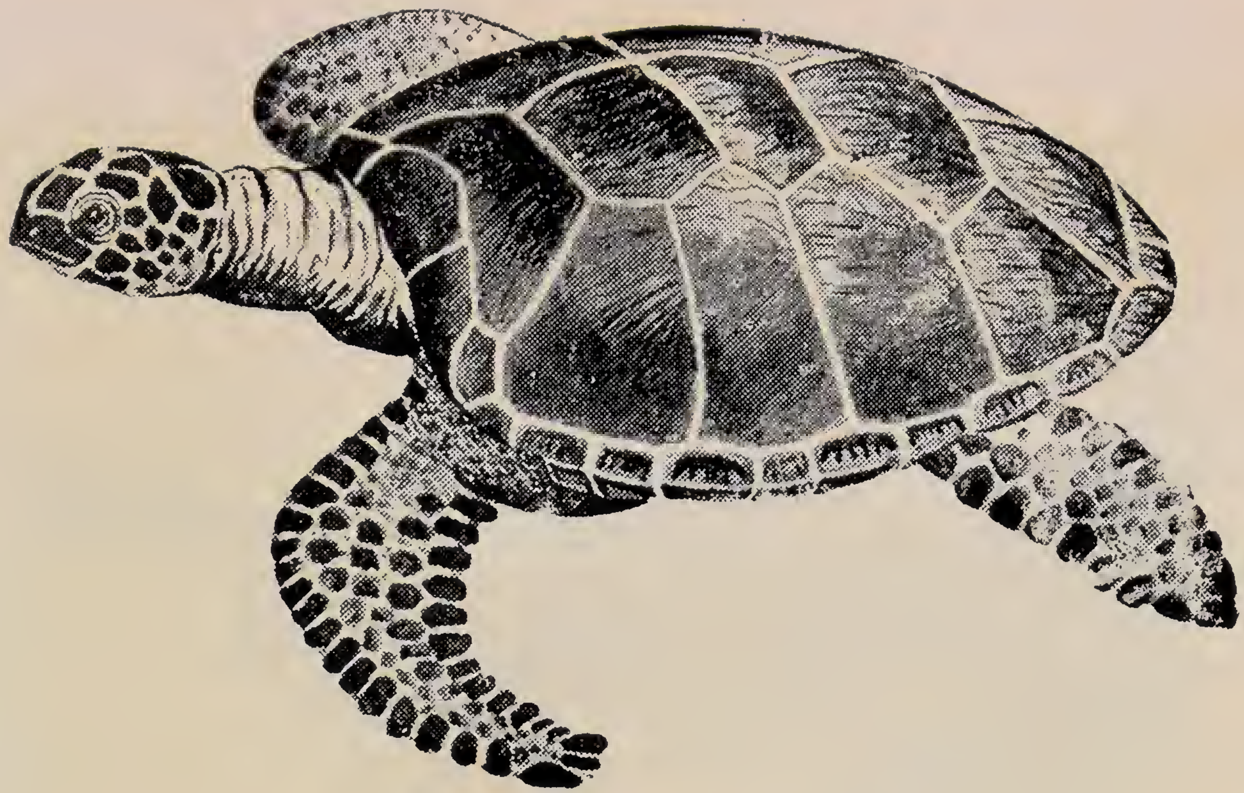
Gulf Puffer, Sphaeroides annulatus Jenyns

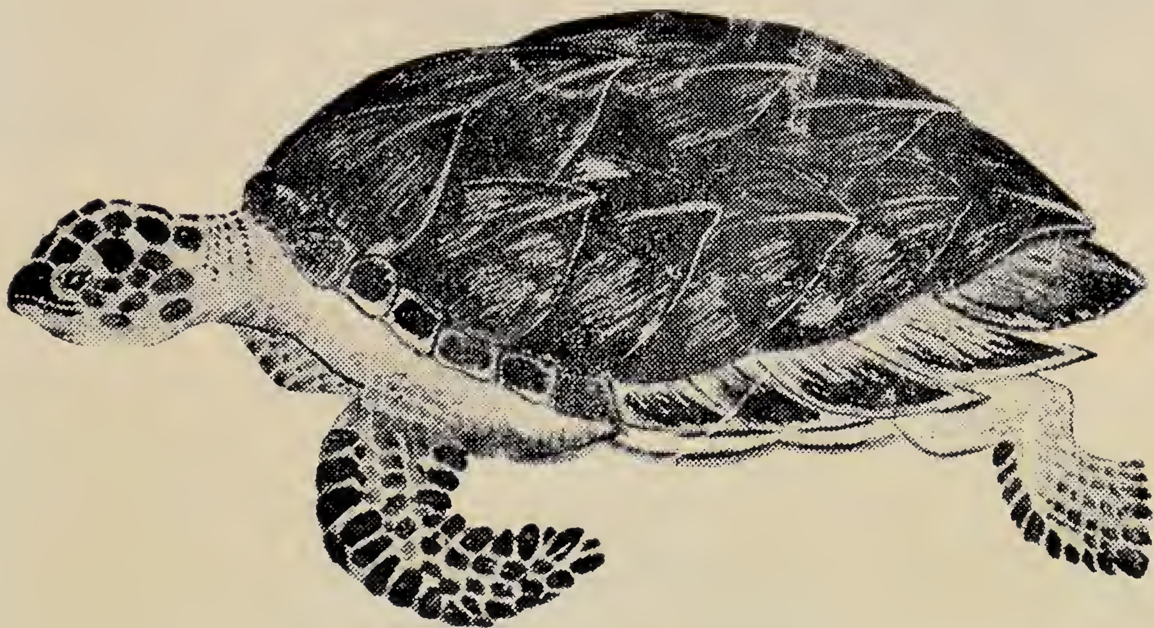
Porcupinefish, Diodon hystrix Linnaeus

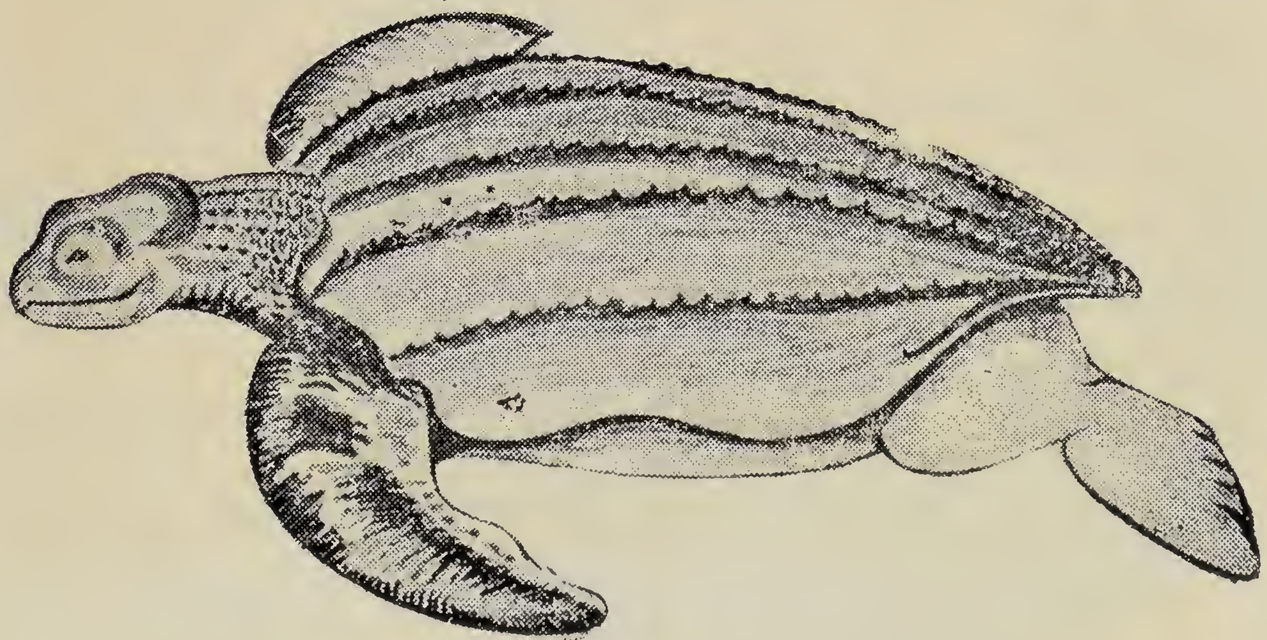

ภาพปลากะพงชนิดต่าง ๆ ที่กินแล้วเป็นพิษ

แถวที่ 1 ปลากะพงเขียว Snapper, Aprion virescens Valencinnes
แถวที่ 2 ปลากะพงชนิด Snapper, Gnathodentex aureolineatus Lacepede
แถวที่ 3 ปลากะพงโซ๊ะ Snapper, Lethrinus miniatus Forster
แถวที่ 4 ปลากะพงเขียว Snapper, Lutjanus boher Forskal

แสดงชนิดของเต่าทะเล บน เต่าตะนุ
กลาง เต่ากระ
ล่าง เต่ามะเฟือง

แมงดาจานที่ใช้รับประทานได้ดีๆ แต่กล่าวกันว่าเฉพาะที่เกาะช้างนั้นรับประทานแล้วถึงกับมึนเมา

แมงดาถ้วย ถ้าเป็นชนิด "เหรา" ก็จัดว่าเป็นพิษร้ายและถึงแก่ชีวิต

2.613 จำพวกปลาสคอมบรอย์ (Poisonus Scombroid Fishes) ปลาประเภทนี้นับได้ว่ามีอยู่หลายชนิดด้วยกัน อันเป็นปลาซึ่งอยู่ในตะกูลของปลาทู ปลาลัง ปลาโอ ปลาอินทรี ปลาสีกุนหางแข็ง ฯลฯ ทั้ง ๆ ที่ปลานี้จัดว่าเป็นปลาที่สามารถใช้ประกอบอาหารชั้นเยี่ยมได้ก็ตาม ปลาที่กล่าวมานี้อาจจะเกิดเป็นพิษขึ้นมาได้โดยไม่รู้ตัว โดยเฉพาะการใช้ปลาเหล่านี้เป็นอาหารในโซนร้อนที่มีอุณหภูมิค่อนข้างสูง

ปกติปลาทุกชนิดมีสารเคมีอยู่ในเนื้อทุกชนิดประเภท สารชนิดนั้นเรียกว่าฮิสทีดิน (Histidine) เมื่อสารฮิสทีดินได้ถูกกระทำด้วยแบคทีเรียมันจะเปลี่ยนแปลงเป็นฮิสตาไมน์ (Histamine) คล้าย ๆ กับสารที่เรียกว่าซัวว์รีน (Saurine) ซึ่งสามารถก่อให้เกิดความเจ็บปวดและแพ้ที่เรียกกันว่าอาการ (Allergy) ขึ้น ร่างกายของมนุษย์เราได้สารอิสตาไมน์นี้จะเกิดขึ้นเมื่อได้ทิ้งปลาจำพวกดังกล่าวไว้ในห้องที่มีอุณหภูมิปกติ หรือท่ามกลางแสงแดดเป็นระยะเวลาหนึ่งหลาย ๆ ชั่วโมงและเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ปลาประเภทดังกล่าวเกิดเป็นพิษขึ้นมากกว่าปลาชนิดอื่น ๆ ด้วยกัน

จำพวกชนิดของปลาต่าง ๆ ที่จัดอยู่ในตะกูลสคอมบรอย์นั้นตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นเป็นปลาที่รู้จักกันดีและอาศัยอยู่ทั่วไปรอบโลก

อาการและพิษ

อาการแพ้ของการใช้ปลาประเภทดังกล่าวเป็นอาหาร และอาการของมันจะแสดงออกอย่างรวดเร็วด้วยการชิม จะรู้สึกเผ็ดร้อนคล้ายกับพริกไทยและอาการพิษจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว หลังจากการกินปลานี้เข้าไปชั่วระยะเวลาไม่นาน จะเกิดอาการปวดศีรษะรู้สึกขัดต่อการเดินของเส้นเลือดใหญ่บริเวณลำคอ คอแห้ง รู้สึกกระหายน้ำ รู้สึกปากบวมคับลำบากในการกลืน

รวมกระทั่งอาการปวดสันหลังและจะมีผื่นแดงเกิดขึ้นตามร่างกาย และอาการคัน และอาจถึงอาการช๊อคซึ่งสามารถทำให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตายได้ บางครั้งอาจจะทำให้ท้องเดิน มักจะเกิดขึ้นกับพวกปลาโอที่นำมาทำเค็มบ่อยครั้ง เพราะปลาที่นำมาทำเค็มโดยการแล่นั้นส่วนมากไม่ใคร่สดจึงทำให้เกิดลักษณะการดังกล่าวได้มากที่สุด เท่าที่เคยได้ยินเกิดแก่นักเรียนของวิทยาลัยครูภาคใต้ ค่ายทหารที่ปราณบุรีเป็นจำนวนหลายสิบหลายร้อยคนเป็นต้น แต่ส่วนมากแล้วอาการแพ้เช่นนี้มันจะหายไปในระยะเวลาประมาณ 8–12 ชั่วโมง

การแก้ไข สำหรับอาการเช่นนี้การล้างท้องนับว่าเป็นการดีที่สุด หรือการใช้ยาประเภทแอนตี้ฮิสตามีนิกนั้นก็ได้รับรายงานว่าได้ผลดี

การป้องกัน ควรระวังการใช้ปลาเหล่านี้เป็นอาหาร เพราะอาจจะเกิดการดังกล่าวขึ้นได้ ควรจะเลือกปลาสดใช้ปรุงอาหารโดยเร็วที่สุด หรืออยู่ในสภาพที่เป็นกระป๋องห้องเย็นให้เร็วที่สุดหลังจากที่จับได้แล้ว ปลาประเภทเหล่านี้หลังจากที่จับแล้ว ไม่สมควรแช่หรือทิ้งไว้กลางแดดเป็นระยะเวลานาน อาจจะก่อให้อาการดังกล่าวขึ้นได้อย่างง่ายดาย หรืออย่างน้อยควรจะมีการตรวจปลาให้เรียบร้อยก่อนที่จะปรุงอาหาร เมื่อเห็นว่าปลาไม่สดพอก็ขอให้ทิ้งปลาเสียดีกว่าที่จะใช้เป็นอาหาร

2.614 จำพวกปลาปักเป้า (Poisonus Puffer Fishes) จำพวกปลาปักเป้านั้น นับได้ว่าเป็นอาหารชั้นเลิศของหลายประเทศเช่นญี่ปุ่น แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ปลาชนิดนี้นับได้ว่าเป็นปลาที่มีพิษร้ายแรงอย่างหนึ่ง มีอยู่ด้วยกันประมาณ 90 ชนิด ซึ่งอยู่ในตะกูล Tetraodontoidea รวมทั้งปลาดวงอาทิตย์ (Ocean Sunfishes) ปลาปักเป้าหนามทุเรียนสิ่งพิเศษร้ายของจำพวกปลาปักเป้าก็คือการพองลมของตัวมันเองราวกับลูกโป่งนั้นนับ ว่า

เป็นที่สนใจกับเด็ก ๆ มาก และบางครั้งระหว่างที่มันพองลมออกนี้จะทำเสียงลอดตามไรฟันน่าฟังมาก

ปลาชนิดนี้นับได้ว่าเป็นปลาที่มีพิษมากที่สุดในการประกอบอาหารพิษของมันนั้นจะอยู่ตามบริเวณตับไต ลำไส้ ผิวหนัง ซึ่งพิษเหล่านี้ทำให้เกิดอาการชักกระตุกกับประสาทอย่างรุนแรง สำหรับเนื้อนั้นโดยปกติใช้เป็นอาหารได้ดีพิษของมัน เมื่อแรงมากนั้นทำอันตรายให้กับผู้รับประทานได้ถึงแก่ความตายโดยง่าย สำหรับในญี่ปุ่นนั้นนับได้ว่าเนื้อปลาปักเป้าเป็นอาหารชั้นยอดของชาวญี่ปุ่น แต่ถึงอย่างไรก็ดีร้านที่จะประกอบอาหารประเภทนี้จะต้องมีประกาศนียบัตรรับรองจากกระทรวงการสาธารณสุขของเขาว่า มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องปลาชนิดนี้เป็นอย่างดี และมีการทดสอบพ่อครัวที่ใช้ปลาชนิดนี้ เป็นอาหารจากทางการเป็นการเรียบร้อย แล้วจึงจะได้รับประกาศนียบัตรให้ประกอบอาหารประเภทปลาปักเป้า จำหน่ายให้กับประชาชนทั่วไปได้ และจะต้องแขวนประกาศนียบัตรให้ผู้มารับทานได้เห็นชัดด้วย ถึงอย่างไรก็ตามอาจจะมีกรณีกินปลาปักเป้าแล้วถึงแก่ความตายก็มีมากรายในญี่ปุ่นส่วนมากผู้ที่เกิดมีการเช่นนั้นก็คือ ผู้ที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ใช้ปลานั้นเป็นอาหารโดยลำพัง สำหรับตัวปลาปักเป้าเองนั้นเป็นสิ่งที่สังเกตุได้ง่าย จากรูปร่างลักษณะที่แปลกประหลาดผิดกับปลาอื่น จะเห็นมันเสมอตามสถานที่ต่าง ๆ บ้างก็นำมาแปลงเป็นตะเกียงเพื่อแขวนประดับความสวยงามก็มี สำหรับประเทศไทยเราก็มีการใช้ปลาปักเป้าเป็นอาหาร และเกิดถึงกับความตายเป็นจำนวนปีละหลาย ๆ ราย ส่วนมากนั้นมักรู้เท่าไม่ถึงการณ์อาจจะมีการซื้อไข่ปลาปักเป้าที่วางขายในท้องตลาดอันมีพิษร้ายแรงนั้นมาประกอบอาหาร และถึงแก่ความตาย หรือบางกรณีแม้นจนกระทั่งการใช้เนื้อของมันเป็นอาหาร แต่เนื่อง

ด้วยระหว่างการจับมันนั้นมักดิ้นเพื่อในการหนีให้รอดพ้นไป ดีหรือตับของมันอาจจะแตก พิษซึ่งละลายน้ำได้นั้นไหลไปปนกับเนื้อ หรือบางขณะเมื่อเวลาแล่ปลาปั๋กเป้านั้นผู้แล่ไม่สันทัดไปถูกดีหรือส่วนหนึ่งส่วนใดที่มีพิษ และทำให้พิษนั้นติดเนื้อมาดังนั้นการบริโภคจึงเป็นอันตรายแต่โดยปกติทั่ว ๆ ไปแล้ว เนื้อปลาปั๋กเป้าขนาดใหญ่ที่จับได้นั้นมีเนื้อขาวปานสำลี เมื่อเราตัดหัวและเครื่องในออกไปและทิ้งไปแล้วนำเนื้อนั้นมาล้างให้สะอาดแล้วใช้ประกอบอาหารนั้น บางคนกล่าวว่าอร่อยกว่าไก่มากเพราะนุ่มนิ่ม และมีรสหวานแต่ถึงอย่างไรก็ดี เนื่องด้วยสัตว์นี้อาจจะเป็นพิษขึ้นมาโดยเราไม่มีโอกาสที่จะทราบได้ ดังนั้นถ้าต้องการให้ท่านมีชีวิตยืนยาวต่อไป ก็ไม่สมควรที่จะใช้เนื้อปลานี้บริโภคไม่ว่าจะเป็นกรณีใดนั้น นับได้ว่าเป็นการป้องกันและรักษาอย่างดีที่สุดแล้ว ชนิดของปลาปั๋กเป้าที่เป็นพิษนั้นมีรายชื่อดังต่อไปนี้

ปั๋กเป้าดำ Maki-Maki, or Deadly Dead Puffar มีถิ่นอาศัยตั้งแต่คลองปานามา ตลอดจนกระทั่งย่านแปซิฟิก ทะเลแดง ญี่ปุ่น และอาฟริกา

ปั๋กเป้าจุดขาว (White-Spotted Puffer) ตั้งแต่ฝั่งตะวันตกของอเมริกาจนถึงอินโดเนเซีย

ปั๋กเป้าจุดดำ (Black-Spotted Puffer) จากย่านโปรีเนเซียอินโดแปซิฟิกโซนร้อน ญี่ปุ่น และอาฟริกา

ปั๋กเป้าน้ำตื้น (Gulf Puffer) จากแคลลิฟอเนียถึงเปรูและบริเวณหมู่เกาะกาลาปาโกส

ปั๋กเป้าหนามทุเรียน (Porcupinefish) มีอยู่ทั่วไปในโซนร้อน แต่บางครั้งอาจจะไปถึงโซนอบอุ่น

อาการพิษ จะเกิดอาการที่ปาก และริมฝีปากสั่น และผิดปกติหลังจากที่กินเข้าไปแล้วประมาณ 10 ถึง 45 นาที และอาการกระตุกที่เกิดขึ้นที่ริมฝีปากนั้นอาจจะแผ่ซ่านไปทั่วร่างกาย และบางกรณีผู้ป่วยอาจจะมีความรู้สึกเหมือนกับตัวของเขาลอยไปได้ เพลีย ขบเมื่อยตามข้อต่อ คอแห้ง และเสียงแหบแห้งลง รู้สึกลำบากในการกลืนอาหารและหายใจไม่สะดวกจนถึงกับหายใจไม่ออกและถึงแก่ความตายในที่สุด ผู้ป่วยจากกรณีใช้ปลาปักเป้าเป็นอาหารนี้ประมาณ 60 เปอเซนต์ตาย การพยาบาลนั้นเช่นเดียวกันกับการรักษาเมื่อกินปลามีพิษ การป้องกันก็คือการไม่ใช้เนื้อปลาปักเป้ารับประทานเป็นอาหาร มันเป็นอาหารวิเศษในการเบื่อหนู แต่เป็นอาหารที่เป็นอันตรายสำหรับมนุษย์

3.615 ปลาที่มีธาตุซิกัวเทอร่า (Ciguatera Producing Fishes) ซิกัวเทอร่านั้นเป็นสารที่มีพิษอันเกิดจากปลาทะเล ซึ่งอาศัยอยู่ตามหินปะการังในโซนร้อนโดยทั่วไป เป็นที่รู้จักกันในปัจจุบันถึงประมาณ 300 ชนิดที่มีสารดังกล่าวอยู่ในเนื้อของมัน ตามที่ได้เคยกล่าวมาแล้วเบื้องต้นว่าปลาบางชนิดนั้นอาจไม่เป็นพิษ และใช้รับประทานเป็นอาหารได้อย่างดีเลิศ แต่เมื่อมันกินสารมีพิษเป็นอาหารของมันไปแล้ว เนื้อของมันก็จะกลายเป็นสิ่งมีพิษและทำอันตรายถึงชีวิตได้ เหล่านี้เป็นเรื่องที่ได้รับการศึกษาและถกเถียงกันมากในวงการแพทย์ ดังนั้นจึงเป็นที่เข้าใจว่าเท่าที่ปลามีพิษเกิดขึ้นได้ในลักษณะดังกล่าวแล้ว ก็เพราะเหตุว่ามันกินสารที่มีพิษเป็นอาหารเข้าไป

ปลาที่มีธาตุซิกัวเทอร่านี้เป็นสิ่งที่มีอันตรายมากสำหรับย่านตอนกลางของแปซิฟิก ไปจนถึงบริเวณหมู่เกาะเวสอินดิส มีกรณีเช่นนี้เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในบริเวณหมู่เกาะมิดเวย์ จอนสตัน พิมิร่า และเป็นการยาก

ต่อการควบคุม หรือการห้ามเพื่อในการใช้ประกอบอาหารปลาที่มีธาตุซิกัวเทอร่าตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นมีรายการดังต่อไปนี้คือ

ปลาค้างคาว (Surgeonfish, Acanthurus glaucopareius) จากอินโดเนเซีย พีลิปินส์ ไทย ทั้งในอ่าวไทยและทะเลอันดามัน

ปลาสตรี (Ladytish Albula valpes) ในทะเลอบอุ่นโดยทั่วไป

พวกปลาหางแข็ง ตะคอง (Jack, Caranx hippos) ทั่วไปในโซนร้อน

พวกปลามงโกรย (Herring, Clupanodon thrissa) โซนร้อน ญี่ปุ่น อินเดีย ไต้หวัน ไทย

พวกปลาแพะ (Surmullet, Parupeneus chryserydros) โปรีเนเซีย อาฟริกา

พวกหนวดฤาษี (Surmullet, Upeneus arge) โปรีเนเซียไมโครเนเซีย

พวกปลาเก๋า (Seabass or Grouper, Epinephelus fuscoguttatus) โซนร้อนโดยทั่วไป

ปลากล่อง (Trunkfish, Lactoria cornutus)

พวกปลาวัว (Trunkfish, Lactophrys trigonus)

พวกปลากะพงต่าง ๆ (Snapper, Lutianus sp.)

พวกปลากะตักหัวบ้าน (Anchovy, Engraulis japonicus Schlegel)

พวกปลานกแก้ว (Blue Parrotfish, Scarus caeruleus Bloch)

พวกปลาน้ำดอกไม้ (Barracuda, Sphyraena barracuda Walbaum)

อาการพิษ จะเกิดอาการสั่น ชาตามริมฝีปาก ลิ้น และคอหอย อาการนี้จะเกิดขึ้นนับตั้งแต่ได้เริ่มกินหรือหลังจากนั้นภายใน 30 ชั่วโมง อาการนี้

จะค่อย ๆ รุนแรงขึ้นตามลำดับ คอแห้งผาก ปวดเมื่อยสันหลังกล้ามเนื้อ ปากและขากรรไกรแข็ง ปวดศรีษะ ปวดเมื่อยไปทั่วทั้งร่างกายง่วงนอน และอ่อนเพลียมาก และอาจจะถึงกับเดินไม่ได้ เมื่ออาการหนัก คนไข้จะรู้สึกตาฟาง มืดมองอะไรไม่เห็น เห็นอะไรเป็นดวง ๆ ในมโนภาพ และจะเกิดการผื่นแดงขึ้นตามผิวหนังเป็นจ้ำ ๆ อาจจะทำให้หนังหลุดหรือถลอกออกมาได้ง่าย และผมหรือเล็บล่วงและหลุดในกรณีที่เป็นมาก คนไข้จะรู้สึกหนาวสั่นเหมือนถูกปะไว้ด้วยน้ำแข็งหรือมีความรู้สึกว่าถูกไฟฟ้าช๊อค หรือบางครั้งสิ่งที่ร้อนก็เข้าใจว่าเย็น ถ้าเข้าขั้นรุนแรงนั้นอาจจะถึงแก่ความตายประมาณ 7 เปอร์เซนต์ของผู้ป่วยนี้ถึงตาย การหายขาดจากการใช้ปลาที่มีพิษนี้เป็นอาหารเป็นไปอย่างเชื่องช้ามาก กว่าจะคืนสภาพปกติได้นั้นนับเป็นจำนวนเดือนหรือเป็นแรมปีก็เคยมีตัวอย่าง

การพยาบาลเกี่ยวกับพิษของปลา

ยกเว้นกรณีของปลาพวกสคอมบรอย์ซึ่งมีการรักษาพิเศษแล้วปัจจุบันยังไม่มีการรักษาที่ดีสำหรับผู้ที่กินปลามีพิษเข้าไป แต่ถึงอย่างไรก็ดีการดำเนินการที่ถูกต้องนั้นก็พอจะมีอยู่บ้างดังต่อไปนี้

ประการแรก สมควรจะต้องมีการล้างท้องให้เร็วที่สุดเท่าที่จะกระทำได้เมื่อประสพเหตุการณ์เกิดขึ้น น้ำเกลืออุ่น และไข่ขาวนั้นจัดว่าดีที่สุดเพื่อความมุ่งหมายอันนี้ ถ้าไม่สามารถจะกระทำได้ด้วยวิธีการเช่นนี้ก็ใช้มือล้วงลงไปในลำคอให้ลึกที่สุดเพื่อให้คนไข้กระอักออกมา คนไข้อาจจะมีอาการลงท้อง ท้องร่วง การใช้แคลเซียมกรูโคเนท 10 เปอร์เซนต์ (Calcium gluconate) ให้คนไข้กินนับว่าได้ผลดี พาราดีไฮล์ด (Paraldehyde) และยาดมอื่น ๆ ก็ได้รับรายงานว่าได้ผลดีในการให้ดมเพื่อช่วยให้หายใจสะดวกยิ่งขึ้น นิดเค-

ตาไมด์ หรือยาดมอื่น ๆ ก็นับว่าเป็นสิ่งที่ดีในกรณีที่คนไข้มีอาการหายใจขัด สำหรับยาชนิดแอทโทรไฟน์ นั้นปรากฏว่าช่วยทำให้หาย ใจเร็วและมักจะหอบ ไม่สมควรที่จะใช้ในกรณีเช่นนี้ เมื่อเกิดการหายใจขัดขึ้นกับคนไข้นั้นการให้อ๊อกซิเจนเพื่อช่วยในการหายใจนั้นก็เป็นสิ่งที่ดี ในกรณีที่คนไข้เกิดอาการปวดขึ้นมายาระงับปวดนั้นก็นับว่าได้ผลดี แต่สำหรับเมอร์พีนนั้นดูจะเป็นยาที่ดีแต่ถ้าแบ่งให้แต่เพียงส่วนน้อย สำหรับการให้อาบน้ำเย็นก็นับว่าเป็นสิ่งที่ดี และในบางกรณีอาจจะมีพิษร้ายของปลาจำพวกสคอมบรอย์เข้าแทรกแซงอยู่ด้วย น้ำดื่มที่จะให้คนเจ็บนั้นสมควรที่จะมีอุณหภูมิสูงสักเล็กน้อยหรืออย่างน้อยก็ให้เท่ากับอุณหภูมิของอากาศในห้องผู้ป่วย การให้วิตามินบีคอม-เปรคนั้นก็นับว่าเป็นการดี

การป้องกัน

ไม่มีเครื่องยาที่จะทำการทดลองได้ว่าปลานั้นมีพิษหรือไม่ และในเวลาเดียวกันก็ไม่มีทางที่จะทราบได้เลยว่าปลาตัวใดเป็นปลาที่มีพิษ นอกเสียจากการสกัดเอาเนื้อของปลานั้นฉีดเข้าไปในหนู หรือใช้เนื้อของปลานั้นให้แมวสุนักกินและเฝ้าดูอาการที่จะเกิดขึ้นจากพิษร้ายของมัน ไม่สมควรที่จะใช้เครื่องในต่าง ๆ เช่นเป็นต้นว่าตับ ไต เครื่องในลำไส้ของปลาที่อาศัยในโซนร้อนกินเป็นอาหาร ซึ่งบางครั้งอาจจะนำความตายมาสู่คนไข้ในระยะเวลาอันรวดเร็วมาก สำหรับปลาขนาดใหญ่ เช่นเป็นต้นว่าปลาน้ำดอกไม้ขนาดใหญ่ (Barracuda) ปลาตะคอง (Jack) หรือปลาเก๋านั้น (Grouper) อาจจะเป็นพิษขึ้นมาเมื่อก่อนจะถึงฤดูสืบพันธุ์ หรือวางไข่

ถ้าปลานั้นสงสัยว่าจะกินได้หรือไม่นั้น สมควรที่จะหั่นเนื้อของมันออกเป็นชิ้น ๆ แล้วชุบลงไปในน้ำและเปลี่ยนน้ำบ่อยครั้ง เพราะว่าพิษของ

มันอาจจะละลายน้ำได้และหมดไปในที่สุด หรือปลาที่เข้าใจว่ามีพิษถ้าต้มแล้วน้ำที่ต้มนั้นสมควรที่จะรินทิ้งไป เป็นที่เข้าใจว่าการต้มแบบธรรมดาที่กระทำกันอยู่นั้น ไม่สามารถที่จะทำลายพิษอันร้ายแรงของมันให้จางลงไปได้แม้แต่น้อย และข้อควรจำอีกอย่างหนึ่งก็คือว่า ปลาที่ไม่มีพิษในสถานที่หนึ่งนั้นอาจจะเป็นปลาที่มีพิษและสามารถทำอันตรายให้ถึงกับชีวิตได้ในสถานที่อื่น

2.62 ประเภทเนื้ออ่อน (Molluscs)

โดยปกติทั่ว ๆ ไปแล้วพวกเนื้ออ่อน อันได้แก่จำพวกหอยต่างๆ นั้นนับว่าเป็นอาหาชั้นดีของชนชาวเอเซียซึ่งรวมทั้งคนไทยเราด้วย จะเห็นว่าตามท้องตลาดมีหอยชนิดต่าง ๆ นับตั้งแต่หอยแมลงภู่ หอยแครง หอยกะพง หอยลาย ฯลฯ จำหน่ายอยู่เป็นจำนวนมาก หอยส่วนมากที่นิยมใช้รับประทานก็คือหอยกาบ (Bivalve) หรือหอยสองฝาที่อาศัยอยู่ตามท้องทะเลตื้นโดยทั่วไป และหอยพวกนี้ก็อาศัยจุลชีพเล็ก ๆ เป็นอาหารในการเจริญเติบโต เจ้าพวกจุลชีพเล็ก ๆ เหล่านี้แหละที่เป็นตัวการทำให้เกิดเป็นพิษขึ้นมาได้ สิ่งนั้นที่เราเรียกว่าแพลงค์ตอน (Plankton) พวกที่มีเซลล์เดียว (Dinoflagellates) อันมีจำพวกของ Gonyaulax อันมีพิษต่าง ๆ กันออกไปสุดแท้แต่ละชนิด และเป็นตัวการที่ทำให้เกิดน้ำสีแดง (Red tide) หรือน้ำเสีย (Discoloration Water) ตามสถานที่ทั่วไปตามริมฝั่งทะเล และสามารถที่จะทำลายชีวิตสัตว์น้ำ เช่น ปลา กุ้ง หรือสัตว์ทะเลอื่น ๆ ให้ตายเป็นจำนวนมาก ปรากฏการณ์ธรรมชาติ (Phenomenon) เช่นนี้เกิดขึ้นทั่วไปตามริมฝั่งทะเลที่มีฝนตกชุก ทะเลสงบและแดดร้อนจัด อันเป็นการช่วยเร่งในการขยายพืชพันธุ์อย่างรวดเร็วของมันจนเกิดปริมาณมากมายทำลายสัตว์น้ำขึ้น ปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นเป็นการประจำบริเวณก้นอ่าวไทย ชุมพร ฯลฯ เนื่องด้วยหอยที่เราใช้รับประทาน

เป็นอาหารนี้ไม่สามารถที่จะเคลื่อนย้ายหรือหนีไปได้ จำต้องอาศัยย่านบริเวณดังกล่าวเป็นถิ่นอาศัย ผิดกันกับปลาซึ่งสามารถที่จะเล็ดรอดออกจากบริเวณได้ แต่ว่าจะหนีออกได้ก็ต้องตายเสียเป็นจำนวนมากในเมื่อต้องตกอยู่ในที่ล้อมของน้ำเสียนี้ สำหรับหอยนั้นเป็นสิ่งที่น่าแปลกอยู่อย่างหนึ่งที่ว่ามันไม่เป็นอันตรายต่อตัวของมันเอง แต่การที่มันกินสัตว์น้ำเหล่านี้เข้าไปแล้วมันก็จะเกิดเป็นพิษขึ้นในเนื้อของมันเอง และเมื่อคนเรากินเข้าไปแล้วก็จะเกิดเป็นพิษขึ้นอย่างง่าย และการเป็นพิษของหอยชนิดต่าง ๆ นี้ก็มีความรุนแรงที่ไม่เท่ากันสุดแท้แต่ผู้ใดจะกินมากหรือน้อยประการใด ถ้ารับประทานมากก็อาจเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตได้

ปริมาณของสัตว์เซลล์เดียวคือ ไดโนแฟกเคอร่าต้านี้ ไม่จำกัดลงไปได้ว่าจะมีปริมาณมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นแต่ฤดูกาล และปริมาณของปุ๋ยในน้ำทะเล (Phosphate) โดยมากฤดูที่เกิดขึ้นมักจะเป็นฤดูร้อนมากกว่าฤดูอื่นในรอบปี สถานที่ต่าง ๆ อันได้เกิดมีการเป็นพิษเกิดขึ้นจากหอยทะเลนั้นมีย่อ ๆ ดังต่อไปนี้ คือด้านแปซิฟิกของสหรัฐอเมริกา และอาลาสก้า นิวบันสวิทและโนวาสโคเตีย คานาดา นอร์เวย์ อังกฤษ เยอรมัน เบลเยี่ยม เนเทอร์แลนด์ ฝรั่งเศส อาฟริกา ออสเตรเลีย และในย่านอินโดแปซิฟิก ก็นับได้ว่าเป็นแหล่งที่เกิดการเป็นพิษของหอยเป็นจำนวนไม่น้อย จำพวกหอยกาบที่นับว่าเป็นพิษต่อการใช้บริโภคนั้นมีดังต่อไปนี้

หอยแมลงภู่ (Mytilus)

พวกหอยแครง (Cardium)

พวกหอยกะพง (Modiolus)

พวกหอยถ่าน (Solen sp.)

พวกหอยตลับหอยเสียบ (Donax sp.)

อาหารพิษ

หอยที่ทำพิษกับคนเราหลังจากบริโภคเข้าไปแล้ว แบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะด้วยกันคือ

แบบแรกจะทำให้เกิดอาการคอแห้ง ปวดเมื่อยและปวดกระดูกสันหลัง อาการจะเกิดขึ้นประมาณ 10 – 12 ชั่วโมงหลังจากที่ใช้หอยเป็นอาหารแล้ว เข้าใจว่าคงจะเกิดขึ้นจากเชื้อแบคทีเรีย แบบอาการแพ้ (Allergic) อาการแบบนี้จะทำให้เกิดอาการเป็นผื่นแดงตามลำตัว ปวดเมื่อยกระดูกสันหลัง คอแห้ง ปากบวมคับ หัวใจเต้นแรง หรือจนกระทั่งหายใจไม่สะดวก อาการเช่นนี้อาจจะเกิดขึ้นจากตัวของผู้ป่วยเองไม่เท่ากันได้ แบบที่ 3 ก็คือการพาราไลส (Paralytic) อาการเช่นนี้เกิดขึ้นจากความเป็นพิษของสัตว์น้ำเซลล์เดียว พวกไดโนแฟกเกอร่าต้า (Dinoflagelates) ซึ่งหอยได้กินเข้าไป และเรียกกันว่าโรค โกนนีอาลุกซ์ ซึ่งเกิดจากสัตว์น้ำจำพวก Gonyaulax อันมีรูปร่างคล้ายชฎา เป็นตัวการทำให้เกิดเป็นพิษขึ้น ครั้งแรกที่เกิดมันจะทำให้ริมฝีปากรู้สึกร้อนไหม้ นอกจากปากแล้วก็มีบริเวณเหงือก ลิ้น และบริเวณใบหน้าด้วยและหลังจากนั้นก็จะค่อย ๆ แผ่กระจายออกไปจนทั่วร่างกาย และส่วนที่เกิดการดังกล่าวจะบวม และเป็นการยากในการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อบริเวณนั้นคือชาไปหมด อาการนอกเหนือไปกว่านั้นก็คืออาการอ่อนเพลียมาก ปวดที่ข้อ กระหายน้ำจัด สำหรับการปวดสันหลังนั้นนับว่ามีเป็นจำนวนน้อยราย และเกิดอาการชาและตายไปจนกระทั่งอาจจะถึงแก่ความตายได้ในที่สุด

การพยาบาล

ไม่มีการพยาบาลอาการไข้ที่เกิดจากพิษนี้เป็นพิเศษ แต่ถึงอย่างไรก็ดี การล้างท้องด้วยน้ำเกลือเป็นจำนวนมาก ไข่ขาวนั้นก็เป็นการดีที่สุด หรือ

ถ้าไม่มีการล้วงเข้าไปในคอหอยเพื่อในการให้อาเจียนออกมาก็เป็นการที่สมควรจะต้องรีบกระทำเป็นการด่วนมากกว่าอย่างอื่น น้ำยาจำพวกเป็นด่างเช่นน้ำโซดา (Alkaline fluids) ที่เป็นกลางนั้นก็ได้รับรายงานว่าใช้การได้ผลดีมากในการทำลายพิษให้สลายไป โดยรวดเร็วและอาจจะต้องถึงกับการช่วยการหายใจ และสมควรไปหาหมอทันทีถ้าท่านอยู่ใกล้เพื่อในการรักษาที่ถูกต้องต่อไป

การป้องกัน

ในปัจจุบันก็ยังไม่สามารถที่จะดูลักษณะภายนอกว่าหอยตัวใดเป็นพิษไม่สมควรจะใช้รับประทาน แต่ถึงอย่างไรก็ดีสมควรที่จะเชื่อการแนะนำของเจ้าหน้าที่ประจำถิ่นนั้นเกี่ยวกับเรื่องการใช้หอยเป็นอาหารตามฤดูกาลต่าง ๆ อันควรหรือไม่ควรสุดแท้แต่ตัวอย่างที่เกิดขึ้นในอดีต ช้อนเงินหรือสิ่งเงินนั้นกล่าวกันว่าเป็นเครื่องตรวจอย่างดีสำหรับเป็นการนำทางได้ว่า หอย ที่เราจะรับประทานนั้นเป็นพิษหรือไม่ ถ้าเราแช่ช้อนเงินบริสุทธิ์ลงไปในหอยที่กำลังต้มอยู่ถ้าช้อนเงินดำก็เป็นการแสดงว่าหอยนั้นมีพิษ ไม่สมควรที่จะใช้เป็นอาหาร แต่ถึงอย่างไรก็ดีการตรวจสอบจากห้องทดลองนั้นเป็นกรรมวิธีที่ดีที่สุดในปัจจุบัน

พวกลำไส้ หรือเนื้อที่มีสีดำ เหงือก หรือแม้จนกระทั่งท่อดูดน้ำเข้าออก (Siphon) นั้นเป็นส่วนที่จัดว่ามีพิษติดอยู่เป็นจำนวนมากที่สุดสำหรับเนื้อที่เป็นสีขาวนั้นส่วนมากไม่เป็นอันตราย แต่ถึงอย่างไรก็ตามสมควรที่จะได้รับการล้างจำนวนหลายครั้งก่อนที่จะมีการปรุงเป็นอาหาร น้ำต้มที่ออกมาจากหอยในการปรุงแบบต้มเคี่ยวนั้น ถ้าสงสัยว่าเป็นพิษก็ไม่สมควรที่จะเก็บไว้เพื่อในการรับประทาน เพราะพิษนี้สามารถที่จะละลายในน้ำได้ น้ำ

ทะเลบริเวณที่หอยอาศัยนั้นก็ไม่สมควรที่จะมาใช้ในการเลี้ยงหอยเพื่อให้หมดพิษ เพราะว่ามันอาจจะมีพวกสัตว์ดังกล่าวอาศัยอยู่ และเป็นพิษเกิดขึ้นอย่างไม่สามารถที่จะล้างออกได้ภายหลัง เมื่อสงสัยแล้วก็ไม่สมควรที่จะเก็บหอยนั้นไว้ ทิ้งไปเสียดีกว่า

พวกหอยที่อาศัยอยู่ตามสถานที่ตื้นทั่วไปเช่นตามปากแม่น้ำอันมีท่อน้ำโสโครกจากเมืองใหญ่ๆไหลลงมารวมกันนั้น จัดว่าไม่เป็นการปลอดภัยอย่าง-ยิ่งเพื่อในการบริโภค เพราะว่าท่อน้ำโสโครกนั้นจะนำพวกเชื้อโรคต่าง ๆ เช่นอหิวาต์ ไทฟอยด์ ไข้รากสาดลงมารวมกันในย่านนั้น และหอยที่อาศัยอยู่นี้ก็จะกินเข้าไปจนกลายเป็นหอยที่มีพิษขึ้น ซึ่งทางด้านสาธารณะสุขของเราควรจะมีการป้องกันเกี่ยวกับการถ่ายเทน้ำโสโครกลงไปในทะเล ให้ได้รับการกลั่นกรองให้สะอาดเสียก่อนแบบในต่างประเทศเขา และปัญหานี้จะเกิดขึ้นในอนาคตของประเทศไทย เพราะประชาชนชาวไทยนิยมกินหอยเป็นอาหารมาก ซึ่งในกรณีที่ต้องการกินหอยนี้จริง ๆ ก็สมควรจัดหาน้ำทะเลที่สะอาดปราศจากเชื้อโรคดังกล่าว จากแหล่งที่ไกลออกไปมาให้หอยนี้อาศัยและหมั่นถ่ายน้ำเป็นจำนวนหลายครั้ง พิษร้ายต่าง ๆ ก็อาจจะหมดไปกลายเป็นหอยที่ใช้บริโภคได้ในที่สุด

2.63 พวกเนื้ออ่อนเทียม (Molluscoidea)

ยังมีหอยชนิดหนึ่ง ซึ่งไม่จัดอยู่ในจำพวกเนื้ออ่อนแต่จัดอยู่ในจำพวกเนื้ออ่อนเทียม และเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในหมู่ของชาวประมงอาศัยอยู่ตามริมฝั่งทะเล ตามสถานที่ตื้นพื้นท้องทะเลเป็นโคลน โคลนปนทรายโดยทั่วไป และมักจะนิยมใช้เป็นอาหารอันโอชะของคนจำนวนมากนั้นคือ หอยปากเป็ด (Lingula unguis) มีลักษณะกลมแบน มีสีเหลือง

เรื่อหรือสีเขียวอ่อน ตอนด้านบนนั้นมีหนวดเป็นเส้นใส ๆ ยาวกว่าลำตัวประมาณ 4 ถึง 6 เท่า ส่วนที่ติดกับตัวนั้นใหญ่ และค่อย ๆ เรียวเล็กไปจนถึงตอนปลายหนวดตัวมีความยาวประมาณ 4 ถึง 6 ซม. หอยนี้จะเกิดอาการพิษขึ้นจากการใช้รับประทานเป็นอาหาร แต่ถึงอย่างไรก็ดี พิษที่เกิดขึ้นสำหรับหอยชนิดนี้นั้นอาจจะเป็นอาการแพ้อย่างหนึ่ง ซึ่งมีไม่เหมือนกันของแต่ละบุคคลก็ได้ บางคนที่กินหอยนี้แล้วก็มีอาการเป็นปกติ แต่สำหรับบางคนที่แพ้นั้นหลังจากที่รับประทานเข้าไปแล้วประมาณ 10 นาที ถึงประมาณ 1 ชั่วโมงจะเกิดอาการแพ้ขึ้นมา อาการเริ่มขึ้นจากรู้สึกคันไปทั่วตัวและเกิดผื่นแดงเช่นเดียวกับเป็นโรคหูหนาตาเรื้อขึ้นทั่วร่างกาย บริเวณที่เกิดผื่นแดงนี้หยิบไม่เจ็บและมีความร้อนรู้สึกปวดศีรษะและกระหายน้ำ แม้จนกระทั่งรู้สึกง่วงนอน แต่ถึงอย่างไรก็ตามอาการเช่นนี้ไม่ว่าจะปล่อยทิ้งไว้เฉย ๆ ก็ไม่เกิดอันตรายประการใด และจะหายไปเองภายในระยะเวลาไม่เกิน 10 ชั่วโมง การนั่งในสถานที่เย็นหรือดื่มโซดาเย็น ๆ ก็นับว่าเป็นการดีจะช่วยทำให้อาการแพ้ดังกล่าวให้น้อยลงไป อาการที่เกิดขึ้นนั้นเพราะใช้หอยปากเป็ดเป็นอาหาร โดยมากนิยมใช้แกงขั้ว ซึ่งมีเนื้ออันอร่อยและมันมากอยู่ด้านในและหนวดที่กินแล้วกุป ๆ ของมัน จัดว่าเป็นอันตรายที่ไม่ร้ายแรงอะไรมากนัก ซึ่งพบว่าบางคนก็แพ้ที่บริโภคหอยชนิดนี้ แต่บางคนรับประทานแล้วก็รู้สึกปกติไม่เกิดอาการแพ้อย่างไร ดังนั้นสันนิษฐานว่าเกิดจากธาตุของแต่ละบุคคลที่มีอาการแพ้นี้ไม่เหมือนกัน

2.64 พวกเปลือกแข็ง (Cruastacea)

พวกเปลือกแข็งที่ใช้เป็นอาหารแล้วเป็นพิษนี้ส่วนมากเกิดขึ้นกับเนื้อของปูม้ามากที่สุด ปกติปูม้านั้นเป็นสัตว์ทะเลที่ใช้รับประทานเป็นอาหาร

ได้เป็นอย่างดี แต่เนื่องด้วยเป็นสัตว์ที่กินอาหารไม่เลือก ดังนั้นบางครั้งมันอาจจะไปกินของที่เป็นพิษเข้า เท่าที่กล่าวกันว่ามันจะกินแมงกระพรุนเข้าไปจึงทำให้เนื้อของมันยุ่ยและเป็นพิษเมื่อเราใช้เป็นอาหาร เพราะพิษของแมงกระพรุนนั้นจะติดไปในเนื้อของมัน อาการที่เกิดขึ้นจะมีลักษณะเช่นเดียวกันกับอาการแพ้ หอยปากเป็ดโดยจะเกิดผื่นแดง และอาการปากลิ้นบวม รู้สึกตัวร้อน ปวดศีรษะ และเกิดเป็นผื่นแดงขึ้นเช่นเดียวกัน อาการจะหายไปค่อนข้างรวดเร็วภายในระยะเวลาประมาณ 3 ถึง 4 ชั่วโมง การรักษาก็เช่นเดียวกัน คือการใช้น้ำเย็นหรือนั่งอยู่ในสถานที่มีอากาศเย็นนั้นนับว่าเป็นการทำให้พิษสลายไปเร็ว มากยิ่งขึ้น แต่ไม่เคยได้รับรายงานว่าเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิต หรือเป็นมากขนาดต้องล้มหมอนนอนเสื่อ บางครั้งอาจจะเกิดการถ่ายท้องจากการบริโภคปูม้าที่ไม่สดเข้าไป ซึ่งเป็นการแพ้ธรรมดาเกี่ยวกับด้านบริโภคอาหารที่ไม่สดเกี่ยวกับทางด้านแบคทีเรีย

2.65 พวกสัตว์ที่มีข้อต่อ (Tiphosura, Tachypleus trideutatus) พวกนี้ได้แก่แมงดาทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ชาวทะเลเรียกว่าพวกแมงดาเหรา โดยทั่ว ๆ ไปแล้วแมงดาทะเลนั้นนับได้ว่าเป็นอาหารที่มีรสอร่อยอย่างหนึ่ง สำหรับผู้ที่คุ้นเคยและรู้จักใช้สัตว์ดังกล่าวเป็นอาหารมานานแล้วเนื้อของมันอีกทั้งไข่นั้นใช้รับประทานได้ดีเลิศไม่แพ้ไข่ปลาคราเวียของรัสเซียถ้าเข้าใจปรุงรสให้กลมกล่อม เป็นสัตว์ที่ชอบอาศัยตามท้องทะเลตื้น ๆ ตามหาดที่เป็นโคลนและโคลนปนทรายมีอยู่ด้วยกัน 2 ชนิดใหญ่ ๆ คือพวกแมงดาถ้วย ซึ่งมีขนาดเล็กแบบถ้วยอาหารและมีสีดำปนแดง มีลักษณะที่แตกต่างกันระหว่างตัวผู้และตัวเมีย สำหรับตัวเมียนั้นหน้าเป็นวงโค้งเป็น

มุมน้อย ๆ ไม่มากนัก มีขนาดใหญ่กว่า พื้นด้านท้องนั้นส่วนมากเป็นสีน้ำตาลอ่อนหรือสีเขียวอ่อน ตอนหางนั้นกลม สำหรับตัวผู้นั้นมีขนาดเล็กกว่าและด้านล่างส่วนหน้านั้นเป็นมุมเว้ามาก ถ้าเรียกกันตามภาษาคนก็ว่าหน้าหักมากนั่นเองเป็นลักษณะของตัวผู้ เท้าของมันนั้นค่อนข้างสั้นและหงิกงอไม่สวยเรียบร้อยเป็นระเบียบแบบนิ้วเป็นลำเทียนของผู้หญิงและผู้ชาย ชอบเกาะตัวเมียตอนบั้นท้ายให้พาไปตามสถานที่ต่าง ๆ โดยตัวเองไม่ต้องออกแรง บางครั้งตัวเมียเพียงตัวเดียวมีตัวผู้รุมห้อมล้อมกอดเกี่ยวอยู่เป็นจำนวนตั้งแต่ 2 ถึง 10 ตัวก็เคยพบ มักเข้ามาวางไข่ตามสถานที่ตื้น พื้นท้องทะเลเป็นทรายหรือเปลือกหอยมากที่สุด

สำหรับอีกชนิดหนึ่งนั้นมีขนาดใหญ่มากเรียกกันว่าแมงดาจาน คือมีลักษณะคล้าย ๆ กับจานกินข้าวขนาดใหญ่ ที่ใหญ่นั้นอาจจะมีความกว้างประมาณ 30 ซม. หรือมากกว่านั้น เช่นเดียวกันตัวเมียมีขนาดใหญ่กว่าตัวผู้ ส่วนหลังของลำตัวนั้นสีเขียวอ่อน ด้านล่างนั้นมีสีน้ำตาลอ่อนและเข้มตอนขอบหน้า ส่วนลักษณะที่สังเกตได้ง่ายสำหรับตัวผู้ตัวเมียก็คงเป็นไปเช่นเดียวกันกับแมงดาถ้วยที่มีขนาดเล็กกว่า ส่วนลักษณะนอกนั้นเช่นเดียวกันทั้งสิ้น สำหรับหางของแมงดาจานนั้น เป็นสามเหลี่ยมอันเป็นเครื่องที่สังเกตได้ง่ายจากแมงดาถ้วย และมีเงี่ยงเล็กติดต่อกันเป็นแถวอยู่ตอนด้านสามเหลี่ยมของหาง การดำเนินชีวิตก็คงเป็นไปเช่นเดียวกันกับแมงดาถ้วยทุกประการคือตัวผู้เกาะหลังตัวเมียเพื่อเดินทางไปตามสถานที่ต่าง ๆ แต่ดูรู้สึกว่าจำนวนตัวผู้กับตัวเมียเมื่อเปรียบเทียบกันกับแมงดาถ้วยนั้น แมงดาจานดูจะเป็นสุภาพบุรุษมาก กล่าวคือไม่เคยพบจำนวนตัวผู้บนหลังของแมงดาจานเกินกว่า 3 ตัวเลย โดยปกติประมาณ 1 ตัว เข้ามาวางไข่ตามสถานที่เป็นทราย

และเปลือกหอยตามชายฝั่งทะเล ไข่ที่วางฝั่งไว้ใต้ทรายนั้นแม้น้ำทะเลจะแห้งก็ไม่ฝ่อหรือเป็นอันตราย กล่าวกันว่าจะฟักเป็นตัว ประมาณ 45 ถึง 50 วันก็เกิดเป็นลูกแมงดาขนาดเล็กออกว่ายน้ำ และกลายเป็นแมงดาขนาดใหญ่ต่อไป

สำหรับแมงดาที่จัดว่าเป็นพิษก็เรียกกันว่าแมงดาเหรา เป็นจำพวกแมงดาถ้วยชนิดหนึ่งอันมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันมากกับแมงดาถ้วย กล่าวคือโดยปกติตัวเมียอันมีส่วนหน้าด้านล่างหักไม่มากนัก สำหรับแมงดาประเภทเหรานี้ตัวเมียจะมีลักษณะด้านหน้าหักเว้ามากจนดูคล้ายกับตัวผู้ไป ด้านบนมีสีแดงดำ ตาสีแดง ผิดกับแมงดาถ้วยอันมีสีดำตอนด้านล่างของลำตัวนั้นมีขนรุงรัง นี้เป็นลักษณะของแมงดาเหราที่นับว่ามีพิษค่อนข้างร้ายแรง

อาการและพิษ อาการที่เกิดขึ้นจากการบริโภคแมงดาชนิดนี้เป็นอาหารนั้นนับได้ว่าร้ายแรงไม่แพ้ชนิดของปลา ซึ่งเมื่อรุนแรงแล้วก็อาจถึงแก่ชีวิตได้เช่นเดียวกัน อาการนี้จะเกิดขึ้นหลังจากที่ใช้แมงดาเหราเป็นอาหารแล้วประมาณ 30 นาที หรือ 3 ชั่วโมง จะรู้สึกปวดร้อนบริเวณริมฝีปาก ลิ้นและคอหอย ติดตามมาด้วยการปวดเมื่อยกระดูกสันหลัง ข้อต่อต่าง ๆ อาจจะมีอาการอาเจียนและสวิงสวาย การหายใจขัด อ่อนเพลียและชักกระตุก ถ้ามีการช๊อคเกิดขึ้นอาจจะถึงกับตายได้ ซึ่งอาการเหล่านี้การรักษาพยาบาลที่ดีที่สุดก็คือการล้างท้องนับว่าเป็นการที่ดีที่สุด และควรนำตัวผู้ป่วยไปโรงพยาบาลโดยเร็วที่สุด

การป้องกัน การป้องกันก็คือการไม่ใช้แมงดาทะเลชนิดเหรากินเป็นอาหาร สำหรับแมงดาทุกชนิดนี้มักจะอาศัยอยู่ตามพื้นท้องทะเล และใช้พวกพืชทะเลและใช้พวกพืชทะเลกินเป็นอาหาร ซึ่งในพืชทะเลเหล่านั้นอาจจะมีสารที่

เป็นพิษเกิดขึ้นจึงทำให้สัตว์นั้นมีพิษระบาดมาถึงคนได้ในที่สุด สำหรับการใช้แมงดาอื่นเช่นแมงดาถ้วย หรือแมงดาจานเป็นอาหารนั้นสำหรับชาวทะเลหรือผู้คุ้นเคยถือกันว่าเป็นเรื่องธรรมดา กล่าวกันว่า แมงดาจานบริเวณเกาะช้างนั้น (อ่าวสลักคอก) บริโภคแล้วทำให้มึนเมาได้ คงจะเนื่องมาจากอาหารที่แมงดาจานกินเข้าไปเป็นพิษ จึงทำให้พิษนั้นติดมาถึงคนด้วย แต่สำหรับแมงดาจานในสถานที่อื่นมิได้รับรายงานว่าเป็นพิษ ใช้ประกอบอาหารได้ดีมาก แต่ถึงอย่างไรก็ตามในการประกอบอาหาร เช่น นำไข่หรือเนื้อของมันออกจากลำตัวนั้น สมควรจะให้ผู้ที่เคยกระทำดำเนินการ เพราะผู้ที่ไม่เคยกระทำนั้นอาจจะไม่ทราบว่าส่วนใดเป็นพิษ สำหรับส่วนที่เป็นพิษมากนั้นก็ได้แก่ลำไส้ของมันซึ่งค่อนข้างยาว และในท่อลำไส้นี้แหละถ้าทำแตก หรือให้อาหารเศษ ๆ ที่คั่งค้างอยู่ในลำไส้นั้นละลายปะปนออกมากับน้ำก็อาจจะทำให้เกิดการมึนเมาขึ้นได้เหมือนกัน หลังจากที่ตัดลำไส้ออกไปเป็นประการแรก โดยการชำแหละเป็นช่องทางมาก่อน และตัดลำไส้ดังกล่าวทิ้งออกไปในนั้น นับเป็นวิธีการที่ดีที่สุดและสมควรที่จะล้างไข่หรือเนื้อต่าง ๆ ด้วยน้ำสะอาดจำนวนหลายครั้ง ก่อนที่จะปรุงอาหารอันโอชะสำหรับครอบครัวต่อไป อย่าใช้แมงดาเหราตามคุณลักษณะภายนอกที่กล่าวมาแล้วเป็นอาหาร หรือมีแมงดาที่ไม่ไว้ใจว่าเป็นเหราหรือไม่ก็สมควรที่จะทิ้งไปเสียดีกว่าที่จะต้องได้รับความลำบากเพราะพิษของแมงดาทะเล

2.66 พวกสัตว์เลื้อยคลาน (Reptile)

สัตว์ทะเลพวกนี้ที่ได้รับรายงานว่ามีเนื้อเป็นพิษ เป็นจำนวนบ่อยครั้งก็คือจำพวกเต่าทะเล (Sea Turtle) ปกติเต่าก็เป็นที่นิยมใช้รับประทานกันอย่างแพร่หลาย แต่ถึงอย่างไรก็ดีมันอาจจะเป็นเพราะอาหารที่มันกินเข้า

ไปก่อให้เกิดเป็นพิษขึ้นมาโดยกระทันหันก็ได้ ตัวอย่างต่าง ๆ เหล่านี้ มีทั้งในอินโดเนเซีย พีลิปปินส์ ซีลอน เป็นต้น ในช่วงระยะเวลาหนึ่งเต่าทะเลตามที่ได้กล่าวมาแล้วจะเกิดเป็นพิษรุนแรงขึ้น และเป็นภัยต่อการใช้เนื้อมันบริโภค พวกเต่าที่เป็นอันตรายในการใช้รับประทานเป็นอาหาร คือ

พวกเต่าตะนุ (Greeh Sea Turtle Chelonia mydas Linnaeus) อาศัยอยู่ทั่วไป บริเวณทะเลแถบโซนร้อน และบางครั้งอาจจะไปถึงโซนอบอุ่น อาศัยตามท้องทะเลเบิ่ด และจะขึ้นมาทำการวางไข่ที่หาดทรายในตอนกลาง-คืนหรือตอนเช้ามืด หรือบางครั้งในตอนกลางวัน ในสถานที่ซึ่งมีผู้คนไม่พลุกพล่าน ไข่ของมันมีลักษณะคล้ายกับลูกบิงปอง แต่เมื่อเวลาผ่านไป จะบุบบูบี้ แม้เต่าจะวางไข่ประมาณหลุมละ 80 ถึง ประมาณ 150 ฟอง โดยการขุดหลุมลึกลงไปในหาดทรายที่น้ำทะเลขึ้นไม่ถึงประมาณ 30 ถึง 60 ซ.ม. หรือลึกกว่านั้น ไข่จะพักเป็นตัวประมาณ 45 ถึง 50 วัน มีมากแถบเกาะคราม เกาะทะลุ เกาะกระ เกาะพระทอง ทางฝั่งมหาสมุทรอินเดีย เกาะอาดัง เป็นต้น มีราคาแพงมาก ในปัจจุบันฟองละ 2 บาทเศษ

พวกเต่ากระ (Hawksbill Turtle, Eretmochelys imbricata Linnaeus) มีลักษณะและขนาดที่เล็กกว่าเต่าตะนุ แต่มีลักษณะของเกล็ดหลังที่ผิดกันเป็นหลังคามุงกระเบื้อง มีปริมาณที่น้อยกว่าเต่าตะนุ และไข่มีขนาดเล็กกว่า มีสีชมภูเรื่อ ๆ ใช้เป็นอาหารที่ดีเช่นเดียวกันอาศัยอยู่ในโซนร้อนโดยทั่วไป พบแห่งเดียวกันกับเต่าตะนุ

พวกเต่ามะเฟืองหรือเต่าเฟือง (Leatherback Turtle, Dermochelys coriacea Linnaeus) มีขนาดใหญ่มากที่สุดในประเภทเต่าทะเลด้วยกัน มีความยาวประมาณ 2 ถึง 3 เมตร น้ำหนักตัวเป็นจำนวนหลายร้อยกิโลกรัม มีมาก

บริเวณฝั่งมหาสมุทรอินเดีย มีลักษณะของหลังเป็นลูกมะเฟืองเป็นกลีบ ๆ อาศัยอยู่ในโซนร้อนและบางครั้งจะพบในโซนอบอุ่น มักชอบลอยตามผิวพื้นทะเล พบเป็นส่วนน้อยในอ่าวไทย เคยพบเต่าชนิดนั้นบริเวณเกาะจาน จังหวัดประจวบ ฯ และที่ชุมพร อ่าวประทิว ขนาดของไข่ใหญ่มาก เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5 ถึง 8 ซม. ใช้รับประทานเป็นอาหารได้ดี หลังมีสีดำปนเทาเข้ม มีเท้าทั้งสี่ที่สามารถพุ้ยน้ำได้แข็งแรงมาก กล่าวกันว่าเมื่อมันขึ้นมาวางไข่ตามหาดทรายตอนจะลงน้ำนั้น ถ้าเราจำนวน 5 หรือ 6 คนขึ้นไปขี่มันจะพาเราลงไปในน้ำได้อย่างสบาย

อาการพิษ

ก่อนอื่นข้อควรจำก็คือว่ากฎหมายประมงของไทยนั้น ห้ามบุคคลใดบุคคลหนึ่งใช้เนื้อเต่าเป็นอาหาร เพราะเหตุที่ว่าเต่าเป็นสัตว์ที่มีอายุยืนเช่นเดียวกับคน ในฐานะที่คนไทยเป็นพุทธศาสนิกชน ดังนั้นเห็นว่าเป็นบาปในการใช้เนื้อเต่าเป็นอาหาร เพราะเรามีอาหารปลาอยู่เป็นจำนวนมากอยู่แล้ว กรมประมงจึงห้ามจับเต่าทุกชนิดเป็นอาหาร และมีกฎหมายลงโทษผู้กระทำการฝ่าฝืน

อาการจะเกิดขึ้นจากการใช้เนื้อเต่าเป็นอาหารภายในระยะเวลาไม่กี่ชั่วโมงหรือเป็นวัน อาการที่เกิดขึ้นนั้นจะรู้สึกบวมเบ่งที่ลิ้น ปาก ปวดสันหลัง ปวดแสบปวดร้อนที่ริมฝีปาก ลิ้น และภายในลำคอหอย และไม่สามารถจะกลืนสิ่งใดได้ทางปาก การบวมเบ่งที่ปากนั้นจะค่อย ๆ กำเริบขึ้นอย่างช้า ๆ และทวีความรุนแรงขึ้นตามระยะเวลาผ่านไป ลิ้นเริ่มเป็นหละสีขาวปกคลุมทั่วไป การหายใจไม่สะดวก ขัด ลิ้นนั้นภายหลังอาจจะแตกระแหงและกลายเป็นดอกดวงจ้ำ ๆ เป็นผื่น ๆ สีแดงม่วง ถ้าผู้ป่วยมี

อาการมากแล้วมักมีอาการง่วงเหงาหาวนอน และเป็นการยากที่จะปลุกให้ลุกขึ้น ถ้าอาการเช่นนี้เกิดขึ้นกับผู้ป่วยแล้วจะแสดงอาการขั้นร้ายแรง และจะถึงแก่ความตายในไม่ช้า ความตายนั้นมักจะเกิดขึ้นในกรณีตับหรือไตแตก ประมาณ 44 เปอร์เซ็นต์ของผู้ป่วยจากการใช้เต่าเป็นอาหาร เพราะไม่มีการรักษาพยาบาลที่ดี ปัจจุบันสมควรจะใช้วิธีการเช่นเดียวกันกับพิษที่ได้รับจากปลามีพิษ

2.67 พวกเลี้ยงลูกด้วยนม (Mammals)

มีพวกสัตว์ ทะเลที่เลี้ยง ลูกด้วยนม พบเสมอว่า เป็นพิษเมื่อใช้รับประทานเป็นอาหาร ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

หมีขาว (Polar Bear, Thalarctos maritimus Phipps) มีรายงานว่าหมีขาวซึ่งอาศัยอยู่ ตามขั้วโลกเหนือเป็นพิษโดย ผู้เคราะห์ร้ายใช้ตับไตกินเป็นอาหาร อาการเกิดขึ้นจากการปวดศีรษะ หน้ามืด ปวดสันหลัง ไม่ได้สติเป็นต้น กว่าจะหายเป็นปกติก็ต้องใช้เวลาเป็นจำนวนหลายวัน เป็นที่เข้าใจกันว่าพิษที่เกิดจากหมีขาวชนิดนี้เนื่องจากวิตามินเอ ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในตัวหมีเอง

สิงห์โตทะเล (Bearded Seal Erignathus barbatus) สิงห์โตทะเลชนิดนี้ก็เป็นสัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนม และอาศัยอยู่บริเวณชายภูเขาน้ำแข็งบริเวณขั้วโลกใต้ และพิษนั้นก็เข้าใจว่าเป็นชนิดเดียวกันกับพวกหมีขาว คือมีวิตามินเอสูงมาก

สิงห์โตทะเลออสเตรเลีย (Austialian Sea Lion, Neophoca cinerrea Peron)

ปลาวาฬและปลาโลมา (Whales and Dolphins) ปลาวาฬและปลาโลมาหลายชนิดก็ได้รับรายงานว่ามีเนื้อที่เป็นพิษ แต่ในขั้นนี้ยังไม่มีรายงานละเอียดที่บ่งชัดออกไปว่ามีลักษณะเป็นเช่นใด

บทที่ 3 สรุปความ และเอกสารอ้างอิง

จะเห็นว่าบรรดาสัตว์ทะเลที่มีพิษนั้น มีอยู่ด้วยกันเป็นจำนานมากมาย และกระจัดกระจาย อาศัยอยู่ทั่วทุกย่านน้ำไม่ว่าจะเป็น ย่านน้ำตื้นหรือย่านน้ำ-ลึก และมีทุกแบบทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นปลาซึ่งมีขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก ในแบบของที่กินแล้วเป็นพิษ หรือในแบบที่ออกมาโดยมีอาวุธร้ายเพื่อในการทำร้ายให้ถึงกับเป็นอันตราย หรือเป็นสัตว์ที่มีความน่าเกลียดน่ากลัวและทำอันตรายคนเมื่อลงไปอยู่ในน้ำ ได้มีการกล่าวกันว่าในระยะปี 2497 ต่อปี 2498 เพียง 1 ปีเท่านั้น ในย่านตั้งแต่ญี่ปุ่นฟิลิปปินส์ และอินโดแปซิฟิกนั้นมีผู้ที่ได้รับภัยอันตรายจากสัตว์ทะเลที่เป็นพิษนี้เป็นจำนวนมากกว่า 40,000 ราย ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนผู้ที่ได้รับเคราะห์กรรมนอกเหนือไปจากอุบัติเหตุธรรมดาเป็นจำนวนไม่น้อยและได้รับการสนใจในการพยาบาลรักษา และศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นจำนวนมาก และกล่าวกันว่าในสงครามโลกครั้งที่ 2 ระหว่างที่กองทัพของญี่ปุ่นได้ไปปกป้องดินแดนต่าง ๆ ในมหาสมุทรแปซิฟิกทั่ว ๆ ไปเช่นที่ไซปัง (Sipang) เกเนียง และหมู่เกาะทะเลใต้ที่อยู่ในการยึดครองนั้น เฉพาะทหารที่ต้องเสียชีวิตไปเพราะเพียงการที่ใช้ปลาที่อาศัยอยู่ตามหินปะการังเพื่อในการบริโภคนั้น ถึงกับต้องเสียชีวิตไปเป็นจำนวนมากกว่า 400 คน ซึ่งนับได้ว่าจำนวนที่สมควรกับการตกใจทีเดียว เมื่อได้พิจารณาถึงสาเหตุต่าง ๆ เกี่ยวกับอันตรายจากปลาหรือสัตว์ทะเลที่มีพิษแบบต่าง ๆ แล้วจะเห็นว่ามีข้อควรแก่การสรุปดังต่อไปนี้คือ

3.1 สัตว์ทะเลที่เป็นอันตรายเพราะเขี้ยวพิษ หรือน้ำพิษ นั้นทางซีกมหาสมุทรแปซิฟิกด้านตะวันตกนั้น ส่วนมากเป็นสัตว์ที่อาศัยอยู่ตามบริ-เวณชายฝั่งทะเลรอบ ๆ หินปะการังเสียเป็นส่วนมาก ซึ่งทั้งหมดนี้อยู่ใน

โซนร้อน และมีอยู่ในไม่กี่ชนิดที่อาศัยอยู่ในทะเลลึก หรือในโซนอบอุ่น หรือโซนหนาว สำหรับสัตว์ทะเลที่เป็นภัยด้วยการกัดนั้นมีทั้งทะเลตื้นและทะเลลึก ส่วนมากสำหรับสถิติที่ได้รับจากการจู่โจมจากสัตว์ร้ายประเภทนี้นั้นส่วนมากก็อยู่ในโซนที่ร้อน และอบอุ่นมากกว่าในโซนหนาว

3.2 สำหรับสัตว์ทะเลที่เป็นพิษโดยการบริโภคนั้น แทบจะกล่าวได้ว่า ไม่มีเลยในโซนหนาว นอกเสียจากจะเป็นชนิดที่อพยพมาจากโซนร้อนในฤดูร้อนเป็นบางครั้งบางคราวเท่านั้น และปริมาณอันตรายของสัตว์ทะเลที่มีพิษประเภทนี้จะทวีจำนวนมากยิ่งขึ้นเมื่อใกล้โซนร้อนเข้าไป และปริมาณจะมากที่สุดในย่านโซนร้อน

3.3 ในย่านโซนร้อนของแปซิฟิก ได้รับรายงานว่าประมาณ 5 ถึง 10 เปอร์เซนต์ของสัตว์น้ำโดยเฉพาะปลาที่อาศัยอยู่ตามใกล้ข้างเกาะ และหินปะการังนั้นไม่อาจที่จะใช้เป็นอาหารได้ ซึ่งทั้งหมดนั้นมีด้วยกันประมาณ 20 ชนิด ซึ่งแต่ละชนิดจะมีลักษณะของพิษที่แตกต่างกันออกไป จากสถานที่ ฤดูกาล อายุ ตลอดจนกระทั่งการเจริญเติบโตของรังไข่ ฯลฯ แต่สำหรับพวกปลาที่อยู่ในพิษของประเภทสคอมบรอย์ (Scombroid) นั้นยังไม่เป็นที่เข้าใจกันอย่างแจ่มแจ้งนักในปัจจุบัน

3.4 ไม่มีสัตว์ที่กระดูกสันหลังจำพวกเนื้ออ่อนที่ได้รับรายงานว่าเป็นพิษ และใช้เป็นอาหารสำหรับรับประทานไม่ได้ นอกเสียจากเกิดจากพิษซึ่งหอยเหล่านั้นกินแพลงค์ตอน จำพวกไดโนแฟกเกอร่าต้าเข้าไปจนกลายเป็นพิษ และได้รับการยืนยันว่า ไดโนแฟกเกอร่าต้าของ พืชสีน้ำเงินเขียว (Blue green algae) นั้นเป็นพิษต่อการใช้เป็นอาหารอย่างแน่นอน

3.5 สำหรับสัตว์ทะเลที่เป็นพิษโดยการต่อย ตำ ปล่อยเหล็กในนั้น มีสัตว์ทะเลจำพวกแมงกะพรุนเนื้ออ่อน พวกหอยเม่นปากกลมและปลา

ตลอดจนกระทั่งพวกงูทะเลเหล่านี้เป็นต้น แต่สำหรับพวกหอยเม่นเท่านั้น ภัยที่จะได้รับนั้นจะเป็นแผลที่เกิดจากการเจ็บปวดธรรมดา

3.6 ฉลามจำนวนประมาณ 9 ชนิด และชนิดอื่น ๆ อีกประมาณ 4 ชนิด ซึ่งนับว่าเป็นอันตรายโดยการเข้าทำร้ายผู้ว่ายน้ำ ในย่านกลางและแปซิฟิกซีกตะวันตก

สำหรับในประเทศไทยเรานั้น เนื่องด้วยอยู่ในโซนร้อน ซึ่งเมื่อได้พิจารณาจากรายงานต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างบน จัดได้ว่าเป็นย่านที่มีสัตว์ทะเลที่เป็นภัยต่อชีวิตอยู่ อาศัยเป็นจำนวนที่ค่อนข้างจะหนาแน่นเมื่อเปรียบเทียบกันกับย่านอื่น ๆ ของโลก ซึ่งสัตว์ที่เป็นภัยต่อชีวิตของเรานั้นพากันอาศัยอยู่ทั่วไปทั้งตามริมฝั่งทะเลและในทะเลลึก และโอกาสที่จะได้รับอันตรายจากสัตว์น้ำประเภทเหล่านี้ก็นับได้ว่า อาจจะมีขึ้นเป็นประจำไม่แน่ว่าเป็นเมื่อใดหรือสถานที่แห่งใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ต้องมีอาชีพเกี่ยวข้องอยู่กับทะเล ดังนั้นเป็นการสมควรที่ทุกคนจะต้องใช้ความระมัดระวังตัวของตัวเอง เพื่อป้องกันมิให้ภัยต่าง ๆ ที่มีอยู่นั้นเกิดขึ้นกับตัวของเราเอง หรือเกิดขึ้นก็ให้รู้จักวิธีการหลบหลีก ป้องกัน หรืออย่างน้อยก็เป็นการปฐม-พยาบาลซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็น ไม่ว่าจะได้รับอันตรายจากการทำร้ายด้วยอาวุธของมันเช่นปากเขี้ยวอันแหลมคม หรือจะเป็นด้วยการบาดตัดจากแผลธรรมดา ตลอดจนกระทั่งการใช้สัตว์น้ำเป็นอาหาร ดังนั้นการระมัดระวังในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ ก็เท่ากับเป็นการป้องกันชีวิตของท่านเองให้ปลอดภัยและยืนยาวที่สุดเท่าที่มนุษย์ทุกคนต้องการ

รายงานต่าง ๆ ตลอดจนกระทั่งภัยที่ได้รับจากสัตว์ทะเลที่เป็นพิษนี้น่าจะได้รับการสนใจและจดบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไว้ และประสพการณ์

ตลอดจนกระทั่งการแก้ไขที่ถูกต้อง เพื่อในการยึดถือเป็นหลักปฏิบัติในเมื่อมีอุบัติเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นในโอกาสต่อ ๆ ไป หน่วยสำรวจแหล่งประมงจึงขอถือโอกาสนี้ได้ช่วยรายงานเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น สถานที่เกิดตลอดจนกระทั่งผลการพยาบาลรักษา ฯลฯ เพื่อให้ได้ผลดีที่สุด เพื่อให้เอกสารดังกล่าวสมบูรณ์เป็นประโยชน์กับคนไทยมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ในโอกาสนี้อีกด้วย

เอกสารที่ใช้อ้างอิง

ในการจัดทำเอกสารคู่มือเกี่ยวกับสัตว์ทะเลมีพิษนั้น นอกเหนือไปจากประสพการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับทั้งที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าสอบถามปากคำจากผู้ที่เคราะห์ร้ายและการแก้ไข ตลอดจนกระทั่งประสพการณ์จริงๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่ของหน่วยสำรวจแหล่งประมง ที่ได้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในท้องทะเลเป็นระยะเวลานานๆนั้นได้ใช้เอกสารรายงานของต่างประเทศต่างๆ ประกอบการนี้ด้วย ซึ่งรายชื่อเอกสารต่างประเทศที่สมควรอ้างในที่นี้มีดังต่อไปนี้ คือ

1. Dangerous Marine Animals Bruce W. Halstead 1959
2. Noxious Marine Animals of The Central and Western Pacific Ocean Research Report 36 Fish and Wildlife Service United States Department of The Interior 1954
3. Poisonus Fishes of The South Seas Spec. Sci. Rept U.S. Fish and Wildlife Serv. No 25 187 pp. Hiyama. Y. 1950

4. Report on research on poisonous fishes of the South Seas Jap. Fish Exp. Sta.Odawara Sp. Pub 138 pp. Hiyama T.
5. Wonders of The Great Barrier Reef T.C. Raughley 1947
6. The Book of Fishes Nationat Geographic Society Washington D.C. 1952.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์เกือกูลการพิมพ์ 231 ราชวิถี พระนคร นายธวัชชัย ไชยชนะ
ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา โทร. 814290